

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris:

CZU 343.359.3(478+498) (043.3)

PASAT AUREL OCTAVIAN

**ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRACTIUNILOR VAMALE
CONFORM LEGISLAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA ȘI A
ROMÂNIEI**

Specialitatea: 554.01 – Drept penal și execuțional penal

Teză de doctor în drept

Conducător științific:

MAIMESCU Sava,
dr. în drept, conf. univ.

Autor:

PASAT Aurel Octavian

CHIȘINĂU, 2016

© Pasat Aurel Octavian
2016

CUPRINSUL

ADNOTARE (în limbile română, rusă, engleză)	3
LISTA ABREVIERILOR	7
INTRODUCERE	8
1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN ȘTIINȚA DREPTULUI PENAL ÎN MATERIA INFRAȚIUNILOR VAMALE	15
1.1. Analiza materialelor științifice referitoare la infracțiunile vamale publicate în Republica Moldova	15
1.2. Cercetarea lucrărilor științifice în materie publicate în România	25
1.3. Analiza lucrărilor științifice cu privire la infracțiunile vamale publicate în alte state	30
1.4. Concluzii la Capitolul 1	36
2. INFRAȚIUNILE VAMALE: NOȚIUNE, CADRU NORMATIV, STUDIU DE DREPT COMPARAT	39
2.1. Conceptul infracțiunilor vamale. Criterii de atribuire a faptelor socialmente periculoase la categoria infracțiunilor vamale	39
2.2. Conotații normative privind infracțiunile vamale	47
2.3. Studiu de drept comparat în materia infracțiunilor vamale	56
2.4. Concluzii la Capitolul 2	66
3. ELEMENTELE PREEXISTENTE ALE INFRAȚIUNILOR VAMALE ÎN ACORD CU LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA ȘI CU CEA A ROMÂNIEI	68
3.1. Obiectul infracțiunii	68
3.1.1. Obiectul juridic al infracțiunii	68
3.1.2. Obiectul material/imaterial al infracțiunii	79
3.2. Subiectul infracțiunii	101
3.3. Concluzii la Capitolul 3	108
4. ELEMENTELE CONSTITUTIVE ȘI CIRCUMSTANȚIALE AGRAVANTE ALE INFRAȚIUNILOR VAMALE POTRIVIT LEGISLAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA ȘI CELEI A ROMÂNIEI	110
4.1. Latura obiectivă a infracțiunii	110
4.2. Latura subiectivă a infracțiunii	145
4.3. Elementele circumstanțiale agravante ale infracțiunilor vamale	155
4.4. Concluzii la Capitolul 4	164
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	166
BIBLIOGRAFIE	169
ANEXE	189
Anexa 1. Adeverință privind implementarea rezultatelor cercetărilor în cadrul Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova	189
Anexa 2. Adeverință privind implementarea rezultatelor cercetărilor în cadrul Facultății de Management și Drept a Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova	190
DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	191
CV AL AUTORULUI	192

ADNOTARE

Pasat Aurel Octavian, „Analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale conform legislației Republicii Moldova și a României”, teză de doctor în drept la specialitatea 554.01 - Drept penal și execuțional penal. Chișinău, 2016

Structura lucrării. Teza cuprinde: Introducere, 4 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 252 titluri, 2 anexe, 168 pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 10 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: infracțiune vamală, contrabandă, plăți vamale, declarant, declarație vamală, documente falsificate, documente nereale, valori culturale, proporții mari, eschivare.

Domeniul de studiu. Lucrarea face parte din domeniul Dreptului penal, Partea Specială.

Scopul tezei de doctorat constă în aprofundarea concepției privind răspunderea penală pentru infracțiunile vamale, în evidențierea și în soluționarea problemelor de drept penal ce vizează infracțiunile din sfera vamală, reglementate de legislația penală a Republicii Moldova și de cea a României, precum și în formularea unor propuneri *de lege ferenda* menite să optimizeze cadrul legal actual în materie.

Obiectivele: cercetarea principalelor etape de dezvoltare și modificare a legislației în materia incriminărilor din sfera vamală atât din Republica Moldova, cât și din România; investigarea particularităților elementelor constitutive obiective și subiective ale infracțiunilor vamale; cercetarea practicii judiciare în materia infracțiunilor vamale; precizarea liniilor de demarcație între infracțiunile vamale și unele fapte conexe; definirea conceptului de infracțiune vamală; analiza comparativă a reglementărilor din legislațiile penale ale unor state străine cu privire la infracțiunile vamale etc.

Noutatea științifică și originalitatea rezultatelor obținute constă în faptul că a fost realizată o cercetare temeinică, sub aspect juridico-penal, a infracțiunilor vamale săvârșite în Republica Moldova și în România, abordate din perspectiva mediului, cauzelor, logicii și consecutivității acestora. Plus la aceasta, noutatea științifică a rezultatelor cercetării constă în punctarea unor concepții polemizate întâlnite în doctrină, în analiza acestora și expunerea propriei poziții.

Problema științifică soluționată constă în elaborarea instrumentarului de identificare a elementelor constitutive și a celor circumstanțiale agravante ale infracțiunilor vamale din legislația Republicii Moldova și cea a României, în corespundere cu cadrul teoretico-normativ actual, fapt ce a condus la înaintarea unor propuneri de îmbunătățire a textului de lege în vederea prevenirii și combaterii mai eficiente a infracționalității în sfera vamală.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Abordările metodologice, prescripțiile teoretice și concluziile practice prezentate în teză pot fi utilizate atât de doctrinari în desfășurarea pe viitor a cercetărilor teoretice, cât și de practicieni în procesul soluționării problemelor legate de infracțiunile vamale potrivit legislației Republicii Moldova și celei a României. Importanța practică a cercetării de față constă în faptul că va servi drept suport solid pentru cei abilitați cu aplicarea legii, contribuind la încadrarea juridico-penală corectă a infracțiunilor vamale, avându-se în vedere că lucrarea conține valoroase recomandări practice în acest sens. Mai mult, teza elaborată comportă importante valențe teoretico-practice din moment ce sunt supuse analizei diverse spețe din practica instanțelor de judecată. Semnificația teoretică a lucrării rezidă în faptul că analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale a fost efectuată în baza generalizării experienței practice acumulate de Republica Moldova și de România în condiții social-juridice specifice.

Implementarea rezultatelor științifice. Acestea pot fi aplicate cu succes în procesul de instruire a studenților de la facultățile de drept din cadrul instituțiilor de învățământ superior (și nu doar), precum și în activitatea practică a organelor de drept.

АННОТАЦИЯ

Пасат Аурел Октавиан, «Уголовно-правовой анализ таможенных правонарушений в соответствии с законодательством Республики Молдова и Румынии», диссертация на соискание ученой степени доктора права по специальности 554.01 – Уголовное право и уголовно-исполнительное право. Кишинэу, 2016

Структура работы. Диссертация содержит: введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиографию из 252 работ, 2 приложения, 168 страниц основного текста. Полученные результаты были опубликованы в 10 научных работах.

Ключевые слова: таможенное преступление, контрабанда, таможенные сборы, декларант, таможенная декларация, подделанные документы, фальшивые документы, культурные ценности, крупные размеры, уклонение.

Область исследования диссертации является Уголовное право, часть Особенная.

Цель диссертационного исследования состоит в углублении концепции уголовной ответственности за таможенные преступления, в попытке выделить и разрешить проблемы уголовного права, касающиеся таможенных преступлений, регламентируемых уголовным законодательством Республики Молдова и Румынии, а также в разработке предложений с целью оптимизации правовых норм в этом вопросе.

Задачи: исследование основных этапов разработки и внесения изменений в законодательстве таможенных преступлений как в Молдове так и в Румынии; исследование объективной и субъективной составляющей таможенных преступлений; исследование судебной практики таможенных преступлений; уточнение демаркационных линий между таможенными преступлениями и некоторыми аналогичными деяниями; определение таможенного преступления; сравнительный анализ положений уголовного законодательства зарубежных стран по таможенным преступлениям и т.д.

Научная новизна и оригинальность результатов состоит в проведении всестороннего исследования таможенных преступлений с уголовно-правовой точки зрения, с учетом среды, причин, логики и последовательности их совершения. Кроме того, научная новизна результатов состоит в трактовке некоторых полемических понятий, встречающихся в доктрине, в их анализе и в представлении собственных определений.

Решенный научный вопрос особой значимости заключается в разработке инструментария для выявления объективных и субъективных признаков, в том числе и квалифицирующих признаков таможенных преступлений, совершаемых в Республике Молдова и в Румынии, в соответствии с актуальной теоретически-нормативной базой, что способствовало выдвижению предложений по улучшению текста закона по предотвращению преступности в таможенной сфере и по борьбе с нею.

Теоретическая значимость и практическая применимость результатов исследования: методологические подходы, теоретические предписания и практические заключения, представленные в диссертации, могут быть использованы как исследователями при проведении дальнейших теоретических исследований, так и практическими работниками при решении проблем, связанных с таможенными преступлениями в соответствии с законодательством Республики Молдова и Румынии. Практическая значимость данного исследования заключается в том, что оно может стать солидным подспорьем в работе правоохранительных органов, существенно облегчая уголовно-юридическое определение таможенных преступлений, основываясь на практических рекомендациях.

Кроме того, диссертация имеет важное теоретическое и практическое значение, поскольку были проанализированы различные случаи из судебной практики. Теоретическое значение данной научной работы состоит в том, что анализ уголовных таможенных преступлений был проведен на основе обобщения практического опыта Молдовы и Румынии.

Внедрение научных результатов. Они могут быть с успехом использованы в процессе подготовки студентов на факультете права в высших учебных заведениях, а так же в практической работе правоохранительных органов.

ANNOTATION

Pasat Aurel Octavian "The Juridical-Criminal Analysis of the Customs Offences in accordance to the Moldavian and Romanian legislation", PhD Thesis on specialty 554.01 – Criminal Law and Criminal Execution Law. Chisinau, 2016

Thesis structure: Introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 252 titles, 2 appendices, 168 pages basic text. The fundamental ideas and scientific results are exposed and published in 10 scientific papers.

Key-words: customs offence, smuggling, customs payments, customs statement, registrant, forged documents, unreal documents, cultural values, large scale, evasion.

The domain of study: This thesis belongs to the judicial domain, the Special Part.

The purpose of study consists in deepening the concept of criminal liability for customs offenses, the outlining and finding solutions to the juridical issues especially the customs criminal offenses, mentioned in the juridical laws from the Republic of Moldova and Romania, as well as the proposal of creating future laws meant to improve the actual legal framework.

The objectives of study: research of the main stages of development and alteration of the legislation in what concerns incrimination in relation to customs domain, both in the Republic of Moldova and in Romania; investigation of the peculiarities of the constitutive subjective and objective elements related to the customs offenses; research of the juridical practice from the matter of customs offenses; specifying the demarcation lines between customs offenses and some related facts; definition of customs offense; comparative analysis of the rules from the criminal laws of some overseas states in connection with customs offenses etc.

The scientific novelty and originality of the obtained results consist in the achievement of the customs offence research from the perspective of the juridical-criminal aspect in the contemporary social-juridical conditions from the Republic of Moldova and Romania, through knowledge of the medium, causes, their logistics and their consecutiveness. In addition, the scientifically novelty of the outcome of this research consists in outlining polemical conceptions found in the doctrine, in their analysis and the presentation of the author's own position.

The solved scientifically issue consists in the creation of the tools necessary for the identification of the constitutive and the circumstantial aggravating elements of customs offense from the legislation of the Republic of Moldova and Romania, in accordance with actual theoretical-regulatory framework, fact which has led to the presentation of proposals useful for the improvement of the laws with a view to prevention and deterrence of committing offenses in the customs domain.

The theoretical importance and the practical value of this thesis. The methodological approach and the practical conclusions presented in this thesis may be used in the future development of the theoretical research both by the theorists who will continue their studies as well as the practitioners, while solving the issues related to customs offenses, in accordance with the legislation of Romania and the Republic of Moldova. The practical importance of the present research consists in the fact that it assists the law makers to classify juridical the certain customs offence, considering the fact that this thesis includes practical recommendations. Furthermore, this elaborate thesis has important theoretical and practical value because several cases from the juridical hearings and trials have been analyzed. The theoretical importance of this thesis consist in the fact that several investigations have been done in the domain of juridical-criminal analysis of customs offenses on the basis of generalization of practical experience in the specific conditions of Romania and the Republic of Moldova.

The implementation of the scientific results is reflected in the training process of the law students from the law colleges as well as the practical activity of the juridical staff.

LISTA ABREVIERILOR

alin. – alineat

art. – articol

CP Ar – Codul penal al Armeniei

CP Az – Codul penal al Azerbaidjanului

CP Ch – Codul penal al Republicii Populare Chineze

CP FR – Codul penal al Federației Ruse

CP Kz – Codul penal al Kazahstanului

CP Ja – Codul penal al Japoniei

CP RM în redacția din 1961 – Codul penal al Republicii Moldova în redacția din 24.03.1961

CP RM – Codul penal al Republicii Moldova în redacția din 18.04.2002

CF RM – Codul fiscal al Republicii Moldova

CP Rom în redacția din 2009 – Codul penal al României în redacția din 2009

CP Uc – Codul penal al Ucrainei

CP Uz – Codul penal al Uzbekistanului

CV Fr – Codul vamal al Franței

CV RM – Codul vamal al Republicii Moldova

CV Rom – Codul vamal al României în redacția din 2006

Hotărârea Plenului CSJ nr.5/2010 – Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Privind practica judiciară în cauzele referitoare la contrabandă, eschivarea de la achitarea plăților vamale și contravențiile vamale”, nr.5 din 24.12.2010

Hotărârea Plenului CSJ nr.2/2011 – Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislației penale ce reglementează circulația substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor și a precursorilor”, nr.2 din 26.12.2011

lit. – literă

n.a. – nota autorului

pct. – punct

RM – Republica Moldova

TVA – taxa pe valoarea adăugată

Introducere

Actualitatea și importanța temei abordate. Infraționalitatea ca fenomen are o extindere largă în domeniul vamal, cauzând pierderi considerabile intereselor de stat ale Republicii Moldova și ale României. Controlul privind transportarea peste frontiera vamală a mărfurilor și a valorilor culturale și istorice constituie una dintre cele mai importante direcții de activitate a organelor de drept. Un real pericol pentru interesele sociale și de stat îl prezintă schemele bine stabilite și funcționale de contrabandă cu stupefiante, arme și muniții, materiale nucleare, importul mărfurilor contrafăcute, inclusiv al produselor de consum de calitate inferioară.

Democratizarea societății, transformările social-economice, liberalizarea și reformarea politicii externe au determinat o nouă atitudine a statului față de problemele privind reglementarea juridico-penală a infracțiunilor din sfera vamală, în special a infracțiunilor de contrabandă. Prin comiterea contrabandei sunt amenințate sau lezate efectiv funcțiile organizatorică și economică ale statului de drept, iar pentru descurajarea comiterii acestei infracțiuni toate țările aplică sancțiuni penale. Republica Moldova și România nu fac excepție în acest sens. Gradul prejudiciabil al infracțiunilor de contrabandă, ca fiind cele mai periculoase infracțiuni vamale, a fost accentuat inclusiv în formulările din practica judiciară. Astfel, de exemplu, în una din Deciziile sale, Înalta Curte de Casație și Justiție a României indică următoarele: *„Profiturile obținute din activitatea de contrabandă sunt mari nu numai datorită diferențelor dintre prețurile la țigări practicate în Republica Moldova și Ucraina, pe de o parte, și în România, pe de altă parte, ci și faptului că prin introducerea acestora în țară, în mod ilicit, sunt sustrate de la plata taxelor vamale de import, a TVA la import și a accizei. De asemenea, prin comercializarea lor ulterioară „la negru” se obțin profituri importante, având în vedere că se eludează plata impozitului pe profit și a TVA”* [62].

Nerespectarea reglementărilor vamale se caracterizează prin pericol social ridicat, întrucât astfel sunt lezate interesele economice ale oricărei țări și prin aceasta se aduc grave prejudicii securității economice a statului. În această ordine de idei, în cadrul măsurilor de sistem realizate de Republica Moldova și de România pentru consolidarea principiului general de drept, al legalității, în baza căruia autoritățile, instituțiile publice și cetățenii sunt obligați să respecte legea, ordinea de drept, să întreprindă măsuri de prevenire și combatere a infracționalității economice, un loc important este acordat mecanismului juridico-penal de reglare a relațiilor sociale în sfera politicii vamale. Creșterea și dezvoltarea anuală a volumului relațiilor economice și comerciale între state nu pot să nu influențeze relațiile din domeniul transportării legale a valorilor marfar-valutare peste frontiera de stat, deteriorarea acestora fiind evidentă. De măsura

în care legiuitorul a atras atenția asupra soluționării problematicei privind legitimitatea juridică a transportării mărfurilor și a altor bunuri prin unitățile autorităților vamale unde se pot îndeplini formalitățile prevăzute de Codul vamal, depinde protecția intereselor economice ale statului.

În ultima perioadă se constată că s-a înregistrat o intensificare a infracțiunilor vamale în Republica Moldova, facilitată, probabil, de aderarea României la Uniunea Europeană, de eliminarea restricțiilor la trecerea frontierelor și de noile oportunități pentru moldovenii-români din zonele rurale ale țării de a trece ilegal bunuri peste frontiera vamală a Republicii Moldova.

De exemplu, în Republica Moldova, în ultima perioadă (din 2004 încoace), din totalitatea infracțiunilor economice înregistrate cca 50% le revine infracțiunilor reunite sub denumirea marginală de contrabandă [80]. De aici poate fi desprinsă o simplă concluzie: în Republica Moldova rata infracțiunilor vamale și, în special, a infracțiunilor de contrabandă este foarte ridicată, fapt ce demonstrează o dată în plus efortul suplimentar pe care organele de drept trebuie să-l manifeste pentru contracararea infracționalității vamale. Din datele statistice ale criminalității economice pentru anii 2004-2012 observăm următoarea tendință: în anii 2004-2007 infracțiunile de contrabandă au înregistrat o dinamică negativă, în sensul majorării numărului de infracțiuni comise. Din 2007 până în 2012 numărul infracțiunilor de contrabandă a înregistrat o scădere, ca ulterior, începând cu anul 2013, numărul acestora să crească din nou. Respectiva dinamică rezultă din următoarele date statistice: din totalitatea infracțiunilor economice înregistrate de către organele competente din Republicii Moldova, pentru anul 2004, cca 74% constituiau infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM; pentru anul 2005 – 66%; pentru anul 2006 – 70%; pentru anul 2007 – 76%; pentru anul 2008 – 55%; pentru anul 2009 – 43%; pentru anul 2010 – 29%; pentru anul 2011 – 22%; pentru anul 2012 – cca 11%; pentru anul 2013 – cca 28%. Tendința de creștere a criminalității în sfera vamală în Republica Moldova rezultă și din următoarele date statistice: din totalitatea infracțiunilor înregistrate în anul 2014 – 0,45% le revine infracțiunilor vamale, iar în ceea ce privește anul 2015 – numărul infracțiunilor vamale este de 0,54% din totalitatea infracțiunilor înregistrate [80].

Nivelul ridicat al infracționalității în sfera relațiilor vamale, pericolozitatea socială sporită a acesteia, latența și lipsa unei contracarări efective din partea organelor de drept specializate ale statului justifică cercetarea aspectelor juridico-penale ale infracțiunilor vamale, precum și stabilirea unei strategii și tactici științifice motivate de combatere a acestor infracțiuni.

Cu toate că se constată un interes științific sporit din partea teoreticienilor pentru investigarea infracțiunilor vamale, considerăm că, avându-se în vedere potențialul aport pe care-l poate avea o cercetare științifică, dar și faptul că unele aspecte ale acesteia pot fi concepute de pe noi poziții, există totuși loc pentru o nouă abordare, în cazul nostru – a infracțiunilor vamale, în

general, și a fenomenului contrabandei, în special, atât potrivit legislației Republicii Moldova, cât și celei a României.

Această nouă abordare presupune noi direcții de cercetare, în același timp elaborarea unor concepții teoretice științific argumentate racordate la practica judiciară existentă privind infracțiunile vamale în Republica Moldova și în România, dar și formularea unor propuneri *de lege ferenda* îndreptate spre îmbunătățirea cadrului legal existent.

Constatările prezentate *supra* au și determinat actualitatea temei investigate. În acest context, se impune cercetarea și analiza complexă a infracțiunilor la punctele de frontieră ale Republicii Moldova și ale României, care sunt un rezultat al dinamicii dezvoltării economice și al comerțului extern între state, urmărindu-se optimizarea sistemului de incriminări aplicate persoanelor culpabile de încălcarea legislației vamale, soluționarea problemelor ce țin de prevenirea și de combaterea infracțiunilor vamale.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul tezei constă în aprofundarea concepției privind răspunderea penală pentru infracțiunile vamale, în evidențierea și în soluționarea problemelor de drept penal ce vizează infracțiunile din sfera vamală, reglementate de legislația penală a Republicii Moldova și de cea a României, precum și în formularea unor propuneri *de lege ferenda* menite să optimizeze cadrul legal actual în materie.

În vederea atingerii scopului enunțat, au fost formulate următoarele *obiective*:

- analiza ideilor, concepțiilor teoretico-științifice ale oamenilor de știință din Republica Moldova și din România, precum și din alte state, referitoare la infracțiunile vamale;
- definirea conceptului de infracțiune vamală, precum și relevarea componentelor de infracțiune atribuite la această categorie;
- cercetarea principalelor etape de dezvoltare și de modificare a legislației în materia incriminărilor din sfera vamală atât din Republica Moldova, cât și din România;
- abordarea juridică a principalelor concepte cuprinse în dispozițiile actelor normative ce determină răspunderea pentru comiterea infracțiunilor vamale;
- investigarea particularităților elementelor constitutive obiective și subiective ale infracțiunilor vamale;
- cercetarea practicii judiciare axate pe infracțiunile vamale;
- soluționarea problemelor de încadrare juridică a infracțiunilor vamale;
- precizarea liniilor de demarcație între infracțiunile vamale și unele fapte conexe;
- analiza comparativă a reglementărilor din legislațiile penale ale unor state străine cu privire la infracțiunile vamale;

– formularea propunerilor *de lege ferenda* pentru optimizarea cadrului legal existent în materie, atât din Republica Moldova, cât și din România.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute constă în faptul că a fost realizată o cercetare temeinică, sub aspect juridico-penal, a infracțiunilor vamale săvârșite în Republica Moldova și în România, abordate din perspectiva mediului, cauzelor, logicii și consecutivității acestora. În plus, noutatea științifică a rezultatelor cercetării constă în punctarea unor concepții polemice întâlnite în doctrină, în analiza acestora și în expunerea propriei poziții. Nu în ultimul rând, noutatea derivă din însăși tematica tezei, studiul fiind axat pe analiza comparativă a reglementărilor din sfera vamală din România și din Republica Moldova.

Noutatea științifică a lucrării elaborate consistă și în: a) definirea conceptului de infracțiune vamală, precum și în determinarea componentelor de infracțiune atribuite la această categorie; b) identificarea obiectului juridic generic al infracțiunilor vamale din Codul vamal al României, avându-se în vedere tehnica legislativă a legiuitorului român de incriminare a faptelor din sfera vamală în cadrul unei legi penale speciale; c) demonstrarea că infracțiunile prevăzute la art.248 și 249 CP RM au același obiect juridic de subgrup; d) argumentarea faptului că alte bunuri decât cele prevăzute la alin.(1)-(4) art.248 CP RM nu pot constitui obiect material/imaterial al infracțiunilor de contrabandă; e) relevarea aspectului potrivit căruia în contextul infracțiunilor vamale victima infracțiunii nu apare pe post de semn obligatoriu în conținutul infracțiunii; f) identificarea particularităților subiectului infracțiunilor de eschivare de la achitarea plăților vamale; g) stabilirea momentului de consumare a infracțiunilor vamale; h) analiza comparativă a reglementărilor penale în materia infracțiunilor vamale.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere: statuarea faptului că în cazul trecerii peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor prin folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, prin nedeclarare sau declarare neautentică, atunci când făptuitorul nu achită plățile vamale corespunzătoare, cele comise trebuie calificate doar drept contrabandă; argumentarea faptului că în calitate de subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM, atunci când fapta prejudiciabilă se exprimă prin inacțiunea de nereturnare pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie, poate să apară doar persoana juridică, nu și persoana fizică; probarea faptului că infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale pot fi comise doar cu intenție directă, deoarece în conținutul componentei de infracțiune legiuitorul a inclus scopul în calitate de semn constitutiv.

În scopul îmbunătățirii legislației în materia incriminărilor din sfera vamală, supuse analizei comparative, au fost formulate mai multe propuneri *de lege ferenda*, printre care:

– *pentru Republica Moldova*: 1) ajustarea conținutului normei în care este înscrisă definiția contrabandei din Codul vamal cu cel al normei de incriminare din Codul penal; 2) excluderea expresiei „alt fel de energie” din conținutul pct.1) art.1 din Codul vamal al Republicii Moldova și din textul lit.f) art.2 din Legea Republicii Moldova cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoanele fizice, nr.1569 din 20.12.2002; 3) completarea alin.(4) art.248 CP RM cu celelalte trei metode de săvârșire a contrabandei prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, care lipsesc la alin.(4) art.248 CP RM (în ipoteza în care fapta prejudiciabilă se exprimă în acțiunea de trecere a valorilor culturale peste frontiera vamală); 4) introducerea precursorilor în lista entităților materiale susceptibile de a fi trecute ilegal peste frontiera vamală, în sensul normei de la alin.(2) art.248 CP RM; 5) completarea art.248 CP RM cu un nou alineat care să cuprindă elementul circumstanțial deosebit de agravant „săvârșirea contrabandei de către un grup criminal organizat sau de o organizație criminală”.

– *pentru România*: 1) înlocuirea expresiei „prin sustragere de la controlul vamal” cu sintagma „prin orice mijloace”, similar normei de la alin.(1) art.270 CV Rom, astfel încât sub incidența normei de la alin.(2) art.270 CV Rom să cadă orice trecere ilegală a frontierei vamale prin punctele de trecere a frontierei, inclusiv prin nedeclarare sau declarare neautentică; 2) introducerea în art.274 CV Rom a circumstanței agravante similare celei de la lit.c) alin.(5) art.248 CP RM, și anume: „de către un funcționar public, cu folosirea situației de serviciu”.

Problema științifică soluționată constă în elaborarea instrumentarului de identificare a elementelor constitutive și a celor circumstanțiale agravante ale infracțiunilor vamale din legislația Republicii Moldova și cea a României, în corespundere cu cadrul teoretico-normativ actual, fapt ce a condus la înaintarea unor propuneri de îmbunătățire a textului de lege în vederea prevenirii și combaterii mai eficiente a infracționalității în sfera vamală.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Abordările metodologice, prescripțiile teoretice și concluziile practice prezentate în teză pot fi utilizate atât de doctrinari în desfășurarea pe viitor a cercetărilor teoretice, precum și de practicieni în procesul soluționării problemelor legate de infracțiunile vamale potrivit legislației Republicii Moldova și celei a României. Importanța practică a cercetării de față constă în faptul că va servi drept punct de reper pentru cei abilitați cu aplicarea legii, contribuind la încadrarea juridico-penală corectă a infracțiunilor vamale, avându-se în vedere că lucrarea conține valoroase recomandări practice în acest sens. Mai mult, teza elaborată comportă importante valențe teoretico-practice din moment ce sunt supuse analizei diverse spețe din practica instanțelor de judecată.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în faptul că analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale a fost efectuată în baza generalizării experienței practice acumulate de Republica Moldova și de România în condiții social-juridice specifice. Suntem ferm convinși că respectiva lucrare poate constitui un suport științifico-metodologic solid pentru literatura de specialitate, în special pentru dezvoltarea în continuare a științei dreptului penal. În baza propriilor abordări, formate, evident, în urma analizei concepțiilor teoretice ale oamenilor de știință în materia cercetată, sunt prefigurate noi orientări de cercetare. La fel, importanța lucrării rezidă în posibilitatea de a contribui la perfecționarea cadrului incriminator existent în materia infracțiunilor vamale.

Aprobarea rezultatelor. Concluziile principale ale lucrării sunt formulate în 10 publicații științifice. Unele viziuni, reflectate în teză, au fost expuse în cadrul conferințelor științifice: Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” (Chișinău, 10-11 noiembrie 2015); Conferința internațională științifico-practică „Abordări europene în cercetare și inovare” (Chișinău, 9-12 octombrie 2014); Conferința științifică internațională „Perspective ale Dreptului Afacerilor în Mileniul al III-lea” (București, 15-16 noiembrie 2013); Simpozionul internațional „Universul Științelor” (Iași, 8 septembrie 2013).

Sumarul compartimentelor tezei

În **Capitolul 1 – Analiza situației în știința dreptului penal în materia infracțiunilor vamale** – este efectuată analiza materialelor științifice privitoare la tema tezei, publicate în Republica Moldova de la declararea independenței și până în prezent, în România, precum și în alte state. Analiza a fost efectuată în succesiune cronologică. Astfel, au fost investigate lucrările următorilor autori: S.Maimescu, S.Brînză, V.Stati, R.Sobiețki, V.Berliba, V.Bujor, V.Spatari, M.Mutu, L.G. Gîrla, Iu.M. Tabarcea, Gh.Nicolaev, N.Lacusta, C.Gurschi (*Republica Moldova*); F.Sandu, C.Voicu, A.Boroi, I.Molnar, Gh.Diaconescu, G.I. Olteanu, M.Gorunescu, S.Corlățeanu, O.Predescu, D.Țicău, O.Pop, D.Bujorean, F.Coman (*România*); N.S. Ghilimutdinova, Iu.I. Sucicov, T.A. Dicanova, V.E. Osipov, V.D. Laricev, L.F. Rogatîh, M.A. Cociubei, O.Cruglova, A.Cotelnicov, Z.M. Abdurahmanov, A.Vaculenco, I.V. Rozumani, A.Focov, C.A. Pliasov, L.A. Prohorov, A.V. Scacico, M.S. Marcovski (*Federația Rusă*), V.V. Hiliuta, A.Z. Ignatiuc (*Republica Belarus*), A.B. Magzumov (*Republica Kazahstan*), A.A. Muzica, A.V. Savcenko, O.V. Proțiuț (*Ucraina*).

În **Capitolul 2 – Infracțiunile vamale: noțiuni, cadru normativ, studiu de drept comparat** – este efectuată analiza infracțiunilor vamale potrivit legislației Republicii Moldova și a României din perspectiva conceptului, evoluției și cadrului normativ de rigoare. Este definit conceptul de infracțiune vamală, precum și sunt identificate criteriile în baza cărora o faptă

socialmente periculoasă este inclusă în categoria infracțiunilor vamale. O altă parte din investigația noastră a fost consacrată cercetării, sub aspect comparat, a reglementărilor din legislațiile penale ale altor state ce vizează infracțiunile vamale.

În **Capitolul 3 – Elementele preexistente ale infracțiunilor vamale în acord cu legislația Republicii Moldova și cu cea a României** – este efectuată analiza obiectului și subiectului infracțiunilor vamale în conformitate cu legislația României și cu cea a Republicii Moldova. Se punctează unele aspecte teoretice de importanță deosebită, în conformitate cu practica judiciară în materie existentă în Republica Moldova și în România. S-a demonstrat că infracțiunile prevăzute la art.248 și 249 CP RM au același obiect juridic de subgrup – *relațiile sociale inerente activității din sfera vamală*. În conjunctura subiectului infracțiunii se indică faptul că, deși legiuitorul nu prevede expres în conținutul normei de la art.249 CP RM calitatea specială a subiectului infracțiunii, aceasta rezultă prin interpretare (implicit) din textul normei de incriminare. *In concreto*, calitatea specială a subiectului infracțiunii decurge din conținutul obligației legale a persoanei de a achita plățile vamale atunci când trece bunuri peste frontiera vamală a Republicii Moldova. Cât privește infracțiunile de contrabandă, se demonstrează că subiectul infracțiunii este necircumstanțiat (cu excepția contrabandei prevăzute la lit.c) alin.(5) art.248 CP RM).

În **Capitolul 4 – Elementele constitutive și circumstanțiale agravante ale infracțiunilor vamale potrivit legislației Republicii Moldova și celei a României** – sunt determinate trăsăturile laturii obiective și subiective a infracțiunilor vamale. La fel, sunt identificate particularitățile elementelor circumstanțiale agravante ale infracțiunilor vamale. Se arată că în legislația României lipsește un articol care să incrimineze infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale, analogic legislației Republicii Moldova. Se argumentează că, în comparație cu trecerea bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova prin nedeclarare, în cazul declarării neautentice, făptuitorul își îndeplinește obligația legală de declarare a bunurilor care urmează a fi trecute peste frontiera vamală, însă datele reflectate în declarația vamală nu corespund realității. În planul delimitării infracțiunilor de contrabandă de eschivarea de la achitarea plăților vamale, se statuează că în cazul trecerii peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor prin folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, prin nedeclarare sau declarare neautentică, atunci când făptuitorul nu achită plățile vamale corespunzătoare, cele comise trebuie calificate doar drept contrabandă. Se mai demonstrează că infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale pot fi comise doar cu intenție directă, deoarece în conținutul componenței de infracțiune legiuitorul a inclus scopul în calitate de semn constitutiv.

1. ANALIZA SITUAȚIEI ÎN ȘTIINȚA DREPTULUI PENAL ÎN MATERIA INFRAȚIUNILOR VAMALE

1.1. Analiza materialelor științifice referitoare la infracțiunile vamale publicate în Republica Moldova

Pentru că acest segment se dorește a fi o analiză a contribuțiilor științifice în domeniu, suntem nevoiți să precizăm că, deși în Republica Moldova, ba chiar și în România, cercetările științifice efectuate pe marginea unei atare teme au fost publicate într-un număr deloc redus, totuși polemici științifice referitoare la unele sau alte subiecte legate de infracțiunile în sfera vamală continuă să existe. Mai mult, reieșind din potențialul aport pe care-l poate avea o cercetare științifică, pe de o parte, și din importanța valorilor sociale protejate prin incriminarea faptelor pasibile de săvârșire în sfera vamală, pe de altă parte, la care se adaugă și conceperea de pe noi poziții a unor aspecte, considerăm că există loc pentru o nouă abordare a infracțiunilor vamale, poate chiar mai complexă. Aceasta însă nu poate avea loc fără o trecere în revistă a unor idei, concepții, opinii, viziuni desprinse din principalele materiale și lucrări științifice elaborate pe tema tezei, semnate de autori din Republica Moldova, România, precum și din alte state.

Tocmai de aceea, în vederea fundamentării investigației noastre și identificării principalelor direcții de cercetare, în cele ce urmează ne vom concentra atenția asupra punctării pe accepțiunile, viziunile oamenilor de știință din Republica Moldova, România și din alte state cu privire la tema abordată de noi.

Preliminar precizăm că unii autori acordă mai mult spațiu analizei infracțiunilor vamale. Alții, din contra, doar tangențial subliniază unele aspecte legate de infracțiunile vamale. În unele lucrări, analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale ia forma doar a unui segment din întreaga lucrare, aceasta fiind axată nu numai pe caracterizarea infracțiunilor vamale, ci și a altor infracțiuni, săvârșite în alte sfere ale vieții sociale. Alte surse doctrinare însă sunt orientate cu precădere spre investigarea fenomenului criminalității în sfera vamală.

În cele din urmă, constatăm că dintre infracțiunile săvârșite în sfera vamală, supuse analizei de către oamenii de știință, atenția cea mai mare este focalizată pe cercetarea infracțiunilor de contrabandă, considerate cele mai periculoase în domeniul activității economice externe a statului.

Astfel, nu putem neglija importanța deosebită a primelor manuale, monografii, articole științifice publicate de către oamenii de știință din Republica Moldova, România (și nu doar) în domeniul dreptului penal, ci în special asupra celor consacrate încadrării juridice a infracțiunilor săvârșite în sfera vamală.

În ceea ce privește Republica Moldova, un prim material pe care-l vom lua în discuție este articolul științific elaborat de *M.Mutu* ce datează din 2003 [119]. Este o lucrare dedicată exclusiv delimitării infracțiunilor de contrabandă de cele de eschivare de la achitarea plăților vamale. Chiar dacă segmentul de cercetare din numitul articol științific este unul îngust, importanța studiului efectuat de autor este, fără îndoială, enormă. Or, dintotdeauna au existat neclarități referitoare la delimitarea respectivelor fapte infracționale; la posibilitatea existenței concursului ideal dintre aceste infracțiuni. În mare parte este punctată distincția dintre contrabanda săvârșită prin metoda nedeclarării sau declarării neautentice în documentele vamale și eschivarea de la achitarea plăților vamale. Delimitarea este făcută prin identificarea momentului de consumare a infracțiunilor. Așadar, se opinează că infracțiunile de contrabandă se consumă din momentul trecerii de fapt a frontierei vamale (în cazul introducerii bunurilor pe teritoriul Republicii Moldova) sau din momentul depunerii declarației vamale (în cazul scoaterii bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova), în timp ce infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale se consideră consumate din momentul expirării termenului pentru achitarea plăților vamale, adică până la depunerea declarației vamale. Prin urmare, autorul ajunge la concluzia, pe care o îmbrățișăm, că infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM se consumă anterior infracțiunilor de contrabandă (adică, la momentul depunerii declarației vamale plățile vamale trebuie să fie deja achitate), fiind deci posibil cumulul real (*a se citi* – concursul real – *n.a.*) al celor două infracțiuni. În opinia aceluiași autor, la care subscriem, în cazul persoanelor fizice care nu sunt subiecți ai activității de întreprinzător (acestea plătesc drepturile de import sau de export în momentul trecerii frontierei vamale) cele comise ar trebui calificate potrivit art.248 CP RM, nefiind prezent concursul ideal dintre art.248 și art.249 CP RM.

În continuare vom lua în vizor lucrarea ce-i are ca autori pe *A.Barbăneagră, V.Berliba, M.Bârgău* și alții, ce datează din anul 2003 [1]. În special, interesează segmentul destinat analizei infracțiunilor de contrabandă și celor de eschivare de la achitarea plăților vamale, al cărui autor este C.Gurschi. În contextul infracțiunilor de contrabandă se menționează că folosirea frauduloasă a documentelor vamale are loc atunci când documentele vamale ori comerciale folosite la trecerea frontierei vamale sunt falsificate, în conținutul lor adevărul este denaturat sau conținutul documentului este neadevărat. În planul laturii subiective C.Gurschi consemnează că infracțiunile de contrabandă pot fi comise atât cu intenție directă, cât și cu intenție indirectă, opinie pe care nu o putem îmbrățișa. Referitor la infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM autorul definește eschivarea ca fiind o acțiune (inacțiune) de sustragere de la o obligație prevăzută de lege. Se arată că acestea pot fi comise doar cu intenție directă.

O altă lucrare asupra căreia ne vom opri este cea semnată de autorul autohton *S.Maimescu* ce datează din 2004 [112]. Articolul științific ce-i aparține conține idei expuse de autor pe marginea unui subiect pe cât de îngust, pe atât de subtil – delimitarea infracțiunilor de contrabandă de cele de trafic de ființe umane. Printre ideile de bază desprinse din analiza materialului științific enunțat remarcăm poziția autorului (pe care o susținem), potrivit căreia nu poate fi considerată contrabandă cu persoane trecerea ilegală peste frontiera de stat a persoanelor, deși atât trecerea bunurilor, mărfurilor peste frontiera de stat, cât și a persoanelor, constituie o trecere ilegală (sublinierea ne aparține – *n.a.*) peste frontiera de stat.

Autorul încearcă să efectueze delimitarea dintre infracțiunile de contrabandă și cele de trafic de ființe umane prin prisma obiectului infracțiunii (obiectului juridic generic, special și a obiectului material). Se statuează că, comparativ cu infracțiunile de trafic de ființe umane, contrabanda atentează nemijlocit asupra: intereselor Republicii Moldova în domeniul relațiilor economice externe; autorității statului pe „arena mondială”, prin realizarea mărfurilor necompetitive, fabricate sau produse pe teritoriul Republicii Moldova; intereselor statului privind perceperea și acumularea de surse bănești la bugetul statului; deținerii de noi piețe de desfacere pentru realizarea producției autohtone; sistemului monetar-financiar al statului; inviolabilității frontierei de stat; regimului juridic normal de lucru al instituțiilor publice locale; securității statului și menținerii ordinii publice ș.a.

În aceeași ordine de idei, vom supune cercetării segmentul din publicația științifică ai cărei autori sunt *A.Barbăneagră, V.Berliba, C.Gurschi, V.Holban, T.Popovici, Gh.Ulianovschi, X.Ulianovschi și N.Ursu* [2], apărută în anul 2005, segment destinat analizei infracțiunilor prevăzute la art.248 și 249 CP RM. De apreciat este poziția autorilor în acord cu care pentru existența infracțiunilor de contrabandă nu interesează locul prin care a fost eludat controlul vamal, ci împrejurarea că acele mărfuri sau alte bunuri nu sunt prezentate la biroul (punctul) vamal pentru efectuarea controlului vamal înainte de scoaterea din țară sau, după caz, imediat după introducerea în țară a acestora. În planul laturii subiective se arată că scopul și motivul infracțiunilor de contrabandă sunt semne facultative. În ceea ce privește infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale se opinează că răspunderea penală în baza art.249 CP RM este instituită în scopul ocrotirii speciale a operațiunilor de vămuire a bunurilor, protecției producătorilor de mărfuri, precum și al creării condițiilor favorabile pentru integrarea economică a Republicii Moldova în economia mondială.

În continuare atenția noastră va fi concentrată pe analiza articolului științific elaborat de *S.Maimescu* în anul 2005 [113]. Este un studiu în care autorul ia în atenție entitățile materiale trecute ilegal peste frontiera vamală a Republicii Moldova și, în mod special, entitățile ce posedă

anumite calități speciale (arme, muniții, substanțe narcotice etc.). Dânsul scoate în evidență cazurile din practica judiciară, în care persoanele abilitate cu aplicarea legii penale pun accent mai mult pe alte infracțiuni comise cu folosirea armelor, munițiilor, substanțelor narcotice, dar desconsideră faptul introducerii acestora pe teritoriul Republicii Moldova pe cale de contrabandă.

Autorul încearcă să stabilească corelația dintre infracțiunile de contrabandă și securitatea publică a statului, în calitate de valoare socială pasibilă de lezare prin săvârșirea contrabandei. În acest sens, corelația este stabilită atunci când peste frontiera vamală a Republicii Moldova sunt trecute (introduse și/sau scoase) anumite bunuri ce posedă calități speciale (arme, muniții, dispozitive explozibile). Pentru a aduce o notă de claritate, precizăm că în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.248 CP RM, incluse sub denumirea marginală de contrabandă, doar în plan secundar se atentează asupra securității publice a statului, și anume: asupra relațiilor sociale referitoare la circulația legală a armamentului, a dispozitivelor explozive și a munițiilor. În prim-plan, însă, sunt lezate relațiile sociale referitoare la securitatea vamală a Republicii Moldova.

În continuare ne vom direcționa atenția spre articolul științific semnat de V.Stati în anul 2006 [165]. Este un studiu axat, în cea mai mare parte, pe analiza comparativă a reglementărilor din legislația penală a Republicii Moldova și din cea a României. Având în vedere tematica cercetării noastre, pentru studiul de față este incontestabilă contribuția științifică adusă de respectivul articol. Precizăm că analiza efectuată de autor vizează reglementările de la art.248 CP RM și cele din vechea Lege privind Codul vamal al României (nr.141 din 24 iulie 1997). Chiar și în aceste condiții este clară importanța analizei efectuate de autor; or, dispozițiile legale ale actualului Cod vamal al României au preluat, în mare parte, dispozițiile vechii reglementări, fără mari deosebiri. În linii generale, este efectuată o analiză comparativă prin prisma elementelor constitutive ale infracțiunii.

Autorul încearcă să-și expună opinia cu privire la obiectul juridic generic al infracțiunilor de contrabandă potrivit legii penale a României. La prima vedere, identificarea acestuia nu pare a fi o sarcină ușoară, deoarece Codul penal al României nu conține vreo incriminare vizând infracțiunile de contrabandă, respectivele fapte fiind incriminate de o lege penală specială. Însă, doar Codul penal este structurat pe secțiuni și capitole, ceea ce facilitează identificarea obiectului juridic generic. Nu același lucru constatăm și în cazul legilor penale speciale. Chiar și așa, autorul ajunge la concluzia, pe care o agreăm, că atât în contextul legii penale moldovenești, cât și în contextul legii penale române, se poate susține că valoarea socială fundamentală, vătămată prin săvârșirea infracțiunilor de contrabandă, este economia națională.

Prezintă interes următoarea aserțiune a lui V.Stati în contextul obiectului material al infracțiunilor de contrabandă: „O primă observație care se impune este că legiuitorul român nu stabilește o limită de demarcație valorică privind obiectul material al faptei. Putem deci constata că, în legislația română, comiterea contrabandei poate antrena numai răspunderea penală. În contrast, în legislația moldovenească, în funcție de limita de demarcație valorică privind obiectul material al faptei, săvârșirea contrabandei poate atrage răspunderea penală sau răspunderea administrativă.” Precizăm că explicația sus menționată nu corespunde în totalitate cu tiparul legislației vamale actuale a României; or, potrivit noului Cod vamal al României, parametrii cantitativi ai obiectului material/imaterial au relevanță la încadrare atunci când fapta prejudiciabilă se exprimă prin sustragerea de la efectuarea controlului vamal la trecerea frontierei vamale. Valoarea bunurilor nu are importanță la calificare doar atunci când trecerea bunurilor peste frontiera vamală se face prin alte locuri decât cele stabilite pentru trecerea frontierei vamale.

Remarcabilă este concluzia autorului, potrivit căreia în contextul legii penale a Republicii Moldova, comparativ cu cea a României, eludarea de la controlul vamal vizează nu doar aspectul spațial, ci și aspectul temporal al eludării.

Atenției trebuie supus și materialul științific al cărui autori sunt *V.Berliba și R.Sobiețki*, ce datează din anul 2008 [5]. Acesta prezintă interes în contextul abordării contrabandei cu valori culturale. Autorii punctează că problematica cercetării și documentării încălcărilor legate de patrimoniul istorico-cultural își are punctul de reper nu atât în dificultatea constatării unor elemente ale conținutului constitutiv, cum ar fi laturile obiectivă și subiectivă, cât în anumite condiții preexistente, în special obiectul acesteia.

Din 2009 datează lucrarea elaborată de *A.Barbăneagră, Gh.Alecu, V.Berliba, V.Budeci, T.Carpov, V.Cușnir, R.Cojocar, A.Mariț, T.Popovici, Gh.Ulianovschi, X.Ulianovschi, N.Ursu, V.Volcinschi* [3]. Pentru studiul de față interes prezintă comentariul art.248 și art.249 CP RM realizat în coautorat de către V.Berliba și R.Cojocar. În opinia autorilor numiți, obiectul juridic special al infracțiunilor de contrabandă este format din totalitatea relațiilor sociale care asigură ordinea de trecere legală a mărfurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova.

Prezintă interes părerea autorilor, potrivit căreia proporțiile mari ale bunurilor de contrabandă constituie condiția de incriminare. În opinia noastră, proporțiile mari exprimă parametrii cantitativi ai obiectului material al infracțiunii de contrabandă prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM. Corect se susține că noțiunile principale ce formează conținutul normativ al infracțiunilor de contrabandă sunt prevăzute de Codul vamal al Republicii Moldova. Nu putem trece cu vederea accepțiunea autorilor, potrivit căreia metodele de comitere a infracțiunilor de

contrabandă au un caracter alternativ, fapt ce denotă necesitatea stabilirii în procesul încadrării faptei prejudiciabile ca infracțiune a cel puțin uneia dintre ele. În ce privește momentul de consumare a infracțiunii, se arată că conținutul infracțiunilor de contrabandă are un caracter formal, considerându-se consumate din momentul trecerii *de facto* a frontierei vamale. În contextul laturii subiective, se afirmă că infracțiunile de contrabandă pot fi comise doar cu intenție directă, iar scopul și motivul infracțiunilor pot fi diferite, neavând relevanță la încadrare.

Cât privește infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale, autorii consemnează că în calitate de obiect material pot să apară: taxa vamală, taxa pe valoare adăugată, accizele, taxa pentru proceduri vamale, taxa pentru eliberarea autorizației și taxa pentru actualizarea valabilității autorizației, taxa pentru participare la licitația vamală, alte sume prevăzute de legislație. Precizăm că, într-adevăr, până la modificările operate în Codul vamal, în categoria drepturilor de import și de export care urmau a fi achitate intrau: taxa pentru eliberarea autorizației și taxa pentru actualizarea valabilității autorizației, taxa pentru participare la licitația vamală, alte sume prevăzute de legislație. La ziua de astăzi, în calitate de obiect material al infracțiunilor prevăzute la art.249 CP RM pot fi consemnate doar: taxa vamală, taxa pe valoare adăugată, accizele și taxa pentru proceduri vamale.

Următoarea lucrare asupra căreia ne vom opri este cea semnată de *L.G. Gîrla și Iu.M. Tabarcea*, apărută de sub tipar în anul 2010 [192]. Este dedicată analizei infracțiunilor înscrise în Partea Specială a Codului penal, printre care și infracțiunile prevăzute la art.248 și art.249 CP RM. Sunt aduse un șir de argumente menite să justifice existența unor astfel de norme incriminatoare. Se arată că obiect material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM poate fi orice bun (cu excepția celor prevăzute la alin.(2)-(4) art.248 CP RM), cu condiția că valoarea acestuia depășește proporțiile mari, iar în cazul în care bunul nu atinge o astfel de valoare la momentul săvârșirii faptei, atunci cele comise trebuie calificate potrivit alin.(10) art.287 din Codul contravențional al Republicii Moldova [19]. Semnificativă este definirea dată de autori tuturor categoriilor speciale de entități materiale ce formează obiectul material al infracțiunilor prevăzute la alin.(2)-(4) art.248 CP RM. În special, autorii punctează tranșant semnele definitorii ale valorilor culturale în calitate de obiect material al infracțiunii consemnate la alin.(4) art.248 CP RM. Pe bună dreptate se arată că dispoziția normelor de la art.248 CP RM sunt descriptive, deoarece legiuitorul recurge la descrierea comportamentului infracțional al persoanei vinovate.

În conjunctura laturii obiective se relevă că în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM obligația de reîntoarcere a valorilor culturale implică prezența perioadei de întoarcere în calitate de semn obligatoriu. Sub aspectul elementelor constitutive subiective se

accentuează că infracțiunile de contrabandă pot fi comise doar cu intenție directă, în același timp motivul infracțiunii nefiind semn obligatoriu, iar în calitate de subiect al infracțiunii evoluând atât persoana fizică, cât și persoana juridică.

În cele ce urmează, în discuție va fi luat articolul științific elaborat în anul 2010 de către *R.Sobiecki și V.Spatari* [163]. În el este supusă analizei folosirea frauduloasă a documentelor, în calitate de metodă alternativă de comitere a infracțiunilor de contrabandă. Potrivit autorilor, forma determinată de comitere a infracțiunilor oferă acesteia un caracter comisiv deplin, reieșind atât din manifestarea obiectivă a realizării elementului material, cât și a modalității de comitere a infracțiunii. Un aspect aparte, căruia autorii îi acordă atenție, îl reprezintă identificarea coraportului dintre normele de la art.361 CP RM și cele de la art.248 CP RM în ipoteza în care infracțiunile de contrabandă sunt comise prin folosirea documentelor oficiale false, ca modalitate de folosire frauduloasă a documentelor. Autorii ajung la concluzia că între respectivele norme există concurență dintre o normă-parte și o normă-întreg, art.361 CP RM fiind norma-parte, iar art.248 CP RM – norma-întreg. În același timp, se relevă că dacă a avut loc nu doar folosirea frauduloasă a documentelor false pentru trecerea peste frontiera vamală a mărfurilor, obiectelor și altor valori în proporții mari, ci și falsificarea propriu-zisă a acestora, faptele urmează a fi încadrate prin concurs de infracțiuni: una din infracțiunile de contrabandă (art.248 CP RM) și infracțiunea de confecționare, deținere, vânzare sau folosire a documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false (art.361 CP RM) ori cea de fals în acte publice (art.332 CP RM), în dependență de faptul dacă subiectul activ al celor din urmă infracțiuni este o persoană fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani (subiect general) ori o persoană cu funcție de răspundere (subiect special). Consemnabilă este aserțiunea autorilor, la care subscriem fără careva rezerve, în acord cu care legiuitorul ar trebui să intervină prin modificarea legii penale, în sensul completării alin.(4) art.248 CP RM cu „folosirea frauduloasă a documentelor” în calitate de metodă de săvârșire a infracțiunii, exact ca în cazul celorlalte infracțiuni în varianta-tip, lucru necesar înlăturării posibilității de evitare a normativului penal.

În cadrul aceluiași demers științific autorii polemizează asupra criteriilor de delimitare a infracțiunilor de contrabandă de cele de eschivare de la achitarea plăților vamale.

Următoarea lucrare care va fi supusă analizei este manualul elaborat de *S.Brînza și V.Stati* în anul 2011 [12]. În contextul investigației noastre, în special, interes prezintă tezele din Secțiunea VI „Infracțiuni săvârșite în sfera activității economice externe” din Capitolul XI „Infracțiuni economice”, secțiune în care autorii efectuează o analiză juridico-penală a infracțiunilor prevăzute la art.248 și 249 CP RM. Analiza propriu-zisă este efectuată prin prisma elementelor componenței de infracțiune.

Inter alia, putem evidenția următoarele idei de bază expuse în materialul științific supus analizei: indicarea faptului că, în cazul infracțiunilor prevăzute la alin.(2)-(4) art.248 CP RM, în plan secundar se aduce atingere relațiilor sociale cu privire la circulația legală a substanțelor narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive sau explozive ori a deșeurilor nocive, a produselor cu destinație dublă, a armamentului, a dispozitivelor explozive, a munițiilor sau a valorilor culturale; statuarea asupra faptului că contrabanda, în unele cazuri, poate avea obiect imaterial, la acesta atribuindu-se energia electrică și energia termică, dat fiind natura incorporeală a acestora; definirea complexă a entităților ce formează obiectul material/imaterial al infracțiunilor specificate la art.248 CP RM; abordarea multiaspectuală a metodelor de săvârșire a contrabandei, inclusiv prin interpretarea sistematică a dispozițiilor art.248 CP RM în raport cu alte norme din sfera extrapenalului, în special din domeniul vamal.

Interes prezintă opinia autorilor, potrivit căreia nu există alte bunuri (în afară de cele enumerate în alin.(1)-(4) art.248 CP RM) care să poată reprezenta obiectul material al infracțiunilor de contrabandă; de aceea, de exemplu, în cazul trecerii peste frontiera vamală a Republicii Moldova a banilor falși, art.248 CP RM va fi inaplicabil. În continuare, aceiași autori insistă, cu drept cuvânt, că o asemenea faptă nu atrage răspundere, pentru că banii falși nu pot fi echivalați cu banii emiși de către Banca Națională a Moldovei, iar noțiunea „mărfuri, obiecte și alte valori” utilizată la alin.(1) art.248 CP RM nu se referă la banii falși. De consemnat este poziția autorilor, potrivit căreia obligația de returnare a valorilor culturale (în sensul infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM, atunci când fapta prejudiciabilă se exprimă în inacțiunea de nereturnare pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie) se referă numai la o persoană juridică, aceasta deoarece, în acord cu legislația Republicii Moldova, persoanele fizice nu au dreptul de a scoate de pe teritoriul Republicii Moldova valori culturale.

Nelipsită de interes este lucrarea semnată de *N.Lacusta* în anul 2012 [81]. Este un articol științific în care se efectuează de pe poziții noi analiza de drept comparat a reglementărilor din legislațiile penale ale altor state în materia infracțiunilor de contrabandă. Indubitabil, ideile desprinse din cadrul respectivului studiu constituie o bază teoretico-științifică importantă pentru elaborarea și cimentarea investigației noastre sub aspectul analizei de drept comparat, chiar dacă acesta vizează, în mare parte, cercetarea comparativă doar a reglementărilor ce incriminează infracțiunile de contrabandă, nu și cele de eschivare de la achitarea plăților vamale. Sunt analizate legislațiile penale în materia infracțiunilor de contrabandă ale unor astfel de state, precum: Ucraina, Federația Rusă, Kazahstan, Estonia, Franța, Italia, Germania, Regatul Unit al Marii Britanii, Japonia, Coreea, Republica Populară Chineză.

De menționat e lucrarea semnată de *R.Sobiecki* ieșită de sub tipar în anul 2013 [164]. Este unicul studiu monografic dedicat analizei infracțiunilor de contrabandă în acord cu legislația penală a Republicii Moldova, motiv din care, fără tăgadă, lucrarea în cauză este de o importanță incontestabilă pentru studiul de față. Principalele repere ale autorului surprinse pe parcursul analizei lucrării constau în: cercetarea situației generale privind răspunderea penală pentru infracțiunile de contrabandă; caracteristica generală a infracțiunilor de contrabandă; analiza cantitativă a criminalității care afectează regimul vamal al Republicii Moldova; evidențierea situației reale din domeniul antreprenorial autohton analizată prin prisma contrabandei, evaziunii fiscale și relațiilor delictive cu firme fantomă; identificarea factorilor principali ai infracțiunilor de contrabandă și a elementelor de profilaxie; analiza aspectelor juridico-penale ale infracțiunilor de contrabandă; stabilirea modalităților faptice ale contrabandei cu droguri, armament și valori culturale; determinarea schemelor frauduloase privind infracțiunile de contrabandă în Republica Moldova; delimitarea infracțiunilor de contrabandă de alte infracțiuni omogene și analiza comparativă a reglementărilor penale în materia infracțiunilor de contrabandă.

Tot din anul 2013 datează o altă lucrare, semnată de un colectiv de autori, printre care *V.Stati și Gh.Nicolaev* – autorii segmentului destinat analizei infracțiunilor prevăzute la art.248 și 249 CP RM [134]. În ce privește noțiunea „frontiera vamală a Republicii Moldova”, autorii menționează că aceasta este definită ca fiind frontiera de stat a Republicii Moldova, precum și perimetrul zonelor libere și al antrepozitelor vamale. De menționat că în urma modificărilor operate prin Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.307 din 26.12.2012 [100], perimetrul zonelor libere a fost exclus din definiția frontierei vamale. Pe bună dreptate, se arată că obiectul juridic special al infracțiunilor specificate la alin.(2)-(4) art.248 CP RM are un caracter multiplu. La noțiunea de „armament”, în sensul normei de la alin.(3) art.248 CP RM, autorii includ toate tipurile de arme, tehnică militară și utilaj militar, poziție pe care o susținem. Privitor la infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM se opinează că acestea, datorită specificului lor, nu au victimă. În planul momentului de consumare se menționează că infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM se consideră consumate din momentul neachitării plăților vamale în termenul stabilit.

Nu putem trece cu vederea nici articolul științific elaborat în 2014 de către *V.Stati* [167]. În acest articol autorul încearcă să puncteze de pe noi poziții (mai detaliate) particularitățile juridico-penale ale infracțiunilor de contrabandă și ale celor de eschivare de la achitarea plăților vamale. Cu titlu de noutate surprindem poziția autorului față de structura tehnico-legislativă a normelor de incriminare supuse analizei. Astfel, în optica lui *V.Stati*, pe care de fapt o susținem, în art.248 CP RM, sub denumirea marginală de contrabandă sunt reunite cinci variante-tip de

infracțiuni și o singură variantă agravată de infracțiune. În același timp, în art.249 CP RM, sub denumirea marginală de eschivare de la achitarea plăților vamale sunt reunite două variante-tip de infracțiuni și o singură variantă agravată de infracțiune. În context, referitor la infracțiunea prevăzută la lit.d) alin.(5) art.248 CP RM autorul menționează că prevederea inclusă în norma în cauză este complementară numai cu prevederea de la alin.(1) art.248 CP RM, nu și cu prevederile de la alin.(2)-(4) art.248 CP RM.

Referitor la infracțiunile consemnate la art.249 CP RM, autorul precizează că latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.249 CP RM are următoarea structură: 1) fapta prejudiciabilă care constă în înacțiunea de eschivare de la achitarea plăților vamale în proporții mari; 2) urmările prejudiciabile sub forma neachitării plăților vamale în termenul stabilit; 3) legătura causală dintre fapta prejudiciabilă și urmările prejudiciabile. Prin eschivare de la achitarea plăților vamale autorul înțelege refuzul făptuitorului de a achita plățile respective în termenele stabilite de legislația vamală.

Următoarea lucrare la care ne vom opri este la fel elaborată de V.Stati, în același an 2014 [166]. Este un material destinat analizei tuturor infracțiunilor economice, potrivit legislației penale a Republicii Moldova. Ca și în cazul celorlalte materiale cu caracter metodico-didactic, pentru investigația noastră relevanță au opiniile, tezele autorului expuse pe marginea analizei componentelor de infracțiune de la art.248 și 249 CP RM.

Cât privește infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM, merită atenție argumentele aduse de autor în favoarea justificării existenței unor astfel de incriminări în legea penală. În context, V.Stati punctează că incriminarea faptelor de contrabandă reprezintă un „imperativ absolut” pentru asigurarea ordinii în domeniul raporturilor juridice vamale. Referitor la obiectul material/imaterial al infracțiunii, autorul semnalează că nu pot să reprezinte obiect material al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.248 CP RM analoagele substanțelor narcotice sau psihotrope, plantele care conțin substanțe narcotice sau psihotrope, precursorii și substanțele dopante. Consemnabilă este părerea autorului, potrivit căreia răspunderea penală se aplică în baza art.158 CP RM pentru importarea sau exportarea ilegală de organe umane sau părți ale acestora, de țesuturi sau celule umane, în astfel de cazuri nefiind aplicabile prevederile art.248 CP RM.

Nelipsită de interes este și următoarea opinie a autorului: „Infracțiunile specificate la art.249 CP RM trebuie delimitate de fapta presupunând imitarea transferului de mijloace bănești pentru marfa sau serviciile livrate, precum și de taxă pe valoarea adăugată corespunzătoare, pe contul bancar al furnizorului. Printr-o astfel de imitare a exportului făptuitorul creează artificial premise pentru „restituirea” din buget a taxei pe valoarea adăugată, deși aceasta nu a fost niciodată vărsată în bugetul public național. În ipoteza dată, răspunderea trebuie aplicată pentru

una dintre infracțiunile prevăzute la art.190 CP RM, fiind sustrate prin înșelăciune mijloace bănești aparținând bugetului public”.

În segmentul delimitării infracțiunilor prevăzute la art.249 CP RM de infracțiunile de contrabandă, autorul subliniază că recurgerea făptuitorului la una dintre metodele de săvârșire a infracțiunilor specificate la art.248 CP RM, chiar dacă se urmărește neachitarea plăților vamale, exclude reținerea la calificare a vreuneia dintre infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM, răspunderea aplicându-se doar în conformitate cu una dintre prevederile de la art.248 CP RM.

În altă ordine de idei, prezintă interes lucrarea semnată de *S.Brînza și V.Stati*, ieșită de sub tipar în anul 2015 [14]. În prezenta lucrare autorii punctează foarte detaliat asupra semnelor constitutive ale infracțiunilor prevăzute la art.248 și 249 CP RM. De remarcat că analiza efectuată este în conformitate cu practica judiciară în materie. În acest sens, S.Brînza și V.Stati fac trimitere la practica judiciară în materia infracțiunilor de contrabandă și a celor de eschivare de la achitarea plăților vamale.

Se arată că la trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a valorilor culturale, la calificare, nu contează nici valoarea exprimată în bani a valorilor culturale, nici numărul acestora. Tot aici autorii remarcă faptul că obligația de returnare a valorilor culturale, consemnată la alin.(4) art.248 CP RM, se referă numai la persoana juridică. Este identificat momentul de consumare a infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM. Drept reper a fost luat momentul introducerii pe sau scoaterii bunurilor de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova.

Vom încheia investigația materialelor științifice în materia infracțiunilor vamale publicate în Republica Moldova cu monografia semnată de *S.Maimescu*, ieșită de sub tipar în anul 2015 [116]. Este o lucrare în care autorul supune analizei circumstanțele agravante ale infracțiunilor de contrabandă. *In concreto*, sunt trasate particularitățile juridico-penale ale infracțiunilor de contrabandă comise în condiții specifice (sub imperiul unor circumstanțe menite să agraveze răspunderea și pedeapsa penală). În conjunctura circumstanței agravante prevăzute la lit.b) alin.(5) art.248 CP RM, se arată, pe bună dreptate, că infracțiunile de contrabandă comise de două sau mai multe persoane, în comparație cu aceleași fapte comise de o singură persoană, se caracterizează printr-un grad de pericol social mai înalt, determinat de faptul că persoanele care pentru comiterea faptelor de contrabandă își unesc eforturile, nu numai că înlesnesc comiterea infracțiunii, ci și contribuie la ștergerea calificată a urmelor.

1.2. Cercetarea lucrărilor științifice în materie publicate în România

În cele ce urmează ne vom referi mai întâi la lucrarea semnată de *F.Sandu*, ieșită de sub tipar în anul 1997 [141]. Este una dintre cele mai de prestigiu lucrări în materia infracțiunilor de

contrabandă publicate în România. Chiar dacă ideile și opiniile autorului vizează vechea reglementare privind infracțiunile vamale, este incontestabilă importanța materialului studiat, cel puțin sub aspectul că noile reglementări menite să incrimineze faptele prejudiciabile din sfera vamală nu se deosebesc radical de cele vechi. *Grosso modo*, lucrarea este axată pe: caracterizarea infracțiunilor de contrabandă; identificarea obiectului ocrotirii juridice prin incriminarea infracțiunilor vamale; relevarea subiecților contrabandei și a altor infracțiuni vamale, inclusiv determinarea problemelor privind pluralitatea ocazională (participația) și cea constituită de infractori; analiza conținutului juridic constitutiv al infracțiunilor de contrabandă și al celorlalte infracțiuni vamale; reliefa formelor și modalităților contrabandei; analiza reglementărilor penale din legislațiile unor state străine (Franța, Italia, Marea Britanie); efectuarea unui studiu criminologic în privința infracțiunilor vamale etc.

Vom continua demersul nostru științific cu analiza unei alte lucrări scrise de același autor *F.Sandu* ce datează din anul 1999 [142]. Lucrarea vizează analiza legislației penale a României referitoare la fapta de contrabandă simplă, contrabandă calificată, folosirea de acte nereale și folosirea de acte falsificate. Deși în lucrare infracțiunile vamale sunt abordate potrivit vechiului Cod vamal al României (cel din 1997), nu putem neglija ideile, opiniile autorului expuse în prezentul material, avându-se în vedere că actualul Cod vamal al României în mare parte a preluat prevederile din vechea legislație. În ceea ce privește mobilul cu care acționează făptuitorul contrabandei, autorul subliniază că acesta nu constituie o condiție subiectivă necesară pentru existența infracțiunilor de contrabandă, fiind un element facultativ în conținutul subiectiv. Privitor la infracțiunea de folosire de acte nereale se indică faptul că cerința esențială specifică și necesară pentru existența laturii obiective este ca fapta să alcătuiască elementul material să se realizeze prin folosirea de documente vamale, de transport sau comerciale care se referă la alte mărfuri sau bunuri.

În cele ce urmează vom puncta ideile de bază expuse în articolul științific semnat în anul 2000 de către *D.Țicău* [173]. Autorul supune analizei infracțiunea de folosire de acte nereale și pe aceea de folosire de acte falsificate în conformitate cu practica judiciară în materie. În ceea ce privește momentul de consumare a faptei de folosire de acte nereale, autorul susține, cu drept cuvânt, că aceasta, fiind o infracțiune formală, se consideră consumată din momentul realizării acțiunii de folosire a unor documente conținând date nereale, adică din momentul în care documentele sunt prezentate autorităților vamale. Totodată, autorul se contrazice atunci când afirmă despre posibilitatea comiterii infracțiunii de folosire de acte nereale atât cu intenție directă, cât și cu intenție indirectă. În viziunea noastră, infracțiunile formale nu pot fi comise decât cu intenție directă.

Tot din anul 2000 datează materialul științific elaborat de *O.Predescu* [136]. Este o lucrare de drept penal al afacerilor. Pentru studiul de față interes prezintă Capitolul XVII din lucrare „Infrațiuni specifice dreptului vamal”. În calitate de infracțiuni vamale sunt identificate: contrabanda, contrabanda calificată, folosirea de acte nereale și folosirea de acte falsificate. Potrivit lui *O.Predescu*, obiectul juridic comun al infracțiunilor vamale îl formează relațiile sociale referitoare la trecerea peste frontiera de stat a mărfurilor și altor obiecte ale persoanelor fizice sau juridice numai prin punctele de control vamal și numai pe bază de documente autentice și conforme realității. La contrabanda calificată, arată autorul, se atribuie bunurile considerate de o pericolozitate deosebită.

Din anul 2002 datează și lucrarea semnată de autorii *V.Bujor și O.Pop* [15]. Deși lucrarea este destinată relevării aspectelor privind criminalitatea în domeniul fiscal, sunt scoase în evidență și unele particularități ale infracțiunilor de contrabandă, care, în opinia autorilor, constituie unele din formele de exprimare a atentatului în domeniul fiscal. Potrivit autorilor, infracțiunile de contrabandă sunt infracțiuni de pericol, iar raportul de cauzalitate rezultă „*ex re*”. Se arată că acestea se săvârșesc exclusiv cu intenție directă, nefiind necesară prezența scopului.

O altă lucrare avută în atenție în cadrul cercetării de față este cea semnată de autorii *C.Voicu, A.Boroi, F.Sandu, I.Molnar* ce datează din anul 2002 [177]. Se arată că obiectul juridic generic al infracțiunilor privind regimul vamal îl constituie acele relații sociale referitoare la regimul vamal a căror naștere și normală desfășurare sunt condiționate de ocrotirea specială a operațiunilor de vămuire a bunurilor, precum și a celorlalte operațiuni vamale ce reclamă legalmente exigențe deosebite cu prilejul trecerii peste frontieră a bunurilor. Pe bună dreptate, autorii consemnează că nu formează obiect material al contrabandei persoanele, ființele umane, deși oamenii aflați în viață pot fi aduși la condiția de lucruri comerciale prin punerea sau ținerea într-o stare de dependență integrală (economică, psihofizică și morală) ori prin traficul de ființe umane reduse la stadiul de lucruri (adică, printr-o operațiune oneroasă de expunere spre vânzare, cesiune etc.). Cu privire la coraportul dintre contrabandă și trecerea ilegală a frontierei de stat, autorii indică faptul că pentru existența acestei infracțiuni nu are importanță dacă persoanele care săvârșesc fapta au trecut frontiera în mod legal ori fraudulos, deoarece această incriminare are în vedere în mod exclusiv încălcarea reglementărilor vamale privitoare la mărfuri și alte bunuri, nu însă regimul legal al trecerii persoanelor peste frontieră. În ceea ce privește fapta de folosire de acte nereale, se opinează, cu drept cuvânt, că folosirea are accepțiunea de servirea de un document vamal, de transport sau comercial care se referă la alte mărfuri sau bunuri, mai precis – de servirea prin depunere, prin prezentare, prin înfățișarea documentului vamal ca mijloc adevărat, respectiv, ca dovadă privind anume mărfuri sau bunuri supuse

controlului autorităților publice competente din unitățile vamale, fie de la punctele de control pentru trecerea frontierei de stat a României, fie din interiorul țării. Totodată, nu putem susține poziția autorilor potrivit căreia infracțiunea de folosire de acte nereale poate fi comisă cu intenție directă sau indirectă.

Tot din anul 2002 datează lucrarea al cărei autor este *Gh.Diaconescu* [64]. Deși materialul științific cuprinde explicații teoretice privind incriminările vamale din vechea Lege cu privire la Codul vamal, totuși ideile expuse de autor urmează a fi luate în considerare la efectuarea cercetării de față. De menționat că autorul expune foarte sumar asupra unor concepte și definiții cu care operează la analiza elementelor preexistente și a celor constitutive ale infracțiunilor vamale.

O atenție sporită merită analiza lucrării științifice apărută în anul 2004, al cărei autor este *G.I. Olteanu* [121]. Principalele repere ale lucrării rezidă în punctarea următoarelor segmente: semnificația social-economică a incriminării faptelor în sfera vamală; incriminarea conduitelor ilicite din domeniul vamal în legislația altor state; analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale în acord cu Codul vamal al României din 1997; evidențierea aspectelor privitoare la unele infracțiuni săvârșite în legătură cu infracțiunile vamale – infracțiuni săvârșite la regimul frontierei de stat și infracțiuni săvârșite în legătură cu drogurile; identificarea principalelor direcții ale investigării criminalistice în procesul de cercetare a infracțiunilor specifice regimului vamal român; cooperarea internațională în actul de investigare a infracțiunilor vamale. Evident, pentru cercetarea noastră interes prezintă, în special, tezele autorului asupra caracterizării infracțiunilor din sfera vamală. Un rol aparte revine studiului comparat al reglementărilor penale din legislațiile unor state străine, printre care: Albania, Bulgaria, Canada, China, Franța, Macedonia, SUA.

O altă lucrare vrednică de a fi luată în seamă este materialul științific elaborat în coautorat de către *C.Voicu, A.Boroi, I.Molnar, M.Gorunescu și S.Corlățeanu* ce datează din 2008 [178]. Este o lucrare dedicată analizei infracțiunilor din sfera afacerilor. O parte din studiu este orientat spre abordarea teoretică a infracțiunilor vamale prevăzute de noul Cod vamal al României (cel din redacția anului 2006). În cea mai mare parte, viziunea autorilor prezentei lucrări nu se deosebește radical de cele expuse în materialul similar semnat de *C.Voicu, A.Boroi, F.Sandu și I.Molnar* care a fost analizat *supra*, decât în măsura în care sunt întemeiate pe prevederile noii legislații penale în materia infracțiunilor vamale. Bunăoară, se argumentează că dacă un funcționar vamal, în schimbul unor sume de bani sau alte foloase, înlesnește trecerea frontierei prin alte locuri decât cele legal stabilite, funcționarul va comite complicitate la contrabandă și luare de mită. La fel, se demonstrează că nu formează obiect material al contrabandei persoanele,

ființele umane, iar fapta comisă în aceste condiții realizează, în fapt, condițiile infracțiunii de trafic de persoane în termenii Legii nr.678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane sau ale traficului de imigranți.

Atenție urmează a fi acordată și articolului științific elaborat de *S.Corlățeanu* în anul 2009 [32]. În cea mai mare parte autorul supune analizei contrabanda prevăzută la alin.(1) art.270 CV Rom. Dânsul polemizează asupra contrabandei cu țigări, fiind reflectate anumite date statistice. Autorul propune înăsprirea sancțiunilor pentru comiterea contrabandei. La fel, vine cu sugestia de a fi inclus tutunul în categoria obiectelor materiale ale contrabandei calificate (art.271 CV Rom). Se demonstrează că pentru existența contrabandei prevăzute la alin.(1) art.270 CV Rom nu are importanță dacă persoanele care au trecut frontiera dețin sau nu asupra lor pașapoarte valabile, deoarece incriminarea are în vedere în mod exclusiv încălcarea reglementărilor vamale privitoare la mărfuri și alte bunuri, nu însă regimul legal al trecerii persoanelor peste frontieră, esențial fiind ca trecerea de mărfuri sau bunuri peste linia de frontieră să se facă prin alte locuri decât cele destinate controlului vamal.

Notabil este și articolul științific elaborat în anul 2011 de către *D.Bujorean* [16]. Autorul supune analizei elementele constitutive ale infracțiunilor de contrabandă și ale evaziunii fiscale, ca în cele din urmă să puncteze liniile de demarcație dintre acestea. Se relevă că obligația de plată a datoriei vamale se naște în momentul introducerii ilegale pe teritoriul vamal al României a mărfii de contrabandă și este o obligație autonomă ce subzistă independent de soarta produsului care a constituit obiectul infracțiunii. Cât privește obiectul material al contrabandei, potrivit autorului, acesta îl reprezintă bunul sustras controlului vamal și taxării sale, putând fi, în principiu, orice marfă sau obiect supus controlului vamal.

Vom încheia investigația noastră referitoare la ideile, concepțiile, viziunile oamenilor de știință expuse în materia infracțiunilor vamale cu analiza autoreferatului tezei de doctor în drept susținute în 2015 de către *F.Coman* [29]. Printre principalele idei ale autorului evidențiem: sublinierea specificului contrabandei în România și evoluția respectivului fenomen la frontiera României; efectuarea unei incursiuni asupra contrabandei drept componentă a crimei organizate; analiza juridico-penală a contrabandei prin prisma elementelor componente de infracțiune; stabilirea reglementărilor penale și vamale ale statului vecin – Ucraina – în materia infracțiunilor de contrabandă și accentuarea specificului colaborării celor două state la nivelul autorităților de frontieră în scopul combaterii contrabandei la frontiera de nord a României; punctarea metodologiei de investigare a infracțiunilor de contrabandă, și anume pe: principalele probleme ce trebuie clarificate pe parcursul investigării infracțiunilor de contrabandă, activitățile care trebuiesc întreprinse pentru administrarea probelor, cercetarea în comun cu autoritățile statului

ucrainean a evenimentelor de la frontieră, principalele reguli tactice ce trebuiesc respectate de către polițiștii de frontieră în cazul urmăririi persoanelor suspecte de săvârșirea unor infracțiuni de frontieră, precum și regulile tactice obligatorii în cazul folosirii armamentului din dotare. Pentru studiul de față interesează, în special, ideile și tezele autorului expuse pe marginea analizei juridico-penale a infracțiunii.

1.3. Analiza lucrărilor științifice cu privire la infracțiunile vamale publicate în alte state

Vom iniția investigația cu autoreferatul tezei de doctorat susținute în anul 1998 de către *M.A. Cociubei* [202]. Lucrarea este centrată pe analiza infracțiunilor vamale în conformitate cu legislația penală a Federației Ruse. Autorul definește infracțiunile vamale drept faptele (acțiunile sau inacțiunile) socialmente periculoase săvârșite intenționat, prevăzute și interzise de legea penală, ce atentează asupra ordinii și condițiilor de trecere peste frontiera vamală a mărfurilor, mijloacelor de transport, cu încasarea plăților vamale, efectuarea vămuirii și controlului vamal. *M.A. Cociubei* clasifică subiecții speciali ai infracțiunilor de contrabandă în două categorii: a) persoanele care exercită funcții de control la frontiera vamală (de stat); b) alte persoane cu funcție de răspundere care folosesc situația lor de serviciu pentru trecerea mărfurilor peste frontiera vamală. Autorul arată că pentru calificarea celor comise potrivit normelor ce sancționează faptele de eschivare de la achitarea plăților vamale nu contează tipul plății vamale de la achitarea căreia făptuitorul s-a eschivat. Se demonstrează că componentele infracțiunilor de eschivare de la achitarea plăților vamale sunt materiale, urmarea prejudiciabilă exprimându-se în faptul că statul nu primește plata cuvenită.

O altă lucrare semnificativă este autoreferatul tezei de doctorat susținute în anul 1998 de către *N.S. Ghilimutdinova* [191]. Printre reperele de bază ale lucrării se numără: cercetarea evoluției răspunderii penale pentru eschivarea de la achitarea plăților vamale; analiza comparată a reglementărilor penale din legislațiile unor state străine; rolul plăților vamale în economia națională; analiza criminologică și juridico-penală a infracțiunilor de eschivare de la achitarea plăților vamale; delimitarea infracțiunilor de eschivare de la achitarea plăților vamale de unele fapte penale și contravenționale conexe. Autorul definește eschivarea de la achitarea plăților vamale drept faptă socialmente periculoasă, intenționată, prevăzută de legea penală și pasibilă de pedeapsă, exprimată în neachitarea totală sau parțială în termenul stabilit a plăților vamale prevăzute de lege, precum și restituirea ilegală a plăților vamale achitate anterior.

Consemnabilă este lucrarea ce-i aparține lui *Iu.I. Sucicov* ce datează din anul 2000 [224]. Materialul științific este axat pe identificarea particularităților juridico-penale ale infracțiunilor

vamale în conformitate cu legislația penală a Federației Ruse. Un rol aparte îi revine analizei juridico-penale a infracțiunilor de contrabandă și de eschivare de la achitarea plăților vamale. Remarcabilă este aserțiunea autorului, potrivit căreia infracțiunilor vamale le corespunde un obiect juridic de subgrup, acesta constând în relațiile sociale referitoare la activitatea economică externă. Punând la bază tipul entității materiale/imateriale trecute peste frontiera vamală, Iu.I. Sucicov clasifică obiectul material al contrabandei în două mari grupe: a) mărfuri de consum și b) mărfuri care comportă un anumit specific, care sunt limitate sau interzise în circuitul civil. În ceea ce privește latura subiectivă a infracțiunilor de contrabandă, autorul subliniază că respectivele infracțiuni se atribuie la categoria infracțiunilor, la care motivul și scopul săvârșirii nu influențează la calificare.

Nu putem trece cu vederea nici lucrarea ce aparține autorilor *T.A. Dicanova și V.E. Osipov* ieșită de sub tipar în anul 2000 [194]. În lucrare sunt abordate diverse aspecte utile studiului nostru, în special cele referitoare la analiza infracțiunilor de contrabandă, precum și la coraportul dintre infracțiunile vamale și alte infracțiuni economice, inclusiv spălarea banilor. Consemnabilă este poziția autorilor, potrivit căreia trecerea din neglijență a mărfurilor peste frontiera vamală eludându-se controlul vamal sau prin nedeclarare ori declarare neautentică nu poate forma componența de contrabandă.

Următoarea lucrare supusă analizei aparține autorilor ruși *O.Cruglova și A.Cotelnicov*, publicată în anul 2001 [203]. Este o lucrare, în care sunt specificate liniile de demarcație între infracțiunile de contrabandă și cele de eschivare de la achitarea plăților vamale. Autorii reliefează că infracțiunile de contrabandă au multe asemănări cu cele de eschivare de la achitarea plăților vamale. Ei menționează că infracțiunile de contrabandă pot fi săvârșite prin folosirea frauduloasă a documentelor vamale, prin nedeclarare și declarare neautentică, exact ca și cele de eschivare de la achitarea plăților vamale. În același timp, acestea se deosebesc după obiectul juridic special și după latura obiectivă a infracțiunii. Autorii precizează că infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale presupun refuzul de a achita, în termenul stabilit, plățile prevăzute de legislația vamală. Plățile vamale trebuie achitate până la depunerea declarației vamale sau concomitent, în timp ce infracțiunile de contrabandă pot fi comise doar la faza depunerii declarației vamale, motiv pentru care acțiunile de achitare a plăților vamale și de trecere a mărfurilor peste frontiera vamală nu coincid în timp, fapt ce exclude prezența concursului ideal între infracțiunile de contrabandă și cele de eschivare de la achitarea plăților vamale. În opinia acestor autori, pe care o susținem, între infracțiunile reunite sub denumirea marginală de contrabandă și cele reunite sub denumirea marginală de eschivare de la achitarea plăților vamale poate exista doar concurs real.

Remarcabilă este lucrarea semnată de *V.D. Laricev și N.S. Ghilimutdinova* în anul 2001 [204]. În cea mai mare parte studiul vizează infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale. Este efectuată analiza juridico-penală și criminologică a numitelor infracțiuni. La fel, sunt înaintate unele propuneri *de lege ferenda* menite să ducă la îmbunătățirea cadrului legislativ în materie. Autorii remarcă faptul că obiectul material al eschivării de la achitarea plăților vamale se caracterizează prin indici cantitativi (parametrii valorici) și calitativi (tipurile plăților vamale). Se arată că dispoziția normei de incriminare este una de blanchetă, motiv pentru care, la aflarea conținutului acesteia, este necesară apelarea la alte acte normative de referință, printre care Codul vamal.

Din anul 2001 datează și lucrarea semnată de autorul bielorus *A.Z. Ignatiuc* [198]. Este un studiu destinat: analizei juridico-penale a infracțiunilor de contrabandă; delimitării acestora de unele fapte conexe, atât penale, cât și contravenționale; relevării aspectelor tactice privind investigarea infracțiunilor de contrabandă și a altor infracțiuni din sfera activității economice externe. Deși materialul cuprinde abordări doctrinare în conformitate cu legislația penală a Republicii Belarus, totuși, incontestabil, acesta poate servi în calitate de suport teoretic pentru prezentul demers științific, avându-se în vedere similitudinea existentă între legislația penală a Republicii Moldova și cea a Republicii Belarus în materia incriminărilor din sfera vamală. În viziunea autorului obiectele materiale/imateriale ale infracțiunilor de contrabandă pot fi divizate în două categorii: a) obiecte aflate în circuitul civil; b) obiecte limitate sau interzise în circuitul civil. Dânsul se pronunță asupra faptului că în lipsa intenției directe a persoanei ce trece bunuri peste frontiera vamală aceasta nu poate fi trasă la răspundere penală pentru comiterea infracțiunilor de contrabandă.

Următoarea lucrare la care ne vom referi este autoreferatul tezei de doctor în drept susținute în 2002 de către *Z.M. Abdurahmanov* [179]. Este un studiu destinat analizei juridico-penale și criminologice a infracțiunilor de eschivare de la achitarea plăților vamale. Autorul arată că infracțiunile vamale se bucură de un grad înalt de latență. În viziunea autorului, aplicarea normei ce sancționează eschivarea de la achitarea plăților vamale este destul de deficitară, deoarece norma de incriminare este una de blanchetă, iar conținutul actelor normative de referință se află într-o permanentă modificare. Ca și alți autori, *Z.M. Abdurahmanov* încearcă să identifice criterii clare de delimitare a infracțiunilor de contrabandă de cele de eschivare de la achitarea plăților vamale.

O altă lucrare supusă investigației este materialul științific elaborat de *A.A. Vitvițkii* în anul 2003 [187]. Conținutul lucrării este divizat în analiza juridico-penală și în cea criminologică a infracțiunilor săvârșite în sfera activității economice externe în corespundere cu legislația penală

a Federației Ruse. Pentru studiul de față, interes prezintă caracterizarea juridico-penală a numitelor infracțiuni. De remarcat e profunzimea cercetării în planul obiectului material al infracțiunilor de contrabandă. Autorul remarcă, pe bună dreptate, că frontiera de stat nu coincide cu frontiera vamală. Dânsul punctează că momentul de consumare a infracțiunilor de contrabandă se află în strictă dependență de faptul dacă bunurile sunt introduse sau scoase de pe teritoriul vamal. Privitor la infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale se opinează că acestea sunt materiale considerându-se consumate din momentul expirării termenului stabilit pentru achitarea plăților vamale.

În cele ce urmează, analizei va fi supus articolul științific elaborat în anul 2004 de către *A. Vaculenco* [183]. Studiul este axat pe identificarea particularităților juridico-penale ale infracțiunilor de contrabandă la nivel național și internațional. Totuși, accentul este pus, în cea mai mare parte, pe analiza de drept penal a infracțiunilor de contrabandă la nivel național, prin referire la reglementările din legea penală și din Codul vamal. Se încearcă efectuarea delimitării dintre contrabanda penală și cea contravențională. Autorul distinge trei mari grupuri de obiecte ale contrabandei: 1) prima grupă include mărfurile, bunurile care sunt libere în circuitul civil; 2) a doua grupă include obiectele limitate sau interzise în circuitul civil (de exemplu: armamentul, munițiile, substanțele narcotice, psihotrope etc.); 3) a treia grupă include persoanele. Nu susținem poziția autorului în partea ce ține de atribuirea persoanelor la categoria entităților ce pot apărea în calitate de obiect al infracțiunilor de contrabandă.

Prezintă interes monografia semnată de *L.F. Rogatîh*, apărută în anul 2005 [216]. Este o lucrare destinată abordării aspectelor juridico-penale ale faptelor de contrabandă. Autorul ajunge la concluzia că obiectul material al contrabandei simple îl constituie orice bun mobil, valuta, energia electrică, termică sau de altă natură, mijloacele de transport. Referitor la entitățile materiale ce posedă calități speciale (substanțe narcotice, arme etc., cu excepția valorilor culturale), autorul arată că rolul social al acestora rezidă în faptul că sunt surse de pericol social sporit. Folosirea calităților utile ale acestora în interesul societății se face doar sub supravegherea minuțioasă a statului. Tot în contextul entităților pasibile de trecere ilegală peste frontiera vamală, autorul polemizează asupra situației dacă în calitate de obiect material al contrabandei pot apărea obiectele proprietății intelectuale. În planul laturii obiective, dânsul consemnează că trecerea peste frontiera vamală, ca semn al laturii obiective, include în sine două elemente: acțiunea îndreptată spre trecerea bunurilor peste frontiera vamală și trecerea *de facto* a frontierei vamale. În același timp, loc al săvârșirii infracțiunilor de contrabandă se va considera locul săvârșirii ultimei acțiuni. Amănunțit sunt analizate metodele de comitere a infracțiunilor de

contrabandă, precum și tipurile de documente vamale folosite la trecerea frauduloasă a frontierei vamale.

O altă lucrare meritorie care va fi supusă analizei este autoreferatul tezei de doctorat elaborate de *I.V. Rozumani* în anul 2005 [217]. În lucrare sunt investigate, *inter alia*, elementele constitutive ale infracțiunilor de contrabandă. Potrivit autorului, infracțiunile de contrabandă se atribuie la categoria infracțiunilor pluriobiectuale, aceasta deoarece concomitent atentează asupra mai multor obiecte ale protecției penale. În context, în opinia autorului, cu care nu putem fi de acord, contrabanda cu arme, muniții și substanțe explozive trebuie reamplasată în capitolul din Partea Specială a Codului penal ce conține incriminările care atentează la securitatea publică, iar în capitolul ce cuprinde infracțiunile contra sănătății publice și conviețuirii sociale să fie reamplasată contrabanda cu substanțe narcotice, psihotrope și analoagele lor. O mare parte a studiului este orientată spre analiza comparativă a reglementărilor penale din legislațiile unor state străine.

În continuare abordării doctrinare va fi supus articolul științific apărut de sub tipar în anul 2008, al cărui autor este *A.Focov* [243]. În materialul științific supus analizei autorul subliniază că trecerea peste frontiera vamală a mărfurilor și a altor bunuri presupune săvârșirea unor acțiuni de import sau export pe teritoriul vamal al Federației Ruse prin orice metodă, inclusiv trecerea mărfurilor prin expedieri poștale internaționale, prin conducte și linii electrice. În așa fel, arată autorul, momentul de consumare al infracțiunilor de contrabandă depinde de forma și metoda concretă de comitere (export, import, trecerea prin conducte și linii electrice, prin eludarea controlului vamal, prin folosirea frauduloasă a documentelor și a mijloacelor de identificare vamală, prin nedeclarare sau declarare neautentică). Foarte minuțios sunt definite metodele de trecere a mărfurilor peste frontiera vamală. Explicațiile de rigoare sunt făcute prin prisma legislației în vigoare și a expunerilor făcute de Plenul Curții Supreme de Justiție a Federației Ruse referitoare la cauzele penale privind infracțiunile de contrabandă și la cele de eschivare de la achitarea plăților vamale.

De consemnat e articolul științific elaborat de *C.A. Pliasov* în anul 2009 [212]. Este un material destinat cercetării subiectului infracțiunilor de eschivare de la achitarea plăților vamale. În calitate de subiect activ al infracțiunilor autorul evidențiază: declarantul, brokerul vamal, proprietarul antrepozitului vamal, proprietarul magazinului duty-free. C.A. Pliasov nu susține poziția doctrinarilor care consideră necesară completarea articolului ce sancționează eschivarea de la achitarea plăților vamale cu următorul semn calificativ suplimentar: „fapta săvârșită de o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu”. Potrivit acestuia, persoana

cu funcție de răspundere și, în special, colaboratorul vamal, netransportând mărfurile peste frontiera vamală, nu are obligația legală de achitare a plăților vamale.

Merită atenție articolul științific elaborat în anul 2011 de către autorul bielorus V.V. *Hiliuta* dedicat uneia dintre cele mai controversate probleme teoretice și practice în domeniul infracțiunilor vamale, și anume: delimitarea infracțiunilor de contrabandă de cele de eschivare de la achitarea plăților vamale [244]. Autorul supune analizei diversele puncte de vedere întâlnite în literatura de specialitate referitoare la delimitarea respectivelor infracțiuni, ca în cele din urmă să vină cu propria poziție. În opinia autorului, dificultatea delimitării infracțiunilor în cauză este dictată de faptul că acestea fac parte din categoria infracțiunilor din sfera activității economice externe, ambele comportă diferențe nesemnificative în ceea ce privește obiectul juridic special, latura obiectivă și latura subiectivă și, nu în ultimul rând, în dispoziția normelor de incriminare legiuitorul nu a specificat cu exactitate particularitățile acțiunilor ilegale. Potrivit acestuia, dacă intenția făptuitorului este îndreptată spre trecerea mărfurilor peste frontiera vamală în proporții mari prin metodele indicate în normele ce incriminează infracțiunile de contrabandă, cele comise trebuie calificate ca contrabandă. Dacă intenția făptuitorului constă în eschivarea de la achitarea plăților vamale în volum deplin sau într-un volum esențial mai mic, cele comise vor atesta prezența eschivării de la achitarea plăților vamale.

Un alt material supus cercetării îl formează articolul științific semnat de autorul kazah A.B. *Magzumov* ce datează din anul 2011 [206]. Efortul autorului este concentrat pe investigarea infracțiunii de contrabandă cu bunuri ce nu posedă calități speciale (infracțiune analogică celei prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM), pe care acesta o numește contrabandă economică. Sunt analizate elementele acestei infracțiuni în corespundere cu conținutul normelor din Codul vamal al Kazahstanului. Se arată că obiectul juridic special al contrabandei economice îl constituie inviolabilitatea frontierei vamale. În planul momentului de consumare autorul punctează că contrabanda se consideră consumată din momentul trecerii *de facto* a frontierei vamale.

Următoarea lucrare asupra căreia ne vom opri este monografia semnată în anul 2011 de către autorii ucraineni A.A. *Muzica*, A.V. *Savcenko*, O.V. *Proțiuc*, V.V. *Silenco*, O.P. *Goroh* [276]. Este un material științific în care sunt nuanțate particularitățile infracțiunilor de contrabandă în calitate de infracțiuni naționale și cu caracter internațional. Principalele segmente din cadrul lucrării ce au fost supuse cercetării vizează: studiul comparat în materia infracțiunilor de contrabandă; analiza juridico-penală a elementelor constitutive și a celor circumstanțiale agravante ale infracțiunilor de contrabandă; relevarea unor aspecte referitoare la aplicarea pedepsei pentru comiterea contrabandei; identificarea specificului răspunderii penale pentru contrabanda cu substanțe narcotice, psihotrope și precursorii acestora. Se demonstrează că

ființele umane nu pot constitui obiect material al contrabandei. Totodată, se arată că trecerea ilegală peste frontiera vamală a ființelor umane trebuie încadrată potrivit art.149 din Codul penal al Ucrainei – traficul de ființe umane.

În cadrul investigației efectuate trebuie luat în calcul și articolul științific elaborat de autorii ruși *L.A. Prohorov și A.V. Scacico* în anul 2013 [214]. Este un studiu axat pe analiza comparativă a reglementărilor penale din legislațiile unor state străine, printre care: Germania, Olanda, Elveția, San-Marino, Suedia, Polonia, Turcia, Republica Populară Chineză, Japonia, Ucraina, Republica Belarus, Azerbaidjan etc. Autorii punctează faptul că unele legislații sunt suficient de liberale în privința sancționării contrabandei (este cazul legislațiilor statelor membre ale Uniunii Europene), în timp ce altele vin să stabilească un regim sancționator mai aspru (aici pot fi atribuite legislațiile penale ale statelor asiatice (Republica Populară Chineză, Japonia, Turcia etc.). O parte din studiu este axată pe etalarea modelelor tehnico-legislative de reflectare a infracțiunilor de contrabandă în cadrul normelor de incriminare.

În fine, vom încheia compartimentul de față cu analiza opiniilor doctrinare din cadrul articolului științific semnat de *M.S. Marcovski* ce datează din anul 2015 [208]. Este unul din puținele articole dedicate cercetării contrabandei cu semne bănești în numerar și/sau cu instrumente de plată. Autorul încearcă efectuarea unei incursiuni în problematica identificării contrabandei cu astfel de entități materiale. Dânsul arată că dificultatea practică la stabilirea contrabandei cu numerar și instrumente de plată este dictată de faptul că colaboratorii vamali nu posedă cunoștințe profesionale speciale referitor la instrumentele de plată, tipurile și semnele exterioare ale acestora.

1.4. Concluzii la Capitolul 1

Sintetizând ideile și concepțiile oamenilor de știință exprimate pe marginea cercetării infracțiunilor vamale, atât din Republica Moldova și România, cât și din alte state în materia incriminărilor faptelor din sfera vamală, formulăm următoarele **concluzii**:

1) Un rol important la analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale îl au lucrările semnate de următorii autori: S.Maimescu, S.Brînza, V.Stati, R.Sobiețki, V.Berliba, V.Bujor, V.Spatari, M.Mutu, L.G. Gîrla, Iu.M. Tabarcea, Gh.Nicolaev, N.Lacusta, C.Gurschi (*Republica Moldova*); F.Sandu, C.Voicu, A.Boroi, I.Molnar, Gh.Diaconescu, G.I. Olteanu, M.Gorunescu, S.Corlățeanu, O.Predescu, D.Țicău, O.Pop, D.Bujorean, F.Coman (*România*); N.S. Ghilimutdinova, Iu.I. Sucicov, T.A. Dicanova, V.E. Osipov, V.D. Laricev, L.F. Rogatîh, M.A. Cociubei, O.Cruglova, A.Cotelnicov, Z.M. Abdurahmanov, A.Vaculenco, I.V. Rozumani, A.Focov, C.A. Pliasov, L.A. Prohorov, A.V. Scacico, M.S. Marcovski (*Federația Rusă*), V.V.

Hiliuta, A.Z. Ignatiuc (*Republica Belarus*), A.B. Magzumov (*Republica Kazakhstan*), A.A. Muzica, A.V. Savcenko, O.V. Proțiuț (*Ucraina*).

2) În vederea fundamentării investigației și identificării principalelor direcții de cercetare, au fost supuse analizei principalele accepțiuni, viziuni ale oamenilor de știință din Republica Moldova, România și din alte state cu privire la tema abordată.

3) Cercetarea opiniilor doctrinare expuse pe marginea infracțiunilor vamale atât de oamenii de știință din Republica Moldova și România, cât și din alte state, a servit, drept pilon fundamental, în abordarea, de pe noi poziții, a faptelor infracționale din sfera vamală.

4) Deși patrimoniul doctrinar privind infracțiunile vamale din legislația României și din cea a Republicii Moldova nu este sărac după volum și conținut, totuși, unele opinii, viziuni, optici ale oamenilor de știință au un caracter controversat.

5) Gradul de investigare a temei abordate ne permite să conchidem că analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale potrivit legislației penale a Republicii Moldova și celei a României, sub anumite aspecte, este examinată insuficient în doctrina de specialitate. Aceasta deoarece: nu au fost reliefate pe deplin mai multe aspecte legate de infracțiunile vamale atât din Republica Moldova, cât și din România; n-au fost identificate în deplinătate criteriile în baza cărora o faptă socialmente periculoasă este inclusă în categoria infracțiunilor vamale; insuficient s-a insistat asupra soluțiilor de calificare în ipoteza trecerii bunurilor prin punctele de trecere a frontierei, dar prin alte metode decât prin sustragere, în contextul contrabandei prevăzute la alin.(2) art.270 CV Rom. Drept consecință, statuarea asupra acestor aspecte a permis atingerea scopului ținut la elaborarea prezentei teze de doctorat, acesta constând în aprofundarea concepției privind răspunderea penală pentru infracțiunile vamale, în evidențierea și în soluționarea problemelor de drept penal ce vizează infracțiunile din sfera vamală, reglementate de legislația penală a Republicii Moldova și de cea a României, precum și în formularea unor propuneri *de lege ferenda* menite să optimizeze cadrul legal actual în materie.

6) Problema științifică soluționată constă în elaborarea instrumentarului de identificare a elementelor constitutive și a celor circumstanțiale agravante ale infracțiunilor vamale din legislația Republicii Moldova și cea a României, în corespundere cu cadrul teoretico-normativ actual, fapt ce a condus la înaintarea unor propuneri de îmbunătățire a textului de lege în vederea prevenirii și combaterii mai eficiente a infracționalității în sfera vamală.

7) Pentru soluționarea problemei științifice majore au fost stabilite următoarele direcții prioritare de cercetare: definirea conceptului de infracțiune vamală; identificarea locului infracțiunilor vamale în cadrul sistemului infracțiunilor economice; abordarea doctrinară a elementelor preexistente, constitutive și a celor circumstanțiale agravante ale infracțiunilor

vamale din legislația penală a Republicii Moldova și din cea a României; analiza comparativă a reglementărilor penale din legislațiile penale ale unor state străine în materia infracțiunilor vamale; investigarea practică a infracțiunilor vamale etc.

2. INFRAȚIUNILE VAMALE: NOȚIUNE, CADRU NORMATIV, STUDIU DE DREPT COMPARAT

2.1. Conceptul infracțiunilor vamale. Criterii de atribuire a faptelor socialmente periculoase la categoria infracțiunilor vamale

În viața socială se pot săvârși fapte (acțiuni, inacțiuni) neconvenabile, care vatămă sau pun în pericol interesele membrilor societății, fie că aceste interese aparțin tuturor, adică colectivității în ansamblu, fie că ele aparțin numai unora dintre membrii ei. Întrucât tulbură ordinea socială, toate aceste fapte sunt antisociale, însă ele pot fi caracterizate ca infracțiuni numai în măsura în care sunt incriminate prin legea penală și sancționate cu o pedeapsă [33, p.34]. Printre aceste fapte prejudiciabile se numără și *infracțiunile vamale*. Dar ce înțelegem prin infracțiune vamală? Care sunt criteriile în baza cărora o anumită faptă infracțională este inclusă în categoria infracțiunilor vamale? Care fapte infracționale concrete sunt cuprinse în categoria infracțiunilor vamale?

Ab initio, precizăm că conceptul infracțiunilor vamale, sfera de întindere a acestora, limitele de atribuire a faptelor socialmente periculoase la categoria infracțiunilor vamale se află în strictă dependență cu cadrul normativ al fiecărui stat. Legiuitorul este cel care direct sau indirect, prin tehnica legislativă folosită la adoptarea textului de lege, stabilește tipurile infracțiunilor vamale, precum și criteriile de apreciere a faptei prejudiciabile comise drept infracțiune vamală.

În acest context, legiuitorul român se deosebește de cel moldav, avându-se în vedere tehnica celui dintâi de a insera faptele infracționale vamale în actul normativ dedicat reglementării raporturilor din sfera vamală (Codul vamal), comparativ cu cel moldav, care a recurs la amplasarea tuturor faptelor infracționale, inclusiv a celor din sfera vamală, în unica lege penală – Codul penal. Deci, în acord cu legislația României, identificarea conceptului de infracțiune vamală, criteriile de atribuire a faptelor socialmente periculoase la categoria infracțiunilor vamale, precum și infracțiunile vamale concrete, nu creează nicio dificultate. *In concreto*, legiuitorul român a apelat la procedeul tehnic de amplasare a incriminărilor faptelor infracționale din sfera vamală în Legea privind Codul vamal al României, nr. 86/2006 [84], care trebuie considerată lege specială cu dispoziții penale cuprinse în art.270-278. Deoarece incriminările în cauză sunt cuprinse de Legea privind Codul vamal al României, faptele infracționale incluse în numita lege formează categoria infracțiunilor vamale. La acestea se atribuie: contrabanda (art.270 CV Rom), contrabanda calificată (art.271 CV Rom), folosirea de acte nereale (art.272 CV Rom), folosirea de acte falsificate (art.273 CV Rom).

Atât contrabanda simplă și calificată, cât și folosirea de acte nereale, precum și folosirea de acte falsificate sunt fapte infracționale ce lezează relațiile sociale inerente activității din sfera vamală. În acest sens, D.Țicău, pe bună dreptate, atribuie la categoria infracțiunilor vamale fapta de folosire de acte nereale și cea de folosire de acte falsificate [173, p.113].

În cele din urmă, suntem pe poziția că, în acord cu legislația României, faptele infracționale nominalizate formează grupul infracțiunilor vamale, chiar dacă în doctrină [15, p.19.], se arată că contrabanda constituie una din multitudinea modalităților de fraudare a domeniului fiscal. Or, atribuirea acestor fapte la categoria infracțiunilor din sfera vamală a fost făcută chiar de legiuitor, atunci când a inserat în Codul vamal, nu însă în alte acte normative, normele ce incriminează respectivele fapte. În opinia noastră, domeniul vamal și cel fiscal se intersectează, dar nu se suprapun. Este adevărat că, în cele mai dese cazuri, prin comiterea infracțiunilor de contrabandă făptuitorul se sustrage de la obligația legală de achitare a plăților vamale, care, în cea mai mare parte, formează bugetul statului, exact ca și impozitele/taxele fiscale. Doar că sursa obligațiilor de achitare a plăților vamale și, respectiv, a impozitelor/taxelor fiscale este diferită. Comparativ cu plățile de natură fiscală, cele vamale sunt rezultatul trecerii bunurilor peste frontiera vamală. Deci, apar în legătură cu desfășurarea relațiilor din sfera vamală.

În aceeași ordine de idei menționăm că, reieșind din numărul și conținutul faptelor socialmente periculoase incriminate de Codul vamal al României, în literatura de specialitate română infracțiunile vamale sunt definite ca fapte care constau în trecerea peste frontieră a bunurilor prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal, fără autorizație, a armelor, munițiilor, materiilor explozive sau radioactive, a produselor și substanțelor stupefiante și psihotrope, precursorilor și substanțelor chimice esențiale, a produselor și substanțelor toxice ori, în zonele libere, de bunuri al căror import este prohibit pe teritoriul României, cu documente vamale de transport sau comerciale nereale sau falsificate [177, p.257]. Conținutul infracțiunilor din domeniul vamal este echivalent cu al faptei de trecere peste frontiera vamală a bunurilor prin scoaterea acestora de sub puterea de dispoziție a autorităților vamale, în circumstanțele precis și limitativ determinate de lege [127, p.68].

F.Sandu numește ilicitul penal în domeniul vamal drept infracțiune vamală [141, p.6]. Potrivit autorului, ilicitul penal în domeniul vamal cuprinde ansamblul faptelor comisive (ce se pot săvârși și printr-o omisiune) care amenință sau lezează grav și intenționat regimul juridic vamal al României și care, constituind o sursă vădită de fraudă ori de indisciplină socială, sunt sancționate de lege cu pedepse [141, p.5-6]. Pe aceeași poziție se situează O.Predescu, care

folosește termenul generic de „infracțiune vamală” pentru caracterizarea faptelor infracționale prevăzute de Codul vamal [136, p.259].

*Astfel, în conformitate cu **legislația României**, prin infracțiune vamală trebuie înțeles totalitatea faptelor infracționale prevăzute de Codul vamal comise cu intenție, pasibile de pedeapsă penală și care lezează relațiile sociale inerente activității din sfera vamală.*

Mult mai dificilă este determinarea conceptului de infracțiune vamală prin prisma legislației Republicii Moldova. Legislația penală a Republicii Moldova nu cuprinde legi penale speciale. Codul penal este unica lege penală. În același timp, Codul penal al Republicii Moldova nu conține o secțiune aparte care să cuprindă incriminările din sfera vamală. Totuși, acestea pot fi desprinse din analiza Capitolului X din Partea Specială al Codului penal intitulat „Infracțiuni economice”.

Punând la bază clasificarea sferelor activității economice, S.Brînza și V.Stati identifică mai multe tipuri de infracțiuni economice, printre care și infracțiunile săvârșite în sfera activității economice externe, la acestea fiind atribuite infracțiunile prevăzute la art.248 (contrabanda) și 249 CP RM (eschivarea de la achitarea plăților vamale) [166, p.21; 14, p.17]. I.Macari clasifică infracțiunile economice în: a) infracțiuni în sfera de creditare; b) infracțiuni în sfera activității de întreprinzător; c) infracțiuni în sfera financiară și fiscală; d) infracțiuni pe piața titlurilor de valoare; e) infracțiuni în sfera comerțului; f) infracțiuni în sfera deservirii populației; g) infracțiuni în sfera comerțului extern; h) infracțiuni privind insolvabilitatea întreprinderilor; i) alte infracțiuni economice [110, p.234]. În viziunea autorului citat, contrabanda și eschivarea de la achitarea plăților vamale formează grupul infracțiunilor în sfera comerțului extern. La fel, I.S. Vasilicov grupează infracțiunile economice în: a) infracțiuni în sfera activității de întreprinzător și altor activități economice; b) infracțiuni în sfera relațiilor de creditare; c) infracțiuni în sfera relațiilor sociale ce asigură concurența liberă și loială; d) infracțiuni în sfera relațiilor financiare legate de circulația metalelor și a pietrelor prețioase; e) infracțiuni în sfera activității economice externe și controlului vamal (la această categorie fiind atribuite infracțiunile corespondente celor prevăzute la art.248 și 249 CP RM) [185, p.13-14].

În context, accentuăm că, în teorie, infracțiunile săvârșite în sfera activității economice externe sunt numite de unii autori infracțiuni vamale [224, p.8; 188, p.428; 230, p.225; 179, p.15]. Tot așa și S.Maimescu afirmă că ambele componente de infracțiuni, deși sunt plasate în cadrul infracțiunilor economice, sunt recunoscute ca infracțiuni vamale care se comit în domeniul activității vamale a Republicii Moldova [114, p.28].

În opinia noastră urmează a se face distincție între infracțiunile săvârșite în sfera activității economice externe și infracțiunile vamale. Aceste două categorii nu se suprapun integral. Or,

infracțiunile vamale formează doar o parte a infracțiunilor săvârșite în sfera activității economice externe. Susținem poziția lui A.I. Tulenev: „Infracțiunile săvârșite în sfera activității economice externe nu trebuie limitate la cercul încălcărilor din sfera vamală. Acestea cuprind și alte infracțiuni prevăzute de Codul penal [225, p.212]. Deci, sfera activității economice externe, în calitate de întreg, cuprinde sfera vamală, în calitate de parte. Potrivit art.2 din Legea Republicii Moldova cu privire la reglementarea de stat a activității comerciale externe, nr.1031 din 08.06.2000 [88], prin activitate comercială externă se înțelege acel mijloc esențial de realizare a circuitului mondial de valori materiale și intelectuale, care se concretizează în ansamblul operațiunilor și activităților având ca obiect schimbul de mărfuri, lucrări și servicii la scară internațională. Potrivit art.3 din Lege, activitatea comercială externă este reglementată de prevederile Constituției Republicii Moldova, de legi, de acte normative ale Guvernului, precum și de normele dreptului internațional și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. Din normele citate rezultă că infracțiunile săvârșite în sfera activității economice externe încalcă nu doar normele legislației vamale [189]. În context, A.I. Tulenev consemnează că infracțiunile vamale pot fi grupate într-o categorie aparte cărora le este caracteristic anumite trăsături, printre care: săvârșirea în cadrul activității economice externe; îndreptarea spre încălcarea reglementărilor vamale etc [226].

Potrivit autorilor ruși V.N. Andrianov și Iu.P. Garmaev, comparativ cu infracțiunile vamale, infracțiunile săvârșite în sfera activității economice externe comportă, *inter alia*, următoarele particularități: a) implică prezența a două sau mai multe state; b) participanți la relațiile sociale sunt persoanele fizice sau juridice îndrituite să desfășoare activitate economică externă, precum și persoanele străine; c) respectiva formă a activității economice este reglementată de normele dreptului: vamal, valutar, bancar, administrativ etc.; d) un rol important în reglementarea relațiilor din sfera activității economice externe îl formează specificul legislației statelor străine, precum și al legislației internaționale [180, p.66].

Așadar, infracțiunile vamale implică încălcarea reglementărilor vamale. În același timp, infracțiunile săvârșite în sfera activității economice externe pot reclama încălcări ale reglementărilor din alte sfere, decât cea vamală. Tocmai din aceste rațiuni, suntem pe poziția că infracțiunile reunite sub denumirea marginală de comercializare a motorinei importate pentru consum propriu sau de utilizare a acesteia contrar destinației (art.240¹ CP RM), introduse recent în Codul penal prin Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative, nr.223 din 03.12.2015 [102], urmează a fi incluse în categoria infracțiunilor săvârșite în sfera activității economice externe, nefiind însă, catalogate drept infracțiuni vamale. Aceasta deoarece, nu implică încălcarea cărorva reglementări vamale. De fapt, în calitate de act normativ

de referință (extrapenal) pentru normele de la art.240¹ CP RM apare Legea Republicii Moldova privind piața produselor petroliere, nr.461 din 30.07.2001 [92]. Faptul că nu constituie încălcări vamale, rezultă implicit, din tehnica legislativă de amplasare a contravenției conexe (comercializarea pe piața internă a motorinei importate pentru consum propriu sau utilizarea ei în alte scopuri decât pentru consum propriu, dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiune) (alin.(9) art.277 C.contr. RM)) alături de alte încălcări ale legislației în domeniul pieței produselor petroliere, nu însă alături de încălcarea regulilor vamale.

În concluzie, infracțiunile vamale sunt parte componentă a infracțiunilor săvârșite în sfera activității economice externe. Acestea însă, nu se suprapun. În acord cu legislația penală a Republicii Moldova, doar infracțiunile prevăzute la art.248 și 249 CP RM pot fi atribuite la categoria infracțiunilor vamale. În același timp, *lato sensu*, acestea sunt parte a infracțiunilor săvârșite în sfera activității economice externe.

Deci, convențional, infracțiunile reunite sub denumirea marginală de contrabandă și cele reunite sub denumirea marginală de eschivare de la achitarea plăților vamale pot fi denumite infracțiuni vamale. Aceasta deoarece atât infracțiunile de contrabandă, cât și cele de eschivare de la achitarea plăților vamale sunt fapte comise în sfera vamală. Prin săvârșirea acestor infracțiuni sunt lezate valorile sociale și relațiile sociale aferente acestora care apar și se dezvoltă în sfera vamală. Deci, drept criteriu fundamental de grupare a infracțiunilor economice în anumite categorii servește sfera activității economice în care acestea sunt săvârșite. Bunăoară, avându-se în vedere acest criteriu, infracțiunile economice sunt clasificate în mai multe categorii, ca: infracțiuni fiscale, infracțiuni săvârșite pe piața de capital, infracțiuni săvârșite în sfera concurenței etc. Categorie a infracțiunilor economice formează și infracțiunile vamale. După cum infracțiunile prevăzute la art.244, 244¹ și 250 CP RM sunt considerate infracțiuni fiscale, tot așa și infracțiunile prevăzute la art.248 și 249 CP RM trebuie catalogate drept infracțiuni vamale. Or, este fără echivoc că infracțiunile de contrabandă și cele de eschivare de la achitarea plăților vamale, pe de o parte, sunt comise în sfera vamală, iar, pe de altă parte, atentează la relațiile sociale ce apar și se dezvoltă în legătură cu activitatea vamală. De aici rezultă un alt criteriu de grupare a infracțiunilor economice, și anume: obiectul de atentare generic similar. Atât infracțiunile de contrabandă, cât și cele de eschivare de la achitarea plăților vamale lezează valori și relații sociale aferente activității vamale.

De asemenea, drept temei de evidențiere a subgrupului infracțiunilor vamale îl constituie ramura de drept vamal formată din norme juridice ce reglementează relațiile sociale apărute între reprezentanții organelor vamale și subiecții implicați în activitatea de trecere a bunurilor peste frontiera vamală.

În plus, însuși legiuitorul ne îndeamnă, indirect, să conchidem că faptele infracționale sus-indicate fac parte din categoria infracțiunilor vamale. De exemplu, definiția legală a contrabandei (care în cea mai mare parte se suprapune cu conținutul normelor de incriminare de la art.248 CP RM) este inserată, *inter alia*, în reglementările Codului vamal al Republicii Moldova, și anume: în cadrul art.224 CV RM. Cât privește infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale, chiar din titulatura articolului rezultă că faptele respective se comit în sfera activității vamale. Incriminarea unor astfel de fapte este rezultatul neonorării obligației de plată a taxelor vamale obligatorii stabilite prin lege pentru trecerea anumitor bunuri peste frontiera vamală a Republicii Moldova. Nu de aceeași părere este V.Berliba, care include eschivarea de la achitarea plăților vamale în categoria infracțiunilor fiscale [6, p.134]. După S.E. Semionov, eschivarea de la achitarea plăților vamale atentează atât asupra relațiilor sociale din sfera vamală, cât și asupra celor din sfera fiscală [221, p.201]. În opinia noastră însă, infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale constituie infracțiuni vamale. *Primo* – cu riscul de a ne repeta, consemnăm că la clasificarea infracțiunilor economice, majoritatea teoreticienilor evidențiază grupul infracțiunilor din sfera activității economice externe (categorie în care sunt cuprinse infracțiunile vamale), din care fac parte și infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale. *Secundo* – din titulatura și din dispoziția normelor de la art.249 CP RM rezultă că faptele enunțate sunt infracțiuni vamale; or, legiuitorul sancționează eschivarea de la achitarea plăților vamale, nu a plăților fiscale. *Tertio* – dispoziția art.249 CP RM fiind una de blanchetă, face trimitere la alte acte normative cu caracter extrapenal, printre care Codul vamal, ca fiind actul de referință de bază. *Quarto* – din punctul de vedere al tehnicii legislative, art.249 CP RM succede art.248 CP RM (care, la fel, cuprinde mai multe infracțiuni vamale). Astfel, considerăm că legiuitorul moldav intenționat a făcut acest lucru, vrând să stabilească grupul infracțiunilor ce atentează la relațiile sociale din sfera vamală. De aici rezultă un alt argument – *quinto*: infracțiunile de contrabandă și cele de eschivare de la achitarea plăților vamale protejează același grup de relații sociale (au obiect juridic de subgroup comun).

Mai mult, în acord cu prevederile art.268 din Codul de procedură penală [21], competent să efectueze urmărirea penală în privința infracțiunilor prevăzute la art.248 și 249 CP RM este organul de urmărire penală al Serviciului Vamal.

Tocmai din considerentele enunțate *supra*, suntem de părere că infracțiunile prevăzute la art.248 și 249 CP RM formează categoria infracțiunilor vamale potrivit legislației penale a Republicii Moldova.

În același timp, acestea sunt parte componentă a infracțiunilor economice, fapt dictat de amplasarea tehnico-legislativă a normelor ce incriminează numitele fapte infracționale.

Considerăm că legiuitorul moldav, pe bună dreptate, a decis amplasarea art.248 și 249 CP RM în Capitolul X din Partea Specială a Codului penal intitulat „Infrațiuni economice”; or, activitatea vamală este una dintre cele mai importante forme ale activității economice a statului. În acest sens, chiar din Preambulul Codului vamal al Republicii Moldova rezultă că acesta stabilește principiile juridice, economice și organizatorice ale activității vamale și este orientat spre apărarea suveranității și securității economice a Republicii Moldova (sublinierea ne aparține – *n.a.*). La fel, *inter alia*, art.11 din CV RM prevede în calitate de atribuții de bază ale organului vamal: apărarea intereselor economice ale statului; participarea la elaborarea măsurilor de politică economică referitor la trecerea mărfurilor peste frontiera vamală.

În concluzie, fără tăgadă, suntem pe poziția că, în acord cu legislația penală a Republicii Moldova, faptele prejudiciabile prevăzute la art.248 și 249 CP RM formează categoria infracțiunilor vamale, fiind corect amplasate în cadrul capitolului din Partea Specială a Codului penal destinat protecției economiei naționale ca valoare socială fundamentală.

Dar ce înțelegem prin infracțiune vamală în acord cu legislația Republicii Moldova?

Avându-se în vedere faptul că în literatura de specialitate din Republica Moldova prea puțină atenție este acordată relevării conceptului de infracțiune vamală, vom reproduce unele definiții din doctrina rusă, care, cu ușurință, pot fi extrapolate la cadrul legal din Republica Moldova.

Astfel, B.V. Voljenkin definește infracțiunile vamale ca fiind acele fapte socialmente periculoase îndreptate asupra activității economice externe [188, p.179]. Mult mai detaliată este definiția dată de M.A. Cociubei, în opinia căruia, prin infracțiune vamală trebuie de înțeles orice faptă (acțiune sau inacțiune) socialmente periculoasă săvârșită intenționat, prevăzută și interzisă de legea penală, ce atentează asupra ordinii și condițiilor de trecere peste frontiera vamală a mărfurilor, mijloacelor de transport, cu încasarea plăților vamale, efectuarea vămuirii și controlului vamal [202, p.11]. O poziție similară o are autorul rus G.P. Cacichina care definește infracțiunile vamale ca fiind faptele (acțiunile sau inacțiunile) socialmente periculoase, săvârșite cu vinovăție, interzise de legea penală, ce atentează asupra relațiilor sociale din sfera reglării trecerii mărfurilor și altor obiecte peste frontiera vamală [201, p.9].

Alți autori indică că infracțiunile vamale sunt acele fapte socialmente periculoase, săvârșite cu vinovăție, penal pedepsibile, ce atentează asupra sferei activității economice legate de ordinea scoaterii și introducerii pe teritoriul vamal a mărfurilor și valorilor, peste frontiera vamală, contrar interdicțiilor stabilite prin lege [199, p.42; 242, p.14].

În accepțiunea lui V.M. Malinovskaia infracțiunile vamale sunt considerate acele fapte socialmente periculoase, săvârșite cu vinovăție, interzise de legea penală, ce atentează la

securitatea economică a statului, la interesele sale financiare, săvârșite prin încălcarea regulilor stabilite de legislația vamală [207, p.82].

S.Iu. Ivanova prin infracțiuni vamale înțelege atentările socialmente periculoase, săvârșite cu vinovăție, ce încalcă esențial activitatea organelor vamale de realizare a sarcinilor și obiectivelor stabilite de legislație [200, p.21].

În viziunea lui A.I. Tulenev infracțiunile vamale reprezintă acele fapte socialmente periculoase, săvârșite cu vinovăție, interzise de legislațiile statelor membre ale Uniunii Vamale, sub amenințarea aplicării pedepsei, în condițiile realizării activității economice externe, legate de trecerea frontierei vamale și care încalcă esențial activitatea organelor vamale în realizarea scopului și sarcinilor, stabilite de legislația statelor membre ale Uniunii Vamale [226].

D.A. Postnova menționează că infracțiunile vamale sunt acele încălcări săvârșite cu vinovăție, pasibile de pedeapsă penală, săvârșite de persoane ce au atins vârsta răspunderii penale, fapte ce atentează la ordinea stabilită prin acte normative naționale și internaționale în domeniul vamal, de trecere peste frontiera vamală a mărfurilor [213, p.14]. Considerăm că cea din urmă accepțiune nu este conform cadrului legal al Republicii Moldova, aceasta deoarece nu doar persoana fizică, ci și cea juridică sunt pasibile de pedeapsă penală pentru săvârșirea infracțiunilor de contrabandă și celor de eschivare de la achitarea plăților vamale.

În ceea ce ne privește, suntem de părere că pentru definirea conceptului de infracțiune vamală este indispensabilă identificarea trăsăturilor unei asemenea categorii infracționale. În calitate de astfel de particularități A.I. Tulenev evidențiază: săvârșirea infracțiunii în sfera activității economice externe; trecerea mărfurilor, a valorilor și a mijloacelor de transport peste frontiera vamală, prin importul, exportul și reîntoarcerea acestora; încălcarea normelor legislației vamale și penale; competența organelor vamale la elucidarea respectivelor încălcări [225, p.213]. După L.D. Laricev, infracțiunilor vamale le este caracteristic faptul că sunt comise în legătură cu trecerea frontierei vamale [204, p.95]. La fel, evidențiem că infracțiunile vamale sunt comise intenționat și, pot lua forma acțiunii sau inacțiunii.

Suplimentar, considerăm că pentru a defini infracțiunea vamală, pe de o parte, este necesară alegația către norma de la alin.(1) art.14 CP RM, normă care conține definiția legală a infracțiunii, în general, iar, pe de altă parte, trebuie puse în evidență valorile și relațiile sociale lezate sau puse în pericol prin comiterea faptelor infracționale enunțate.

Primo – potrivit alin.(1) art.14 CP RM, infracțiunea este o faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală. *Secundo* – infracțiunile vamale atentează la valorile și la relațiile sociale aferente activității vamale.

Avându-se în vedere criteriile enunțate supra, în cele din urmă, în conformitate cu legislația penală a Republicii Moldova, prin infracțiuni vamale trebuie înțelese faptele prejudiciabile care pot lua forma acțiunii sau inacțiunii, săvârșite cu intenție, pasibile de pedeapsă penală, comise în sfera activității economice externe în legătură cu trecerea bunurilor peste frontiera vamală, prin ignorarea reglementărilor vamale, fapte ce atentează la valorile și relațiile sociale aferente activității vamale, prevăzute la art.248 și 249 CP RM.

Că sunt infracțiuni vamale faptele prejudiciabile sus-enunțate din legislația penală a Republicii Moldova și a României ne-o demonstrează, inclusiv, titulatura Convenției internaționale semnate la Nairobi, la 9 iunie 1977 [91], ratificată atât de Republica Moldova, cât și de România, și anume: Convenția internațională privind asistența administrativă reciprocă pentru prevenirea, investigarea și reprimarea infracțiunilor vamale (sublinierea ne aparține – n.a.). Potrivit art.1 din numita Convenție, termenul „infracțiune vamală” înseamnă orice încălcare sau tentativă de încălcare a legislației vamale. Este cert că prin comiterea contrabandei și a eschivării de la achitarea plăților vamale, folosirii de acte nereale sau folosirii de acte falsificate se încalcă normele legislației vamale, ceea ce denotă, o dată în plus, că numitele fapte sunt considerate infracțiuni vamale.

2.2. Conotații normative privind infracțiunile vamale

Relațiile sociale din sfera vamală sunt reglementate preponderent de Codul vamal, precum și de alte acte normative, inclusiv de cele subordonate legii, printre care hotărârile Guvernului Republicii Moldova. Un loc aparte îi revine legislației penale, care vine să incrimineze și să sancționeze faptele socialmente periculoase săvârșite în sfera vamală.

Preliminar, menționăm că deoarece infracțiunile din sfera vamală prejudiciază interesele economice, sociale și fiscale, precum și interesele legitime ale comerțului, Republica Moldova a aderat prin Legea nr.275-XV din 21.06.2001 la Convenția internațională privind asistența administrativă reciprocă pentru prevenirea, investigarea și reprimarea infracțiunilor vamale, prin intermediul căreia administrațiile vamale ale statelor membre își acordă asistență administrativă reciprocă, având drept scop aplicarea corectă a legislației vamale, prin prevenirea, investigarea și reprimarea infracțiunilor vamale.

Istoria activității vamale în Republica Moldova începe după proclamarea independenței, la 27 august 1991, odată cu intrarea în vigoare a Decretului Președintelui Republicii Moldova cu privire la subordonarea instituțiilor vamale situate pe teritoriul țării [63], nr.189 din 03 septembrie 1991, fiind primele structuri de stat create după declararea independenței [115, p.156].

După semnarea Decretului, la 06 septembrie 1991, este adoptată Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.496 cu privire la înființarea punctelor de trecere și control vamal (actualmente abrogată) [71], în acord cu care trecerea mărfurilor și a oricăror altor bunuri peste frontiera de stat a Republicii Moldova se va face numai prin punctele de trecere a frontierei și de control vamal.

Primul Cod vamal al Republicii Moldova, adoptat la 9 martie 1993 [26] (actualmente abrogat prin Legea nr.1149-XIV din 20.07.2000), a constituit actul legislativ de bază ce reglementa principiile organizatorice și de activitate ale sistemului vamal, iar în Capitolul XIV (Încălcarea regulilor vamale, art.72 lit.j)) legiuitorul a definit indirect infracțiunile de contrabandă drept trecerea de mărfuri, de obiecte și de alte valori peste frontiera vamală, eludându-se controlul vamal, adică prin alte locuri decât cele avizate de organele vamale ori în afara orelor de control vamal, sau tăinuindu-le de acesta, adică folosindu-se ascunzători ori prin alte metode care împiedică descoperirea mărfurilor, obiectelor și a altor valori.

Codul vamal al Republicii Moldova în redacția anului 1993 a suferit în timp modificări. Ca rezultat, a fost adoptat noul Cod vamal al Republicii Moldova [27], care vine să reglementeze mai minuțios multitudinea de relații sociale din sfera vamală, inclusiv faptele infracționale din acest domeniu. În acord cu prevederile actualului Cod vamal, politica vamală este parte integrantă a politicii externe și interne a statului și urmărește asigurarea eficienței operațiunilor vamale, reglementarea schimbului de mărfuri pe teritoriul vamal al Republicii Moldova, contribuția la rezolvarea problemelor politice și comerciale privind protecția pieței interne și stimularea dezvoltării economiei naționale, alte obiective stabilite de legislație.

Totodată, respectivul act normativ vine să definească unele fapte prejudiciabile săvârșite în sfera vamală. Bunăoară, la art.224 CV RM este dată următoarea definiție conceptului de contrabandă: „Trecerea peste frontiera vamală de mărfuri, eludându-se controlul vamal sau tăinuindu-le de el, săvârșită în proporții mari sau deosebit de mari, fie în mod repetat, fie de un grup de persoane care s-au organizat pentru activitate de contrabandă, fie de o persoană cu funcție de răspundere care face uz de situația de serviciu, fie prin folosirea frauduloasă de documente vamale și de alte documente, fie însoțită de nedeclarare sau de declararea lor neautentică în documentele vamale sau în alte documente, o astfel de trecere de substanțe narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive și explozive, de deșeuri nocive, de armament, de dispozitive de explodare, de arme de foc și de muniții, cu excepția armelor de vânătoare cu țeavă lisă și a cartușelor la ele, de valori culturale, precum și nereturnarea pe teritoriul vamal a valorilor culturale scoase din țară în cazul în care returnarea lor este obligatorie se consideră contrabandă și se pedepsește în conformitate cu Codul penal”.

De remarcat că între definiția noțiunii de contrabandă din Codul vamal și cea din Codul penal, pe alocuri, există o neconcordanță. În scopul soluționării divergențelor apărute atât la aprecierea, cât și la calificarea contrabandei, ar fi binevenit ca norma de drept vamal stipulată la art.224 CV RM, să fie adusă în deplin acord cu art.248 CP RM, în conformitate cu care ofițerii de urmărire penală efectuează calificarea și urmărirea penală [126, p.71].

Totuși, potrivit legislației penale a Republicii Moldova, actul normativ menit să sancționeze persoana pentru comiterea infracțiunilor de contrabandă, în general, și a infracțiunilor vamale, în special, este Codul penal. Or, doar Codul penal este actul legislativ care cuprinde norme de drept ce stabilesc principiile și dispozițiile generale și speciale ale dreptului penal, determină faptele ce constituie infracțiuni și prevede pedepsele ce se aplică infractorilor. Iar în Republica Moldova unica lege penală este Codul penal, comparativ cu alte legislații (de exemplu, cu cea a României), unde există un șir de legi penale speciale care vin să incrimineze și să sancționeze faptele prejudiciabile săvârșite în anumite domenii ale vieții sociale.

Codul penal al Republicii Moldova din 24.03.1961 ((actualmente abrogat) în continuare – CP RM în redacția din 1961) [22] conținea reglementări referitoare la contrabandă. Așadar, potrivit alin.(1) art.75 CP RM în redacția din 1961, constituia infracțiune trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova de mărfuri, obiecte și de alte valori în proporții mari, cu excepția celor indicate la alineatele doi și trei din articolul dat, eludându-se controlul vamal sau tăinuindu-le de el, fie cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, fie asociată cu nedeclararea sau cu declararea neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

Potrivit alin.(2) art.75 din același act normativ, formează contrabandă într-o altă variantă-tip trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova de armament, de dispozitive de explozare, de arme de foc, de muniții, cu excepția armelor de vânătoare cu țeavă lisă și a cartușelor la ele, eludându-se controlul vamal sau tăinuindu-le de el, fie cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, fie asociată cu nedeclararea sau cu declararea neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei. Contrabanda în altă variantă-tip era incriminată la alin.(3) art.75 CP RM în redacția din 1961, în conformitate cu care constituia infracțiune trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova de valori culturale, eludându-se controlul vamal sau tăinuindu-le de el, precum și nereturnarea pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie.

În acord cu alin.(5) art.75 CP RM în redacția din 1961, răspunderea penală se agrava în cazul în care acțiunile prevăzute la alineatele (1)-(4) erau săvârșite în mod repetat sau de un grup

de persoane, care s-au organizat pentru activitate de contrabandă, sau de o persoană cu funcție de răspundere făcându-se uz de situația de serviciu, precum și contrabanda în proporții deosebit de mari. În fine, în nota de la art.75 CP RM în redacția din 1961 erau definite noțiunile de „valori culturale”, „contrabanda săvârșită în proporții mari și în proporții deosebit de mari”. Potrivit aceleiași note, nu se considera contrabandă introducerea pe teritoriul vamal al Republicii Moldova, fără declarație, a mijloacelor bănești, a mărfurilor, a obiectelor și a altor valori în limitele stabilite de legislația în vigoare.

Infraacțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale erau incriminate la art.164⁸ CP RM în redacția din 1961, în conformitate cu care constituiau infraacțiuni eschivarea de la achitarea plăților vamale, săvârșită în proporții mari. Răspunderea penală se agrava în cazul eschivării de la achitarea plăților vamale săvârșită în mod repetat, în urma unei înțelegeri prealabile de către un grup de persoane, precum și în situația eschivării de la achitarea plăților vamale în proporții deosebit de mari.

Exact ca în cazul infraacțiunilor de contrabandă, și art.164⁸ CP RM în redacția din 1961 conținea o notă care, pe de o parte, explica sensul faptelor de eschivare de la achitarea plăților vamale în proporții mari și în proporții deosebit de mari, iar, pe de altă parte, instituia un temei special de liberare de răspundere penală a persoanelor vinovate. Astfel, în acord cu nota de la articolul nominalizat, persoana care săvârșea pentru prima dată infraacțiunea prevăzută la alin.(1) art.164⁸ putea fi absolvită de răspundere penală dacă contribuia activ la descoperirea infraacțiunii și repara integral paguba cauzată.

Observăm că respectivul temei de liberare de răspundere penală era aplicabil doar în ipoteza săvârșirii infraacțiunii de eschivare de la achitarea plăților vamale în varianta-tip (prevăzută la alin.(1)), nu și în cazul infraacțiunii în varianta-agravată. De exemplu, acesta nu era aplicabil în situația eschivării de la achitarea plăților vamale atunci când fapta prejudiciabilă era săvârșită în urma unei înțelegeri prealabile de către un grup de persoane.

Actualul Cod penal al Republicii Moldova, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002 [23], prevede la art.248 infraacțiunile de contrabandă și la art.249 pe cele de eschivare de la achitarea plăților vamale drept infraacțiuni pasibile de săvârșire în sfera vamală.

De consemnat că respectivele norme de incriminare din legislația penală a Republicii Moldova sunt norme de blanchetă, adică sunt norme care, pentru a afla conținutul acestora, este necesar de a se apela la unele acte normative din sfera extrapenalului. Iar exemplul elocvent în acest sens este Codul vamal al Republicii Moldova. La acesta se adaugă și alte acte normative cu caracter extrapenal. Tocmai din aceste considerente la aflarea conținutului constitutiv al

normelor de incriminare din Codul penal în mod indispensabil se va face trimitere la actele normative de referință, în „frunte” cu Codul vamal.

Din punct de vedere tehnico-legislativ, art.248 CP RM este format din cinci variante-tip de infracțiuni și o variantă agravată de infracțiune.

Astfel, contrabanda în prima variantă-tip (prevăzută la alin.(1) art.248 CP RM) presupune trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor, obiectelor și a altor valori în proporții mari, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

Contrabanda în a doua variantă-tip (prevăzută la alin.(2) art.248 CP RM) reprezintă trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a substanțelor narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive și explozive, precum și a deșeurilor nocive și a produselor cu destinație dublă, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

Contrabanda în a treia variantă-tip (prevăzută la alin.(3) art.248 CP RM) constituie trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a armamentului, a dispozitivelor explozive, a munițiilor, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

Contrabanda în a patra variantă-tip (prevăzută la alin.(4) art.248 CP RM) presupune trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a valorilor culturale, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, precum și nereturnarea pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie.

Contrabanda în a cincea variantă-tip (prevăzută la lit.d) alin.(5) art.248 CP RM) constă în trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor, obiectelor și a altor valori în proporții deosebit de mari, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei.

În fine, contrabanda în varianta agravată presupune săvârșirea acțiunilor/inacțiunilor infracționale prevăzute la alin.(1), (2), (3) sau (4): a) de către două sau mai multe persoane (lit.b) alin.(5) art.248 CP RM); b) de către o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu (lit.c) alin.(5) art.248 CP RM).

Cât privește infracțiunile reunite în cadrul art.249 CP RM (eschivarea de la achitarea plăților vamale), precizăm că, din punctul de vedere al tehnicii legislative, legiuitorul moldav a recurs la instituirea în cadrul articolului a două variante-tip și a unei variante agravate.

Prima variantă-tip (prevăzută la alin.(1) art.249 CP RM) constă în eschivarea de la achitarea plăților vamale în proporții mari. A doua variantă-tip (prevăzută la alin.(3) art.249 CP RM) presupune eschivarea de la achitarea plăților vamale în proporții deosebit de mari. Varianta agravată (consemnată la lit.b) alin.(2) art.249 CP RM) constă în eschivarea de la achitarea plăților vamale atunci când fapta infracțională este săvârșită de două sau mai multe persoane.

La o analiză atentă a prevederilor legale în materia infracțiunilor din sfera vamală din fostul Cod penal al Republicii Moldova (în redacția din 1961) și actualul Cod penal, desprindem următoarele constatări:

- la descrierea tănuirii de control vamal, în calitate de metodă de trecere ilegală peste frontiera vamală a Republicii Moldova a unor categorii de entități materiale/imateriale ce formează obiectul material/imaterial al infracțiunii, legiuitorul vine să specifice, în noul Cod penal, modalitățile concrete de tănuire, și anume: prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop;

- a fost lărgit cercul entităților care pot forma obiect material, în ipoteza trecerii peste frontiera vamală a Republicii Moldova a unor bunuri limitate în circuitul civil: a) în categoria entităților materiale cu statut special au fost incluse armele de vânătoare cu țeava lisă și cartușele la ele, b) a fost introdusă o nouă variantă-tip a infracțiunii de contrabandă (alin.(2) art.248 CP RM) – normă care a venit să sancționeze fapta de trecere ilegală peste frontiera de stat a Republicii Moldova a unor bunuri cu un statut special, și anume: substanțe narcotice, psihotrope, substanțe cu efecte puternice, substanțe toxice etc.;

- principala diferență dintre reglementările date constă, însă, în faptul că s-a schimbat poziția puterii legiuitoare față de obiectul protecției penale. Astfel, dacă, potrivit CP RM în redacția din 1961, infracțiunile de contrabandă erau amplasate în cadrul Capitolului I din Partea Specială a Codului penal intitulat „Infracțiuni contra statului”, atunci, în conformitate cu prevederile legale din actualul Cod penal, respectivele fapte sunt amplasate în cadrul Capitolului X din Partea Specială a Codului penal – „Infracțiuni economice”. Astfel, în optica legiuitorului de astăzi, infracțiunile de contrabandă atentează la economia națională ca valoare socială

fundamentală protejată de legea penală. În același timp, față de faptele de eschivare de la achitarea plăților vamale, poziția legiuitorului a rămas neschimbată. Astfel, atât în vechea lege penală, cât și în cea nouă, acestea au fost amplasate într-un capitolul din Partea Specială a Codului penal dedicat protecției economiei naționale, nu însă a statului;

– referitor la faptele de eschivare de la achitarea plăților vamale, comparativ cu vechea reglementare, în cea nouă nu există un temei special de liberare de răspundere penală.

În *România*, de-a lungul timpului, legislația a incriminat infracțiunile vamale începând cu Legea emisă în vederea modificării Legii generale a vămilor din 15 iunie 1873, Legea generală a vămilor din 01 iunie 1905, Legea pentru administrația generală a vămilor din 13 aprilie 1933, Legea asupra vămilor nr.9 din 01 ianuarie 1949, Legea nr.6 din 28 decembrie 1961 privitoare la reglementarea regimului vamal al Republicii Populare Române.

În perioada comunistă, Marea Adunare Națională a Republicii Socialiste România a adoptat primul Cod vamal – Legea nr.30 din 22 decembrie 1978 [82], care conținea 10 capitole și 75 de articole. Capitolul IX, intitulat „Răspunderi și sancțiuni”, cuprindea textele de incriminare a infracțiunilor vamale. Noțiunea de infracțiune vamală a fost stabilită în acest Cod vamal la art.71, în acord cu care nerespectarea normelor cu privire la regimul vamal atrage, potrivit legii, după caz, răspunderea disciplinară, contravențională sau penală, precum și materială sau civilă. Deci, cei care săvârșeau infracțiuni vamale răspundeau, după caz, potrivit Codului penal, civil sau administrativ.

Din prevederile art.72 desprindem că infracțiunile vamale luau următoarele forme: trecerea peste frontieră a bunurilor prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal; folosirea de documente vamale false; folosirea de documente vamale privind alte bunuri decât cele prezentate în vamă; trecerea peste frontieră, fără autorizație, a armelor, munițiilor, substanțelor stupefiante și psihotrope etc.; sustragerea de la operațiunile de vămuire a bunurilor, săvârșită de una sau mai multe persoane înarmate sau constituite în bandă.

În Cod penal al României în redacția din 2009 [25] nu există dispoziții care să incrimineze faptele socialmente periculoase din sfera vamală. Nici în Codul penal al României (în redacția din 1968) [24] nu exista vreo normă legală menită să incrimineze infracțiunile vamale. De fapt, Legea privind Codul vamal al României, nr. 86/2006, trebuie considerată lege specială cu dispoziții penale menite să sancționeze faptele infracționale vamale. Anterior acesteia, legea specială cu dispoziții penale care incrimina faptele săvârșite în sfera activității vamale era Legea privind Codul vamal al României, nr.141 din 24 iulie 1997 [83].

Așadar, comparativ cu legislația Republicii Moldova, în cea a României infracțiunile vamale sunt amplasate în cadrul unei legi speciale, nu însă în cadrul Codului penal. În Republica

Moldova însă, infracțiunile vamale sunt înscrise în Codul penal; or, în conformitate cu alin.(1) art.1 CP RM, Codul penal este unica lege penală a Republicii Moldova. În România situația este de altă natură. Pe lângă Codul penal, ca izvor de bază al dreptului penal se atestă și alte acte normative cu caracter penal, care, la fel ca și Codul penal, vin să incrimineze și să sancționeze diverse fapte socialmente periculoase, dar care sunt comise în anumite sfere ale vieții sociale. Astfel, conchidem că în legislația României faptele socialmente periculoase săvârșite în sfera activității vamale sunt cuprinse într-o lege specială – Legea privind Codul vamal.

De menționat că și Codul vamal al Republicii Moldova conține definiția de contrabandă. Însă, respectivul act normativ nu incriminează faptele de contrabandă, precum nu incriminează nici faptele de eschivare de la achitarea plăților vamale. Or, acest Cod nu conține pedepse penale pentru săvârșirea numitelor fapte. Codul vamal constituie un act de referință pentru Codul penal.

După această digresiune vom încerca să trecem în revistă prevederile legale în materia infracțiunilor vamale din vechiul și noul Cod vamal al României. Or, cunoașterea prevederilor legale anterior existente, în cumul cu interpretarea istorică, permite practicianului o mai bună aplicare a legii penale la situații concrete din viața reală.

Astfel, din prevederile Codului vamal al României în redacția din 1997 (actualmente abrogat) aflăm că infracțiunea de contrabandă în formă simplă se exprima prin trecerea mărfurilor și bunurilor peste frontiera vamală prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal (art.175). Contrabanda calificată era reglementată de art.176, în acord cu care constituia infracțiune trecerea peste frontieră, fără autorizație, a armelor, munițiilor, materiilor explozive sau radioactive, a produselor și a substanțelor stupefiante și psihotrope, a precursorilor și a substanțelor chimice esențiale, a produselor și a substanțelor toxice. Aici obiectul material al contrabandei poseda calități speciale. Codul vamal al României în redacția din 1997 mai incrimina două infracțiuni vamale, dar sub alte denumiri decât aceea de contrabandă [124, p.307]. Astfel, la art.177 din aceeași lege era reglementată fapta de folosire, la autoritatea vamală, a documentelor vamale, de transport sau comerciale, care se referă la alte mărfuri sau bunuri decât cele prezentate în vamă (infracțiunea de folosire de acte nereale). Iar conform art.178, constituia infracțiune folosirea, la autoritatea vamală, a documentelor vamale, de transport sau comerciale falsificate (infracțiunea de folosire de acte falsificate).

Contrabanda în formă agravantă (art.179) consta în faptele definite la art.175-178, comise de una sau mai multe persoane înarmate ori constituite în bandă. Aceeași formă agravantă, incriminată la art.180, consta în aceea că faptele prevăzute la art.175-179 erau comise de angajați sau de reprezentanți ai unor persoane juridice care aveau ca obiect de activitate operațiuni de import – export, ori în folosul acestor persoane juridice.

În anul 2006 au apărut ultimele reglementări în domeniul dreptului vamal. Astfel, prin Legea nr. 86/2006 a fost adoptat noul Cod vamal al României, în vigoare și astăzi. Prin Hotărârea Guvernului României nr.707/2006 a fost aprobat Regulamentul de aplicare a noului Cod vamal al României [75]. Noul CV Rom este de fapt o revizuire a Legii nr.141/1997 (lege prin care a fost legiferat vechiul Cod vamal al României). Noul CV Rom apare ca rezultat al necesității de armonizare a legislației României cu cerințele Uniunii Europene. Au fost modificate mai multe articole pentru ca legea să corespundă cerințelor actuale. Legea nr. 86/2006 asigură aplicarea Regulamentului Consiliului (CEE) nr.2913/92 de instituire a Codului vamal comunitar, cu modificările ulterioare, publicat în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr.302/1992 [138].

Actualul Cod vamal al României detaliază infracțiunile săvârșite în sfera vamală a României, așa cum sunt reglementate în Titlul XII, Secțiunea 1. Infracțiunile sunt stabilite în două forme: consumată și neconsumată sub forma tentativei și în două moduri: simplă și agravată.

Așadar, noul CV Rom prevede la alin.(1) art.270 fapta de introducere în sau scoatere din țară, prin orice mijloace, a bunurilor sau mărfurilor prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal. Potrivit alin.(2) art.270 CV Rom, constituie, de asemenea, infracțiune de contrabandă și se pedepsește potrivit alin.(1): a) introducerea în sau scoaterea din țară prin locurile stabilite pentru controlul vamal, prin sustragere de la controlul vamal, a bunurilor sau a mărfurilor care trebuie plasate sub un regim vamal, dacă valoarea în vamă a bunurilor sau a mărfurilor sustrase este mai mare de 20.000 lei în cazul produselor supuse accizelor și mai mare de 40.000 lei în cazul celorlalte bunuri sau mărfuri; b) introducerea în sau scoaterea din țară, de două ori în decursul unui an, prin locurile stabilite pentru controlul vamal, prin sustragere de la controlul vamal, a bunurilor sau a mărfurilor care trebuie plasate sub un regim vamal, dacă valoarea în vamă a bunurilor sau a mărfurilor sustrase este mai mică de 20.000 lei în cazul produselor supuse accizelor și mai mică de 40.000 lei în cazul celorlalte bunuri sau mărfuri; c) înstrăinarea sub orice formă a mărfurilor aflate în tranzit vamal.

În conformitate cu alin.(3) al aceluiași articol, sunt asimilate infracțiunii de contrabandă și se pedepsesc potrivit alin.(1) colectarea, deținerea, producerea, transportul, preluarea, depozitarea, predarea, desfacerea și vânzarea bunurilor sau a mărfurilor care trebuie plasate sub un regim vamal cunoscând că acestea provin din contrabandă sau sunt destinate săvârșirii acesteia.

Contrabanda calificată este incriminată la art.271 CV Rom, în acord cu care constituie infracțiune introducerea în sau scoaterea din țară, fără drept, de arme, muniții, materiale

explozibile, droguri, precursori, materiale nucleare sau alte substanțe radioactive, substanțe toxice, deșeuri, reziduuri ori materiale chimice periculoase.

Fapta de folosire a unor acte nereale este incriminată la art.272 CV Rom, în conformitate cu care constituie infracțiune folosirea, la autoritatea vamală, a documentelor vamale, de transport sau comerciale care se referă la alte mărfuri sau bunuri ori la alte cantități de mărfuri sau bunuri, decât cele prezentate în vamă. Iar la art.273 CV Rom este prevăzută infracțiunea de folosire a unor acte falsificate, constituind infracțiune fapta de folosire, la autoritatea vamală, a documentelor vamale, de transport sau comerciale falsificate.

În fine, varianta agravată a infracțiunii este prevăzută la art.274 CV Rom, în acord cu care răspunderea penală pentru faptele infracționale prevăzute la art.270-273 CV Rom se agravează dacă faptele sunt săvârșite de una sau mai multe persoane înarmate ori de două sau mai multe persoane împreună.

2.3. Studiu de drept comparat în materia infracțiunilor vamale

În teoria dreptului penal se consemnează: „În mai multe țări ale lumii infracțiunile de contrabandă sunt recunoscute ca fiind unele dintre cele mai periculoase tipuri de activitate criminală. Ca și criminalitatea în general, infracțiunile de contrabandă, evident, vor exista atâta timp cât vor exista frontierele de stat. Chiar și în țările dezvoltate, ca Statele Unite ale Americii, Germania, Marea Britanie, Franța există contrabandă. În aceste țări nici nu se pune întrebarea eradicării totale a acestor tipuri de crime. Eforturile organelor de urmărire penală sunt concentrate doar asupra reducerii nivelului contrabandei până la limitele controlate” [81, p.26]. Nu punem la îndoială existența unui atare fenomen chiar și în statele cu economie avansată. În planul dreptului comparat interesează, în special, nu fenomenologia criminalității în sfera vamală, ci reglementările existente în acest domeniu. Cunoașterea experienței legislative a unor state străine ar putea determina însușirea acestora de către legiuitorul moldav și de către cel român în vederea eficientizării procesului de prevenire și combatere a infracțiunilor, în general, și a infracțiunilor vamale, în special. Tocmai din aceste raționamente se impune efectuarea unei analize comparative a reglementărilor penale în materia incriminărilor din sfera vamală.

Deoarece Republica Moldova s-a desprins din „blocul” comunist, legislația vamală și cea penală au păstrat unele influențe din fosta Uniune Sovietică. De fapt, incriminările în sfera vamală din Codul penal al Republicii Moldova au pătruns în cadrul legislativ autohton prin intermediul filierei ruse. Iar acest lucru se datorează istoricului Republicii Moldova. Amprenta socialistă a fost pusă și asupra legislației României, chiar dacă într-o măsură mai mică asupra legislației. Din aceste motive, în cele ce urmează atenția noastră va fi focalizată pe analiza cadrului reglementar din Federația Rusă, în materia infracțiunilor vamale, precum și asupra celor

din alte state foste membre ale Uniunii Sovietice. Nu în ultimul rând, analizei comparative vor fi supuse reglementările penale din legislațiile altor state, în special ale celor europene.

Codul penal al Federației Ruse (în continuare – CP FR) [238], include în categoria infracțiunilor vamale: exportul ilegal de tehnologii, informații științifice și tehnice, servicii, produse, materiale și echipamente utilizate în producția de arme de distrugere în masă, de arme și de echipamente militare (art.189 CP FR); neîntoarcerea pe teritoriul Federației Ruse a valorilor culturale (art.190 CP FR); eschivarea de la executarea obligației de repatriere a mijloacelor bănești în valută străină sau în moneda națională a Federației Ruse (art.193 CP FR); eschivarea de la achitarea plăților vamale (art.194 CP FR); contrabanda cu bani în numerar și/sau instrumente financiare (art.200.1 CP FR); contrabanda cu produse alcoolice și/sau produse din tutun (art.200.2 CP FR).

De consemnat că în rândul infracțiunilor contra securității vamale anterior intra și fapta de contrabandă economică. Aceasta era incriminată în art.188 CP FR. Prin Legea Federației Ruse din 07 decembrie 2011, nr.420, art.188 CP FR a fost abrogat, astfel încât fapta de contrabandă economică (cu bunuri ce nu posedă calități speciale) nu mai constituie astăzi infracțiune, potrivit legislației Federației Ruse. În același timp, contrabanda cu substanțe cu efect puternic, cu substanțe otrăvitoare, toxice, explozive, radioactive, cu surse de radiații, materiale nucleare, arme de foc sau principalele părți ale acestora, dispozitive explozive, muniții, arme de distrugere în masă, mijloace de livrare a acestora, alte arme, alte echipamente militare, precum și cu materiale și echipamente care pot fi folosite pentru a crea arme de distrugere în masă, mijloace de livrare a acestora, precum și cu bunuri și resurse strategice sau cu valori culturale ori cu cele mai valoroase animale sălbatice și resurse biologice acvatice, a fost reamplasată în cadrul Capitolului XXIV „Infracțiuni împotriva securității publice” din cadrul Secțiunii IX „Infracțiuni împotriva securității și ordinii publice” din Partea Specială a Codului penal (art.226.1 CP FR). Totodată, contrabanda cu substanțe narcotice, psihotrope și precursori ai acestora sau cu analoage, cu plante ce conțin substanțe narcotice, psihotrope sau precursori ai acestora, sau cu părți ale acestora, care conțin substanțe narcotice, psihotrope și precursori ai acestora, cu instrumente sau echipamente aflate sub control special și utilizate pentru fabricarea substanțelor narcotice sau psihotrope, a fost reamplasată în cadrul Capitolului XXV destinat protecției sănătății publice și conviețuirii sociale (art.229.1 CP FR).

În context, subliniem următorul fapt: conținutul art.248 CP RM în mare parte a preluat conținutul fostului art.188 CP FR. Această preluare se datorează influenței pronunțate a legislației Federației Ruse asupra celei din Republica Moldova, avându-se în vedere că aceasta din urmă este un stat fost membru al Uniunii Sovietice.

În condițiile legislației penale actuale a Federației Ruse, punctăm următoarele aspecte definitorii cu privire la infracțiunile din sfera vamală potrivit CP FR:

- existența unor norme incriminatorii în legislația penală a Federației Ruse care lipsesc în legislația penală a Republicii Moldova și în cea a României (este cazul infracțiunii de eschivare de la executarea obligației de repatriere a mijloacelor bănești în valută străină sau în moneda națională a Federației Ruse);

- incriminarea într-un articol distinct a faptei de neîntoarcere pe teritoriul Federației Ruse a valorilor culturale, comparativ cu legislația penală a Republicii Moldova, unde, din punct de vedere tehnico-legislativ, o astfel de faptă infracțională este incriminată în cadrul art.248 CP RM, alături de celelalte infracțiuni reunite sub denumirea generică de contrabandă;

- specificarea expresă în cadrul normei de la art.194 CP FR a persoanei fizice și a celei juridice în calitate de subiect al infracțiunilor de eschivare de la achitarea plăților vamale;

- agravarea răspunderii și a pedepsei penale pentru eschivarea de la achitarea plăților vamale săvârșită: a) de către o persoană cu funcție de răspundere cu folosirea situației de serviciu (lit.a) alin.(3) art.194 CP FR) și b) cu aplicarea violenței asupra unei persoane care efectuează controlul vamal sau de frontieră (lit.b) alin.(3) art.194 CP FR);

- existența unor norme distincte menite să incrimineze contrabanda cu anumite bunuri (ce conțin calități speciale).

În materia infracțiunilor vamale, un loc aparte îl ocupă legislația penală a statului vecin – Ucraina. La art.201 din **Codul penal al Ucrainei** (în continuare – CP Uc) [240] este incriminată fapta de contrabandă, definită ca trecerea peste frontiera vamală a Ucrainei, prin eludarea sau tănuirea de la controlul vamal a valorilor culturale, a substanțelor otrăvitoare, cu efect puternic, explozive, a materialelor radioactive, a armelor și a munițiilor (cu excepția armei de vânătoare cu țeavă lisă), precum și a mijloacelor tehnice speciale pentru obținerea ascunsă a informației. Răspunderea penală se agravează dacă infracțiunea este comisă de un grup criminal organizat, de către o persoană anterior condamnată pentru săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de același articol sau de către o persoană cu funcție de răspundere cu folosirea situației de serviciu.

Remarcăm că legiuitorul ucrainean a inclus în lista entităților materiale susceptibile de trecere ilegală peste frontiera vamală doar acele entități care posedă anumite calități speciale. Trecerea peste frontiera vamală a Ucrainei a unor mărfuri sau bunuri fără prezența unor calități speciale nu cade sub incidența legii penale. Similar legiuitorului rus, cel ucrainean a considerat un asemenea comportament ca fiind lipsit de pericol social. La fel, comparativ cu legislația Republicii Moldova și cu cea a României, în lista obiectelor materiale ale infracțiunii de contrabandă, potrivit art.201 CP Uc, nu intră arma de vânătoare cu țeavă lisă. În același timp, la

categoria obiectelor materiale sunt incluse mijloacele tehnice speciale destinate obținerii ascunse a informației.

Precizăm că, potrivit legislației penale a Ucrainei, lista metodelor de săvârșire a faptei de trecere a frontierei vamale este una mai restrictivă. Drept metode de săvârșire a faptei legiuitorul stabilește doar tănuirea și eludarea de la controlul vamal. Anterior, contrabanda, potrivit legii penale a Ucrainei, era amplasată în categoria infracțiunilor contra statului; actualmente însă, contrabanda este amplasată în cadrul Capitolului VII „Infracțiuni în sfera activității economice” din Partea Specială a Codului penal.

Contrabanda cu substanțe narcotice, psihotrope, precursori și analoagele acestora, cu medicamente contrafăcute este incriminată la art.305 CP Uc, în cadrul Secțiunii a XIII-a „Infracțiuni în sfera circulației substanțelor narcotice, psihotrope și împotriva sănătății”.

În **Codul penal al Azerbaidjanului** (în continuare – CP Az) [233] infracțiunile vamale sunt amplasate în cadrul Capitolului XXIV – Infracțiuni în sfera activității economice. Aici evidențiem următoarele infracțiuni vamale: a) contrabanda (art.206 CP Az); b) neîntoarcerea pe teritoriul Republicii Azerbaidjan a obiectelor din patrimoniul artistic, istoric și arheologic (art.207 CP Az); c) neîntoarcerea de peste hotare a valutei străine (art.208 CP Az); d) eschivarea de la achitarea plăților vamale (art.209 CP Az).

Principalele aspecte definitorii ale infracțiunilor vamale, potrivit legislației Azerbaidjanului, constau în:

- incriminarea într-un articol separat a faptei de nereturnare pe teritoriul vamal al Azerbaidjanului a valorilor culturale ce formează patrimoniul artistic, istoric și arheologic;
- incriminarea faptei de neîntoarcere de peste hotare a valutei străine. De menționat că, potrivit legislației Republicii Moldova, o astfel de faptă constituie o încălcare fiscală, pasibilă de sancționare cu amendă. Astfel, conform Legii Republicii Moldova cu privire la reglementarea repatrierii de mijloace bănești, mărfuri și servicii provenite din tranzacțiile economice externe, nr.1466 din 29.01.1998 [87], controlul asupra repatrierii mijloacelor bănești, a mărfurilor și serviciilor provenite din tranzacțiile economice externe se efectuează de către organele Serviciului Fiscal de Stat în timpul controalelor efectuate la agenții economici, în modul stabilit de legislație. Constatarea încălcărilor și aplicarea sancțiunilor pecuniare se efectuează de către organele Serviciului Fiscal de Stat în baza rezultatelor verificării datelor privind nerespectarea de către agenții economici a termenelor de încasare (repatriere) a mijloacelor bănești și a celor materiale. Nerespectarea termenelor de repatriere a mijloacelor bănești, a celor materiale și serviciilor se sancționează cu amendă, aplicată agenților economici, în proporție de 0,1 la sută din suma (valoarea) mijloacelor nerepatriate pentru fiecare zi calendaristică de întârziere;

– prezența circumstanței agravante „cu aplicarea violenței față de persoana care exercită controlul vamal” în cadrul articolului ce incriminează contrabanda;

– excluderea armei de vânatoare cu țeavă lisă, precum și a munițiilor corespunzătoare pentru aceasta, din lista entităților materiale susceptibile de trecere a frontierei vamale, în contextul infracțiunii prevăzute la art.206.2 CP Az;

– includerea armelor de distrugere în masă în lista entităților materiale cu statut special care pot constitui obiect material al infracțiunii de contrabandă. Potrivit legislației penale a Republicii Moldova, o astfel de faptă cade sub incidența art.140¹ CP RM (utilizarea, dezvoltarea, producerea, dobândirea în alt mod, prelucrarea, deținerea, stocarea sau conservarea, transferarea directă sau indirectă, păstrarea, transportarea armelor de distrugere în masă);

– prezența temeiului special de liberare de răspundere penală a făptuitorului pentru comiterea eschivării de la achitarea plăților vamale. Pentru a opera numitul temei de liberare de răspundere penală este necesară întrunirea cumulativă a următoarelor condiții: a) făptuitorul să fi comis pentru prima oară o astfel de faptă; b) făptuitorul să fi reparat prejudiciul cauzat prin săvârșirea infracțiunii.

În **Codul penal al Armeniei** (în continuare – CP Ar) [236], ca și în legislațiile penale ale majorității statelor foste membre ale Uniunii Sovietice, infracțiunile vamale sunt amplasate în cadrul capitolului din Partea Specială a Codului penal destinat protecției activității economice. De remarcat e și faptul că legiuitorul armean a incriminat doar contrabanda.

În varianta-tip de la alin.(1) art.215 CP Ar, în calitate de obiect material, alături de mărfurile lipsite de calități speciale, apar valorile culturale. Totodată, în calitate de metode de săvârșire a infracțiunii sunt prevăzute: a) eludarea de la controlul vamal; b) tăinuirea de controlul vamal; c) folosirea frauduloasă a documentelor vamale sau a altor tipuri de documente. În același timp, legiuitorul nu a prevăzut în calitate de metode: nedeclararea sau declararea neautentică.

Comparativ cu norma de la alin.(1) art.215 CP Ar, în cea de la alin.(2) legiuitorul a omis să specifice, în general, metoda de săvârșire a infracțiunii, aceasta nefiind, deci, semn constitutiv.

Răspunderea penală se agravează în cazul săvârșirii infracțiunii: a) de către o persoană eliberată de anumite forme ale controlului vamal sau de către o persoană împuternicită cu trecerea peste frontiera vamală a unor bunuri sau mijloace de transport speciale eliberate de la efectuarea controlului vamal (pct.2 alin.(3) art.215 CP Ar); b) de către un grup criminal organizat (alin.(4) art.215 CP Ar).

Cât privește circumstanța agravantă consemnată la pct.2 alin.(3) art.215 CP Ar, constatăm că aceasta presupune prezența unei calități speciale a subiectului infracțiunii sau a bunurilor trecute peste frontiera vamală.

Potrivit **Codului penal al Kazahstanului** (în continuare – CP Kz) [237], infracțiunile vamale sunt prevăzute în cadrul Capitolului VII din Partea Specială a Codului penal intitulat „Infracțiuni în sfera activității economice”. Drept infracțiuni vamale sunt considerate: a) contrabanda economică (art.209 CP Kz); neîntoarcerea de peste hotarele țării a valutei străine și a monedei naționale (art.213 CP Kz); eschivarea de la achitarea plăților și taxelor vamale (art.214 CP Kz).

Exact ca și legiuitorul rus, cel kazah a decis incriminarea separată a contrabandei cu anumite bunuri cu calități speciale. Este vorba de contrabanda cu bunuri interzise sau cu cele limitate în circuitul civil (art.250 CP Kz). În opinia legiuitorului kazah, contrabanda cu astfel de entități, în plan principal, lezează securitatea publică, dar nu economia țării. După cum se arată în doctrină, pericolul social al contrabandei cu substanțe narcotice se echivalează cu cel al contrabandei cu arme, fiind lezate relațiile sociale cu privire la securitatea publică [219, p.74].

Infracțiunile vamale din **Codul penal al Uzbekistanului** (în continuare – CP Uz) [239] sunt amplasate în Capitolul XII din Partea Specială – „Infracțiuni împotriva bazelor economiei”. În categoria infracțiunilor vamale este inclusă fapta de încălcare a legislației vamale (art.182 CP Uz). În linii generale, infracțiunea prevăzută la art.182 CP Uz este corespondentă celei de la alin.(1) art.248 CP RM. Contrabanda cu bunuri interzise sau limitate în circuitul civil este incriminată la art.246 CP Uz, fiind amplasată în cadrul capitolului destinat protecției securității publice. De remarcat că, potrivit legislației uzbece, este considerată contrabandă doar trecerea bunurilor peste frontiera vamală a unor bunuri interzise sau limitate în circuitul civil. Trecerea ilegală peste frontiera vamală a altor bunuri decât a celor interzise sau limitate în circuitul civil este catalogată drept faptă de încălcare a legislației vamale, nu însă drept contrabandă. Cu alte cuvinte, în accepțiunea legiuitorului uzbek, la economia țării atentează fapta de încălcare a legislației vamale (art.182 CP Uz). *Per a contrario*, contrabanda atentează la securitatea publică.

Cât privește fapta de încălcare a legislației vamale, comparativ cu legislația penală a Republicii Moldova, pentru antrenarea răspunderii penale pentru trecerea ilegală peste frontiera vamală a anumitor mărfuri în proporții mari, prin metodele expres prevăzute de lege (care sunt similare cu cele din art.248 CP RM), este obligatoriu ca anterior făptuitorul să fi fost supus răspunderii contravenționale pentru comiterea unei fapte similare. Considerăm defectuoasă inserarea în textul legii de către legiuitorul uzbek a semnului calificativ, potrivit căruia trecerea bunurilor peste frontiera vamală se va considera infracțiune doar după aplicarea sancțiunilor contravenționale. O atare situație, când repetarea faptelor contravenționale constituie o infracțiune, duce în mod inevitabil la încălcarea principiului neadmiterii tragerii la răspundere penală de două ori pentru una și aceeași faptă. Tocmai de aceea, nu putem să nu fim de acord cu

poziția autorilor autohtoni S.Brînza și V.Stati care afirmă: „Săvârșirea în trecut a faptei contravenționale, pentru care făptuitorul a suportat deja sancțiunea corespunzătoare, nu poate servi pe viitor în calitate de probă, pretext sau temei în vederea aplicării răspunderii penale” [13, p.5].

Merită atenție și analiza legislației penale a Republicii Populare Chineze în materia cercetată. Legiuitorul chinez a dedicat mai multe norme menite să incrimineze contrabanda economică, contrabanda cu diverse bunuri interzise sau limitate în circuitul civil și unele fapte derivate contrabandei. Potrivit alin.(1) art.151 din **Codul penal al Republicii Populare Chineze** (în continuare – CP Ch) [235], în prima variantă-tip este incriminată contrabanda cu arme, muniții, materiale radioactive și semne bănești false. La alin.(2) art.151 CP Ch este stabilită răspunderea penală pentru contrabanda cu valori culturale, aur, argint și alte metale prețioase, precum și cu animale prețioase. La alin.(3) art.151 CP Ch se regăsește contrabanda cu plante rare și cu produse din acestea.

Contrabanda cu filme pornografice, casete video, casete audio, imagini, materiale imprimate și alte materiale cu caracter pornografic este incriminată la art.152 CP Ch. Legiuitorul moldav însă, într-o anumită măsură, stabilește răspunderea penală pentru comiterea unor astfel de fapte la art.208¹ CP RM (pornografia infantilă), normă care sancționează, *inter alia*, importul și exportul de imagini sau alte reprezentări ale unui sau mai mulți copii implicați în activități sexuale explicite, reale sau simulate, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale unui copil, reprezentate de manieră lascivă sau obscenă, inclusiv în formă electronică. Deci, legiuitorul moldav nu sancționează importul și exportul de imagini sau alte reprezentări cu persoane adulte implicate în activități sexuale, ori de imagini sau alte reprezentări ale organelor sexuale ale persoanelor adulte.

După această digresiune, în continuare menționăm că la art.153 CP Ch este prevăzută contrabanda cu alte mărfuri și obiecte săvârșită cu eschivarea de la achitarea plăților vamale. La art.155 CP Ch este stabilită răspunderea penală pentru achiziționarea ilegală a mărfurilor de contrabandă. Una dintre formele complicității calificate la comiterea contrabandei este incriminată la art.156 CP Ch, în conformitate cu care se consideră infracțiune înțelegerea prealabilă cu contrabandistul, acordarea unui credit acestuia sau a mijloacelor financiare, a cecului, acordarea serviciilor de transport, serviciilor de păstrare și de transmitere poștală. A doua formă a complicității calificate la contrabandă este prevăzută la art.157 CP Ch, potrivit căruia se pedepsește penal tănuirea armată a contrabandei.

Avându-se în vedere lupta acerbă a statelor asiatice, în general, și a Republicii Populare Chineze, în special, cu fenomenul traficului ilicit de droguri, legiuitorul chinez a decis să

incrimineze într-un capitol separat contrabanda cu substanțe narcotice. Așadar, la art.347 CP Ch este stabilită răspunderea penală pentru contrabanda cu substanțe narcotice, indiferent de parametrii cantitativi ai acestora. Tot aici este prevăzută răspunderea penală pentru instigarea minorilor la săvârșirea contrabandei cu substanțe narcotice.

În alt registru, în ceea ce privește legislațiile penale ale statelor vest-europene, surprindem tendința incriminării infracțiunilor vamale în legi speciale, similar legiuitorului român. Astfel, în **dreptul penal italian** contrabanda este incriminată de Textul unit al legilor vămilor [247]. Respectivul act normativ este o corelare a Legii vamale din 1940, adaptată noilor condiții economice. Potrivit art.282 din acest act normativ, contrabanda este un delict care constă în sustragerea mărfurilor introduse în sau scoase din țară de la plata taxelor vamale și de la efectuarea controlului vamal. Pe lângă pedeapsă, legea prevede obligarea făptuitorilor la plata taxelor vamale și măsura confiscării în totalitate a mărfii. În doctrina penală se arată că contrabanda vamală, în sensul legislației italiene, nu presupune nici o înșelătorie (fraudă specifică), fiind suficientă dorința de introducere a mărfii pe teritoriul statului, în afara controlului vamal, oricare ar fi intenția destinației vamale [34, p.95]. Cu privire la participatie, jurisprudența a considerat că răspunderea celor implicați într-un fel sau altul trebuie să fie identică, adică autorilor, complicilor și instigatorilor să li se aplice același tratament sancționator [169, p.141].

În art.295 din respectivul act normativ sunt prevăzute următoarele forme agravate ale contrabandei: a) folosirea unor mijloace de transport aparținând altor persoane decât făptuitorilor. Prin această reglementare s-a urmărit descurajarea infractorilor de a folosi mijloacele de transport ale altor persoane pentru a evita confiscarea lor, neavând relevanță dacă făptuitorul cunoaște proprietarul mijlocului de transport sau dacă acesta și-a dat consimțământul pentru utilizarea vehiculului; b) săvârșirea infracțiunii de către o persoană înarmată. În doctrina penală italiană, în comparație cu cea română, prin expresia „persoană înarmată” se înțelege că infractorii trebuie să poarte armele în mod vizibil pentru a intimida; c) săvârșirea infracțiunii de către trei sau mai multe persoane între care a existat o înțelegere fie tacită, fie expresă; d) săvârșirea contrabandei în concurs cu un alt delict (cum ar fi acela de fals ori de corupție).

În **Franța**, infracțiunile vamale sunt incriminate prin Codul vamal (în continuare – CV Fr) [246]. Acestea sunt amplasate în cadrul Capitolului VI din Titlul XII intitulat „Dispoziții represive”. Din art.408 CV Fr reiese că există cinci clase de contravenții vamale și trei clase de delikte vamale.

Codul vamal francez face distincție între contrabanda la importuri și cea la exporturi. Astfel, orice introducere pe teritoriul vamal într-un mod ilegal constituie import de contrabandă.

Există delict de contrabandă și atunci când importul este realizat pe cale legală închisă, însă temporar traficului internațional [81, p.27].

Definiția contrabandei este prevăzută în alin.(1) art.417 CV Fr: importul sau exportul efectuat în afara birourilor vamale, ca și orice violare a dispozițiilor legale sau reglementate referitoare la deținerea și la transportul mărfurilor în interiorul spațiului vamal.

Pot constitui, *inter alia*, acte de contrabandă, delict de clasa I, după cum reiese din dispoziția normei de la alin.(2) art.417 CV Fr: debarcarea sau îmbarcarea frauduloasă de mărfuri în incinta porturilor sau în afara acestora; sustragerea sau substituirea în timpul transportului a mărfurilor expediate sub regim suspensiv; nerespectarea fără un motiv legitim a itinerariilor și a orarelor fixate; importurile sau exporturile fără declarație, când mărfurile sunt trecute printr-un birou vamal și sustrase de la control prin ascunderea în ascunzători special amenajate sau în spații goale care nu sunt în mod normal destinate depozitării mărfurilor.

Potrivit art.415 CV Fr, delicturile de clasa a II-a, sancționate mai aspru în comparație cu delicturile de clasa I, sunt: încercarea sau recurgerea prin export, import, transfer sau compensație, la o operațiune financiară între Franța și alte țări referitoare la fonduri despre care se știe că provin, direct sau indirect, dintr-un delict prevăzut în Codul vamal sau dintr-o infracțiune la legea substanțelor sau plantelor otrăvitoare considerate stupefiante.

Delictul de clasa a III-a se referă la contrabanda calificată și constă în săvârșirea delictului vamal de către mai mult de șase persoane ori de către trei sau mai multe persoane dacă au întrebuințat un vehicul, o navă sau orice ambarcațiune maritimă sau fluvială.

În ceea ce privește contravențiile vamale din CV Fr, acestea sunt împărțite în cinci clase, cuprinse de art.410 – 413 bis. Acestea sunt sancționate în funcție de gravitate doar cu amendă sau cu amendă și închisoare de la 10 zile la o lună, însoțite de confiscarea mărfurilor. Astfel, după cum reiese din art.410 CV Fr, din clasa I fac parte, de exemplu: orice omisiune sau inexactitate referitoare la una din indicațiile pe care declarațiile vamale trebuie să le conțină, dacă neregula nu are nici o influență asupra aplicării taxelor sau a prohibițiilor; orice infracțiune la regulile de calitate sau de ambalare impuse la import sau la export, când aceasta nu are ca scop sau ca efect obținerea unei rambursări, a unei exonerări, a unei taxe reduse sau a unui avantaj financiar. Contravenții de clasa a II-a cuprinse în art.411 CV Fr sunt, *inter alia*: deficitele la numărul de colete declarate sau transportate cu permis de liberă trecere sau document doveditor; prezentarea la destinație cu sigiliul rupt sau falsificat a mărfurilor expediate cu sigilii de plumb sau alte sigilii de vamă. Contravenții de clasa a III-a (art.412 CV Fr) formează: orice declarație falsă despre felul, valoarea sau originea mărfurilor importate, exportate sau aflate sub un regim suspensiv, când un impozit de vamă sau o taxă oarecare este eludată sau diminuată; orice

declarație falsă despre desemnarea destinatarului real sau a expeditorului real; orice deturnare de mărfuri neprohibite de la destinația lor privilegiată; absența listei vamale sau neprezentarea originalului listei; orice diferență privitoare la natura mărfurilor înscrise pe liste sau declarate sumar. Contravenții de clasa a V-a, prevăzute de art.413 bis CV Fr, reprezintă: nedeclararea banilor sau a operațiunilor efectuate; fapta persoanei căreia i s-a retras aprobarea sau autorizarea de vămuire și care continuă fie să îndeplinească pentru altcineva, direct sau indirect, formalitățile de vamă privind declararea detaliată a mărfurilor, fie să beneficieze, direct sau indirect, de toate sau de o parte din remunerațiile prevăzute de lege.

Mărfurile pot fi considerate a fi introduse în țară prin contrabandă atunci când se constată lipsa documentelor prin care se poate justifica originea ori se prezintă autorității vamale documente false, inexacte, incomplete sau inaplicabile. De asemenea, se consideră a fi introdusă prin contrabandă și orice marfă ce excede cantității înscrise în acte ori este neînscrisă în acte [130, p.70].

Analiza legislației unor țări arată că contrabanda nu întotdeauna este considerată ca fiind o crimă aparte. Astfel, *Legea vamală a Regatului Unit al Marii Britanii* din 1979 nu folosește noțiunea de contrabandă pentru niciuna dintre infracțiunile vamale prevăzute la art.123-135 [251]. Totuși, avându-se în vedere conținutul textelor de incriminare, se poate aprecia că există o similitudine între ceea ce consideră contrabandă legislațiile neolatine și infracțiunile vamale din legea britanică.

Astfel, în art.123 din Legea Regatului Unit al Marii Britanii este prevăzută infracțiunea de import ilegal care constă în: a) aducerea mărfurilor din străinătate sau dintr-o zonă liberă fără anunțarea autorităților vamale în condițiile prevăzute de lege; b) folosirea sau transferul mărfurilor din depozite fără permisiunea autorităților vamale; c) descărcarea de pe nave, fără permisiunea autorităților vamale sau prin orice mijloace de eludare a controlului, a mărfurilor nedeclarate, a celor încărcate inițial pentru export sau a celor admise la export prin compensare sau scutire de taxe; d) încărcarea pe nave a mărfurilor fără a fi menționate în manifestul încărcăturii (*cargo manifest*) și fără a fi declarate la autoritatea vamală; dacă mărfurile au fost descoperite înaintea plecării navei din port, fapta se consideră încercare de a efectua un import ilegal (tentativă); dacă nu se descoperă posesorul mărfurilor, responsabilitatea pentru aceste mărfuri revine comandantului navei [81, p.28].

În alt context, cu privire la studiul comparat efectuat, menționăm că unele forme ale contrabandei, drept cea mai răspândită infracțiune vamală, sunt amplasate în secțiuni, capitole diferite decât cele în care este incriminată contrabanda economică, fapt care are să însemne poziția autorității legislative din aceste state – de a apăra alte valori sociale decât cele ce derivă

din economia națională ca valoare socială, prin incriminarea unor astfel de comportamente. Este de menționat în context **Codul penal al Japoniei** (în continuare – CP Ja) [241], în care unele forme ale contrabandei sunt prevăzute în capitole distincte. Spre exemplu, în Capitolul XIV „Infrațiuni referitoare la opium” este amplasat art.138 ce incriminează fapta de import al opiumului și alte acțiuni în privința opiumului sau a mijloacelor folosite la consumul opiumului săvârșite de către persoane ce administrează domeniul vamal. Contrabanda cu opium săvârșită de alte persoane decât cele abilitate cu administrarea domeniului vamal este sancționată de art.136 CP Ja. În **Codul penal al Danemarcei**, importul și exportul substanțelor narcotice, psihotrope, al armelor și al dispozitivelor explozive sunt amplasate în cadrul Capitolului XX – „Infrațiuni care prezintă pericol pentru societate” [234].

În **Codul penal al Austriei** [248] în Secțiunea a VII-a „Infrațiuni împotriva mediului înconjurător” se conține art.177a care stabilește, *inter alia*, răspunderea penală pentru importul, exportul și tranzitul armelor de distrugere în masă. O normă analogică este învederată în **Codul penal al Poloniei** [249], amplasată în cadrul capitolului destinat ocrotirii mediului înconjurător. Astfel, în acord cu § 2 art.183 din acest Cod penal, este supusă răspunderii penale fapta de import ilegal al substanțelor dăunătoare mediului înconjurător.

2.4. Concluzii la Capitolul 2

1) Conceptul infracțiunilor vamale, sfera de întindere a acestora, limitele de atribuire a faptelor socialmente periculoase la categoria infracțiunilor vamale se află în strictă dependență cu cadrul normativ al fiecărui stat.

2) În conformitate cu legislația penală a Republicii Moldova, prin infracțiuni vamale trebuie înțeles faptele prejudiciabile care pot lua forma acțiunii sau inacțiunii, săvârșite cu intenție, pasibile de pedeapsă penală, comise în sfera activității economice externe în legătură cu trecerea bunurilor peste frontiera vamală, prin ignorarea reglementărilor vamale, fapte ce atentează la valorile și relațiile sociale aferente activității vamale, prevăzute la art.248 și 249 CP RM.

3) Convențional, infracțiunile reunite sub denumirea marginală de contrabandă și cele reunite sub denumirea marginală de eschivare de la achitarea plăților vamale pot fi denumite infracțiuni vamale, aceasta deoarece atât infracțiunile de contrabandă, cât și cele de eschivare de la achitarea plăților vamale sunt fapte comise în sfera vamală, având deci, același obiect juridic de subgrup.

4) Comparativ cu CP RM în redacția din 1961, potrivit căruia infracțiunile de contrabandă erau amplasate în cadrul Capitolului I din Partea Specială a Codului penal intitulat „Infrațiuni

contra statului”, în conformitate cu prevederile legale din actualul Cod penal, infracțiunile reunite sub denumirea marginală de contrabandă sunt amplasate în cadrul Capitolului X din Partea Specială a Codului penal – „Infracțiuni economice”.

5) Legiuitorii statelor străine au poziții diferite față de numărul și conținutul infracțiunilor vamale, precum și față de amplasarea tehnico-legislativă în cadrul legii penale a normelor ce le incriminează, poziții care sunt condiționate, în special, de nivelul de dezvoltare economică, de tradițiile istorice stabilite, de specificul relațiilor externe, inclusiv al celor comerciale etc.

6) În legislațiile penale ale unor state străine lipsesc normele corespunzătoare celei de la art.249 CP RM (de exemplu, a Ucrainei, Armeniei, Uzbekistanului etc.). Pe aceeași poziție se situează legiuitorul român, care nu consideră infracțiune eschivarea de la achitarea plăților vamale.

7) În majoritatea statelor ex-sovietice, în legislația ce vizează infracționalitatea în sfera vamală, fapta de nereturnare pe teritoriul vamal a valorilor culturale ce formează patrimoniul artistic, istoric și arheologic este incriminată într-un articol separat.

8) În ceea ce privește legislațiile penale ale statelor vest-europene, surprindem tendința de a incrimina infracțiunile vamale în legi speciale, similar legiuitorului român.

3. ELEMENTELE PREEXISTENTE ALE INFRAȚIUNILOR VAMALE ÎN ACORD CU LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA ȘI CU CEA A ROMÂNIEI

3.1. Obiectul infracțiunii

3.1.1. Obiectul juridic al infracțiunii

Reiterăm că în legislația României lipsește un articol care să incrimineze eschivarea de la achitarea plăților vamale. În sfera vamală, legiuitorul român a incriminat: contrabanda simplă, contrabanda calificată, folosirea de acte nereale și folosirea de acte falsificate. La analiza contrabandei (simple și calificate) se va face o incursiune atât în legislația Republicii Moldova, cât și în cea a României; la analiza folosirii de acte nereale și folosirii de acte falsificate se va face trimitere la normele din Codul vamal al României, în timp ce la analiza eschivării de la achitarea plăților vamale se va face uz de normele Codului penal al Republicii Moldova. Totuși, demersul nostru științific va cuprinde, într-o măsură considerabilă, analiza infracțiunilor de contrabandă; or, acestea reprezintă unele dintre cele mai grave fapte, susceptibile de a fi săvârșite în sfera raporturilor juridice vamale, fiindcă prin comiterea lor se amenință sau se lezează efectiv atât economia națională și, implicit, bugetul statului, cât și valori de maximă importanță într-o democrație reală: ordinea publică, interesele legitime ale cetățenilor [15, p.25]. Din această cauză, incriminarea acestor fapte este imperativă, căci ordinea și disciplina în sfera raporturilor juridice vamale nu ar putea fi asigurată fără incriminarea contrabandei [129, p.65]. Fiind unele dintre infracțiunile de bază care lezează substanțial potențialul economic al statului, faptele de contrabandă distrug principiile statalității, alimentează sursele care amenință chiar siguranța națională, favorizează apariția șomajului, dezvoltarea moravurilor antisociale și antiumane, comiterea altor infracțiuni cu caracter transfrontalier, generând neliniștea și nesiguranța în rândul populației [111, p.8].

În continuare vom supune analizei elementele preexistente ale infracțiunilor vamale în acord cu legislația Republicii Moldova și cu cea a României.

În cele ce urmează, atenția noastră va fi focusată pe cercetarea obiectului infracțiunilor vamale. Preliminar, menționăm că infracțiunea nu poate fi concepută fără preexistența unei anumite realități împotriva căreia se îndreaptă actul de conduită și care constituie obiectul acestui act [17, p.195]. Ținând cont de existența unei astfel de realități, conchidem că obiectul infracțiunii îl reprezintă valorile și relațiile sociale împotriva cărora se îndreaptă actul de conduită infracțional și care fie pune în pericol valorile și relațiile sociale protejate de legea penală, fie le lezează.

Luând în considerare gradul de ierarhizare a valorilor sociale care formează obiectul infracțiunii, evidențiem obiectul juridic general, obiectul juridic generic și obiectul juridic special. Tocmai în raport cu aceste categorii ale obiectului juridic vor fi supuse investigării infracțiunile vamale din legislația penală a Republicii Moldova și din cea a României.

Obiectul juridic general al infracțiunii, inclusiv al infracțiunilor vamale, potrivit legislației penale a Republicii Moldova și celei a României, îl constituie ansamblul relațiilor sociale privitoare la ordinea de drept, adică privitoare la totalitatea valorilor sociale apărute de legea penală împotriva infracțiunilor [70, p.180]. Prin raportare la legislația penală a Republicii Moldova, obiectul juridic general se identifică cu conținutul normei de la alin.(1) art.2 CP RM, potrivit căruia: „Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept”.

Cât privește **obiectul juridic generic**, în doctrină se menționează că acesta reprezintă fasciculul determinat de valori sociale și de relații sociale – identice sau omogene, care, datorită acestei entități sau omogenității, sunt ocrotite de un grup determinat de norme penale ce se află în relații strânse de reciprocitate și care se completează reciproc [10, p.119]. Unii autori indică: „...obiectul juridic generic este criteriul de sistematizare a Părții Speciale a legii penale. Pe lângă această însemnătate tehnico-legislativă pe care o prezintă obiectul juridic generic, numita categorie are și un aport substanțial în activitatea de aplicare a legii penale, și anume: permite a determina corect esența unei sau altei infracțiuni, înlesnind identificarea altor semne ale componenței infracțiunii, grație cărora se reduce sfera de căutare a normei de incriminare, facilitând astfel procesul de încadrare juridică a faptei; ajută la selectarea celor mai eficiente procedee de luptă și profilaxie cu paleta de infracțiuni care o compun; facilitează perceperea gradului de pericol social, a caracterului și particularităților daunelor cauzate prin grupul respectiv de infracțiuni etc [28, p.39].”

Obiectul juridic generic sau de grup se individualizează pe subdiviziuni de infracțiuni, în funcție de importanța socială cu adevărat prejudiciată. Obiectul juridic de grup a fost folosit de legiuitor pentru a clasifica infracțiunile din Partea Specială a Codului penal. Profesorul S.Brînză menționează că acest caracter prejudiciabil al infracțiunilor, care au în comun același obiect juridic generic, determină în linii generale consecutivitatea repartizării capitolelor corespunzătoare în Partea Specială a legislației penale, în funcție de semnificația comparativă a unor sau a altor grupuri de valori sociale și de relații sociale aferente [10, p.145]. Într-adevăr, în dependență de obiectul juridic generic, Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova a

fost împărțită în 18 capitole, printre care și Capitolul X – „Infrațiuni economice”. Potrivit autorului N.Sîrbu, o asemenea abordare permite a sesiza că domeniul de apărare penală al tuturor incriminărilor de la Capitolul X al Părții Speciale a Codului penal al Republicii Moldova este economia națională, privită ca valoare socială fundamentală [162, p.68]. De aceeași părere este S.Timofei [170, p.142].

V.Stati menționează că obiectul juridic generic al tuturor infracțiunilor economice este constituit din relațiile sociale cu privire la economia națională (*alias* relații sociale economice), bazate pe următoarele principii de desfășurare a activității economice: libertatea activității economice; exercitarea activității economice în temeiuri legale; concurența loială a subiecților activității economice; buna-credință a subiecților activității economice; interzicerea formelor vădit infracționale ale conduitei subiecților activității economice [166, p.13]. Așadar, economia națională este valoarea socială fundamentală apărată prin mijloace juridico-penale împotriva infracțiunilor economice [137, p.120].

Referindu-se la obiectul juridic generic al infracțiunilor de contrabandă, G.S. Ghireaev arată că acesta îl reprezintă relațiile sociale, al căror conținut îl formează libera activitate economică externă și securitatea economică a statului, care reprezintă garantul principal în asigurarea suveranității economice a statului [190, p.8]. După A.I. Boico și L.Iu. Rodina, obiectul juridic generic al infracțiunilor de contrabandă este constituit din totalitatea relațiilor economice care stau la baza realizării activităților economice [182, p.121]. În opinia lui R.Sobiețki, obiectul juridic generic al infracțiunilor de contrabandă îl formează relațiile sociale care se bazează pe principiile realizării activității economice [164, p.77]. Autorul rus G.P. Cacichina relevă că obiectul juridic generic al infracțiunilor vamale, inclusiv al infracțiunilor de contrabandă, îl reprezintă relațiile sociale apărute de legea penală din sfera activității economice [201, p.19].

În cele din urmă, cu referire la legislația Republicii Moldova, conchidem că din denumirea Capitolului X al Părții Speciale a Codului penal al Republicii Moldova „Infrațiuni economice”, capitol în care sunt amplasate și infracțiunile prevăzute la art.248 și 249 CP RM, reiese că obiectul juridic generic al infracțiunilor reunite sub denumirea generică de contrabandă și al celor reunite sub denumirea generică de eschivare de la achitarea plăților vamale îl reprezintă economia națională ca valoare socială fundamentală, precum și relațiile sociale aferente acestei valori.

Comparativ cu legislația Republicii Moldova, în cea a României infracțiunile vamale sunt incriminate într-o lege penală specială, motiv din care nu mai putem afirma că și în cazul legislației române în materia infracțiunilor vamale este valabilă teza, potrivit căreia obiectul

juridic generic al infracțiunii poate fi desprins din titulatura capitolului și a secțiunii în care este amplasată norma incriminatoare. Or, Codul vamal al României cuprinde doar incriminările ce vizează faptele infracționale săvârșite în sfera vamală, nu și alte fapte ilegale. Chiar și așa, infracțiunile vamale, potrivit legislației României, posedă obiect juridic generic. Care, însă, este acesta? Potrivit autorilor români C.Voicu, A.Boroî, F.Sandu și I.Molnar, obiectul juridic generic al infracțiunilor privind regimul vamal (*a se citi – infracțiunilor vamale – n.a.*) îl constituie acele relații sociale referitoare la regimul vamal a căror naștere și normală desfășurare sunt condiționate de ocrotirea specială a operațiunilor de vămuire a bunurilor, precum și a celorlalte operațiuni vamale ce reclamă legalmente exigențe deosebite cu prilejul trecerii peste frontieră a bunurilor [177, p.261]. Alți autori sunt de părere că obiectul juridic generic al infracțiunilor vamale îl reprezintă relațiile sociale care au în vedere normala desfășurare a activității în afaceri prin respectarea regimului vamal [178, p.303]. În accepțiunea lui O.Predescu, obiectul juridic comun al infracțiunilor vamale îl formează relațiile sociale referitoare la trecerea peste frontiera de stat numai prin punctele de control vamal a mărfurilor și altor obiecte ale persoanelor fizice sau juridice și numai pe bază de documente autentice și conforme realității [136, p.259].

În ce ne privește, considerăm că, alături de alte fapte infracționale similare, prin săvârșirea contrabandei simple, contrabandei calificate, folosirii de acte nereale sau de acte falsificate se atentează asupra economiei statului și relațiilor sociale ce derivă din respectiva valoare socială fundamentală într-un stat cu economie de piață. În context, subscriem poziției autorului N.Giurgiu care susține că legile extrapenale ce conțin dispoziții penale vizează grupe de relații speciale, care sunt organizate în subsisteme speciale de ocrotire penală, ținându-se seama de aceeași distincție ordonatoare [69, p.164]. Prin aceeași distincție ordonatoare autorul are în vedere gruparea obiectului juridic pe categorii, similar grupării existente în Codul penal. Tocmai de aceea nu avem cum să nu fim de acord cu poziția din doctrină, potrivit căreia obiectul juridic generic al numitelor infracțiuni îl constituie relațiile sociale care asigură respectarea regimului stabilit pentru anumite activități economice (sublinierea ne aparține – *n.a.*) [175, p.187]. Pe o poziție similară se află V.Bujor și O.Pop, care enunță că obiectul juridic generic îl reprezintă totalitatea relațiilor sociale, ocrotite, privitoare la activitățile economice, comerciale și financiare, și a căror existență nu poate fi concepută fără incriminarea faptelor care lezează economia națională (sublinierea ne aparține – *n.a.*), împiedică activitatea agenților economici și prejudiciază interesele economice ale populației [15, p.31].

În cele din urmă, concluzionăm că **obiectul juridic generic** al infracțiunilor vamale, prevăzute la art.248 și 249 CP RM, reieșind din amplasarea tehnico-legislativă a normelor de

incriminare, precum și a infracțiunilor vamale din legislația penală a României, îl formează *economia națională, precum și relațiile sociale aferente numitei valori sociale*.

În același timp, ca rezultat al clasificării doctrinare a infracțiunilor economice în mai multe subgrupe, printre care grupa infracțiunilor din sfera activității economice externe (ca parte a acestora fiind infracțiunile vamale), considerăm că infracțiunile reunite sub denumirea marginală de contrabandă și de eschivare de la achitarea plăților vamale, formând grupul infracțiunilor vamale, atentează la un *grup comun* de relații sociale inerente activității din sfera vamală. Prin urmare, conchidem că infracțiunile prevăzute la art.248 și 249 CP RM au același **obiect juridic de subgrup**. Pe bună dreptate opinează S.Prodan că, deși Capitolul X din Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova nu este structurat pe secțiuni divizionare, corespunzătoare obiectelor juridice de subgrup ale infracțiunilor economice, este posibilă totuși identificarea unor asemenea obiecte pentru subgrupurile care se desprind din clasificarea infracțiunilor economice [137, p.121]. În continuare, S.Prodan opinează că identificarea obiectului juridic de subgrup al infracțiunilor economice în funcție de domeniile economiei naționale permite defalcarea subgrupurilor de infracțiuni care aduc atingere relațiilor sociale ce se desfășoară și se dezvoltă, de exemplu, în domeniul vamal (sublinierea ne aparține – *n.a.*), fiscal, comercial și în alte domenii ale economiei naționale [137, p.121]. Deci, conținutul obiectului juridic de subgrup se află în strictă dependență de clasificarea infracțiunilor economice pe anumite categorii. Infracțiunile fiscale au același obiect juridic de subgrup. Același lucru îl putem afirma despre infracțiunile legate de desfășurarea activității de întreprinzător. Asemenea și infracțiunile vamale atentează la același obiect juridic de subgrup – *relațiile sociale inerente activității din sfera vamală*. Existența unui astfel de obiect este recunoscută în doctrina autohtonă. Spre exemplu, R.Sobiețki susține că obiectul tipizat sau de subgrup al infracțiunilor de contrabandă (sublinierea ne aparține – *n.a.*) este format din totalitatea relațiilor sociale, al căror conținut îl formează libera activitate economică externă, politica economică externă și securitatea economică a statului [164, p.77]. În același context, Iu.I. Sucicov subliniază că obiectul juridic de subgrup al tuturor infracțiunilor vamale îl formează relațiile sociale referitoare la activitatea economică externă [224, p.12]. Tot aici, Iu.I. Sucicov arată, just, că tocmai obiectul juridic de subgrup este criteriul de delimitare a infracțiunilor vamale de celelalte infracțiuni economice, ca: infracțiunile din sfera activității de întreprinzător, infracțiunile fiscale, infracțiunile din sfera financiar-creditară etc [224, p.12]. Totodată, precizăm că infracțiunile vamale se deosebesc între ele prin prisma obiectului juridic special distinct.

După conturarea obiectului juridic generic, în cele ce urmează vom supune investigației **obiectul juridic special** al infracțiunilor vamale.

Ab initio, afirmăm că obiectul juridic special îl reprezintă valoarea socială individuală concretă care este lezată sau pusă în pericol nemijlocit prin comiterea unei fapte infracționale concrete. În același timp, obiectul juridic special se află în strictă dependență de obiectul juridic generic al infracțiunii. De aceea, pentru identificarea obiectului juridic special al infracțiunilor vamale trebuie luat în calcul obiectul juridic generic al numitelor infracțiuni.

Astfel, cât privește infracțiunile de contrabandă din legislația penală a Republicii Moldova, opiniile doctrinare sunt diferite vizavi de conținutul obiectului juridic special. În viziunea lui R.Sobiețki, infracțiunile de contrabandă, în mod special, atentează la principiul interdicției comportamentului criminal în activitatea economică [164, p.78]. Pe o poziție similară se află N.A. Lopașenco, care consideră că obiectul juridic special al infracțiunilor de contrabandă îl formează relațiile sociale ce sunt asimilate cu principiul interzicerii formelor de comportament criminal în activitatea economică [205, p.508]. I.Macari este de părere că obiectul infracțiunilor de contrabandă îl formează relațiile sociale care reglementează circulația mărfurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova și asigură depunerea în buget a plăților vamale [110, p.258]. După alți autori, obiectul juridic special al infracțiunilor de contrabandă este constituit din totalitatea relațiilor sociale care asigură ordinea de trecere legală a mărfurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova [3, p.537]. Alți teoreticieni sunt de părere că obiectul juridic special al contrabandei îl formează relațiile sociale referitoare la regimul vamal, relații a căror desfășurare și dezvoltare normală este condiționată de respectarea regulilor impuse de lege privind controlul vamal de mărfuri sau de alte bunuri [2, p.395]. În accepțiunea lui Iu.I. Sucicov, obiectul juridic special al infracțiunilor de contrabandă îl reprezintă ordinea de trecere a mărfurilor, precum și a mijloacelor de transport peste frontiera vamală, stabilită pentru asigurarea unei activități economice externe normale, adică relațiile sociale care apar între organele puterii de stat și cele de conducere, pe de o parte, și întreprinzătorii, organizațiile, cooperativele, precum și persoanele fizice, pe de altă parte, în procesul trecerii bunurilor peste frontiera vamală [224, p.14-15]. În opinia altor autori, obiectul juridic special al infracțiunilor de contrabandă îl constituie relațiile sociale cu privire la stabilirea prin reglementarea vamală a ordinii de trecere a diferitelor mărfuri sau obiecte peste frontiera vamală [228, p.565]. P.A. Modestov consideră că obiectul juridic special al infracțiunilor de contrabandă îl reprezintă relațiile sociale ce formează ordinea și condițiile de trecere a bunurilor peste frontiera vamală [209, p.16]. Alți autori, însă, susțin că în calitate de obiect juridic special al infracțiunilor de contrabandă apare ordinea de trecere a mărfurilor și a mijloacelor de transport peste frontiera vamală, deoarece exportul și importul este reglementat, inclusiv, prin intermediul stabilirii interdicțiilor și limitărilor în conformitate cu legislația [216, p.25].

În viziunea lui L.Gîrla și Iu.Tabarcea obiectul juridic special al infracțiunilor de contrabandă îl formează relațiile sociale ce asigură securitatea vamală a Republicii Moldova și stabilirea ordinii de trecere a mărfurilor și a mijloacelor de transport peste frontiera vamală a Republicii Moldova [192, p.670]. După S.Brînza, V.Stati și Gh. Nicolaev obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM îl formează relațiile sociale cu privire la securitatea vamală a Republicii Moldova [14, p.281; 134, p.840; 166, p.429]. Subscriem celor din urmă poziții; or, tocmai securitatea vamală ca parte componentă a securității economice a statului este valoarea socială de bază împotriva căreia sunt îndreptate faptele infracționale consemnate la art.248 CP RM. În acest sens, Codul vamal al Republicii Moldova stabilește principiile juridice, economice și organizatorice ale activității vamale și este orientat spre apărarea suveranității și securității economice a Republicii Moldova (sublinierea ne aparține – *n.a.*). În calitate de atribuții ale organului vamal, CV RM prevede, *inter alia*, asigurarea securității economice a statului (lit.c) art.11). Nu putem împărtăși punctul de vedere ce-i aparține lui A.B. Magzumov care susține că obiectul juridic special al infracțiunilor de contrabandă îl reprezintă inviolabilitatea frontierei vamale ca valoare socială [206, p.66]. Nu putem fi de acord nici cu poziția teoretică, potrivit căreia infracțiunile de contrabandă se aseamănă cu trecerea ilegală a frontierei de stat prin faptul că protejează unul și același obiect – inviolabilitatea frontierei de stat [164, p.178]. Prin incriminarea infracțiunilor de contrabandă legiuitorul dorește protejarea securității vamale, nu însă a inviolabilității frontierei de stat. Ultima valoare socială este protejată prin normele de la art.362 CP RM (trecerea ilegală a frontierei de stat).

În alt registru, în literatura de specialitate se opinează că infracțiunile de contrabandă se includ în categoria infracțiunilor pluriobiectuale, aceasta deoarece concomitent atentează asupra mai multor obiecte ale protecției penale: obiectul juridic special principal îl formează ordinea de trecere a mărfurilor și a altor obiecte peste frontiera vamală, în timp ce obiectul juridic special secundar, în dependență cu tipul mărfii sau al obiectului trecut ilegal peste frontiera vamală, îl constituie sănătatea populației, securitatea publică, interesele financiare ale statului, interesele consumatorului etc [217, p.11-12]. I.Macari relevă că infracțiunile de contrabandă au un obiect adăugător – ordinea publică (în cazul contrabandei cu armament) sau sănătatea populației (în cazul contrabandei cu substanțe narcotice, radioactive, toxice etc.) [110, p.258]. În contextul contrabandei cu valori culturale, autorii V.Berliba și R.Sobiețki remarcă peremptoriu necesitatea protecției juridice a relațiilor sociale referitoare la valorile și bunurile istorico-culturale ori, altfel spus, a întregului patrimoniu cultural național [5, p.82].

Într-adevăr, în cazul infracțiunilor prevăzute la alin.(2), (3), (4) art.248 CP RM, în plan secundar se aduce atingere unor valori și relații sociale suplimentare. Cu acest prilej susținem

punctul de vedere exprimat de S.Brînza și V.Stati precum că în cazul respectivelor infracțiuni, obiectul juridic special devine unul multiplu [14, p.281; 166, p.429]. Aceasta deoarece prin intermediul unei singure acțiuni/inacțiuni se aduce atingere mai multor valori și relații sociale aferente acestora. Aici vorbim despre existența unui obiect juridic special *principal* și a unui obiect juridic special *secundar*. Potrivit opiniei acelorași autori, pe care o îmbrățișăm, desprindem că în calitate de obiect juridic special secundar apar: a) relațiile sociale cu privire la circulația legală a substanțelor narcotice, psihotrope, cu efecte puternice, toxice, otrăvitoare, radioactive și explozive, precum și a deșeurilor nocive și a produselor cu destinație dublă (în cazul faptei prevăzute la alin.(2) art.248 CP RM); b) relațiile sociale referitoare la circulația legală a armamentului, a dispozitivelor explozive, a munițiilor (în cazul faptei prevăzute la alin.(3) art.248 CP RM); c) relațiile sociale referitoare la circulația legală a valorilor culturale (în cazul faptei prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM) [14, p.281; 166, p.429; 167, p.126].

În altă privință, referitor la entitățile materiale ce posedă calități speciale (substanțe narcotice, arme etc., cu excepția valorilor culturale), în teoria dreptului penal se accentuează: „Rolul social al unor astfel de entități rezidă în faptul că sunt surse de pericol social sporit. Folosirea calităților utile ale acestora în interesul societății se face doar sub supravegherea minuțioasă a statului. Acest lucru permite a afirma că săvârșirea infracțiunii cu folosirea unor astfel de obiecte, inclusiv trecerea lor ilegală peste frontiera vamală, constituie un atentat la securitatea publică, la ordinea publică, la sănătatea publică, dar nu la activitatea economică externă” [216, p.27]. I.V. Rozumani este de părere că locul contrabandei cu arme, muniții și substanțe explozive este Capitolul din Partea Specială a Codului penal care conține incriminările ce atentează la securitatea publică, iar al contrabandei cu substanțe narcotice, psihotrope și analoagele lor – Capitolul XXV „Infracțiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale” [217, p.5]. Nu susținem o asemenea poziție. Suntem de părere că prin fapta de trecere ilegală peste frontiera vamală a entităților sus-numite se aduce atingere în plan principal relațiilor sociale cu privire la securitatea vamală a Republicii Moldova și doar în plan secundar – relațiilor sociale cu privire la sănătatea publică sau, după caz, la securitatea publică. Aceasta deoarece entitățile enunțate sunt trecute în condiții ilegale peste frontiera vamală. Securitatea vamală, în calitate de valoare socială, este lezată în toate cazurile trecerii ilegale a bunurilor peste frontiera vamală, indiferent de calitatea acestora. În același timp, sfera vamală este una din componentele principale ale sferei economice. Tocmai din aceste rațiuni, infracțiunile de contrabandă (indiferent de tipul entităților materiale/imateriale trecute peste frontiera vamală) corect sunt amplasate în cadrul grupului de infracțiuni menite să protejeze economia națională ca valoare socială fundamentală. Aceeași opinie o împărtășesc și alți autori [164, p.181-182].

În cazul infracțiunilor de contrabandă în varianta agravată prevăzută la lit.c) alin.(5) art.248 CP RM (contrabanda săvârșită de o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu), obiectul juridic special al contrabandei este unul *complex*, aceasta deoarece prin intermediul mai multor acțiuni/inacțiuni sunt lezate mai multe valori sociale și relații sociale aferente. Și în această ipoteză învederăm două categorii de obiecte juridice speciale: unul principal și altul secundar. R.Sobiețki denumește obiectul la care se atentează prin comiterea contrabandei de către o persoană cu funcție de răspundere cu folosirea situației de serviciu drept obiect juridic special facultativ, acesta fiind format din relațiile sociale care asigură activitatea normală a organelor de control vamal [164, p.82]. În opinia noastră, în cazul infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(5) art.248 CP RM obiectul juridic principal rămâne a fi același (se are în vedere relațiile sociale cu privire la securitatea vamală), în timp ce obiectul juridic secundar îl formează relațiile sociale referitoare la îndeplinirea normală a atribuțiilor în sfera publică.

În alt context, în doctrină se enunță că, în plan secundar, infracțiunile de contrabandă aduc atingere regimului juridic al frontierei de stat [176, p.261]. Nu putem susține un atare punct de vedere, deoarece valoarea socială nominalizată nu este lezată prin comiterea infracțiunilor de contrabandă, ci prin săvârșirea infracțiunii prevăzute la art.362 CP RM (trecerea ilegală a frontierei de stat).

Cât privește obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.249 CP RM, în doctrină se arată că acesta îl reprezintă: „relațiile sociale referitoare la achitarea plăților vamale” [185, p.181]; „relațiile sociale din sfera activității economice externe ce stabilesc ordinea formării bugetului de stat din mijloacele financiare provenite din plățile vamale încasate la trecerea mărfurilor peste frontiera vamală” [224, p.71]; „relațiile sociale în sfera reglării tarifar-vamale” [206, p.66]; „operațiunea de vămuire a bunurilor și ordinea de achitare a plăților vamale” [164, p.179]. V.P. Verin menționează că prin faptele de eschivare de la achitarea plăților vamale se atentează asupra sistemului financiar al țării, aceasta deoarece în buget nu vin mijloace financiare exprimate în plățile vamale cuvenite [186, p.93]. Z.M. Abdurahmanov susține că obiectul juridic special al numitelor infracțiuni îl formează relațiile sociale care apar în procesul calculării și achitării plăților vamale, precum și în procesul de efectuare a controlului asupra achitării integrale și în termen a plăților vamale cuvenite [179, p.15].

În accepțiunea lui I.Macari, obiectul juridic special al infracțiunilor examinate îl formează relațiile sociale stabilite în sfera activității vamale și normele care reglementează acumularea mijloacelor bănești în bugetul de stat [110, p.262]. Nu putem agree o asemenea poziție din moment ce în literatura de specialitate practic în unanimitate este susținută teza cu statut de axiomă, potrivit căreia norma de drept nu poate evolua în niciun caz în calitate de obiect al

infracțiunii. Teza a și fost demonstrată de autorul moldav S.Brînza, în concepția căruia infracțiunea reprezintă o atentare nu asupra legii, ci asupra condițiilor care au generat-o, asupra relațiilor sociale protejate și fixate de lege [10, p.40].

Ne facem părtașii opiniei doctrinare potrivit căreia obiectul juridic special al infracțiunilor prevăzute la art.249 CP RM îl constituie relațiile sociale cu privire la formarea bugetului public național pe calea achitării plăților vamale [166, p.462; 14, p.294; 167, p.136]. Argumentele noastre sunt următoarele: prin eschivarea de la achitarea plăților vamale este încălcată normă operativă din Codul vamal care obligă persoana ce trece bunuri peste frontiera vamală să achite drepturile de import/export corespunzătoare; prin abținerea de la îndeplinirea acestei obligații făptuitorul atentează asupra relațiilor sociale privitoare la formarea bugetului statului din plățile vamale cuvenite. Tocmai de aceea suntem pe poziția că obiectul juridic special al infracțiunilor de eschivare de la achitarea plăților vamale îl reprezintă relațiile sociale referitoare la formarea bugetului public național prin achitarea plăților vamale de către persoanele care trec bunuri peste frontiera vamală și care au o asemenea obligație instituită prin lege.

În contextul analizei obiectului protecției penale prin incriminarea faptelor prevăzute la art.249 CP RM merită atenție aserțiunea autorului rus M.A. Cociubei care menționează următoarele: „Mecanismul cauzării daunei obiectului protecției penale prin eschivarea de la achitarea plăților vamale se reduce la aceea că unul dintre subiecții relațiilor sociale – persoana obligată să achite plățile vamale, prin acțiunile (inacțiunile) sale ilegale se autoexclde din relațiile financiare din sfera vamală protejate de legea penală. Acesta nu execută sau execută necorespunzător obligația sa față de stat de achitare a plăților vamale: ascunde marfa trecută peste frontiera vamală, reduce costul acesteia, prezintă informație incorectă despre natura sau destinația bunului sau folosește alte metode ce duc la eschivarea de la plata totală sau parțială a plăților vamale, ceea ce în cele din urmă duce la atentarea asupra relațiilor sociale din sfera activității vamale [202, p.14].”

În ceea ce privește obiectul juridic special al infracțiunilor vamale potrivit legislației României, în literatura de specialitate se arată că în cazul infracțiunilor de contrabandă acesta este format din relațiile sociale a căror naștere și desfășurare normală sunt condiționate de ocrotirea operațiunilor de control vamal, de vămuire a bunurilor, de aplicare a tarifului vamal, precum și a celorlalte operațiuni vamale ocazionate de trecerea peste frontieră a bunurilor [34, p.96]. Potrivit altor autori, obiectul juridic special al infracțiunilor de contrabandă îl reprezintă relațiile sociale referitoare la regimul vamal, relații a căror desfășurare și dezvoltare normală este condiționată de respectarea regulilor impuse de lege privind controlul vamal de mărfuri sau de alte bunuri [172, p.26]. În viziunea lui F.Sandu, obiectul ocrotirii juridice, în cazul infracțiunilor

de contrabandă, îl constituie regimul vamal al României, ca interes social major sau ca valoare socială esențială în cadrul ordinii de drept din societate, precum și relațiile sociale a căror naștere și desfășurare normală depind de protecția regimului vamal [141, p.11]. În accepțiunea lui D.Bujorean, obiectul juridic special al contrabandei simple îl formează regimul vamal ca valoare socială majoră și relațiile sociale ce apar și se desfășoară în raport cu acesta [16, p.87].

Nu susținem opinia potrivit căreia obiectul juridic special al contrabandei prevăzute la art.270 CV Rom îl formează relațiile sociale referitoare la regimul vamal. Nu regimul vamal, ci securitatea vamală constituie valoare socială. Regimul vamal formează totalitatea reglementărilor vamale care determină statutul mărfurilor și al mijloacelor de transport în funcție de scopul operațiunii și de destinația mărfurilor, iar în calitate de obiect al protecției penale nu pot apărea reglementările juridice, ci valorile și relațiile sociale.

La fel, nu putem fi de acord cu punctul de vedere expus de P.G. Cudrițescu, conform căruia contrabanda prin sustragerea bunurilor de la controlul vamal prin trecerea peste frontiera de stat prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal, în plan secundar se aduce atingere relațiilor sociale privitoare la regimul juridic al frontierei de stat a României [34, p.96]. Achiesăm însă la părerea lui C.Duvac, potrivit căreia, în ipoteza în care bunurile sau mărfurile vor fi transportate de către o persoană prin alte locuri decât cele stabilite, vor fi întrunite elementele constitutive a două infracțiuni săvârșite în concurs real – infracțiunea de contrabandă și infracțiunea de trecere frauduloasă a frontierei [68, p.41].

În opinia noastră, similar infracțiunilor de contrabandă din legea penală a Republicii Moldova, obiectul juridic special al contrabandei prevăzute la art.270 CV Rom îl reprezintă relațiile sociale privitoare la securitatea vamală a României. În cazul infracțiunii prevăzute la art.271 CV Rom (contrabanda calificată), se aduce atingere în plan secundar relațiilor sociale referitoare la circulația legală a armelor, munițiilor, materialelor explozive, drogurilor, precursorilor, materialelor nucleare sau a altor substanțe radioactive, a substanțelor toxice, deșeurilor, reziduurilor ori a materialelor chimice periculoase.

În ceea ce privește infracțiunile prevăzute la art.272 și 273 CV Rom, în doctrină se opinează că obiectul juridic special este format din relațiile sociale referitoare la regimul vamal, relații a căror normală desfășurare și dezvoltare este condiționată de respectarea regulilor impuse de lege pentru controlul vamal de mărfuri sau de alte bunuri, precum și relațiile sociale a căror normală naștere și dezvoltare sunt condiționate de ocrotirea încrederii în documentele vamale, fie oficiale, fie sub semnătură privată [177, p.271]. F.Sandu este de părere că folosirea de acte nereale și folosirea de acte falsificate posedă un obiect juridic special principal și unul secundar. Potrivit autorului, obiectul juridic principal este similar cu cel al contrabandei, iar cel secundar îl

formează relațiile sociale a căror normală naștere și dezvoltare este condiționată de ocrotirea încrederii în documentele vamale, fie oficiale, fie sub semnătură privată [142, p.27]. În opinia noastră, infracțiunile prevăzute la art.272 și 273 CV Rom și infracțiunile de contrabandă au obiect juridic special distinct. Or, nu există două infracțiuni cu obiect juridic special identic. Suntem pe poziția că în cazul infracțiunii prevăzute la art.272 CV Rom (folosirea de acte nereale) se aduce atingere relațiilor sociale referitoare la încrederea publicului în documentele oficiale sau private, apărute prin incriminarea faptei de folosire a actelor nereale. În situația infracțiunii prevăzute la art.273 CV Rom (folosirea de acte falsificate) se aduce atingere relațiilor sociale referitoare la încrederea publicului în documentele oficiale sau private, apărute prin incriminarea faptei de folosire a actelor falsificate.

3.1.2. Obiectul material/imaterial al infracțiunii

În cele ce urmează, atenția noastră va fi axată pe evidențierea **obiectului material/imaterial** al infracțiunilor vamale potrivit legislației Republicii Moldova și celei a României. Regula e că toate infracțiunile vamale cuprind în conținutul componentei de infracțiune prezența unei anumite entități corporale sau incorporale influențate infracțional prin săvârșirea faptei prejudiciabile. Respectiv, entitățile formează obiectul material/imaterial al infracțiunii, care, în cadrul infracțiunilor supuse analizei, constituie semn constitutiv obligatoriu al componentei de infracțiune. Lipsa obiectului material/imaterial duce la inexistența componentei de infracțiune și, respectiv, a infracțiunii.

Deci, obiectul material nu se regăsește în toate infracțiunile. Autorul român C.Bulai consideră că obiectul material există numai în cazul în care valoarea socială ocrotită, asupra căruia atentează făptuitorul, se proiectează într-o entitate materială, astfel încât relațiile sociale sunt vătămate sau amenințate prin intermediul acestei entități [17, p.196].

Referitor la infracțiunile de contrabandă, potrivit legii penale a Republicii Moldova, consemnăm că legiuitorul, în calitate de tehnică legislativă, a recurs la metoda indicării exprese a obiectului material/imaterial în conținutul textului normei de incriminare.

Obiectul material al infracțiunilor reunite sub denumirea marginală de contrabandă poate consta în orice bunuri sau alte valori materiale ce sunt transportate peste frontiera vamală. De menționat că prin bunuri se înțelege mărfuri ale persoanelor fizice și juridice trecute peste frontiera vamală pentru vânzare-cumpărare, schimb, arendă sau alte tranzacții [125, p.81]. Autorul moldav R.Sobiețki include în categoria de mărfuri deplasate peste frontiera vamală, inclusiv: aurul, argintul, platina, metalele din grupa platinei, diamantele, perlele, smaraldele,

safirul [164, p.84-85]. De asemenea, în categoria obiectelor prețioase sunt incluse și diamantele, perlele, smaraldele și safirul.

În general, obiectul material/imaterial al infracțiunilor de contrabandă diferă de la alineat la alineat. Spre exemplu, obiectul material al contrabandei prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM diferă de obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.248 CP RM. Incriminând contrabanda, legiuitorul n-a putut să nu diferențieze faptele de trecere a unor obiecte specifice, cum sunt drogurile, armamentul și munițiile, valorile culturale etc. în funcție de gradul diferit de pericol social al acestora [125, p.82].

Având la bază tipul entității materiale/imateriale trecute ilegal peste frontiera vamală, unii autori evidențiază următoarele forme ale contrabandei: a) contrabanda economică – obiectul material îl constituie mărfurile, mijloacele de transport și alte bunuri care nu au vreo calitate specială; b) contrabanda cu bunuri excluse din circuitul civil – substanțe radioactive, otrăvitoare, materiale nucleare, arme de distrugere în masă; c) contrabanda cu valori culturale; d) contrabanda cu substanțe narcotice, psihotrope și analoagele lor; d) contrabanda cu arme, muniții și dispozitive explozive [217, p.13]. P.A. Modestov evidențiază doar două forme ale contrabandei: a) contrabanda cu mărfuri și alte obiecte și b) contrabanda cu bunuri în privința cărora sunt stabilite reguli speciale pentru trecerea lor peste frontiera vamală [209, p.10]. O clasificare similară o face Iu.I. Sucicov, care grupează obiectul material al contrabandei în două mari grupe: a) mărfuri de consum și b) mărfuri care comportă un anumit specific, care sunt limitate sau interzise în circuitul civil [224, p.16]. În viziunea lui A.Z. Ignatiuc, obiectele materiale/imateriale ale infracțiunilor de contrabandă pot fi divizate în două categorii: a) obiecte aflate în circuitul civil; b) obiecte limitate sau interzise în circuitul civil [198, p.44-45]. În opinia autorilor V.D. Laricev și N.S. Ghilimutdinova, contrabanda poate fi divizată în următoarele patru categorii: a) contrabanda economică; b) contrabanda militară; c) contrabanda ecologică; d) contrabanda cu obiecte interzise pentru import sau export [204, p.190].

Într-adevăr, surprindem poziția legiuitorului de a stabili diferențiat răspunderea penală pentru comiterea contrabandei cu anumite entități. Din dispoziția normei incriminatoare desprindem că în calitate de obiect material/imaterial al contrabandei prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM pot apărea: *mărfurile, obiectele și alte valori în proporții mari*.

De aici sunt deduse două condiții: a) obiectul material/imaterial trebuie să se exprime în mărfuri, obiecte și alte valori; b) valoarea respectivelor entități să atingă proporții mari.

Referitor la *prima condiție*, menționăm că, în acord cu pct.1 art.1 CV RM, prin mărfuri, obiecte și alte valori se înțelege orice bun mobil, inclusiv valori valutare (valută străină și monedă națională în numerar, instrumente de plată și valori mobiliare materializate exprimate în

valută străină și în monedă națională), gaze naturale, energie electrică, energie termică, alt fel de energie, precum și mijloace de transport (care fac obiectul unei tranzacții economice externe).

Din această definiție rezultă că și energia electrică sau termică poate să apară în calitate de entitate susceptibilă de influențare infracțională prin trecerea ilegală a frontierei vamale a Republicii Moldova. Totodată, după cum remarcă just autorul V.Stati, dat fiind natura incorporeală a energiei electrice, a energiei termice și a energiei de alt fel, este oportun de a se afirma în raport cu ele calitatea de obiect imaterial [166, p.431]. În opinia lui A.Reșetnicov [139, p.11], nici informația, nici valorile intelectuale, nici energia, nici alte asemenea entități nemateriale, lipsite de corporalitate, nu pot prin excelență să formeze obiectul material al infracțiunii. Deci, lezarea valorilor sociale și a relațiilor sociale aferente acestora este posibilă nu doar prin intermediul unor entități materiale, dar și a unora imateriale [31, p.117].

Totodată ridică semne de întrebare expresia „alt fel de energie” din conținutul pct.1) art.1 CV RM utilizată la enunțarea mărfurilor susceptibile de trecere peste frontiera vamală. Care alt fel de energie, decât cea electrică sau termică poate fi trecută peste frontiera vamală? Poate fi cuprinsă în această categorie energia din surse regenerabile? Considerăm că nu. Răspunzând la această întrebare, consemnăm că în conformitate cu art.3 din Legea Republicii Moldova privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile, nr.10 din 26.02.2016 [103], prin energie din surse regenerabile înțelegem energia obținută prin valorificarea surselor regenerabile, respectiv energia eoliană, solară, aerotermală, geotermală, energia hidro-electrică, biomasa, biogazul, gazul de fermentare a deșeurilor (gazul de depozit) și gazul provenit din instalațiile de epurare a apelor uzate. Toate aceste forme de energie însă sunt folosite la producerea energiei electrice sau termice. La această concluzie ne îndeamnă însuși legiuitorul care, în textul legii sus-enunțate, stabilește că din surse regenerabile sunt produse energia electrică și cea termică. Astfel, este cu neputință trecerea peste frontiera vamală, spre exemplu, a energiei solare. Cu ajutorul celulelor fotovoltaice, de pildă, energia solară poate fi transformată în energie electrică. Iar cea din urmă este pasibilă de trecere peste frontiera vamală. De asemenea, nu energia eoliană, ci energia electrică obținută din energia eoliană poate fi trecută peste frontiera vamală. Cu alte cuvinte, energia din surse regenerabile, nefiind formă a energiei consumabile, nu poate fi trecută peste frontiera vamală. Doar energia consumabilă este aptă a fi importată sau exportată. Aici sunt incluse energia electrică și cea termică. În cele din urmă, suntem pe poziția că alte tipuri de energie decât cea termică și electrică nu pot fi trecute peste frontiera vamală. Pe cale de consecință, considerăm lipsită de conținut expresia „alt fel de energie” cu care se operează în textul pct.1) art.1 CV RM, motiv pentru care sugerăm legiuitorului excluderea respectivei sintagme. Aceeași remaniere legislativă urmează a fi făcută în Legea Republicii Moldova cu

privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoanele fizice, nr.1569 din 20.12.2002 [93], care conține o definiție similară dată mărfurilor.

Legiuitorul stabilește că în calitate de obiect material al contrabandei prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM pot apărea, inclusiv, instrumentele de plată și valorile mobiliare materializate. În corespundere cu prevederile Legii Republicii Moldova privind reglementarea valutară, nr.62 din 21.03.2008 [94], prin *instrument de plată* sunt avute în vedere cardurile, cambiile, cecurile și alte instrumente similare care reprezintă creanțe pecuniare față de emitenții acestora. În calitate de alte instrumente de plată putem evidenția: ordinul de plată, acreditivul documentar, incasoul documentar, cărțile de credit sau de plată, cecurile de voiaj etc. Prin *valori mobiliare materializate* trebuie înțelese titlurile financiare care există sub formă de certificate ale valorilor mobiliare.

Obiect material al contrabandei îl formează și banii. De exemplu, în următoarea speță din practica judiciară a fost reținută o sumă de bani în calitate de obiect material al contrabandei: *P.S., la 01.11.2010, ora 17.11, având asupra sa 60.000 de euro, contrar obligației legale de a declara în scris valuta organelor vamale, s-a prezentat la punctul de control și trecere a frontierei de stat Leușeni – Albița (auto) și, fără să declare mijloacele financiare respective organului vamal, le-a trecut ilegal peste frontiera vamală a Republicii Moldova* [39].

Nu formează obiect material al infracțiunii de contrabandă prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM mijlocul de transport (care nu face obiectul unei tranzacții externe) folosit pentru transportul internațional de pasageri și de mărfuri, inclusiv containere și alte instalații de transport. Nu este exclus ca un asemenea mijloc de transport să apară în postura de mijloc de săvârșire a infracțiunii de contrabandă.

În alt context, G.P. Cacichina susține că proprietatea intelectuală formează obiect al contrabandei [201, p.21]. Replicând autorului numit, precizăm că proprietatea intelectuală, ca și cea industrială, poate reprezenta obiect imaterial al infracțiunilor prevăzute la art.185¹ și 185² CP RM (încălcarea dreptului de autor și a drepturilor conexe și, respectiv, încălcarea dreptului asupra obiectelor de proprietate industrială). Acestea constituie norme speciale în raport cu norma de la alin.(1) art.248 CP RM.

Cât privește *a doua condiție*, subliniem că pentru a fi în prezența contrabandei prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM este imperios ca valoarea mărfurilor, obiectelor sau a altor valori trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova să se cifreze la proporții mari. Potrivit alin.(1) art.126 CP RM, se consideră proporții mari valoarea bunurilor trecute peste frontiera vamală, care, la momentul săvârșirii infracțiunii, depășește 2.500 unități convenționale de amendă.

Având în vedere că o unitate convențională de amendă constituie 20 lei (alin.(2) art.64 CP RM), pentru a fi în prezența infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM, valoarea bunurilor trecute peste frontiera vamală trebuie să depășească suma de 50.000 lei.

Tocmai în baza condiției date are loc delimitarea infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM de infracțiunea stipulată la lit.d) alin.(5) art.248 CP RM (contrabanda săvârșită în proporții deosebit de mari), pe de o parte, și de fapta contravențională specificată la alin.(10) art.287 C.contr. RM, în acord cu care este interzisă trecerea mărfurilor, a obiectelor și a altor valori peste frontiera vamală a Republicii Moldova, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclararea sau declararea neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei, dacă aceste acțiuni nu constituie infracțiune de contrabandă sau o altă infracțiune. Deși norma contravențională nu prevede expres valoarea mărfurilor, a obiectelor sau a altor valori trecute ilegal peste frontiera vamală a Republicii Moldova, din interpretarea sistematică și logică a conținutului numitei dispoziții legale ajungem la concluzia că valoarea entităților materiale/imateriale, în contextul faptei contravenționale prevăzute la alin.(10) art.287 C.contr. RM, se cifrează la proporții mici. Iar conform art.18 C.contr. RM, se consideră de mici proporții valoarea bunurilor trecute peste frontiera vamală care, la momentul săvârșirii contravenției, nu depășește 25 unități convenționale. În cele din urmă, susținem poziția expusă de Iu.I. Sucicov, în conformitate cu care proporțiile mari reprezintă acea circumstanță în baza căreia se determină temeiul pornirii urmăririi penale și tragerii vinovatului la răspundere penală [224, p.17].

În concluzie, afirmăm că proporțiile mari caracterizează parametrii cantitativi ai obiectului material/imaterial al infracțiunii de contrabandă prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM. Totodată, la soluționarea chestiunii privind proporția contrabandei, costul mărfurilor, al obiectelor sau al altor valori se va calcula în conformitate cu prețurile vamale stabilite în Anexa la Legea Republicii Moldova privind aprobarea Nomenclurii combinate a mărfurilor, nr.172 din 25.07.2014 [101]. În acest context, O.G. Stepanova subliniază că o altă metodă de apreciere a costului bunurilor de contrabandă (de exemplu, prin raportare la prețul de piață) este incorectă și inechitabilă [223, p.84-85].

Referitor la contrabanda cu semne bănești, se impune să răspundem la următoarea întrebare: care trebuie să fie soluția de încadrare, în ipoteza în care făptuitorul scoate de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova bani în proporții ce depășesc limita maximă admisibilă stabilită prin lege pentru scoaterea fără declarare și achitarea drepturilor de export, dar în măsura în care suma banilor trecuți peste frontiera vamală nu depășește proporțiile mari prevăzute de

dispoziția normei de la alin.(1) art.248 CP RM? Răspunsul la această întrebare îl desprindem din pct.9 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele referitoare la contrabandă, eschivarea de la achitarea plăților vamale și contravențiile vamale”, nr.5 din 24 decembrie 2010 (în continuare – Hotărârea Plenului CSJ nr.5/2010) [78], potrivit căreia în cazul în care persoana fizică, la trecere peste frontiera vamală, va deține valută ce depășește 10.000 euro, aceasta este obligată să o declare organului vamal, iar la depistarea valutei nedeclarate ce depășește 10.000 euro, se consideră contrabandă suma ce depășește suma permisă de lege. Prin extrapolare, considerăm valabilă explicația în cauză și pentru alte cazuri prevăzute de lege când este permisă nedeclararea anumitor bunuri la trecerea acestora peste frontiera vamală în anumite cantități (de exemplu, bijuteriile etc.).

Cât privește infracțiunea consemnată la alin.(2) art.248 CP RM, în calitate de obiect material/imaterial pot să apară următoarele entități: a) substanțele narcotice; b) substanțele psihotrope; c) substanțele cu efecte puternice; d) substanțele toxice; e) substanțele otrăvitoare; f) substanțele radioactive; g) substanțele explozive; h) deșeurile nocive; i) produsele cu destinație dublă.

Pentru definirea entităților care formează obiectul material al contrabandei cu bunuri ce posedă calități speciale este necesară trimiterea la unele acte normative cu caracter de referință. În acest sens, corect susține P.A. Modestov că majoritatea termenilor folosiți de legiuitor la caracterizarea obiectului material al contrabandei calificate prezintă în sine noțiuni juridice de sine stătătoare, care sunt definite și concretizate de un șir de alte acte normative [209, p.17].

Astfel, prin *substanță narcotică* și *psihotropă* se înțelege substanța de origine naturală sau sintetică și preparatul conținând o astfel de substanță, care provoacă dereglări psihice și dependență fizică la consumul lor abuziv. Lista substanțelor narcotice și psihotrope o regăsim în Hotărârea Guvernului Republicii Moldova, nr.79 din 23.01.2006 [74], prin care a fost aprobată Lista substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora. Drept exemple de substanțe narcotice pot servi următoarele substanțe: acetorfina, marijuana, heroina, LSD, extractul din mac, opiumul acetat, benzilmorfina, cocaina, codeina, fentanilul, metadonul etc. În categoria substanțelor psihotrope includem: amfetamina, amineptina, barbitalul, ciclodolul, clofelina, lefetamina, tramadolul, ibogaina, ketamina, mitraginina etc. Precizăm că plantele care conțin substanțe narcotice sau psihotrope (planta de mac, planta de cânepă, planta de cocă, katul etc.), precursorii, analoagele substanțelor narcotice sau psihotrope nu pot forma obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.248 CP RM. Nu este exclus, însă, ca acestea să constituie obiect material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM.

În cele mai dese cazuri, atunci când în calitate de entitate trecută peste frontiera vamală a Republicii Moldova apare substanța narcotică sau psihotropă, cele comise sunt calificate atât potrivit normei de la alin.(2) art.248 CP RM, cât și potrivit uneia din normele din Partea Specială a Codului penal, care incriminează faptele ce atentează în principal la relațiile sociale cu privire la circulația legală a substanțelor narcotice, psihotrope (de exemplu, art.217, 217¹ CP RM). În acest caz este necesar ca pe lângă acțiunea de trecere a numitelor entități peste frontiera vamală să fie prezentă cel puțin una din faptele prejudiciabile prevăzute la art.217 sau 217¹ CP RM. Iată un exemplu din practica judiciară când cele comise au fost calificate potrivit regulilor concursului de infracțiuni: *prin sentința Judecătoriei Ungheni din 25 iulie 2014, G.M. a fost condamnat în baza alin.(2) art.217 CP RM și în baza art.27, alin.(2) art.248 CP RM. Instanța de fond a constatat că la 15 martie 2014, aproximativ la ora 16.30, G.M., urmărind scopul circulației ilegale a substanțelor narcotice fără scop de înstrăinare, aflându-se în mun.Bălți, în circumstanțe nestabilite de către organul de urmărire penală, a intrat în posesia a două pachetele cu masă vegetală de culoare verde, pe care le-a păstrat asupra sa și care, la 16 martie 2014, aproximativ la ora 21.35, la pista de control ieșire autoturisme a postului vamal Sculeni, în urma controlului fizic al bagajului personal al lui G.M., au fost depistate în geanta acestuia* [50]. Soluții similare au fost luate și în alte cauze penale [51; 44; 42; 151; 159; 156].

O asemenea soluție de încadrare este desprinsă din pct.13 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislației penale ce reglementează circulația substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor și a precursorilor”, nr.2 din 26.12.2011 (în continuare – Hotărârea Plenului CSJ nr.2/2011) [79], în acord cu care „în cazul în care, concomitent cu contrabanda, persoana săvârșește și alte infracțiuni, de exemplu, infracțiuni legate de circulația ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope, acțiunile vinovatului trebuie calificate în concurs”.

O soluție de încadrare similară propune R.Sobiecki. Astfel, potrivit acestuia, calificarea se va face prin concurs, în conformitate cu art.217, 217¹ CP RM, dacă, pe lângă semnele prevăzute de art.248 CP RM, adică trecerea peste frontiera vamală prin eludarea controlului vamal sau tănuirea de el, ascunderea în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, prin nedeclarare sau declarare neautentică, se includ și semnele prevăzute de art.217, 217¹ CP RM [164, p.177].

Totuși, la încadrarea juridico-penală a celor comise trezesc semne de întrebare acțiunile făptuitorului legate de transportarea substanțelor narcotice și/sau psihotrope peste frontiera vamală a Republicii Moldova, avându-se în vedere că, pe de o parte, potrivit DEX-ului [65, p.1109], unul din sensurile pe care-l comportă cuvântul „trecere” din dispoziția normei de la

art.248 CP RM este „transportare”, iar, pe de altă parte, transportarea substanțelor narcotice și/sau psihotrope constituie una din acțiunile prejudiciabile alternative din cadrul normelor de la alin.(2) art.217, alin.(2) art.217¹ CP RM.

Pentru identificarea soluției de încadrare, vom apela la interpretarea judiciară oficială în materie. Astfel, potrivit pct.4.13. din Hotărârea Plenului CSJ nr.2/2011, „acțiunile legate de transportarea ilegală a substanțelor narcotice, psihotrope sau a analoagelor lor peste frontiera vamală a Republicii Moldova urmează a fi calificate în baza unui concurs ideal de infracțiuni prevăzute de alin.(2) art.248 CP RM, indiferent de proporțiile în care a fost comisă, și, după caz, de art.217 sau de art.217¹ CP RM.” În opinia noastră, transportarea substanțelor narcotice și psihotrope peste frontiera vamală a Republicii Moldova trebuie calificată doar potrivit alin.(2) art.248 CP RM, nefiind necesară încadrarea suplimentară potrivit art.217 sau 217¹ CP RM. Or, potrivit aceleiași Hotărâri a Plenului Curții Supreme de Justiție, „transportarea de substanțe narcotice, psihotrope sau analoage ale lor presupune deplasarea acestora dintr-un loc în altul, inclusiv în limitele uneia și aceleiași localități, săvârșită cu utilizarea oricărui tip de transport sau a unui obiect utilizat ca mijloc de transport, indiferent de locul păstrării substanțelor strămutate, în interiorul teritoriului vamal al Republicii Moldova (sublinierea ne aparține – *n.a.*)”. Deci, transportarea peste frontiera vamală a substanțelor narcotice sau psihotrope constituie nu altceva decât trecerea peste frontiera vamală a acestora, în sensul normei de la alin.(2) art.248 CP RM.

Totodată, dacă făptuitorul transportă respectivele substanțe în interiorul teritoriului vamal al Republicii Moldova, după care le trece ilegal peste frontiera vamală a Republicii Moldova, cele săvârșite necesită a fi încadrate atât potrivit normei de la alin.(2) art.248 CP RM, cât și potrivit celei de la art.217 sau, după caz, art.217¹ CP RM. Însă, în această ipoteză nu vom fi în prezența concursului ideal de infracțiuni, ci a celui real. Or, potrivit alin.(4) art.33 CP RM, concursul ideal există atunci când persoana săvârșește o acțiune (inacțiune) care întrunește elemente a mai multor infracțiuni. În speță, nu printr-o singură acțiune, ci prin mai multe acțiuni sunt săvârșite faptele infracționale prevăzute la alin.(2) art.248 CP RM, și art.217 sau, după caz, art.217¹ CP RM (transportarea în interiorul teritoriului vamal al Republicii Moldova și trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova).

În aceeași ordine de idei consemnăm că, potrivit pct.4.13. din Hotărârea Plenului CSJ nr.2/2011, „în cazul transportării precursorilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova, fapta urmează a fi încadrată în prevederile alin.(1) sau alin.(5) art.248 CP RM, cu condiția ca valoarea acestora supusă transportării să constituie proporții mari sau, respectiv, deosebit de mari; în caz contrar, fapta urmează a fi încadrată în prevederile art.217² CP RM”. Susținem recomandarea indicată în partea ce vizează calificarea celor comise potrivit normei de la alin.(1)

sau alin.(5) art.248 CP RM în cazul trecerii precursorilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova. Aceasta deoarece precursorii nu se încadrează în niciuna din categoriile entităților materiale cu calități speciale prevăzute la alin.(2) art.248 CP RM. Deci, rămâne a fi considerat obiect material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM – în cazul în care valoarea precursorilor depășește 2.500 unități convenționale, sau la lit.d) alin.(5) art.248 CP RM – în cazul în care valoarea precursorilor depășește 5.000 unități convenționale.

După această digresiune, în continuare consemnăm că prin *substanțe cu efecte puternice* se înțelege mijloacele medicamentoase sau alte mijloace a căror utilizare fără prescripția medicului sau cu încălcarea normelor de dozare poate cauza daune grave organismului uman [14, p.283; 166, p.432]. Substanțele cu efecte puternice sunt desprinse din Lista nr.2 a Tabelului nr.5 din Hotărârea Comitetului Permanent de Control asupra Drogurilor „Substanțele narcotice, substanțele psihotrope, care se află sub controlul internațional, în conformitate cu Convențiile ONU din anii 1961, 1971 și 1988 pe teritoriul Republicii Moldova”, nr.7 din 01.12.1998 [77].

Prin *substanțe toxice* sunt avute în vedere substanțele a căror utilizare de către o persoană poate provoca moartea acesteia. Substanțele toxice sunt desprinse din Lista nr.1 a Tabelului nr.5 din Hotărârea Comitetului Permanent de Control asupra Drogurilor „Substanțele narcotice, substanțele psihotrope, care se află sub controlul internațional, în corespundere cu Convențiile ONU din anii 1961, 1971 și 1988 pe teritoriul Republicii Moldova”, nr.7 din 01.12.1998. Contrabanda cu substanțe toxice a fost reținută în următoarea speță: *M.N., la 29.10.2014, prezentându-se la pista de intrare a postului vamal Criva-Mămăliga (auto), nu a declarat 45 de pachete de momeală otrăvită pentru rozătoare, care conform raportului de expertiză reprezintă un preparat cu efect toxic* [144].

Prin *substanțe otrăvitoare* trebuie înțeles combinațiile chimice de înaltă toxicitate prevăzute pentru vulnerarea forței vii în timpul acțiunilor militare [14, p.283; 12, p.179; 166, p.433; 167, p.127].

Substanțe radioactive sunt substanțele care conțin corpuri cu proprietăți de radioactivitate și care sunt supuse controlului de stat în sensul Legii Republicii Moldova privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice, nr.132 din 08.06.2012 [98]. La categoria substanțelor radioactive se includ substanțele care nu reprezintă materiale nucleare, dar care elimină luminescență ionizată [164, p.86]. În context, menționăm că și contrabanda cu substanțe radioactive a fost reținută în practica judiciară a Republicii Moldova [38].

Prin *substanțe explozive* sunt vizate substanțele folosite pentru explozii în industrie sau în domeniul militar. Substanțele explozive reprezintă îmbinări ale substanțelor chimice și mecanice susceptibile să provoace o explozie (trotitul, carburantul tare de rachetă etc.). Substanțe

explozive sunt substanțele (sau amestecurile de substanțe) aflate în stare metastabilă, susceptibile să sufere sub acțiunea căldurii sau a unui factor mecanic transformări explozive, în urma cărora reacționează rapid, se descompun brusc și violent cu dezvoltare puternică de căldură, lumină și gaze, provocând o creștere mare a presiunii în mediul lor ambiant.

Conform Dicționarului Explicativ al Limbii Române [65, p.291], deșeurile reprezintă un rest dintr-un material rezultat dintr-un proces tehnologic de realizare a unui anumit produs, care nu mai poate fi valorificat direct pentru realizarea produsului respectiv. Deșeurile nocive sunt consecința prelucrării substanțelor explozive și radioactive, care sunt periculoase pentru viața și sănătatea oamenilor. Prin *deșeuri*, în sensul Legii Republicii Moldova privind deșeurile de producție și menajere, nr.1347 din 09.10.1997 [85], se înțeleg substanțele, materialele, obiectele, resturile de materii prime provenite din activități economice, menajere și de consum, care și-au pierdut, integral sau parțial, valoarea inițială de întrebuințare, dintre care unele sunt reutilizabile după prelucrare. Iar prin *deșeuri nocive* trebuie înțeles substanțele, materialele, obiectele, resturile de materii prime provenite din activități economice, menajere și de consum, care și-au pierdut, integral sau parțial, valoarea inițială de întrebuințare și care pot aduce daune organismelor vii și oamenilor. Lista deșeurilor nocive este stabilită în Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind controlul transportării transfrontaliere a deșeurilor și eliminării acestora, nr.637 din 27.05.2003 [73]. Potrivit numitului act normativ, deșeuri periculoase sunt deșeurile care au una sau mai multe caracteristici periculoase și sunt incluse în Lista A (specificată în Anexa nr.1 la Regulamentul privind controlul transportării transfrontaliere a deșeurilor și eliminării acestora).

Prin *produse cu destinație dublă*, în sensul Legii Republicii Moldova cu privire la controlul exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice, nr.1163 din 26.07.2000 [90], sunt avute în vedere totalitatea cunoștințelor tehnico-științifice, a proceselor, materialelor și utilajelor folosite la elaborarea, producerea și exploatarea producției de menire civilă, care pot fi utilizate și la fabricarea de producție militară, de armament nuclear, chimic, biologic, precum și de alte tipuri de armament de distrugere în masă și de mijloace purtătoare de astfel de arme și de arme convenționale. Dată fiind natura incorporală a cunoștințelor tehnico-științifice, a proceselor care pot fi utilizate și la fabricarea de producție militară, de armament nuclear, chimic, biologic, precum și de alte tipuri de armament de distrugere în masă și de mijloace purtătoare de astfel de arme și de arme convenționale, conchidem că produsele cu destinație dublă, de regulă, formează obiectul imaterial al infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.248 CP RM.

În alt context, pentru calificarea celor săvârșite potrivit alin.(2) art.248 CP RM nu interesează valoarea entităților trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova. Acest lucru poate conta doar în planul stabilirii pedepsei penale.

În ceea ce privește contrabanda incriminată la alin.(3) art.248 CP RM, specificăm că în calitate de obiect material al infracțiunii pot evolua: a) armamentul; b) dispozitivele explozive; c) munițiile.

Privitor la noțiunea de „*armament*”, considerăm că, în primul rând, acestea îi corespunde totalitatea armelor în sensul Legii Republicii Moldova privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, nr.130 din 08.06.2012 [99]. Prin armă, în sensul legii sus-indicate, trebuie înțeles orice obiect sau dispozitiv, conceput sau adaptat, prin care un plumb, un glonț ori un alt proiectil sau o substanță nocivă gazoasă, lichidă ori în altă stare, pot fi descărcate cu ajutorul unei presiuni explozive, gazoase sau atmosferice ori prin intermediul unor alți agenți propulsori, în măsura în care se regăsește în una din categoriile prevăzute în Anexa nr.1 din lege. Pentru încadrarea celor comise potrivit alin.(2) art.248 CP RM nu are relevanță tipul armei: armă de foc, armă sportivă, armă de vânătoare etc. Eventual, acest lucru poate fi luat în calcul la aplicarea pedepsei.

În al doilea rând, în această categorie intră mijloacele tehnice de luptă. În acest sens, potrivit DEX-ului [65, p.59], armamentul cuprinde atât armele, cât și totalitatea mijloacelor tehnice de luptă. O abordare similară este învederată în doctrina autohtonă. Astfel, S.Brînză, V.Stati și Gh.Nicolaev susțin că noțiunea de „*armament*” este generică pentru toate tipurile de arme, tehnică militară și utilaj militar [134, p.848; 166, p.434; 14, p.284; 167, p.128]. De aceeași părere este A.A. Vitvițkii [187, p.63-64]. Mai mult, o atare concluzie rezultă din interpretarea logică a textului de lege. Considerăm că voința legiuitorului nu se rezumă doar la includerea armelor în categoria armamentului. În caz contrar, care ar fi soluția de încadrare în ipoteza în care peste frontiera vamală s-ar trece utilaje militare? În plus, apelând la metoda istorică de interpretare, ajungem la aceeași concluzie. În textul alin.(3) art.75 CP RM în redacția din 1961, în calitate de obiect material erau prevăzute separat armamentul și armele de foc.

Prin *dispozitive explozive* trebuie înțeles mijloacele tehnice, destinate efectuării exploziei sau dirijării ei în scopuri militare, industriale, hidrologice sau de alt gen [167, p.128; 166, p.434; 14, p.284].

Prin *muniție* se are în vedere totalitatea cartușelor pentru armamentul de infanterie, grenadelor de tot felul, proiectilelor de artilerie, bombelor de aviație etc., dar nicidecum munițiile în sensul Legii privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, care oferă o definiție mult prea îngustă.

Ca și în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(2) art.248 CP RM, pentru calificarea contrabandei potrivit alin.(3) art.248 CP RM nu are relevanță valoarea entităților trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova. Eventual, o atare circumstanță poate avea relevanță la stabilirea pedepsei penale. Considerăm că legiuitorul, pe bună dreptate, nu leagă trecerea peste frontiera vamală a respectivelor entități de valoarea exprimată în bani a acestora, avându-se în vedere pericolul social pe care-l comportă numitele entități, fiind bunuri limitate în circuitul civil.

În calitate de obiect material al contrabandei prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM, indiferent de forma de exprimare a faptei prejudiciabile, apar valorile culturale.

În acord cu Legea Republicii Moldova cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoanele fizice, prin *valori culturale* sunt avute în vedere obiectele care, conform determinării organului competent, constituie valoare pentru artă, literatură, știință, cultură și religie.

Potrivit art.133 CP RM, prin valori culturale cu caracter religios sau laic se înțeleg valorile indicate în Convenția Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură din 14 noiembrie 1970 privind măsurile îndreptate spre interzicerea și prevenirea introducerii, scoaterii și transmiterii ilicite a dreptului de proprietate asupra valorilor culturale [30]. Potrivit art.1 din numita Convenție, sunt considerate bunuri culturale acele bunuri religioase sau laice care sunt desemnate de fiecare Stat ca fiind de o importanță deosebită pentru arheologie, preistorie, istorie, literatură, artă sau știință și care fac parte din următoarele categorii: a) colecții și specimene rare de zoologie, botanică, mineralogie și anatomie; obiecte prezentând interes paleontologic; b) bunuri referitoare la istorie, inclusiv istoria științei și tehnicii, istoria militară și socială, precum și viața conducătorilor, gânditorilor, savanților și artiștilor naționali, precum și evenimentele de importanță națională; c) obiecte obținute prin cercetări arheologice (autorizate sau clandestine) și descoperiri arheologice; d) elemente provenind din dezmembrarea monumentelor artistice sau istorice și a siturilor arheologice; e) obiecte mai vechi de o sută de ani, precum inscripțiile, monedele și sigiliile gravate; f) materialul etnologic; g) bunurile de interes artistic, și anume: (i) tablouri, picturi și desene realizate, în întregime, manual, pe orice suport și din orice material (excluzând desenele industriale și articolele manufacturate, decorate manual); (ii) obiecte originale de artă monumentală și de sculptură, din orice material; (iii) gravuri, stampe și litografii originale; (iv) ambalaje și mulaje artistice originale, din orice material; h) manuscrise rare și incunabule, cărți, documente și publicații vechi de interes deosebit (istoric, artistic, științific, literar etc.), singulare sau aparținând unor colecții; i) mărci poștale, timbre fiscale și analoage, singulare sau în colecții; j) arhive, inclusiv arhive fotografice, fonografice și cinematografice; k)

pieșe de mobilier având peste o sută de ani vechime și instrumente muzicale vechi. De asemenea, pentru identificarea obiectului material al contrabandei prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM sunt utile și prevederile Legii Republicii Moldova privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, nr.280 din 27.12.2011 [97].

În aceeași ordine de idei, consemnăm că alte bunuri decât cele prevăzute la alin.(1)-(4) art.248 CP RM nu pot constitui obiect material/imaterial al contrabandei. Includerea în această categorie, de către cel abilitat cu aplicarea legii penale, a altor entități decât a celor expres prevăzute de legiuitor în dispoziția normelor de incriminare, ar fi echivalent cu ignorarea principiului legalității incriminării, prin promovarea interpretării extensive defavorabile a legii penale.

De exemplu, nu va cădea sub incidența art.248 CP RM trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a *semnelor bănești false*. O poziție identică este exprimată în pct.13 din Hotărârea Plenului CSJ nr.5/2010, în acord cu care valuta străină nu poate constitui obiect material al contrabandei. Aceeași explicație este valabilă pentru titlurile de valoare false. Pe aceeași poziție se situează și alți autori [166, p.437; 164, p.99].

Totuși, o atare faptă prejudiciabilă nu scapă de sub incidența legii penale. În acest sens, potrivit pct.13 din Hotărârea Plenului CSJ nr.5/2010, dacă persoana, eludând controlul vamal sau tăinuind de el, trece peste frontiera vamală a Republicii Moldova valută străină, care, în realitate, este falsă, acțiunile acestei persoane trebuie calificate doar conform art.236 CP RM – fabricarea sau punerea în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false. Mai exact, trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a semnelor bănești și/sau a titlurilor de valoare false în scop de punere în circulație trebuie calificată ca pregătire la săvârșirea uneia dintre infracțiunile prevăzute la art.236 CP RM (cu condiția ca făptuitorul să nu fi fabricat respectivele entități). Dacă făptuitorul a fabricat semnele bănești și/sau titlurile de valoare false pe care ulterior le trece peste frontiera vamală, cele comise trebuie încadrate potrivit art.236 CP RM în formă consumată.

Care trebuie să fie soluția de încadrare în ipoteza în care făptuitorul consideră eronat că trece peste frontiera vamală semne bănești autentice, dar în realitate acestea sunt false? Considerăm că răspunsul la această întrebare trebuie desprins din conținutul și din orientarea intenției făptuitorului. Astfel, deoarece acesta consideră că trece peste frontiera vamală bani autentici, cele comise trebuie încadrate potrivit art.248 CP RM, dar nu potrivit art.236 CP RM. Totodată, avându-se în vedere că intenția infracțională a acestuia nu corespunde realității obiective, cele comise urmează a fi încadrate ca tentativă la contrabandă cu semne bănești autentice (art.27, alin.(1) art.248 CP RM – în ipoteza că parametrii cantitativi ai obiectului

material îl constituie proporțiile mari sau, art.27, lit.d) alin.(5) art.248 CP RM – în ipoteza că parametrii cantitativi ai obiectului material îl formează proporțiile deosebit de mari).

De consemnat că din perspectiva analizei de drept comparat, în Codul penal al Republicii Populare Chineze, în art.151 este prevăzută, *inter alia*, fapta de contrabandă cu semne bănești false. Un model legislativ similar îl regăsim în Codul penal al Ucrainei, care, la art.199 stabilește, *inter alia*, răspunderea penală pentru importul pe teritoriul Ucrainei a monedei naționale false sub forma bancnotelor și monedelor metalice, a valutei străine false, precum și a valorilor mobiliare de stat false. Contrabanda cu semne bănești false și titluri de valoare false este incriminată și în Codul penal al Turciei [250].

Este notabil că trecerea ilegală peste frontiera vamală a Republicii Moldova a organelor umane, a părților organelor umane, a țesuturilor și a celulelor umane trebuie calificată potrivit normei de la alin.(1) art.158 CP RM sau, după caz, potrivit alin.(2) art.158 CP RM (traficul de organe, țesuturi și celule umane).

În alt registru, menționăm că la descrierea obiectului material/imaterial al infracțiunilor reunite sub denumirea marginală de contrabandă, legiuitorul folosește pluralul. Tocmai de aceea se impune să răspundem la următoarea întrebare: care trebuie să fie soluția de calificare în ipoteza trecerii peste frontiera vamală a unui singur bun (de exemplu, a unui mijloc de transport)? Răspunzând la această întrebare, vom face apel la punctul de vedere exprimat de N.Giurgiu „Din punct de vedere sintactic, dacă folosirea singularului implică și pluralul, nu înseamnă că folosirea pluralului „excede” singularul, ci, dimpotrivă, îl implică ori de câte ori legea le disciplinează separat, atât separarea, cât și excluderea trebuind determinate explicit [69, p.23]”. Este cert că, de regulă, prin contrabandă sunt trecute concomitent mai multe bunuri peste frontiera vamală. Totuși, nu este exclusă ipoteza trecerii unui singur bun peste frontiera vamală (de exemplu, a unui singur mijloc de transport). În opinia noastră, și în această situație va fi incidentă una din normele de la art.248 CP RM. Or, folosirea pluralului de către legiuitor în dispoziția normei de incriminare a fost condiționată, cel mai probabil, de potențialitatea recurgerii făptuitorilor, în cele mai dese cazuri, la trecerea mai multor bunuri peste frontiera vamală. Nu considerăm însă, că legiuitorul a avut intenția de a sancționa penal doar trecerea mai multor bunuri peste frontiera vamală. Cel puțin acest lucru nu rezultă din natura juridică a incriminării existente. De fapt, accentul este pus pe parametrii valorici ai obiectului material (în cazul bunurilor aflate în circuitul civil) sau pe faptul trecerii ilegale a unor bunuri limitate sau interzise în circuitul civil, nu pe numărul bunurilor trecute peste frontiera vamală. Din aceste considerente, trecerea peste frontiera vamală chiar și a unui singur bun (de exemplu, a unui

singur mijloc de transport, a unei singure arme, a unui singur obiect de valoare culturală etc.) va fi suficientă pentru a fi în prezența infracțiunilor de contrabandă.

În cele ce urmează vom supune analizei obiectul material al infracțiunilor prevăzute la art.249 CP RM. Din dispoziția normei de incriminare desprindem că în calitate de obiect material al numitei infracțiuni apar: *plățile vamale în proporții mari* (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.249 CP RM) sau *plățile vamale în proporții deosebit de mari* (în cazul infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.249 CP RM). Precizăm că în ipoteza în care obiectul material se concretizează în plățile vamale în proporții mici, aplicabilă va fi norma de la alin.(13) art.287 C.contr. RM. În context, R.Sobiețki menționează, pe bună dreptate, că valoarea plăților vamale nu constituie semn al laturii obiective, ci un semn cantitativ al obiectului material al infracțiunii [164, p.95]. Într-adevăr, proporțiile (mari, deosebit de mari) caracterizează aspectul cantitativ al plăților vamale de la achitarea cărora s-a eschivat făptuitorul. La fel, autorii V.D. Laricev și N.S. Ghilimutdinova remarcă faptul că obiectul material al infracțiunilor de eschivare de la achitarea plăților vamale se caracterizează prin indici cantitativi și calitativi, unde indicii cantitativi se exprimă în proporțiile mari ale plăților vamale neachitate [204, p.139].

În ce privește plata vamală, ca obiect material al infracțiunilor prevăzute la art.249 CP RM, consemnăm că aceasta apare ca rezultat al existenței obligației vamale. Una din obligațiile vamale la trecerea bunurilor peste frontiera vamală constă în obligația de plată a drepturilor de import și de export. În acord cu art.1 CV RM, drepturile de import și de export includ: taxa vamală, taxa pentru procedurile vamale, taxa pe valoarea adăugată, accizele și orice alte sume care se cuvin statului la importul de mărfuri, încasate de organul vamal în conformitate cu legislația; taxa pentru procedurile vamale, orice alte sume care se cuvin statului la exportul de mărfuri, încasate de organul vamal în conformitate cu legislația.

În cazul trecerii mărfurilor peste frontiera vamală și în alte cazuri prevăzute de legislație, se percep, ca drepturi de import și, respectiv, drepturi de export, următoarele: a) taxa vamală; b) taxa pe valoarea adăugată; c) accizele; d) taxa pentru procedurile vamale. Pentru calificarea celor comise potrivit normei ce sancționează fapta de eschivare de la achitarea plăților vamale nu contează tipul plății vamale de la achitarea căreia făptuitorul s-a eschivat [202, p.13-14].

Cât privește taxele vamale, *ab initio* menționăm că în orice economie acestea au avut și au un rol complex, constituind, în primul rând, un instrument prin care se asigură protecția producției și a producătorilor naționali, lărgirea cooperării economice și, în al doilea rând, o sursă de venituri pentru bugetul de stat [128, p.69]. În conformitate cu Legea Republicii Moldova cu privire la tariful vamal, nr.1380 din 20.11.1997 [86], taxa vamală constituie un impozit încasat de organul vamal conform tarifului vamal de import. P.Țurcan definește taxa

vamală ca fiind impozitul indirect, perceput de organele vamale, în cazul introducerii sau scoaterii mărfurilor de pe teritoriul vamal al unui stat [174, p.14]. În ce ne privește, suntem pe poziția că taxa vamală constituie un impozit indirect încasat de stat atunci când sunt trecute bunuri peste frontiera vamală a unui stat anumit [252, p.166].

Deosebim mai multe tipuri de taxe vamale: 1) *ad valorem*, calculată în procente față de valoarea în vamă a mărfii; 2) *specifică*, calculată în baza tarifului stabilit la o unitate de marfă; 3) *combinată*, care îmbină tipurile de taxe vamale sus-indicate; 4) *excepțională*, care, la rândul ei, se divizează în: a) *taxă specială*, aplicată în scopul protejării mărfurilor de origine indigenă la introducerea pe teritoriul vamal a mărfurilor de producție străină în cantități și în condiții care cauzează sau pot cauza prejudicii materiale considerabile producătorilor de mărfuri autohtoni; b) *taxă antidumping*, percepută în cazul introducerii pe teritoriul vamal a unor mărfuri la prețuri mai mici decât valoarea lor în țara exportatoare la momentul importului, dacă sunt lezate interesele sau apare pericolul cauzării prejudiciilor materiale producătorilor autohtoni de mărfuri identice sau similare ori apar piedici pentru organizarea sau extinderea în țară a producției de mărfuri identice sau similare; c) *taxă compensatorie*, aplicată în cazul introducerii pe teritoriul vamal a mărfurilor, la producerea sau la exportul cărora au fost utilizate, direct sau indirect, subvenții, dacă sunt lezate interesele sau apare pericolul cauzării prejudiciilor materiale producătorilor autohtoni de mărfuri identice sau similare ori apar piedici pentru organizarea sau extinderea în țară a producției de mărfuri identice sau similare. În acord cu scopul urmărit, taxele vamale sunt clasificate în: a) *taxe vamale cu caracter fiscal*; b) *taxe vamale cu caracter de represalii* [252, p.167]. La încadrarea celor comise nu contează tipul plății vamale de la achitarea căreia făptuitorul s-a eschivat. Acest lucru poate avea relevanță doar în planul stabilirii pedepsei penale.

Legea Republicii Moldova cu privire la tariful vamal stabilește o listă întreagă de situații în care poate avea loc scutirea de la taxa vamală. În aceste cazuri, nefiind necesară plata taxei vamale, nu poate fi incidentă norma de la art.249 CP RM; or, persoana nici nu este obligată să achite taxa vamală. În același registru, menționăm că cuantumul taxelor vamale pentru bunurile/mărfurile trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova este stabilit în Nomenclatura combinată a mărfurilor.

Cât privește taxa pe valoarea adăugată drept plată vamală care trebuie achitată la trecerea bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova, Codul vamal nu o definește. Suportul normativ al acestei noțiuni îl reprezintă Codul fiscal al Republicii Moldova [20], unde, potrivit pct.1) art.93, *taxa pe valoarea adăugată* este definită ca fiind un impozit de stat ce reprezintă o formă de colectare la buget a unei părți a valorii mărfurilor livrate, serviciilor prestate care sunt

supuse impozitării pe teritoriul Republicii Moldova, precum și a unei părți din valoarea mărfurilor, serviciilor impozabile importate în Republica Moldova.

Valoarea impozabilă cu taxă pe valoarea adăugată a mărfurilor importate o constituie valoarea lor în vamă, determinată în condițiile legii, și drepturile de import (cu excepția TVA). Ca și în cazul taxei vamale, există o listă întreagă de scutiri de la plata taxei pe valoarea adăugată la trecerea bunurilor/mărfurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova, caz în care se exclude problema aplicării art.249 CP RM.

Taxa pentru procedurile vamale reprezintă taxa pentru serviciile acordate de organul vamal, a căror listă și quantum sunt prevăzute de legislație. Procedurile vamale reprezintă totalitatea serviciilor acordate de organele vamale în sfera activității vamale. Nomenclatorul acestor servicii și taxele pentru ele sunt aprobate în conformitate cu Legea cu privire la tariful vamal. Taxa pentru procedurile vamale se achită la utilizarea oricărei destinații vamale, cu excepția abandonului în favoarea statului, dacă legislația nu prevede altfel. Baza de calcul al taxei pentru procedurile vamale o constituie valoarea în vamă a mărfurilor sau taxele fixe, în condițiile legii. Lista serviciilor vamale și quantumul taxei pentru efectuarea procedurilor vamale este stabilită în Anexa nr.2 la Legea cu privire la tariful vamal. Pentru alte servicii decât cele stipulate în numita listă, taxa pentru procedurile vamale nu se încasează. În astfel de cazuri nu putem vorbi despre o eventuală aplicare a normei de la art.249 CP RM, lipsind obligația de achitare a unei astfel de plăți.

În sensul pct.1) art.119 CF RM, *accizul* constituie un impozit de stat stabilit pentru unele mărfuri de consum. Obiecte ale impunerii sunt mărfurile supuse accizelor specificate în anexele la Titlul IV din Codul fiscal al Republicii Moldova. Cotele accizelor se stabilesc: a) în sumă absolută la unitatea de măsură a mărfii; b) *ad valorem* în procente de la valoarea mărfurilor, fără a se ține cont de accize și TVA, sau de la valoarea în vamă a mărfurilor importate, luându-se în considerare impozitele și taxele ce urmează a fi achitate la momentul importului, fără a se ține cont de accize și TVA. Baza de calcul al accizului o constituie volumul natural sau valoarea în vamă a mărfurilor importate, determinată în condițiile legii, precum și impozitele și taxele ce urmează a fi achitate la data importului, fără a se ține cont de accize și de TVA.

Ca și în cazul taxei pe valoarea adăugată, Codul fiscal conține o listă a bunurilor/mărfurilor în privința cărora sunt stabilite înlesniri la plata accizelor.

În ce privește legislația României, exact ca în cazul Republicii Moldova, norma de la art.270 CV Rom stipulează în calitate de obiect material/imaterial orice entitate pasibilă de trecere ilegală peste frontiera vamală a României, cu excepția celor care au calități speciale, care constituie obiect material al contrabandei calificate. Deci, în categoria entităților

materiale/imateriale sunt incluse bunurile și mărfurile. Acestea au același înțeles ca și în cazul legislației Republicii Moldova. *Generaliter*, obiectul material al infracțiunilor de contrabandă îl constituie bunul sustras controlului vamal și taxării sale (mărfuri, indiferent de felul și natura acestora) ori bunul interzis trecerii frontierei fără autorizație (arme, muniții, stupefiante, materiale toxice etc.) [127, p.72].

Iată un caz din practica judiciară care scoate în evidență entitatea materială trecută peste frontiera vamală și care formează obiectul material al contrabandei: *prin sentința penală nr.65 din 25 ianuarie 1995, pronunțată de Judecătoria Giurgiu, a fost condamnat inculpatul P.N. În fapt, pe data de 10 septembrie 1994 inculpatul P.N. a trecut prin Vama Giurgiu cantitatea de 1500 pachete cu țigări ascunse în patru ambalaje pentru votcă, pentru a plăti taxe vamale reduse, respectiv 9.984 lei în loc de 250.000 lei. Faptul a fost descoperit după ieșirea din vamă și după controlul pe care l-au efectuat organele vamale, prin organele de poliție* [172, p.274].

Obiectul material al infracțiunilor de contrabandă îl formează orice bun (sau orice pluralitate de bunuri) care, în temeiul legii, este supus controlului vamal [141, p.15; 34, p.96]. Nu contează dacă bunurile sunt fungibile sau nefungibile, consumptibile sau neconsumptibile, principale sau accesorii etc [141, p.17-18]. Important e ca acestea să fie bunuri mobile. Bunurile imobile nu pot forma obiect material al contrabandei, aceasta deoarece sunt imutabile prin definiție, fapt rezultat din conținutul normei de la art.537 din Codul civil al României [18]. Este, deci, cu neputință introducerea bunurilor imobile pe teritoriul vamal, după cum este imposibilă scoaterea acestor bunuri de pe teritoriul vamal al României. Totodată, vor constitui obiect material al infracțiunilor de contrabandă bunurile mobile desprinse din cadrul bunurilor imobile.

După această incursiune, menționăm că obiect material al contrabandei prevăzute la alin.(1) art.270 CV Rom, îl reprezintă bunurile și mărfurile care trebuie supuse unui regim vamal. În context, aderăm la punctul de vedere exprimat de S.Corlățeanu potrivit căruia dacă bunurile trecute prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal nu sunt supuse regimului vamal, ele nu interesează din punctul de vedere al infracțiunii de contrabandă, o astfel de faptă nefiind infracțiune (de pildă, este cazul lucrurilor personale, sau al bagajelor) [32, p.168].

Obiectul material al contrabandei prevăzute la lit.a) și b) alin.(2) art.270 CV Rom îl reprezintă bunurile sau *mărfurile care trebuie plasate sub un regim vamal*. Potrivit pct.20 art.4 CV Rom sunt considerate tipuri ale regimului vamal: punerea în liberă circulație, tranzitul, antrepozitul vamal, perfecționarea activă, transformarea sub control vamal, admiterea temporară, perfecționarea pasivă, exportul.

Precizăm că în comparație cu obiectul material al infracțiunii de contrabandă prevăzute la alin.(1) art.270 CV Rom, în cazul infracțiunii prevăzute la lit.a) alin.(2) art.270 CV Rom este necesar ca entitatea materială/imaterială să posede anumiți parametri cantitativi. *In concreto*, este necesar ca valoarea bunurilor sau mărfurilor care trebuie plasate sub un regim vamal și care sunt introduse în sau scoase din țară prin locurile stabilite pentru controlul vamal, dar prin sustragere de la efectuarea controlului vamal, să constituie: a) 20.000 lei în cazul produselor supuse accizelor sau b) 40.000 lei în cazul celorlalte bunuri sau mărfuri. Nu este necesară prezența indicilor cantitativi respectivi atunci când fapta infracțională sus-indicată este comisă de două ori în decursul unui an, faptă care cade sub incidența lit.b) alin.(2) art.270 CV Rom.

În continuare vom identifica obiectul material al infracțiunii de contrabandă prevăzute la lit.c) alin.(2) art.270 CV Rom. Din dispoziția normei de incriminare rezultă că acesta îl reprezintă *mărfurile aflate în tranzit vamal*. Regimul de tranzit este acel regim care permite transportul de la un birou vamal la altul al mărfurilor străine, fără ca acestea să fie supuse drepturilor de import sau măsurilor de politică comercială.

În ceea ce privește obiectul material al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.270 CV Rom, *ab initio*, menționăm că, potrivit textului de incriminare, se asimilează infracțiunii de contrabandă o serie de acțiuni/operațiuni (enumerate limitativ), care au ca obiect material bunuri sau mărfuri care trebuie plasate sub un regim vamal, condiționat de cunoașterea de către autor a faptului că respectivele bunuri/mărfuri provin din contrabandă ori sunt destinate săvârșirii contrabandei. Conținutul juridic al infracțiunii prevăzute la alin.(3) art.270 presupune o situație premisă constând în existența unui bun care provine din săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală, indiferent dacă, în raport cu autorul acestei fapte prevăzute de legea penală, aceasta are sau nu caracter penal. Prin urmare, în calitate de obiect material al numitei infracțiuni pot să apară: *bunurile care pot proveni din fapte săvârșite conform alin.(1), (2) din același articol; bunurile care trebuie plasate sub un regim vamal și introduse/scoase din țară prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal; bunurile care trebuie plasate sub un regim vamal și introduse/scoase din țară prin locurile stabilite pentru controlul vamal, dar sustrase de la controlul vamal, indiferent de valoarea în vamă a acestora.*

Referitor la obiectul material al infracțiunii de contrabandă calificată incriminate la art.271 CV Rom, în categoria entităților materiale cu calități speciale pasibile de trecere ilegală peste frontiera vamală putem evidenția: a) armele; b) munițiile; c) materialele explozibile; d) drogurile; e) precursorii; f) materialele nucleare; g) substanțele radioactive; h) substanțele toxice; i) deșeurile; j) reziduurile; k) materialele chimice periculoase.

Precizăm că entitățile materiale enunțate au un caracter alternativ, fiind suficientă trecerea peste frontiera vamală a unei singure entități pentru ca și cele comise să fie încadrate potrivit art.271 CV Rom. Ilustrativ este următorul fragment dintr-o decizie din practica judiciară: *nu pot fi reținute ca întemeiate susținerile inculpatului, prin apărătorul ales, potrivit cărora infracțiunea prevăzută la art.271 CV Rom are un obiect material multiplu reprezentat de „arme, muniții, materiale explozibile etc.”, iar introducerea în țară a unei singure arme neletale nu poate realiza latura obiectivă a infracțiunii de contrabandă calificată. S-a constatat că latura obiectivă a infracțiunii este realizată de acțiunea de introducere în țară, obiectul material al infracțiunii fiind unul alternativ (sublinierea ne aparține – n.a.), iar introducerea în țară a oricărui obiect dintre cele prevăzute de textul menționat conduce la existența infracțiunii [54].*

După această precizare, în alt context, din prevederile Legii României privind regimul armelor și al munițiilor, nr.295/2004 [108], se desprinde definiția *armei* ca fiind orice dispozitiv a cărui funcționare determină aruncarea unuia sau mai multor proiectile, substanțe explozive, aprinse sau luminoase, amestecuri incendiare ori împrăștierea de gaze nocive, iritante sau de neutralizare, în măsura în care se regăsește în una dintre categoriile prevăzute în anexa Legii. Prin *muniții* trebuie înțeles cartușele, proiectilele și încărcăturile de orice fel, care pot fi întrebuințate la armele prevăzute mai sus. Privitor la infracțiunea de contrabandă calificată cu arme facem referire la jurisprudența Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție a României: *în fapt, s-a reținut că inculpatul S.Z., cu ocazia venirii din Italia, în luna august 2006, a introdus fără drept în țară un pistol cu gaze marca „C”, cu muniția aferentă, fără să-l declare organelor vamale, după care l-a dus la domiciliul său unde le-a deținut, fără drept, până în luna august 2007 [59].*

Prin *drog*, în accepțiunea legislației penale românești, se are în vedere plantele și substanțele stupefiante ori psihotrope sau amestecurile care conțin asemenea plante și substanțe (Legea privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri, nr.143 din 26.07.2000) [106]. În următoarea speță din practica judiciară, drogul a fost reținut în calitate de obiect material al infracțiunii de contrabandă calificată: *în fapt, la data de 15 iulie 2008, inculpatul S.E. s-a prezentat la punctul de trecere a frontierei Nădlac, județul Arad, pentru a ieși din România. Cu ocazia controlului, s-a constatat că prelata mașinii are o tăietură lipită cu bandă adezivă, motiv pentru care s-a procedat la efectuarea unui control mai amănunțit. Deasupra mărfii au fost găsite 4 cutii de carton, în care se găsea o substanță pulverulentă, care a reacționat pozitiv la testul MMC pentru heroină, în total fiind descoperite 58,97 kg [172, p.165].*

Prin *precursor*, în sensul legii enunțate trebuie înțeles substanțele utilizate frecvent la fabricarea drogurilor. Remarcăm că, în comparație cu legea penală a Republicii Moldova, în cea a României legiuitorul a inclus precursorul în categoria entităților materiale cu calități speciale pasibile de trecere ilegală peste frontiera vamală. Avându-se în vedere gradul de pericol social pe care-l comportă trecerea peste frontiera vamală a unor astfel de entități ce servesc drept materie primă pentru fabricarea substanțelor narcotice și a celor psihotrope, considerăm oportună includerea precursorului în lista entităților materiale susceptibile de trecere ilegală peste frontiera vamală a Republicii Moldova, prin completarea alin.(2) art.248 CP RM similar normei înscrise la art.271 CV Rom. Remarcăm că și legislațiile penale ale unor state străine conțin precursorul în calitate de entitate aptă să apară pe post de obiect material al contrabandei (spre exemplu, art.229.1 CP FR, art.305 CP Uc etc.).

Potrivit Legii României privind desfășurarea în siguranță, reglementarea, autorizarea și controlul activităților nucleare, nr.111 din 10 octombrie 1996 [105], prin *material nuclear* se înțelege orice materie primă nucleară și orice material fisionabil special. În acord cu Hotărârea Guvernului României privind clasificarea, ambalarea și etichetarea substanțelor periculoase, nr.1408 din 04 noiembrie 2008 [76], prin *substanțe toxice* sunt înțelese substanțele și preparatele care, prin inhalare, înghițire sau penetrare cutanată, chiar și în cantități mici, pot provoca moartea ori afecțiuni acute sau cronice ale sănătății. Prin *deșeu*, în sensul Legii României privind regimul deșeurilor, nr.211 din 15 noiembrie 2011 [109], se înțelege orice substanță sau obiect pe care deținătorul îl aruncă ori are intenția sau obligația să îl arunce. Prin *reziduu* trebuie înțeles un rest rămas în urma unui proces chimic sau fizic efectuat asupra unui material brut.

În înțelesul Legii României privind regimul substanțelor și preparatelor chimice periculoase, nr.360 din 02 septembrie 2003 [107], substanțele și preparatele chimice periculoase sunt cele prevăzute la art.7 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr.200/2000 privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și preparatelor chimice periculoase.

Este lesne de observat că obiectul material al infracțiunii de contrabandă calificată îl formează entitățile care au un regim juridic strict. De exemplu, Legea României privind regimul monopolului de stat, nr.31/1996 [104], în calitate de activități ce constituie monopol de stat indică: fabricarea și comercializarea armamentului, munițiilor și explozibililor; producerea și comercializarea stupefiantelor și a medicamentelor care conțin substanțe stupefiante; extracția, producerea și prelucrarea în scopuri industriale a metalelor prețioase și a pietrelor prețioase.

În altă ordine de idei, obiectul material al infracțiunilor prevăzute la art.272 și 273 CV Rom, în situația folosirii de acte nereale, respectiv falsificate, îl constituie documentele nereale sau falsificate.

Actele nereale precizate în art.272 CV Rom sunt acele documente care nu corespund cu mărfurile și bunurile care sunt prezentate la vamă. Prin *documente vamale false* trebuie să se înțeleagă orice înscris oficial sau sub semnătură privată, cu funcție probatorie în sistemul vamal, falsificat, cu alte cuvinte orice entitate care constituie înscris susceptibil să genereze consecințe juridice în sfera raporturilor vamale, dar în exactitatea cărora adevărul este alterat (denaturat) sau al cărui conținut este neadevărat [141, p.66; 177, p.275].

Care documente, însă, se includ în categoria „documentelor vamale false sau nereale”? În opinia autorului moldav V.Stati, obiectul material al infracțiunilor prevăzute la art.177 și 178 din Legea privind Codul vamal al României (conform noului Cod vamal, acestea sunt art.272 și 273) îl reprezintă documentele vamale, de transport sau comerciale [165, p.165]. De asemenea, autorul român G.I. Olteanu consideră că obiectul material al infracțiunii de folosire de acte nereale, respectiv falsificate, indiferent de modalitatea sau de forma de săvârșire, îl constituie documentele care se prezintă în fața autorității vamale – în formularea Codului Vamal „documente vamale de transport sau comerciale [121, p.85]”. De fapt, răspunsul la întrebarea de mai sus o dă însuși legiuitorul, care a indicat expres în dispoziția normelor de incriminare tipul documentului nereal sau falsificat folosit de făptuitor la trecerea bunurilor peste frontiera vamală.

Prin documente, în accepția legislației României, înțelegem documentul de transport al mărfurilor sau, în lipsa acestuia, alte documente emise de transportator, cuprinzând date referitoare la mărfurile transportate; facturi, în original sau în copie, ori alte documente din care să rezulte valoarea în vamă a mărfurilor; declarația de valoare în vamă; documentele necesare aplicării unui regim tarifar preferențial sau a altor măsuri derogatorii de la regimul tarifar de bază; orice alt document necesar aplicării dispozițiilor prevăzute în normele legale specifice care reglementează importul mărfurilor declarate; codul fiscal al titularului și declarația vamală.

În context, considerăm ilustrative următoarele spețe din practica judiciară, unde în calitate de obiect material al contrabandei s-a reținut documentul falsificat: *S.H. a introdus în România, în perioada iunie – august 1994, 50 de utilaje agricole. În urma unui control efectuat de Garda Financiară s-a descoperit că în vamă S.H. a prezentat o factură falsificată, în care valoarea utilajelor era de 450 mărci germane, iar pe factura originală apărea suma de 57.000 mărci germane, inculpatul sustrăgându-se de la plata taxelor vamale de 905.698,20 lei. Pentru a se acoperi, S.H., cunoscând că existau scutiri de la taxele vamale pentru utilajele agricole, a întocmit facturi pe numele altor persoane, unde prețurile erau mult inferioare celor reale, consemnând pe factură că utilajele agricole reprezintă mai mult o donație. De asemenea, în faza de urmărire penală inculpatul a susținut că utilajele agricole au fost cumpărate pentru persoanele fizice înscrise în facturi, însă din imposibilitatea de a fi vândute a dispus refacerea*

documentelor și a solicitat recalcularea taxelor [172, p.2]; prin rechizitoriul Parchetului de pe lângă Judecătoria Iași s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatului pentru infracțiunile de contrabandă. S-a reținut că inculpatul D.N., cetățean moldovean, în perioada ianuarie – mai 1996 a tranzitat de 5 ori România, venind din Turcia. La intrarea în România, la Vama Giurgiu, a declarat mărfurile ca fiind în tranzit, pentru a fi scutit de taxele vamale. Pe traseu, până la Vama Albița, inculpatul a vândut o parte din mărfuri și, pentru a nu plăti taxele, a falsificat declarațiile vamale, trecând peste frontieră cantități mai mici [172, p.130]. Cu referire la spețele reliefate mai sus, în doctrină se remarcă faptul că documentele vamale false sunt mijloace frauduloase cu care făptuitorul contrabandei surprinde (sau încearcă a surprinde) buna-credință a autorităților publice vamale, săvârșind fapta penală de contrabandă [141, p.70].

Totodată, după cum se remarcă în doctrină, este suficient ca numai un singur document, două sau mai multe, sau toate să privească ori să se refere la alte mărfuri sau bunuri [177, p.272]. De asemenea, nu are relevanță dacă actele folosite sunt neregulate în totalitate sau în parte. Acest lucru poate fi desprins din următorul extras din decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție: *folosirea de acte neregulate la autoritatea vamală, mai exact de documente vamale de transport sau comerciale, este evidentă din moment ce documentul vamal de transport sau comercial indica o altă marfă decât cea reală, și anume: detergent în loc de țigări, neavând relevanță dacă mai existau în container și cutii de detergent care reflectau adevărata realitate, în sensul că, la unele dintre acestea, atestarea este cea reală [56].*

În altă privință, infracțiunea de folosire de acte neregulate sau de acte falsificate se realizează și atunci când făptuitorul întrebuințează pentru săvârșirea infracțiunii un singur document vamal fals sau un singur document neregulat, chiar dacă legiuitorul folosește singularul la descrierea obiectului material. În acest sens, facem trimitere la explicațiile de rigoare efectuate cu prilejul analizei obiectului material al contrabandei în acord cu legislația penală a Republicii Moldova, pe care le considerăm aplicabile și în contextul analizei infracțiunilor prevăzute la art.272, 273 CV Rom.

3.2. Subiectul infracțiunii

Pentru a recunoaște o faptă prejudiciabilă drept infracțiune, pe lângă comportamentul infracțional și obiectul protecției penale este necesară prezența unui subiect care să recurgă la o astfel de conduită ilegală. Acesta este subiectul infracțiunii.

Legea penală nu definește noțiunea de subiect al infracțiunii, acest lucru fiind pus pe seama doctrinei. În opinia unor autori, subiect al infracțiunii este persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală și care, în baza faptului că posedă toate semnele prevăzute de lege pentru această categorie de subiect, este pasibilă de răspundere penală [70, p.207].

Preliminar, subliniem că pentru relevarea persoanei care comite infracțiunea legislația penală a Republicii Moldova, inclusiv literatura de specialitate, operează cu noțiunea „subiect al infracțiunii”, în timp ce în România se folosește sintagma „subiect activ”. Totodată, pentru desemnarea victimei infracțiunii (noțiune caracteristică doctrinei și legislației moldovenești), în România se utilizează expresia „subiect pasiv”. Considerăm că pentru Republica Moldova nu ar fi conformă legislației clasificarea subiecților infracțiunii în activ și pasiv, însă această clasificare este conformă legislației românești. Susținem opinia autorului R.Popov privind inoportunitatea operării de către teoreticienii moldoveni cu noțiuni de genul „subiect activ” și „subiect pasiv” din următoarele considerente: „În Codul penal al Republicii Moldova, articolul 21 are denumirea „Subiectul infracțiunii”. Însă, din analiza acestui articol se desprinde că el se referă numai la persoana care săvârșește infracțiunea, nu și la persoana asupra căreia se îndreaptă infracțiunea [135, P.58]”. În continuare, același autor menționează că în niciun articol din Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova nu se utilizează noțiunile „subiect activ al infracțiunii” și „subiect pasiv al infracțiunii”. În schimb, pentru desemnarea persoanei asupra căreia se îndreaptă infracțiunea se folosește noțiunea „victima infracțiunii”.

Astfel, conchidem că noțiunea „subiect activ al infracțiunii”, ca persoană ce comite o faptă infracțională, este caracteristică doar legislației românești. Avându-se în vedere obiectul investigației noastre, în prezentul studiu, va fi utilizată atât noțiunea de „subiect al infracțiunii”, cât și cea de „subiect activ al infracțiunii”, aceste noțiuni având aceeași semnificație – de persoană care comite infracțiunea. La fel, vom opera cu noțiunea de „victimă a infracțiunii” și cu cea de „subiect pasiv al infracțiunii”, avându-se în vedere persoana care a avut de suferit de pe urma săvârșirii infracțiunii.

După această digresiune, absolut necesară, subliniem că, în general, potrivit legislației Republicii Moldova, subiecții infracțiunii, precum și condițiile pe care aceștia trebuie să le întrunească, sunt desprinse din art.21 CP RM, și anume: 1) persoana fizică și 2) persoana juridică. Aceleași entități rezultă din prevederile CP Rom în redacția anului 2009, act care conține un titlu special destinat răspunderii penale a persoanei juridice (Titlul VI).

În conformitate cu Codul penal al Republicii Moldova, subiect al infracțiunilor vamale poate fi atât persoana fizică, cât și persoana juridică. Dar, cum este posibil de a determina că și persoana juridică este subiect al infracțiunilor de contrabandă și al celor de eschivare de la achitarea plăților vamale? Răspunzând la această întrebare, vom menționa că, în conformitate cu alin.(4) art.21 CP RM, persoanele juridice, cu excepția autorităților publice, răspund penal pentru infracțiunile pentru săvârșirea cărora este prevăzută sancțiune pentru persoanele juridice în Partea Specială din acest cod. De aici și concluzia că subiect al infracțiunilor prevăzute la art.248

și 249 CP RM poate fi, inclusiv, persoana juridică (cu excepția autorităților publice), din moment ce legiuitorul a prevăzut, în sancțiunea normelor de incriminare, pedeapsa pasibilă de aplicare pentru persoana juridică.

Pentru recunoașterea persoanei fizice în calitate de subiect al infracțiunilor vamale (atât potrivit legislației Republicii Moldova, cât și celei a României) este necesară cumularea unor condiții generale, și anume: caracterul de persoană fizică; vârsta răspunderii penale; responsabilitatea și capacitatea persoanei de a acționa în mod liber fără exercitarea vreunei constrângeri psihice sau fizice din partea unei energii fizice străine.

Cât privește **vârsta** subiectului infracțiunilor vamale potrivit legislației penale a Republicii Moldova, menționăm că în calitate de subiect al infracțiunilor de contrabandă și al celor de eschivare de la achitarea plăților vamale poate fi doar o persoană care a atins vârsta de 16 ani. Iar acest lucru rezultă din interpretarea normei de la alin.(2) art.21 CP RM, în acord cu care legiuitorul a mers pe calea stabilirii exprese a tipurilor infracțiunii pentru a căror comitere este pasibilă de răspundere penală persoana care a atins vârsta de 14 ani. În numita listă nu sunt indicate faptele de contrabandă și de eschivare de la achitarea plăților vamale.

Referitor la vârsta răspunderii penale a subiectului infracțiunilor vamale prevăzute de legislația României, subliniem că pentru a fi pasibil de răspundere penală pentru comiterea vreunei infracțiuni vamale prevăzute de Codul vamal al României este necesar ca persoana fizică să fi atins vârsta de 16 ani. Aceasta este regula. Totuși, dacă se dovedește că minorul a săvârșit fapta cu discernământ, vârsta răspunderii penale poate fi și 14 ani, constatare ce derivă din prevederile alin.(2) art.113 CP Rom. În orice caz, minorul care nu a atins vârsta de 14 ani nu poate fi subiect al infracțiunilor vamale prevăzute de Codul vamal al României.

Cea de-a doua condiție *sine qua non* pentru a i se recunoaște persoanei fizice calitatea de subiect al infracțiunii este **responsabilitatea**, apărând pe post de unic semn invariabil al componenței infracțiunii [133, p.209]. Responsabilitatea este definită în art.22 CP RM, care constă în starea psihologică a persoanei de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum și în capacitatea acesteia de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile. Din definiția legală dată responsabilității deducem existența a două funcții de bază atașate psihicului uman: 1) conștiința; 2) voința. Conștiința, în calitate de funcție a psihicului uman, exprimă însușirea persoanei de a înțelege cele comise, precum și gradul prejudiciabil al acestora. Pe de altă parte, voința reprezintă aptitudinea persoanei de a-și exprima dorința prin acte materiale exteriorizate și posibilitatea de a regla aceste acte.

Vârsta și responsabilitatea, în calitate de semne ale subiectului infracțiunii, sunt obligatorii. Lipsa acestora duce la imposibilitatea calificării faptelor potrivit normelor ce incriminează faptele infracționale din sfera vamală.

În altă privință, precizăm că în calitate de subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM, atunci când fapta prejudiciabilă se exprimă prin inacțiunea de nereturnare pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie, poate să apară doar persoana juridică, nu și persoana fizică. Potrivit legislației vamale în vigoare, doar persoanelor juridice li se permite scoaterea, în condiții de legalitate, de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale. Or, pentru a fi în prezența numitei modalități normative alternative a faptei prejudiciabile este necesară prezența situației premisă – scoaterea anterioară a valorilor culturale peste frontiera vamală a Republicii Moldova în **condiții de legalitate**. Îndrituite să scoată asemenea entități peste frontiera vamală pentru o anumită perioadă de timp sunt persoanele juridice. În acest sens, potrivit alin.(3) art.9 din Legea Republicii Moldova cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoanele fizice, persoanele fizice nu au dreptul de a scoate de pe teritoriul Republicii Moldova valori culturale.

Totodată, persoanele fizice pot evolua în calitate de subiect al contrabandei cu valori culturale atunci când fapta prejudiciabilă se concretizează în acțiunea de trecere peste frontiera vamală a Republicii Moldova a valorilor culturale, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop. Acest lucru îl confirmă prevederea de la alin.(1) art.9 din legea sus-enunțată, în acord cu care persoanele fizice au dreptul de a introduce pe teritoriul Republicii Moldova valori culturale cu condiția prezentării la organul vamal a autorizației de expediere eliberate de autoritatea competentă a statului, a respectării măsurilor de politică economică, a achitării drepturilor de import și a declarării în modul stabilit.

După această precizare se profilează o altă întrebare. Pentru calificarea celor comise potrivit normelor de incriminare este oare necesar ca subiectul infracțiunii să posede vreo calitate specială sau este suficientă prezența trăsăturilor (condițiilor) generale ale subiectului infracțiunii? Cu alte cuvinte, este special subiectul infracțiunilor prevăzute la art.248, 249 CP RM sau la art.270-274 CV Rom?

Ab initio, menționăm că, în raport cu subiectul activ, infracțiunile se clasifică în infracțiuni cu subiect activ general și infracțiuni cu subiect activ special. Infracțiunile cu subiect activ general sunt cele care, potrivit normei de incriminare, pot fi comise de orice persoană, fără ca acestea să i se ceară o calitate specială. Infracțiunile cu subiect activ special sunt, însă,

infracțiuni care nu pot fi comise decât de o persoană ce deține calitatea prevăzută în norma de incriminare [168, p.42].

Opiniile expuse în literatura de specialitate în domeniul penal cu privire la noțiunea de subiect special sunt variate: „subiectul special al infracțiunii este evident atunci când persoana dispune, pe lângă semnele generale ale subiectului, de anumite semne suplimentare, cerute de lege pentru componența de infracțiune respectivă [8, p.196]”; „subiectul activ, pentru care este necesară îndeplinirea unei condiții speciale, se numește subiect activ calificat sau circumstanțiat [120, p.89]”; „infracțiunile pentru a căror existență se cere ca autorul să aibă o anumită calitate se numesc infracțiuni proprii, iar subiectul activ al acestor infracțiuni poartă denumirea de subiect activ calificat sau propriu [17, p.211]”.

În ce ne privește, considerăm că subiect special al infracțiunii este persoana fizică sau juridică în stare să întrunească atât calitățile generale, cât și pe cele speciale, prevăzute în cadrul normei de incriminare concrete.

Cât privește infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM, în opinia noastră, nu este necesar ca subiectul infracțiunii să posede anumite calități speciale; or, conținutul normei de incriminare nu cere întrunirea unei astfel de calități. O asemenea calitate nu este prevăzută nici explicit, nici implicit în dispoziția normei.

Totuși, ca excepție, la lit.c) alin.(5) art.248 CP RM în calitate de circumstanță agravantă este specificat faptul săvârșirii infracțiunilor de contrabandă de o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu. Observăm că în cadrul art.248 CP RM, aceasta îndeplinește un rol dublu: a) de calitate specială a subiectului infracțiunii ce transformă subiectul în unul special; b) de semn circumstanțial agravant. Mai multe informații despre respectivul semn special a se vedea *infra*, în cadrul analizei elementelor circumstanțiale agravante ale infracțiunilor vamale.

În alt registru, în doctrină se semnalează că infracțiunile de contrabandă, în dese cazuri, se comit de către cetățeni străini (studenți și doctoranzi, reprezentanți ai firmelor străine, turiști și alte persoane) care au posibilitatea de a intra regulat pe teritoriul statelor străine [220, p.24], ceea ce însă, în opinia noastră, nu schimbă subiectul infracțiunii din general în special.

Cât privește infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM, menționăm că, deși legiuitorul nu indică expres calitatea specială a subiectului infracțiunii, aceasta rezultă prin interpretare (implicit) din textul normei de incriminare. *In concreto*, calitatea specială a subiectului infracțiunii decurge din conținutul obligației legale a persoanei de a achita plățile vamale atunci când trece bunuri peste frontiera vamală a Republicii Moldova. Deci, subiectul eschivării la

achitarea plăților vamale este persoana (fizică sau juridică (cu excepția autorităților publice)) care este obligată să achite plățile vamale la trecerea bunurilor peste frontiera vamală.

Dar cine este persoana obligată să achite plățile vamale? A.A. Vitvițkii este de părere că în calitate de subiect al infracțiunilor de eschivare de la achitarea plăților vamale apare: a) persoana care trece bunuri peste frontiera vamală pentru sine; b) persoana care este salariat în cadrul unei întreprinderi, instituții, organizații și care este obligată să efectueze achitarea plăților vamale [187, p.95].

Totuși, în opinia noastră, prevederea de la art.123 CV RM ne ajută să răspundem cu exactitate la întrebarea de mai sus. Potrivit prevederii enunțate, drepturile de import și drepturile de export sunt plătite nemijlocit de către declarant, brokerul vamal sau de o altă persoană prevăzută de legislație. Deci, doar persoanele respective pot apărea pe post de subiect al infracțiunilor reunite sub denumirea marginală de eschivare de la achitarea plăților vamale.

Prin *declarant* trebuie înțeles orice persoană care are dreptul de a dispune de mărfuri și/sau de mijloace de transport, care întocmește declarația vamală în numele său sau în al cărei nume este întocmită declarația vamală. În conformitate cu lit.d) alin.(1) art.178 CV RM, declarantul este obligat să plătească drepturile de import sau de export.

Potrivit art.162 CV RM, *brokerul vamal* este persoana juridică, înregistrată în conformitate cu legislația, care deține licență pentru activitatea de broker vamal, eliberată de Camera de Licențiere, și care, în temeiul principiilor reprezentării directe sau indirecte, declară mărfurile, le prezintă pentru vămuire, efectuează și alte operațiuni vamale. Pentru obligația vamală apărută brokerul vamal răspunde solidar cu plătitorul vamal. Brokerul vamal își desfășoară activitatea în conformitate cu Codul vamal și cu alte acte normative. Raporturile dintre brokerul vamal și persoana pe care o reprezintă se stabilesc în baza unui contract, încheiat cu respectarea cerințelor legislației în vigoare, care urmează să prevadă, în mod obligatoriu, tipul de reprezentare. Contractul menționat se prezintă organelor vamale la cererea acestora și justifică împuternicirile brokerului vamal de a reprezenta declarantul.

În cazul efectuării vămuirii, brokerul vamal îndeplinește toate cerințele și condițiile legale. Drepturile, obligațiile și responsabilitatea brokerului vamal prevăzute de lege nu pot fi limitate de contractul încheiat între broker și persoana pe care o reprezintă. Brokerul vamal răspunde în fața organelor vamale pentru acțiunile proprii și, în funcție de tipul reprezentării, pentru acțiunile persoanei pe care o reprezintă. Brokerul vamal poartă răspundere, în condițiile stabilite de Codul vamal, pentru încălcarea legislației în vigoare în cazul în care nu va demonstra că încălcarea se datorează culpei persoanei pe care o reprezintă.

Potrivit lit.i) art.164² CV RM, în cadrul procedurii de vămuire a mărfurilor și/sau mijloacelor de transport, brokerul vamal răspunde solidar cu plătitorul vamal de achitarea drepturilor de import în termenele prevăzute de legislație, având obligația de a achita cuantumul drepturilor de import cuvenite bugetului de stat, în cazul în care această plată nu a fost efectuată de către titularul operațiunii.

Prin *altă persoană prevăzută de legislație* se are în vedere orice altă persoană decât declarantul și brokerul vamal, care este obligată la plata drepturilor de import/export la trecerea bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova. În această categorie doctrina include, spre exemplu, specialistul în domeniul vămuirii care deține atestat de calificare sau diplomă a unei instituții de învățământ acreditate în domeniu [166, p.468; 167, p.139; 14, p.297].

În alt context, în ceea ce privește infracțiunile vamale prevăzute de legislația României, conținutul normelor de incriminare nu cere deținerea vreunei calități speciale de către subiectul infracțiunii, acesta putând fi orice persoană care a atins vârsta răspunderii penale și care a acționat cu discernământ. Legiuitorul nu a prevăzut pentru făptuitori o anumită calitate, oricare ar fi activitatea ilicită pe care o desfășoară, fiind posibilă atât participația proprie, cât și cea improprie. Deci, subiectul activ nemijlocit al contrabandei este necircumstanțiat, orice persoană putând să apară în calitate de autor, complice sau instigator [131, p.114].

În cele din urmă, nu avem cum să nu susținem următoarea afirmație din doctrina română: „Subiect activ al infracțiunilor prevăzute de Codul vamal poate fi orice persoană, legiuitorul neimpunând pentru făptuitori, indiferent de activitatea ilicită desfășurată – de sarcinile concret asumate – o anumită calitate, participația fiind posibilă atât sub forma participației proprii, cât și sub forma participației improprie; cel care a acționat fără vinovăție, neavând calitatea de infractor, nu va fi tras la răspundere penală [121, p.59]”. Tot așa și V.Bujor și O.Pop indică faptul că în calitate de subiect activ nemijlocit al contrabandei poate fi orice persoană, nefiind deci subiect calificat [15, p.34]. Fiind o faptă penală cu subiect activ necircumstanțiat (necalificat printr-o anumită calitate) contrabanda poate comporta, în condițiile legii, nu numai cu autori necalificați, ci și complici sau instigatori necalificați [141, p.21].

În altă ordine de idei, consemnăm că infracțiunile vamale reglementate atât de legea penală a Republicii Moldova, cât și de legea specială a României, nu cuprind **victima infracțiunii (subiectul pasiv)** în calitate de element preexistent al componentei de infracțiune. Cu alte cuvinte, în contextul infracțiunilor vamale victima infracțiunii nu apare pe post de semn obligatoriu în conținutul infracțiunii. În acest sens, în doctrină se menționează, pe bună dreptate, că, datorită specificului lor, infracțiunile prevăzute la art.248 și 249 CP RM nu au victimă [166, p.437, 465; 167, p.128, 138; 14, p.285, 295].

Deoarece infracțiunile săvârșite în sfera activității economice externe sunt amplasate în cadrul Capitolului X din Partea Specială a Codului penal intitulat „Infracțiuni economice”, statul are de suferit de pe urma săvârșirii respectivelor infracțiuni. Însă statul nu poate evolua în calitate de victimă a infracțiunilor, în general, și a celor comise în sfera vamală, în special. În context, în doctrină, prin victimă a infracțiunii, în sens juridico-penal, se are în vedere persoana (sublinierea ne aparține – *n.a.*), ale căreia drepturi sau interese legitime sunt încălcate prin săvârșirea infracțiunii [193, p.16]. Prin urmare, în calitate de victimă a infracțiunii poate să apară doar persoana fizică și persoana juridică. Iar acest lucru rezultă implicit și din normele Codului de procedură penală.

Considerăm aplicabile explicațiile reliefate *supra* și în privința infracțiunilor vamale din legislația României, chiar dacă, în cea mai mare parte, în doctrină [177, p.262; 141, p.52] se susține că în postura de subiect pasiv al infracțiunilor vamale din Codul vamal roman apare statul.

3.3. Concluzii la Capitolul 3

În urma caracterizării elementelor preexistente ale infracțiunilor vamale prevăzute în legislația Republicii Moldova și în cea a României formulăm următoarele **concluzii**:

1) Obiectul juridic generic al infracțiunilor vamale, prevăzute la art.248 și 249 CP RM, reieșind din amplasarea tehnico-legislativă a normelor de incriminare, precum și a infracțiunilor vamale din legislația penală a României, îl formează economia națională, precum și relațiile sociale aferente numitei valori sociale.

2) Infracțiunile reunite sub denumirea marginală de contrabandă și de eschivare de la achitarea plăților vamale, formând grupul infracțiunilor vamale, atentează la un grup comun de relații sociale inerente activității din sfera vamală.

3) Prin incriminarea infracțiunilor de contrabandă legiuitorul dorește protejarea securității vamale, nu însă inviolabilitatea frontierei de stat, ultima valoare socială fiind protejată prin normele ce incriminează trecerea ilegală a frontierei de stat.

4) Alte bunuri decât cele prevăzute la alin.(1)-(4) art.248 CP RM nu pot constitui obiect material/imaterial al infracțiunilor de contrabandă. Includerea în această categorie, de către cel abilitat cu aplicarea legii penale, a altor entități decât a celor expres prevăzute de legiuitor în dispoziția normelor de incriminare s-ar echivala cu nesocotirea principiului legalității incriminării prin promovarea interpretării extensive defavorabile a legii penale.

5) Trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a semnelor bănești și/sau a titlurilor de valoare false în scop de punere în circulație trebuie calificată ca pregătire pentru săvârșirea uneia dintre infracțiunile prevăzute la art.236 CP RM (cu condiția că făptuitorul nu a

fabricat respectivele entități). Dacă făptuitorul a fabricat semnele bănești și/sau titlurile de valoare false pe care ulterior le trece peste frontiera vamală, cele comise trebuie încadrate potrivit art.236 CP RM în formă consumată.

6) Trecerea peste frontiera vamală chiar și a unui singur bun (de exemplu, a unui singur mijloc de transport, a unei singure arme, a unui singur obiect de valoare culturală etc.) va fi suficientă pentru a fi în prezența infracțiunilor de contrabandă, chiar dacă legiuitorul folosește pluralul în descrierea obiectului material/imaterial.

7) Bunurile imobile nu pot forma obiect material al infracțiunilor de contrabandă, deoarece acestea sunt imutabile prin definiție. Totodată, vor constitui obiect material al contrabandei bunurile mobile desprinse din cadrul bunurilor imobile.

8) În contextul folosirii de documente nereale este suficient ca numai un singur document din toate să se refere la alte mărfuri sau bunuri.

9) În calitate de subiect al infracțiunii prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM, atunci când fapta prejudiciabilă se exprimă prin inacțiunea de nereturnare pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie, poate să apară doar persoana juridică, nu și persoana fizică.

10) Deși legiuitorul nu indică expres în conținutul art.249 CP RM calitatea specială a subiectului infracțiunii, aceasta rezultă prin interpretare (implicit) din textul normei de incriminare, și anume: din conținutul obligației legale a persoanei de a achita plățile vamale atunci când trece bunuri peste frontiera vamală a Republicii Moldova.

11) Subiect activ al infracțiunilor prevăzute de Codul vamal al României poate fi orice persoană, legiuitorul neimpunând pentru făptuitori o calitate specială, indiferent de activitatea ilicită desfășurată.

4. ELEMENTELE CONSTITUTIVE ȘI CIRCUMSTANȚIALE AGRAVANTE ALE INFRAȚIUNILOR VAMALE POTRIVIT LEGISLAȚIEI REPUBLICII MOLDOVA ȘI CELEI A ROMÂNIEI

4.1. Latura obiectivă a infracțiunii

Ab initio consemnăm că latura obiectivă a conținutului unei infracțiuni reflectă suma tuturor situațiilor solicitate de norma de incriminare referitoare la actul de conduită ilicit.

În doctrină, latura obiectivă a infracțiunii este definită ca fiind fapta îndreptată împotriva valorilor sociale protejate de lege, precum și urmările socialmente periculoase produse de aceasta, între ele existând un raport de cauzalitate [118, p.66]. În acest sens, latura obiectivă poate fi determinată ca fiind partea exterioară, vizibilă a infracțiunii (ceea ce poate fi perceput cu organele de simț) [66, p.28].

Latura obiectivă reprezintă unul dintre cele patru elemente ale componenței infracțiunii și constă în totalitatea condițiilor cerute de norma de incriminare privitoare la actul de conduită pentru existența infracțiunii [70, p.185]. Aceasta vizează: fapta prejudiciabilă, urmarea prejudiciabilă, legătura de cauzalitate dintre acțiunea (inacțiunea) ce constituie elementul material și urmarea prejudiciabilă. Aceștia li se atașează uneori și alte cerințe esențiale, cum ar fi locul, timpul, modul și mijloacele de săvârșire a infracțiunii.

Preliminar menționăm că potrivit opiniei exprimate de L.G. Gîrla și Iu.M. Tabarcea, normele juridico-penale ce incriminează faptele de contrabandă sunt construite ca descriptive, deoarece semnele acestor fapte sunt prevăzute în textul legii penale [192, p.676]. Într-adevăr, luând în calcul tipul dispoziției normelor incriminatorii de la art.248 CP RM, putem identifica ușor semnele constitutive ale laturii obiective a infracțiunilor cuprinse sub denumirea marginală de contrabandă. Dispoziții similare au normele din Codul vamal al României ce incriminează infracțiunile vamale.

În cele ce urmează vom supune analizei ***latura obiectivă a infracțiunilor de contrabandă potrivit legislației penale a Republicii Moldova.***

Latura obiectivă a infracțiunilor de contrabandă prevăzute la alin.(1), (2), (3) și lit.d) alin.(5) art.248 CP RM este formată din următoarele semne:

a) fapta prejudiciabilă concretizată în acțiunea de trecere peste frontiera vamală a Republicii Moldova a anumitor entități; b) metoda de săvârșire, care constă, în mod alternativ, în: eludarea controlului vamal; tănuirea de controlul vamal, prin ascunderea bunurilor în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop; folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală; nedeclararea; declararea neautentică în documentele vamale

sau în alte documente de trecere a frontierei; c) locul săvârșirii infracțiunii – frontiera vamală a Republicii Moldova.

Latura obiectivă a contrabandei prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM are o structură diferită, în dependență de forma de exprimare a faptei prejudiciabile. Astfel, în ipoteza în care fapta prejudiciabilă constă în trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a valorilor culturale, latura obiectivă are următoarea structură: a) fapta prejudiciabilă exprimată în acțiunea de trecere peste frontiera vamală; b) metoda de săvârșire a infracțiunii, care constă, în mod alternativ, în: eludarea controlului vamal; tănuirea de controlul vamal, prin ascunderea bunurilor în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop; c) locul săvârșirii infracțiunii – frontiera vamală a Republicii Moldova.

Atunci când fapta prejudiciabilă constă în nereturnarea pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie, latura obiectivă a infracțiunii este format din: a) fapta prejudiciabilă exprimată în inacțiunea de nereturnare a bunurilor scoase din țară, atunci când întoarcerea lor este obligatorie; b) locul săvârșirii infracțiunii – în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova.

În cele ce urmează vom supune analizei latura obiectivă a infracțiunilor de contrabandă, potrivit legislației Republicii Moldova, în conformitate cu structura acestora, reliefată *supra*.

Deci, fapta prejudiciabilă a infracțiunilor prevăzute la alin.(1), (2), (3) și lit.d) alin.(5) art.248 CP RM, precum și a celei prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM în cazul primei modalități, se exprimă în acțiunea de trecere peste frontiera vamală a Republicii Moldova a anumitor entități.

Norma care stabilește răspunderea penală pentru contrabandă este una de blanchetă, al cărei conținut urmează a fi stabilit în corespundere cu legislația vamală [218, p.67; 217, p.10]. Tocmai de aceea, la analiza laturii obiective a componentelor de infracțiune înscrise în cadrul art.248 CP RM se vor lua în calcul reglementările din sfera vamală. Deci, conținutul acțiunii prejudiciabile îl desprindem din prevederile Codului vamal al Republicii Moldova. Astfel, în acord cu pct.5 art.1 CV RM, prin trecerea frontierei vamale se are în vedere introducerea și scoaterea de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova de mărfuri și mijloace de transport, inclusiv prin expedieri poștale internaționale, prin conducte și prin linii de transport electric. De remarcat aici că expedierile poștale internaționale, prin conducte și prin linii de transport electric se asimilează cu trecerea peste frontiera vamală.

Principiile generale de trecere a mărfurilor și a mijloacelor de transport peste frontiera vamală sunt reglementate de Codul vamal al Republicii Moldova. Reguli de trecere a bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova sunt stabilite nu doar de Codul vamal, ci și de alte

acte, bunăoară, de Legea Republicii Moldova cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoanele fizice, de Legea Republicii Moldova privind reglementarea valutară.

În continuare vom supune analizei metodele de săvârșire a infracțiunilor cuprinse sub denumirea marginală de contrabandă. Or, tocmai metoda la care recurge făptuitorul (inserată de legiuitor în dispoziția normei de incriminare) conferă ilegalitate faptei de trecere a bunurilor peste frontiera vamală. În contextul infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM metoda constituie semn constitutiv, având deci importanță la calificare. Cu alte cuvinte, metoda de săvârșire a infracțiunii reprezintă semn secundar obligatoriu.

Iu.I. Sucicov grupează în felul următor metodele de comitere a contrabandei: a) eludarea controlului vamal sau tănuirea de controlul vamal; b) folosirea frauduloasă a documentelor vamale sau a mijloacelor de identificare vamală; c) nedeclararea sau declararea neautentică [224, p.37].

Prin *eludarea controlului vamal* trebuie înțeles acțiunile intenționate ale făptuitorului de trecere a frontierei vamale a Republicii Moldova prin evitarea punctelor de trecere a frontierei vamale sau în afara orelor de program al posturilor vamale de la punctele de trecere a frontierei vamale. A.Focov este de părere că eludarea controlului vamal presupune săvârșirea oricăror acțiuni intenționate de introducere pe sau de scoatere a bunurilor din teritoriul vamal în afara punctelor de trecere a frontierei sau altor locuri unde se află organele vamale sau în afara orelor de program stabilite în corespundere cu legislația sau fără permisiunea organului vamal, dacă actele internaționale sau legislația internă nu prevede trecerea liberă a mărfurilor peste frontiera vamală fără efectuarea controlului vamal [243, p.4]. Prin eludarea mărfurilor de la controlul vamal, I.Macari înțelege că mărfurile, obiectele și alte valori nu sunt prezentate lucrătorilor Serviciului vamal pentru a fi supuse controlului în modul stabilit [110, p.258]. Alți autori apreciază că prin eludarea controlului vamal se are în vedere trecerea frontierei vamale (intrarea sau ieșirea din țară) prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal [2, p.396]. Considerăm prea îngustă cea din urmă definiție. Din norma de la art.26 CV RM, în acord cu care „trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală este permisă numai în locurile stabilite de organul vamal și în orele lui de program”, rezultă fără echivoc că eludarea controlului vamal vizează două aspecte: a) trecerea bunurilor prin alte locuri decât cele stabilite prin lege; b) trecerea bunurilor prin locurile stabilite de lege, dar în afara orelor de program stabilite de organul vamal. Totuși, cu acordul organului vamal, trecerea mărfurilor și mijloacelor de transport peste frontiera vamală poate fi efectuată în alte locuri și în ore extra program. În aceste condiții nu va putea fi invocată eludarea controlului vamal.

Eludarea a fost reținută în următoarele cazuri din practica judiciară:

– *trei persoane au descărcat pe malul râului Prut 61 cutii cu țigări și, cu ajutorul unei bărci gonflabile, le-au transportat peste frontiera vamală a Republicii Moldova* [146];

– *inculpatul M.I., urmărind scopul introducerii pe teritoriul Republicii Moldova prin contrabandă a mărfurilor în proporții deosebit de mari, la 10.04.2015, eludând controlul vamal, a introdus pe teritoriul Republicii Moldova produse de uz fitosanitar* [155].

Pentru o mai bună înțelegere a numitei metode este necesară explicarea noțiunii de control vamal. În conformitate cu pct.21 art.1 CV RM, prin control vamal se înțelege un ansamblu de acțiuni întreprinse de organele vamale pentru aplicarea și respectarea legilor și a reglementărilor pe care organele vamale au sarcina să le aplice.

Controlul vamal este efectuat de colaboratorul vamal și constă în: a) verificarea documentelor și informațiilor prezentate în scopuri vamale; b) controlul vamal (controlul mărfurilor și mijloacelor de transport, controlul corporal ca o formă excepțională de control vamal); c) evidența mărfurilor și mijloacelor de transport; d) interogarea verbală a persoanelor fizice și a persoanelor cu funcție de răspundere; e) verificarea sistemului de evidență și a dărilor de seamă; e¹) controlul ulterior prin reverificarea declarațiilor vamale; f) controlul depozitelor provizorii, a antrepozitelor vamale, a zonelor libere, a magazinelor duty-free, a altor teritorii și spații unde se pot afla mărfuri și mijloace de transport supuse controlului vamal sau unde se pot desfășura activități supuse supravegherii vamale; f¹) controlul ulterior prin audit post vămuire; g) efectuarea altor operațiuni prevăzute de Codul vamal și de alte acte normative.

Potrivit Ordinului Serviciului Vamal cu privire la aprobarea Regulamentului privind vămuirea bunurilor trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova de către persoanele fizice și a unor formulare tipizate, nr.56 din 21.02.2008 [122], bunurile trecute de către persoane fizice peste frontiera vamală a Republicii Moldova sunt supuse controlului vamal. Excepțiile de la această regulă sunt stabilite de legislația în vigoare. Controlul vamal al bunurilor trecute de către persoane fizice peste frontiera vamală începe cu stabilirea scopului trecerii acestor bunuri peste frontiera vamală a Republicii Moldova, luându-se ca bază pașapoartele, vizele și alte documente de identitate ale persoanelor, documentele asupra bunurilor trecute peste frontiera vamală, precum și lămuririle persoanelor.

În cazul trecerii ilegale a frontierei vamale prin eludarea controlului vamal, atunci când eludarea se exprimă în trecerea bunurilor prin alte locuri decât cele stabilite de lege pentru trecerea frontierei vamale, de regulă, pe lângă una din normele de la art.248 CP RM, cele săvârșite necesită calificare suplimentară potrivit art.362 CP RM (trecerea ilegală a frontierei de stat). Într-o astfel de ipoteză, suntem în prezența concursului ideal de infracțiuni atunci când

făptuitorul printr-o singură acțiune comite două infracțiuni: una din infracțiunile de contrabandă și trecerea ilegală a frontierei de stat. Pentru aceasta este nevoie ca punctele de trecere a frontierei vamale să se situeze la frontiera de stat. În caz contrar nu vom fi în prezența concursului ideal de infracțiuni.

Relevant în acest sens este următorul caz din practica judiciară: *prin sentința Judecătoriei Hâncești din 21 mai 2014, T.V. și B.G. au fost recunoscuți vinovați în comiterea infracțiunilor prevăzute la lit.b) alin.(5) art.248 și la alin.(1) art.362 Cod penal. În fapt, instanța a reținut că T.V., împreună și prin înțelegere prealabilă cu L.D. și B.G., acționând cu intenție directă și urmărind scopul trecerii peste frontiera vamală a Republicii Moldova a obiectelor în proporții mari, la data 10.06.2011, aproximativ la ora 19.00, s-au deplasat cu automobilul de model „WV Golf” la brigada de tractoare, unde au încărcat în căruța ce-i aparținea lui D.L. nouă saci de polietilenă cu 16.885 pachete cu țigări marca „Plugarul” la prețul de 3,14 lei pachetul, în valoare totală de 53.018,90 lei. După care le-au transportat spre malul râului Prut, în apropierea semnului de frontieră 1142 amonte 300 metri, de pe raza localității Sărăteni, r-nul Hâncești, de unde sacii cu țigări au fost trecuți ilegal peste râu pe malul românesc [48].*

În alt context, eludarea controlului vamal trebuie deosebită de fapta contravențională prevăzută la alin.(1) art.287 C.contr. RM, exprimată prin neoprirea vehiculului (inclusiv a vehiculului de uz personal) care traversează frontiera de stat (vamală) a Republicii Moldova în locul de aflare a organului vamal, precum și pornirea, admiterea pornirii fără autorizația organului vamal a vehiculului (inclusiv a vehiculului de uz personal) aflat sub control vamal. La fel, eludarea controlului vamal, în calitate de metodă de săvârșire a contrabandei, trebuie delimitată de fapta contravențională exprimată prin neprezentarea în termen organului vamal a mărfurilor, obiectelor și altor valori aflate sub control vamal, transportate de la un organ vamal la altul (alin.(5) art.287 C.contr. RM). În cazul numitei contravenții, făptuitorul nu evită să treacă bunurile peste frontiera vamală prin locurile special stabilite, ci întârzie să prezinte în termen bunurile pentru efectuarea controlului.

Prin *tăinuirea de la controlul vamal prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop* se înțelege neprezentarea pentru controlul vamal a bunurilor care se trec peste frontiera vamală a Republicii Moldova, pe o cale ce împiedică examinarea și constatarea lor, adică cu folosirea locurilor special pregătite sau adaptate în acest scop (locurilor ascunse ale corpului, hainelor, obiectelor personale, locurilor reutilitate sau acomodate în mijloacele de transport drept ascunzișuri etc.) [167, p.130; 166, p.449-450; 14, p.288].

În literatura de specialitate din Republica Moldova, tăinuirea de la controlul vamal prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop este definită ca fiind situația

trecerii bunurilor prin locurile destinate pentru aceasta, potrivit Codului vamal, însă prin evitarea controlului vamal [3, p.539]. Alți autori definesc tăinuirea de la controlul vamal al mărfurilor și a altor obiecte drept orice acțiuni îndreptate către îngreunarea activității de depistare a acestor mărfuri sau către ascunderea particularităților și a cantităților lor reale (de exemplu, folosirea ascunzișilor, a locurilor special fabricate sau adaptate pentru articole de contrabandă în bagaje, haine sau automobile echipate, folosite pentru trecerea mărfurilor peste frontiera vamală) [243, p.4]. Tot la tăinuirea bunurilor de la controlul vamal se include ascunderea obiectelor de contrabandă (în principal, a substanțelor narcotice, a valutei, a monedelor de aur, a obiectelor din pietre prețioase etc.) în locurile naturale ale corpului uman [224, p.38].

În accepțiunea lui G.S. Ghireaev, tăinuirea de la controlul vamal reprezintă orice acțiune de ascundere a bunurilor trecute peste frontiera vamală prin folosirea diverselor ascunzișuri sau prin alte metode care îngreunează procesul de identificare a acestora ori prin prezentarea unor bunuri drept altele (camuflarea, mascarea etc.) [190, p.18]. În doctrină se arată că substanțele narcotice, în dese cazuri, sunt depistate în stomacul făptuitorilor, aceștia punând substanțele narcotice în pungi de polietilenă și înghițindu-le [216, p.72].

Respectiva metodă de săvârșire a infracțiunilor de contrabandă este foarte des întâlnită în practica judiciară. În acest sens, elocventă este următoarea speță din practica instanțelor de judecată: *la 7 aprilie 2014, aproximativ la ora 19.40, în apropierea postului vamal Leușeni – Albița (auto), după efectuarea controlului vamal și părăsirea zonei de control vamal, de către reprezentanții Secției Echipa Mobile „Centru” a fost oprit în mod regulamentar autoturismul de model „Volvo S80”, înregistrat în Bulgaria cu nr.CA5183TX, care era condus de către S.E. În cadrul controlului fizic al unității de transport sus-nominalizate, în locuri special pregătite pentru tăinuirea bunurilor de controlul vamal, și anume: în spațiul separat dintre bancheta din spate și portbagaj, au fost depistate 50 bucăți de planșete Ipad Air WiFi Cell 128 GB, cu valoare în vamă de 586.416 lei, care au fost introduse ilegal de S.E. pe teritoriul vamal al Republicii Moldova, intenționat tăinuindu-le de controlul vamal* [52].

Tăinuirea bunurilor de la controlul vamal trebuie delimitată de fapta contravențională prevăzută la alin.(3) art.287 C.contr. RM, potrivit căreia se sancționează contravențional împiedicarea accesului persoanei cu funcție de răspundere a organului vamal în exercițiul funcțiunii la mărfurile, la obiectele și la alte valori aflate sub control vamal. Deci, în cazul respectivei contravenții făptuitorul creează obstacole în efectuarea controlului vamal de către colaboratorul organului vamal. Nu este exclusă prezența în acțiunile persoanei vinovate atât a semnelor faptei contravenționale respective, cât și a semnelor contrabandei infracționale. Este cazul în care făptuitorul intenționează să treacă peste frontiera vamală anumite bunuri prin

tăinuirea acestora de organul vamal, după care, la identificarea acestora de către colaboratorul vamal, să opună rezistență la efectuarea controlului vamal.

Prin *folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală* trebuie înțeles prezentarea cu bună știință organelor abilitate cu efectuarea controlului vamal a unor acte false, acte obținute pe cale ilegală sau care se referă la alte bunuri decât cele trecute peste frontiera vamală, a unor acte fără forță juridică (nule), a mijloacelor de identificare vamală false sau a celor care se referă la alte bunuri decât cele trecute peste frontiera vamală. Pe aceeași poziție se află B.V. Voljenkin [188, p.395].

Despre rațiunea existenței unei astfel de metode punctează Iu.I. Sucicov: „Legiuitorul a stabilit o astfel de acțiune în calitate de metodă de comitere a infracțiunilor de contrabandă din motiv că o atare metodă permite ca bunurile trecute ilegal peste frontiera vamală să fie date drept bunuri trecute în condiții legale. Așadar, de exemplu este prezentarea unui document care, ca și cum ar stabili că bunurile trecute peste frontiera vamală nu urmează a fi supuse controlului vamal, creează premise pentru trecerea peste frontiera vamală a diverselor bunuri, printre care: arme, substanțe narcotice, substanțe otrăvitoare etc [224, p.38-39]”.

Metoda dată a fost reținută în următoarea cauză din practica judiciară: *T.C., administrator al SRL „T”, care își desfășoară activitatea în s.Vorniceni, r-nul Strășeni, pe data de 24 ianuarie 2008, având intenția de a trece peste frontiera vamală a Republicii Moldova mărfuri în proporții deosebit de mari, cu folosirea frauduloasă a documentelor și prin declararea neautentică în documentele vamale, a încercat să exporte către societatea „A” din Federația Rusă ciment procurat de la ÎI „S”, dealer oficial al SC „L” SA, în cantitate totală de 1.666 tone. În documentele contabile marca cimentului era indicată ca fiind „M-400”. Însă, în declarațiile vamale și în documentele anexe prezentate de administratorul SRL „T”, C.T. urmărind realizarea scopului său criminal, intenționat a indicat o altă marcă a cimentului – „M-500 [46]”.*

Pentru metoda dată de săvârșire a infracțiunilor de contrabandă este caracteristic faptul că subiectul infracțiunii recurge la înșelăciune pentru a trecere mărfuri/bunuri peste frontiera vamală a Republicii Moldova. Pentru explicarea noțiunii de înșelăciune, vom reproduce punctul de vedere enunțat de profesorul S.Brînza, în contextul infracțiunilor contra patrimoniului, alegație aplicabilă, prin extrapolare, și investigației de față. Așadar, în acord cu poziția autorului sus-nominalizat, înșelăciunea reprezintă fie prezentarea vădit falsă a realității (înșelăciunea activă), fie trecerea sub tăcere a realității, care constă în ascunderea faptelor și a circumstanțelor care trebuie comunicate în cazul săvârșirii cu bună-credință și în conformitate cu legea a tranzacției patrimoniale (înșelăciunea pasivă) [9, p.124].

Înșelăciunea este folosită de făptuitor pentru a trece bunuri peste frontiera vamală a Republicii Moldova, nu în alt scop. Aici suntem, de fapt, în prezența înșelăciunii active atunci când sunt folosite documentele. Susținem punctul de vedere exprimat în teoria dreptului penal, potrivit căruia înșelăciunea este îndreptată spre atingerea rezultatului sub forma primirii acordului organului vamal la trecerea mărfurilor peste frontiera vamală [216, p.74].

Potrivit doctrinei, metoda enunțată implică folosirea: a) documentelor false; b) documentelor obținute pe cale ilegală; c) documentelor lipsite de forță juridică (nule); d) documentelor care se referă la alte bunuri decât la cele trecute peste frontiera vamală; e) mijloacelor de identificare vamală false; f) mijloacelor de identificare vamală obținute pe cale ilegală; g) mijloacelor de identificare vamală care se referă la alte bunuri decât la cele trecute peste frontiera vamală [181, p.61; 166, p.451; 14, p.288; 216, p.74-75; 187, p.75-77].

În doctrină se relevă că prin document, în general, trebuie înțeles entitatea care se particularizează prin următoarele caracteristici: 1) formează un tot unitar între suportul material sau electronic și informația fixată pe el; 2) informația pe care o poartă documentul se exprimă sub formă de text, înregistrare audio, imagine sau oricare altă formă care permite perceperea și identificarea univocă a informației în mod direct sau cu ajutorul unor mijloace tehnico-instrumentale ori programate; 3) destinația lui este de a fi transmis în timp și spațiu; 4) funcția lui este de a informa și proba; 5) este întocmit de subiecți competenți; 6) este dotat cu mențiuni de formă și format determinate [140, p.37-41].

În sensul art.248 CP RM, prin *documente vamale* se are în vedere totalitatea informațiilor fixate pe suport de hârtie sau în format electronic prezentate organului vamal în vederea vămuirii mărfurilor și efectuării controlului vamal.

Din prevederea de la alin.(1) art.187 CV RM reiese că persoanele care trec mărfuri și mijloace de transport peste frontiera vamală sau care desfășoară activități aflate sub supraveghere vamală sunt obligate să prezinte organului vamal documentele și informațiile necesare efectuării controlului vamal, pe suport de hârtie sau în format electronic, cu aplicarea semnăturii digitale, eliberate de Centrul de certificare a cheilor publice al autorităților administrației publice. Lista documentelor și informațiilor, procedura lor de prezentare sunt stabilite de Serviciul Vamal. Astfel, spre exemplu, în conformitate cu Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de declarare a valorii în vamă a mărfurilor introduse pe teritoriul Republicii Moldova, nr.600 din 14.05.2002 [72], pentru confirmarea valorii în vamă a mărfurilor importate, declarantul este obligat să prezinte organului vamal, în corespundere cu cerințele stabilite la alin.(1) art.7 din Legea cu privire la tariful vamal următoarele acte: a) contractul aferent tranzacției de import și acordurile adiționale la el (în cazul în care acestea au

fost încheiate); b) factura (invoice) sau în cazul tranzacțiilor condițional valorice – proforma factura (proforma invoice); c) documentele bancare de plată sau alte documente de plată în cazul achitării prealabile; d) documentele de transport care au însoțit marfa: CMR (scrisoarea de trăsură internațională), Carnetul TIR, Declarația de tranzit (T₁), Air bill (fraht), bill of lading (conosament maritim), Scrisoarea de trăsură pentru transportul internațional de mărfuri pe cale ferată; e) contractul (comanda) de acordare a serviciilor de transportare sau factura de expediție în cazul în care se impun potrivit condițiilor de livrare; f) polița sau contractul de asigurare a mărfurilor, în cazul în care acestea au fost asigurate fie potrivit condițiilor de livrare, fie asigurate la inițiativa declarantului. Declarantul, din proprie inițiativă, este în drept să prezinte și alte acte, în scopul confirmării valorii în vamă anunțate.

La fel, în calitate de documente vamale, care pot fi prezentate spre verificare organului vamal, evidențiem: orice acord posibil între vânzător și cumpărător care afectează valoarea în vamă a mărfurilor; contractele cu terțe persoane referitoare la tranzacțiile indirecte; corespondența comercială purtată în vederea încheierii și negocierii prețului, în cazul în care aceasta a fost purtată etc.

Observăm că toate documentele ce necesită a fi prezentate organului vamal pentru vămuirea mărfurilor și controlul vamal pot fi clasificate în trei categorii: a) *documente comerciale* – acte care confirmă tranzacțiile pe baza cărora declarantul a intrat în posesia mărfurilor pe care intenționează să le treacă peste frontiera vamală a Republicii Moldova (de exemplu, factura (invoice), contracte de vânzare-cumpărare etc.); b) *documente de transport* – acte care însoțesc vehiculele ce transportă mărfurile care urmează a fi trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova (de exemplu, Carnetul TIR, CMR (scrisoarea de trăsură internațională) etc.); c) *documente vamale propriu-zise* – acte în care sunt reflectate toate acțiunile vamale realizate de declarant, cu excepția declarației vamale. Or, în cazul introducerii unor date false în declarația vamală nu vom fi în prezența folosirii frauduloase a documentelor vamale, ci vom fi în prezența declarării neautentice drept metodă de comitere a contrabandei.

Unii autori subliniază existența a două categorii de documente: a) documente vamale; b) alte tipuri de documente. Acești autori în prima categorie includ documentele vamale propriu-zise, iar în a doua categorie – documentele comerciale și pe cele de transport [192, p.678; 224, p.39]. L.F. Rogatîh însă, în categoria documentelor include: documentele comerciale, documentele de transport, documentele vamale propriu-zise, precum și alte documente necesare pentru controlul vamal [216, p.79-80].

Iar acum să definim fiecare dintre categoriile documentelor folosite în mod fraudulos de către făptuitor la trecerea frontierei vamale a Republicii Moldova.

Astfel, prin *documente false* se are în vedere actele confecționate sau cele în care a fost modificat conținutul lor, astfel încât acesta să nu corespundă cu realitatea. În opinia autorului rus T.A. Dicanova [215, p.17], pe care o îmbrățișăm, în documente false se includ atât actele falsificate integral, cât și cele în care sunt introduse modificări ce vizează conținutul acestora.

Prin *documente obținute pe cale ilegală* trebuie înțeles actele eliberate cu încălcarea procedurii legale sau primite în rezultatul unor acțiuni ilegale comise de persoana care a eliberat actul, cum ar fi, de exemplu, certificatul de calitate primit pe baza unei constatări chimice de laborator false [216, p.75]. În accepțiunea autorilor L.G. Gîrla și Iu.M. Tabarcea, prin document obținut pe cale ilegală trebuie înțeles acel document primit de persoana interesată în rezultatul prezentării unei persoane responsabile a unor informații sau documente false în calitate de temei pentru eliberare, ori în rezultatul abuzului de serviciu de către o persoană cu funcție de răspundere sau al săvârșirii de către aceasta a unor acțiuni neglijente la eliberarea documentului [192, p.678].

Prin *document nul* urmează să înțelegem actul care, neavând forță juridică obligatorie, nu poate să producă efecte juridice pentru cei care l-au încheiat sau pentru terții pe care-i vizează. De regulă, un act juridic este nul atunci când nu a fost încheiat cu respectarea prevederilor legale. În această categorie intră și actele juridice care au fost încheiate în conformitate cu cerințele legale, însă, din varii motive, nu mai produc efecte juridice (de exemplu, a expirat termenul contractului sau cauza contractului a fost realizată etc.).

Prin *document care se referă la alte bunuri decât la cele trecute peste frontiera vamală* se are în vedere actul juridic încheiat în conformitate cu prevederile legale, al cărui conținut vizează însă alte bunuri decât cele trecute peste frontiera vamală. De exemplu, datele din contractul de vânzare-cumpărare a automobilului se referă la un anumit automobil, în timp ce peste frontiera vamală se încearcă a fi trecut un alt automobil.

În ceea ce privește mijloacele de identificare vamală folosite fraudulos la trecerea bunurilor peste frontiera vamală menționăm că mijloacele de transport, încăperile și alte spații în care se află sau se pot afla mărfuri și mijloace de transport supuse controlului vamal, spațiile unde se desfășoară activități aflate sub supraveghere vamală, precum și mărfurile și mijloacele de transport care se află sub supraveghere vamală pot fi identificate de organul vamal. Identificarea se efectuează prin aplicarea de plombe, sigilii (contra plată), ștampile, marcaje, semne de identificare, prin prelevarea de probe și mostre, prin descrierea mărfurilor și mijloacelor de transport, prin desenarea planului, fotografiere, utilizarea documentelor de însoțire a mărfurilor și altor acte, prin alte mijloace de identificare. Mijloacele de identificare pot fi schimbate sau distruse numai de organul vamal sau cu autorizarea lui.

Cu alte cuvinte, identificarea constituie una dintre formele controlului vamal. Identificarea este utilizată în etapa de tranzit vamal intern, în scopul de a permite detectarea de către autoritățile vamale a urmelor de retragere a bunurilor sau a săvârșirii oricăror operațiuni cu astfel de mărfuri. Obiectul identificării îl formează mărfurile și documentele, pentru identificarea cărora organele vamale folosesc diverse mijloace.

Prin *mijloace de identificare vamală false* se are în vedere mijloacele de identificare confecționate ilegal de făptuitor. Prin *mijloace de identificare vamală obținute pe cale ilegală* înțelegem mijloacele eliberate contrar reglementărilor în vigoare. Prin *mijloace de identificare vamală care se referă la alte bunuri decât la cele trecute peste frontiera vamală* se are în vedere mijloacele al căror conținut vizează alte bunuri decât cele trecute peste frontiera vamală.

În contextul folosirii documentelor vamale false în vederea trecerii mărfurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova, trebuie polemizat asupra corelației dintre art.248 și art.361 CP RM. În special, se impune a da răspuns la următoarea întrebare: trebuie aplicate sau nu regulile de calificare în cazul concursului de infracțiuni, în ipoteza în care făptuitorul folosește documente oficiale false (care au calitatea de documente vamale) pentru trecerea entităților materiale specificate la art.248 CP RM peste frontiera vamală?

Considerăm că nu poate exista concurs între numitele infracțiuni în ipoteza reliefată *supra*. În opinia noastră, în asemenea situație, între art.248 și 361 CP RM există un raport de tipul normă specială și normă generală. Normele de la art.248 CP RM sunt speciale, în timp ce aceea de la art.361 CP RM – generală; or, prezentarea către organul vamal a documentelor vamale false, atunci când acestea au calitatea de documente oficiale false, în vederea trecerii bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova constituie nu altceva decât un caz special de folosire a documentelor oficiale false, în sensul normei de la art.361 CP RM. În acord cu regula de calificare statuată la alin.(2) art.116 CP RM, în cazul concurenței dintre norma generală și cea specială se aplică numai norma specială, adică norma de la art.248 CP RM.

Care va fi soluția de calificare, în ipoteza în care făptuitorul confecționează documentul vamal, după care-l prezintă organului vamal pentru trecerea bunurilor peste frontiera vamală?

În opinia autorilor R.Sobiețki și V.Spatari, dacă a avut loc nu doar folosirea frauduloasă a documentelor false pentru trecerea peste frontiera vamală a mărfurilor, obiectelor și altor valori în proporții mari, ci și falsificarea propriu-zisă a acestora, faptele urmează a fi încadrate prin concurs de infracțiuni: contrabanda (art.248 CP RM) și infracțiunea de confecționare, deținere, vânzare sau folosire a documentelor oficiale, a imprimatelor, ștampilelor sau sigiliilor false (art.361 CP RM) ori cea de fals în acte publice (art.332 CP RM), în dependență de faptul dacă subiectul activ al celor din urmă infracțiuni este o persoană fizică responsabilă, care a atins

vârsta de 16 ani (subiect general) ori o persoană cu funcție de răspundere (subiect special) [163, p.38].

În opinia noastră, soluția trebuie desprinsă din atitudinea făptuitorului. Așadar, dacă făptuitorul confecționează documentul cu scopul prezentării ulterioare către organul vamal anume în vederea trecerii bunurilor peste frontiera vamală, atunci soluția de calificare trebuie să fie: a) pregătire la una din infracțiunile de contrabandă (în ipoteza în care făptuitorul doar confecționează documentul, nereușind să treacă bunul peste frontiera vamală; b) una din infracțiunile de contrabandă consumată (în situația în care făptuitorul reușește să prezinte documentul organului vamal în baza căruia sunt trecute bunurile peste frontiera vamală). În orice caz, nici în prima situație, nici în a doua nu va fi aplicabilă norma de la art.361 CP RM, aceasta deoarece numita normă, în raport cu cele de la art.248 CP RM, va apărea pe post de normă-parte, fiind absorbită de normele de la art.248 CP RM, în calitate de norme-întreg. Iar în acord cu prevederile alin.(2) art.118 CP RM, calificarea infracțiunilor în cazul concurenței dintre o parte și un întreg se efectuează în baza normei care cuprinde în întregime toate semnele faptei prejudiciabile săvârșite, adică potrivit normei-întreg. De aceeași părere sunt S.Brînza și V.Stati [14, p.289; 166, p.455]. Mai mult, potrivit opiniei autorilor indicați, la care subscriem, art.361 CP RM este inaplicabil și în cazul în care o persoană confecționează și/sau deține un document oficial fals, iar o altă persoană o prezintă organului vamal [14, p.289; 166, p.456; 167, p.133]. În astfel de cazuri, susțin autorii: „Rolul persoanei care confecționează documentul oficial fals este unul secundar, accesoriu, el doar contribuind la comiterea uneia dintre infracțiunile prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM. Deci, urmează a fi privit ca participant (de exemplu, complice) la o astfel de infracțiune. Nu-i poate fi imputată – subiectiv sau suplimentar – infracțiunea prevăzută la art.361 CP RM [14, p.289; 166, p.456; 167, p.133]”.

În alt context, folosirea frauduloasă a documentelor vamale trebuie deosebită de fapta contravențională specificată la alin.(4) art.287 C.contr. RM. Potrivit numitei norme, se pedepsește contravențional neprezentarea în termen către organul vamal a actelor necesare controlului vamal al mărfurilor, obiectelor și al altor valori aflate sub control vamal, indiferent de prezentarea declarației scrise. La fel, folosirea frauduloasă a documentelor vamale trebuie delimitată de fapta de neprezentare în termen organului vamal a actelor vamale asupra mărfurilor, obiectelor și a altor valori aflate sub control vamal, transportate de la un organ vamal la altul. De asemenea, folosirea frauduloasă a mijloacelor de identificare vamală, în calitate de metodă de săvârșire a infracțiunilor de contrabandă, trebuie deosebită de schimbarea semnelor de identificare sau de marcare de pe mărfuri, obiecte sau alte valori sau de pe ambalajul lor fără

autorizația organului vamal, precum și deteriorarea sau pierderea plumburilor, ștampilelor sau altor garanții aplicate de organul vamal (alin.(6) art.287 C.contr. RM).

Prin *nedeclarare* drept metodă de săvârșire a infracțiunilor de contrabandă se înțelege neincluderea în declarația vamală a informației despre bunurile care trebuiau declarate în mod obligatoriu [166, p.452]. Autorul rus A.Focov susține că prin nedeclarare trebuie înțeles neindicarea intenționată în declarația vamală sau prin alt mod prevăzut de lege de declarare a informațiilor despre mărfuri, necesare pentru luarea deciziei de a permite trecerea mărfurilor și a mijloacelor de transport supuse declarării, pentru încadrarea în regimul vamal ales și încasarea plăților vamale [243, p.5].

În următorul caz din practica judiciară a fost reținută nedeclararea în calitate de metodă de săvârșire a infracțiunilor de contrabandă: *pe data de 10.02.2012, în jurul orei 16.00, B.V., având scopul de a introduce pe teritoriul Republicii Moldova metale prețioase prin contrabandă, deplasându-se cu mijlocul de transport model „Toyota Avensis”, a trecut peste frontiera vamală a Republicii Moldova prin PTF Palanca (auto), r-nul Ștefan Vodă. Contrar prevederilor alin.(1) art.8 al Legii nr.1569 din 20.12.2002 cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane fizice, a tăinuit de controlul vamal, prin nedeclarare în documentele vamale, 3 lingouri din aur, proba 999,9, cu masa totală de 149,98 grame și 2 lingouri din argint poleite cu aur, proba 996, cu masa totală de 111,74 grame, care, potrivit actului de expertiză nr.8 din 15.05.2012, au fost evaluate la prețul de 90.357 lei, ceea ce constituie proporții mari* [40]. Aceeași metodă a fost constatată în alte cauze penale din practica instanțelor de judecată [152; 153; 154; 161].

Declarația vamală este actul unilateral prin care o persoană manifestă, în formele și în modalitățile prevăzute de legislația vamală, voința de a plasa mărfurile sub o anumită destinație vamală. Regula de bază e că mărfurile și mijloacele de transport care trec frontiera vamală, mărfurile și mijloacele de transport a căror destinație vamală se modifică, alte mărfuri și mijloace de transport în cazurile stabilite în condițiile legii sunt declarate organului vamal.

Declarația se face în scris, verbal sau prin acțiune prin mijloace electronice sau prin alte modalități prevăzute de legislație. Declarația verbală este o formă de declarare care prevede oferirea de către proprietar (posesor), în formă verbală, la cererea factorului de decizie, organului vamal a tuturor datelor cu privire la cantitatea, calitatea și valoarea mărfurilor, obiectelor de uz personal care sunt deplasate peste frontiera vamală.

Consemnăm că declarația vamală se depune la organul vamal în formă electronică, utilizând sistemul informațional integrat vamal. Forma și procedura de declarare, precum și informațiile necesare vămuirii sunt stabilite de Serviciul Vamal. Mărfurile sunt declarate la

organul vamal determinat de Serviciul Vamal. Mijloacele de transport al mărfurilor sunt declarate odată cu acestea, cu excepția mijloacelor de transport de mărfuri fără încărcătură și a celor de transport de pasageri, care sunt declarate la momentul trecerii frontierei vamale.

Declarația vamală este depusă la organul vamal de frontieră în ziua lucrătoare imediat următoare zilei de trecere a frontierei vamale, iar în cazul finalizării regimului vamal de tranzit – în decursul unei zile lucrătoare imediat următoare zilei în care regimul vamal de tranzit a fost încheiat. Persoanele fizice care au în bagajul de mână și în bagajul de însoțire bunuri nedestinate comercializării depun, la trecerea frontierei vamale, declarație vamală odată cu prezentarea bunurilor. Termenul de declarare a gazului natural și a energiei electrice importate este din momentul trecerii frontierei vamale până la data de 20 a lunii imediat următoare celei de gestiune. În cazul expedierilor poștale internaționale, declarația vamală este depusă la organul vamal în 72 de ore din momentul trecerii frontierei vamale.

La fel, până la plasarea mărfurilor sub o anumită destinație vamală, pot fi folosite declarații sumare. Forma declarației sumare și informația care trebuie indicată în ea sunt stabilite de Serviciul Vamal. Codul vamal, precum și alte acte normative cu caracter special, stabilesc suplimentar declarația vamală periodică și procedura simplificată de declarare a mărfurilor și a mijloacelor de transport.

Reguli speciale de declarare a bunurilor trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova sunt cuprinse în Ordinul Serviciului Vamal cu privire la aprobarea Regulamentului privind vămuirea bunurilor trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova de către persoanele fizice și a unor formulare tipizate.

În alt context, e posibil ca făptuitorul să declare o parte din bunuri trecute peste frontiera vamală, iar o altă parte să nu o declare. În acest caz, se va considera contrabandă doar în partea nedeclarată. O asemenea soluție de încadrare a fost reținută într-un caz din practica judiciară a Federației Ruse unde, la trecerea peste frontiera vamală a valutei străine, făptuitorul a declarat doar o parte din valuta străină, fapt ce a permis considerarea drept obiect material al contrabandei doar valuta străină nedeclarată, dar nu întreaga sumă de bani [211].

Prin *declarare neautentică* trebuie înțeles introducerea în declarația vamală a unor informații vădit false [192, p.679; 167, p.132; 166, p.455]. O definiție similară este dată de A.Focov [243, p.5]. În literatura de specialitate se menționează că în cazul declarării neautentice (precum și în cazul folosirii frauduloase a documentelor), pentru recunoașterea prezenței în acțiunile persoanei a semnelor constitutive ale contrabandei relevanță au doar acele date care se referă la mărfuri și au importanță pentru luarea unei decizii despre permiterea trecerii acestora peste frontiera vamală [216, p.87].

Comparativ cu trecerea bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova prin nedeclarare, în cazul declarării neautentice, făptuitorul își îndeplinește obligația legală de declarare a bunurilor care urmează a fi trecute peste frontiera vamală, însă datele reflectate în declarația vamală nu corespund realității.

Declararea neautentică trebuie deosebită de rectificarea declarației vamale. Comparativ cu declararea neautentică, rectificarea este o acțiune permisă de lege. Datele și informațiile indicate în declarația vamală a persoanei fizice cu autorizarea organului vamal competent pot fi rectificate. Rectificările se efectuează de către declarant prin tăierea cu o linie a datelor greșite și înscrierea datelor corecte. Orice rectificări sau schimbări în declarația vamală sunt validate de către colaboratorul vamal prin aplicarea ștampilei personale în locul efectuării modificării sau completării.

La fel, declararea neautentică trebuie delimitată de invaliditatea declarației vamale la inițiativa declarantului. Potrivit art.181² CV RM, la cererea declarantului, organul vamal invalidează declarația deja acceptată dacă declarantul furnizează dovezi că marfa a fost declarată eronat pentru regimul vamal corespunzător declarației sau dacă, în urma unor împrejurări speciale, plasarea mărfurilor sub regim vamal pentru care acestea au fost declarate nu mai este justificată.

În alt registru, subliniem că declararea neautentică în calitate de metodă de săvârșire a infracțiunilor de contrabandă este un caz special al falsului în declarații, în sensul normei de la art.352¹ CP RM, motiv pentru care la calificare se aplică doar una din normele de la art.248 CP RM. În acest caz funcționează regula de calificare de la alin.(2) art.116 CP RM.

Cât privește *locul săvârșirii infracțiunii* în calitate de semn constitutiv al infracțiunilor de contrabandă prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, menționăm că acesta îl constituie *frontiera vamală a Republicii Moldova*, fapt rezultat chiar din dispoziția normei de incriminare.

Din norma de la alin.(3) art.4 CV RM aflăm că frontiera vamală a Republicii Moldova cuprinde: a) frontiera de stat a Republicii Moldova; b) perimetrul antrepozitelor vamale. De aici rezultă că frontiera de stat nu se suprapune integral cu frontiera vamală.

În acord cu art.2 din Legea cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova, nr.215 din 04.11.2011 [96], *frontiera de stat* a Republicii Moldova reprezintă linia naturală sau convențională care marchează limitele externe ale teritoriului asupra căruia Republica Moldova își exercită suveranitatea exclusivă pe uscat, pe sectoarele acvatice, subterane, aeriene și care trece, în linie dreaptă, de la un semn de frontieră la altul ori, acolo unde frontiera de stat nu este marcată în teren cu semne de frontieră, de la un punct de coordonate la altul. Pe fluvii și pe celelalte ape curgătoare frontiera de stat este cea stabilită prin tratatele încheiate de Republica

Moldova cu statele vecine, respectându-se principiul dreptului internațional, conform căruia frontiera de stat trece pe mijlocul șenalului navigabil principal, iar pe apele curgătoare nenavigabile – pe la mijlocul pânzei de apă.

Deși frontiera de stat se suprapune parțial cu frontiera vamală, totuși, în contextul infracțiunilor de contrabandă, locul săvârșirii infracțiunii îl constituie frontiera vamală. Frontiera de stat formează locul săvârșirii infracțiunii prevăzute la art.362 CP RM (trecerea ilegală a frontierei de stat). Din aceste considerente nu putem susține următoarea formulare din practica judiciară: *D.P., în perioada 13-14 decembrie 2013, prin tănuire de la controlul vamal, a încercat să treacă prin contrabandă bunuri prin intermediul transportului rutier, peste frontiera de stat a Republicii Moldova (sublinierea ne aparține – n.a.)* [157].

Antrepozit vamal este locul aprobat de organul vamal și aflat sub supravegherea acestuia, unde pot fi depozitate: a) mărfurile străine, fără aplicarea drepturilor de import și a măsurilor de politică economică; b) mărfurile autohtone destinate exportului. Antrepozitul vamal poate fi public sau privat.

În cele ce urmează vom continua cu analiza laturii obiective a infracțiunii de contrabandă specificate la alin.(4) art.248 CP RM, în special atunci când fapta prejudiciabilă se exprimă în nereturnarea pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie. Cât privește cealaltă modalitate a faptei prejudiciabile consemnate la alin.(4) art.248 CP RM (trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a valorilor culturale, eludându-se controlul vamal ori tănuindu-le de el prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop), precizăm că, în mare parte, latura obiectivă este similară infracțiunilor prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, al căror conținut a fost supus analizei. Diferă doar calitatea specială a entităților materiale trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova, și anume: valorile culturale. De aceea, pentru evitarea repetărilor inutile, urmează să facem trimitere la explicațiile de rigoare expuse *supra*.

Prin *nereturnarea valorilor culturale* trebuie înțeles fapta omisivă de neexecutare a obligației legale de întoarcere pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a numitelor entități materiale în termenul stabilit. Pentru aplicabilitatea numitei fapte omisive este imperativă întrunirea cumulativă a două condiții: a) făptuitorul să aibă obligația de returnare a valorilor culturale pe teritoriul vamal al Republicii Moldova la expirarea termenului pentru care au fost scoase și b) făptuitorul să aibă posibilitatea reală de a returna respectivele valori pe teritoriul vamal al Republicii Moldova.

În doctrină se arată, just, că în contextul nereturnării valorilor culturale, inacțiunea prejudiciabilă poate fi însoțită de anumite acțiuni care ar permite înlesnirea comiterii inacțiunii

(de exemplu, pentru a ascunde valorile culturale care nu sunt reîntoarse pe teritoriul vamal) [228, p.571]. Termenul de reîntoarcere a valorilor culturale pe teritoriul Republicii Moldova este stabilit în contractul de returnare a valorilor culturale trecute temporar peste frontiera vamală, care se încheie între persoana juridică și proprietarul acestor valori (statul în persoana organelor abilitate, persoana juridică sau o altă entitate) [229, p.304].

În contextul contrabandei cu valori culturale, nelipsită de interes este următoarea întrebare: care trebuie să fie soluția de încadrare, în ipoteza în care valorile culturale sunt trecute peste frontiera vamală prin folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, prin nedeclarare sau prin declarare neautentică? Este cert că acțiunile făptuitorului nu pot fi încadrate potrivit alin.(4) art.248 CP RM, aceasta deoarece, în calitate de metode de trecere peste frontiera vamală a valorilor culturale, legiuitorul a stabilit doar: a) eludarea controlului vamal și b) tănuirea de la controlul vamal. Alte metode nu sunt prevăzute. Lista acestora este exhaustivă. Aceasta nu poate fi lărgită de cel abilitat cu aplicarea legii penale. În caz contrar, s-ar nesocoti principiul legalității incriminării. Ar putea oare cele comise să fie încadrate potrivit normei de la alin.(1) art.248 CP RM, avându-se în vedere inserarea în textul acestei norme, în calitate de metode, a nedeclarării, a declarării neautentice și a folosirii frauduloase a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală? Considerăm că nu. Iar argumentul nostru este cât se poate de simplu: în calitate de obiect material al contrabandei prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM poate apărea orice bun cu excepția celor prevăzute la alin.(2)-(4) art.248 CP RM; or, din punctul de vedere al tehnicii legislative, la fiecare din alineatele respective se regăsesc diferite variante-tip de infracțiune. Atunci, care trebuie să fie soluția de încadrare? În opinia noastră, o asemenea faptă scapă de sub incidența legii penale. O astfel de faptă nu poate fi încadrată nici potrivit Codului contravențional. În acest sens apare întrebarea: de ce legiuitorul a stabilit la alin.(1)-(3) art.248 CP RM o listă mai cuprinzătoare a metodelor de trecere a bunurilor peste frontiera vamală, iar la alin.(4) art.248 CP RM – o listă mai puțin cuprinzătoare? Care a fost rațiunea legiuitorului de a reduce numărul metodelor de săvârșire a contrabandei cu valori culturale? Probabil, s-a pornit de la ideea imposibilității făptuitorului de a recurge la astfel de metode, cum ar fi: nedeclararea, declararea neautentică sau folosirea frauduloasă a documentelor sau mijloacelor de identificare vamală. Poate. Realitatea, însă, este alta. În fapt, este posibil ca valorile culturale să fie trecute peste frontiera vamală, inclusiv prin: nedeclarare, declarare neautentică ori folosire frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală. De exemplu: e posibil ca o persoană fizică să introducă pe teritoriul vamal al Republicii Moldova valori culturale prin folosirea frauduloasă a documentelor vamale. De aceea, în vederea neadmiterii evitării răspunderii penale a persoanei care trece valori culturale peste frontiera

vamală a Republicii Moldova prin alte metode decât prin eludarea controlului vamal și tăinuirea acestora de la control vamal, considerăm necesară completarea alin.(4) art.248 CP RM cu lista metodelor prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, astfel încât să cadă sub incidența normei de la alin.(4) art.248 CP RM trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a valorilor culturale, prin folosirea frauduloasă a documentelor și a mijloacelor de identificare vamală, prin nedeclarare sau prin declarare neautentică.

În alt registru, consemnăm că infracțiunile reunite sub denumirea marginală de contrabandă, potrivit legislației penale a Republicii Moldova, sunt *formale*. Momentul de consumare diferă, însă, de modalitatea de exprimare a faptei prejudiciabile. În context, A.Focov susține că momentul de consumare a infracțiunilor de contrabandă depinde de forma și metoda concretă de comitere (export, import, trecerea prin conducte și linii electrice, prin eludarea controlului vamal, folosirea frauduloasă a documentelor și a mijloacelor de identificare vamală, prin nedeclarare sau declarare neautentică) [243, p.3]. După P.A. Modestov, infracțiunile de contrabandă se consideră consumate din momentul începerii controlului vamal al bunurilor trecute peste frontiera vamală, ori, dacă controlul vamal nu are loc – din momentul luării deciziei de către organul vamal de acordare a unui regim vamal bunurilor ce se intenționează a fi trecute peste frontiera vamală. Atunci când contrabanda este comisă prin eludarea controlului vamal, infracțiunea se consideră consumată din momentul începerii acțiunilor îndreptate spre trecerea ilegală a bunurilor peste frontiera vamală [209, p.23].

În opinia altor autori, conținutul infracțiunilor de contrabandă are un caracter formal, fiind considerate consumate din momentul trecerii *de facto* a frontierei vamale [3, p.540; 231, p.335; 110, p.262; 224, p.43; 206, p.65; 185, p.150]. O poziție similară este învederată în Hotărârea Plenului CSJ nr.5/2010. La fel, G.P. Cacichina critică poziția acelor autori care diferențiază momentul consumării infracțiunilor de contrabandă în dependență de faptul dacă are loc introducerea sau scoaterea bunurilor peste frontiera vamală, fiind de părere că acestea se consumă din momentul trecerii *de facto* a frontierei vamale [201, p.23].

În opinia noastră, pentru identificarea momentului de consumare a infracțiunilor de contrabandă este necesară interpretarea sistemică a normelor de la art.248 CP RM cu normele din legislația vamală. Așadar, potrivit pct.5 art.1 CV RM, în cazul introducerii de mărfuri și de mijloace de transport pe teritoriul vamal al Republicii Moldova sau în cazul introducerii lor pe cealaltă parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova de pe teritoriul antrepozitelor vamale, are loc trecerea *de facto* a frontierei vamale; în cazul scoaterii de mărfuri și de mijloace de transport de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova sau în cazul introducerii lor pe teritoriul antrepozitelor vamale de pe cealaltă parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova, depunerea

declarației vamale sau efectuarea altor operațiuni vamale denotă intenția de a introduce sau de a scoate mărfuri și mijloace de transport.

De aici concluzia: în cazul introducerii bunurilor pe teritoriul vamal al Republicii Moldova sau în cazul introducerii lor pe cealaltă parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova de pe teritoriul antrepozitelor vamale infracțiunile de contrabandă se consumă din momentul trecerii *de facto* a frontierei vamale, iar în cazul scoaterii bunurilor de pe teritoriul vamal al Republicii Moldova sau în cazul introducerii lor pe teritoriul antrepozitelor vamale de pe cealaltă parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova, infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM se consideră consumate din momentul depunerii declarației vamale sau realizării altor operațiuni vamale ce dezvăluie intenția de trecere a bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova. De aceeași părere sunt și alți autori [164, p.120; 184, p.14; 187, p.72].

În cazul contrabandei prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM, atunci când fapta prejudiciabilă se exprimă prin inacțiunea de nereturnare pe teritoriul vamal al Republicii Moldova a valorilor culturale scoase din țară, în cazul în care întoarcerea lor este obligatorie, infracțiunea se consideră consumată din momentul expirării termenului stabilit pentru reîntoarcerea valorilor culturale pe teritoriul vamal al Republicii Moldova. Pe aceeași poziție se află și alți autori [185, p.163].

Deși infracțiunile de contrabandă sunt formale, nu este exclusă prezența tentativei ca formă atipică a infracțiunii. Spre exemplu, în următoarele cazuri din practica instanțelor de judecată a fost reținută tentativa la contrabandă:

– *prin sentința Judecătoriei Centru, mun.Chișinău, din 07 martie 2013, s-a constatat în fapt că P.A. intenționa să introducă substanțe psihotrope în proporții deosebit de mari pe teritoriul Republicii Moldova. La 21.04.2011, în baza criteriului aplicat la importul mărfurilor de către SRL „CA” în persoana lui P.A. și informației operative, a fost efectuată cercetarea la fața locului în postul vamal 2 „Poșta” al biroului vamal Chișinău, unde în coletul poștal nr.EE21456937 5 PT, expedit din Portugalia de către S.T. în adresa SRL „CA” situată pe bd.Ștefan cel Mare 65, au fost descoperite și ridicate 40 de pachetele cu inscripția „Special gold original”, 272 de pachetele cu inscripția „Bloom plant feeder”, 20 de pachetele cu inscripția „Kratom herbs”, declarate în documentele vamale și în alte documente de trecere a frontierei de către declarantul B.V., la indicația lui P.A., cu același cod mărfar ca „preparate odoriferante acționând prin ardere [43]”;*

– *C.V., P.D., B.L. și D.C., prin înțelegere prealabilă, având intenția de a trece peste frontiera vamală prin eludarea controlului vamal 9.000 de pachete de țigări, au fost reținuți de colaboratorii poliției de frontieră în timp ce transportau marfa cu o barcă peste râul Prut [145];*

– D.A., urmărind scopul trecerii peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor, fără a fi declarate organului de control vamal, nedispunând de acte care ar confirma proveniența mărfii, prin postul vamal Sculeni, pe direcția de intrare în Republica Moldova, a încercat să introducă fără a declara marfa organului vamal, dar din cauze independente de voința sa, marfa nu a fost introdusă, deoarece a fost reținut de către inspectorii Serviciului Vamal [160].

Dacă tentativa la contrabandă este sancționabilă penal de fiecare dată, atunci pregătirea nu întotdeauna cade sub incidența art.248 CP RM. Doar pregătirea pentru săvârșirea uneia din infracțiunile de contrabandă prevăzute la alin.(2)-(5) art.248 CP RM este considerată infracțiune. *Per a contrario*, pregătirea pentru săvârșirea contrabandei prevăzute la alin.(1) art.248 CP RM nu este pasibilă de pedeapsă penală. Aceasta deoarece contrabanda specificată la alin.(1) art.248 CP RM este o infracțiune ușoară. Iar potrivit alin.(2) art.26, CP RM răspunderii penale și pedepsei penale sunt supuse numai persoanele care au săvârșit pregătirea unei infracțiuni mai puțin grave, grave, deosebit de grave sau excepțional de grave. Deci, pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni ușoare nu cade sub incidența legii penale.

Drept pregătire pentru săvârșirea contrabandei prevăzute la alin.(2)-(4) art.248 CP RM (sancționate penal) pot fi catalogate următoarele acțiuni: achiziționarea bunurilor care se intenționează a fi trecute peste frontiera vamală; amenajarea ascunzișurilor în mijloace de transport, asupra persoanei etc. pentru tănuirea bunurilor; falsificarea documentelor care urmează a fi folosite la trecerea bunurilor peste frontiera vamală; recrutarea complicilor; elaborarea planului etc.

În continuare, ne vom concentra atenția asupra analizei ***laturii obiective a infracțiunilor prevăzute la art.249 CP RM*** – eschivarea de la achitarea plăților vamale.

Latura obiectivă a infracțiunilor prevăzute la art.249 CP RM este formată din: a) fapta prejudiciabilă exprimată în inacțiunea de neachitare a plăților vamale; b) urmările prejudiciabile exprimate în plățile vamale neachitate în termenul stabilit; c) legătura cauzală dintre fapta și urmarea prejudiciabilă.

După unii autori, prin eschivare, în sensul normei de la art.249 CP RM, se subînțelege inacțiunea incriminată penal existentă în cazul posibilității reale de a acționa și presupune neplata intenționată a plăților vamale în termenul stabilit [119, p.27]. Alți autori definesc eschivarea de la achitarea plăților vamale drept refuzul făptuitorului de a achita plățile respective în termenele stabilite de legislația vamală [14, p.295; 166, p.465; 167, p.138]. Mult mai complexă este definiția eschivării dată de Z.M. Abdurahmanov, potrivit căreia aceasta reprezintă fapta îndreptată spre eliberarea ilegală de achitarea plăților vamale sau micșorarea sumei acestora, ori

îndreptată spre restituirea nejustificată a plăților vamale, precum și neachitarea plăților vamale în termenul stabilit în cazul prezenței posibilității de achitare, ori adresarea către organele vamale cu cererea de amânare a achitării plăților vamale în lipsa intenției de executare a obligației de achitare în termenul stabilit ori prezentarea cu bună știință a unor garanții false pentru achitarea plăților vamale [179, p.15-16]. Potrivit autorilor V.D. Laricev și N.S. Ghilimutdinova, eschivarea de la achitarea plăților vamale reprezintă o faptă socialmente periculoasă, intenționată, prevăzută de legea penală și pasibilă de pedeapsă, exprimată în neachitarea totală sau parțială în termenul stabilit a plăților vamale prevăzute de lege, precum și în restituirea ilegală a plăților vamale achitate anterior [204, p.144; 191, p.17]. Privitor la cea din urmă accepțiune precizăm că în acord cu legislația Republicii Moldova, acțiunile care au ca scop restituirea drepturilor de import și de export încasate, cad sub incidența alin.(15) art.287 C.contr. RM.

Generalizând definițiile de mai sus, *grosso modo*, prin *neachitarea plăților vamale* trebuie înțeles refuzul făptuitorului de a-și onora obligația de plată a drepturilor de import/export la trecerea bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova.

Precizăm că infracțiunile analizate pot fi raportate la grupul infracțiunilor pasibile de săvârșire prin inacțiuni mixte. În doctrină se arată că inacțiunea mixtă este inacțiunea care, potrivit legii penale, pe de o parte, este însoțită de varii acțiuni, iar, pe de altă parte, poate duce la producerea unor urmări prejudiciabile [31, p.132]. În acest sens, autorii L.G. Gîrla și Iu.M. Tabarcea afirmă că infracțiunile examinate sunt pasibile de comitere prin metode legate de eschivarea activă, aici fiind incluse astfel de metode de eschivare de la achitarea plăților vamale ca: a) schimbarea domiciliului și săvârșirea altor acțiuni cu scopul de a se ascunde de organul vamal; b) achitarea plăților vamale în volum incomplet etc [192, p.686]. La fel, autorii V.Berliba și R.Cojocarul relevă că eschivarea de la achitarea plăților vamale, în calitate de faptă prejudiciabilă, este definită drept o activitate omisivă exprimată prin refuzul de la achitarea plăților vamale în anumite termene prevăzute de legislația vamală, unde refuzul propriu-zis poate fi realizat prin metode faptice active (prezentarea unor acte false care determină micșorarea cotei plăților vamale) ori pasive (neachitarea în genere a taxelor vamale) [3, p.543-544].

În alt context, pentru a fi în prezența eschivării de la achitarea plăților vamale, este necesar ca făptuitorul să nu-și execute obligația de achitare a plăților vamale în interiorul unui termen stabilit. Tocmai de aceea, semnul constitutiv care le conferă infracțiunilor analizate o fizionomie distinctă rezidă în prezența urmării prejudiciabile, sub forma neachitării plăților vamale în termenul stabilit de lege.

Potrivit art.124 CV RM, drepturile de import și drepturile de export se plătesc în prealabil, până la depunerea declarației vamale. În momentul vămuirii, se acceptă doar plata diferenței

dintre suma calculată și suma plătită în prealabil. Diferența dintre drepturile de import calculate în baza valorii în vamă determinate de organul vamal și drepturile de import calculate în baza valorii în vamă anunțate de declarant se plătește în termenul stabilit la art.199 CV RM, adică în cel mult 5 zile calendaristice din momentul primirii declarației vamale de către organul vamal.

Organul vamal este abilitat să interzică importul de mărfuri pentru care nu au fost plătite drepturile de import, în modul stabilit de Codul vamal. Persoanele fizice care nu sunt subiecți ai activității de întreprinzător plătesc drepturile de import sau de export în momentul trecerii frontierei vamale, cu excepția drepturilor de import sau de export care urmează a fi achitate la vămuirea bagajului neînsoțit și a mijloacelor de transport.

Persoanele juridice și persoanele fizice plătesc drepturile de import și de export în numerar sau prin virament (inclusiv prin carduri) la conturile respective ale Ministerului Finanțelor. Persoanelor juridice li se permite achitarea în numerar doar a diferenței de plată determinate la momentul vămuirii.

La fel, potrivit pct.23 din Ordinul Serviciului Vamal cu privire la aprobarea Regulamentului privind vămuirea bunurilor trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova de către persoanele fizice și a unor formulare tipizate, în cazul în care persoanele fizice declară bunuri pentru trecerea cărora legislația în vigoare prevede plata obligațiilor vamale, organul vamal efectuează calculul și verifică plata acestora. Persoanele fizice care nu practică activitatea de întreprinzător plătesc obligațiile vamale în momentul traversării frontierei vamale.

Data a achitării drepturilor de import și de export, cu excepția achitării acestora prin intermediul cardurilor bancare, se consideră data depunerii de către importator (declarant), exportator (declarant) sau de către un terț a mijloacelor bănești în conturile respective ale Ministerului Finanțelor, fapt confirmat printr-un extras trezorerial.

Plata drepturilor de import și de export prin intermediul cardurilor bancare se consideră efectuată în momentul debitării cu suma plății respective a contului de card din care a fost emis cardul utilizat la plată. Debitarea contului de card respectiv se confirmă prin bonul (chitanța) de plată cu card bancar perfectat la terminal POS sau la alt dispozitiv de utilizare a cardurilor bancare, bon (chitanță) ce se eliberează deținătorului de card. Plata drepturilor de import sau de export efectuată prin intermediul cardurilor bancare nu poate fi anulată decât cu acceptul serviciului respectiv al Serviciului Vamal.

Reglementările vamale permit prelungirea termenului de achitare a plăților vamale. În acest caz, vom fi în prezența infracțiunilor prevăzute la art.249 CP RM, dacă făptuitorul nu a achitat plățile vamale în interiorul termenului prelungit. Cazurile de prelungire sau de eșalonare a

termenului de plată a drepturilor de import și de export sunt stabilite de legislație. În orice caz, nu poate fi prelungit termenul de plată a taxei pentru proceduri vamale (alin.(2) art.126 CV RM).

Infrațiunile prevăzute la art.249 CP RM sunt *materiale*. În doctrină se arată că acestea se consideră consumate în momentul realizării elementului material în condițiile prevăzute de lege [3, p.544]. În ce ne privește, suntem de părere că infrațiunile prevăzute la art.249 CP RM se consideră consumate din momentul neachitării de către făptuitor a plăților vamale în interiorul termenului stabilit, opinie susținută și în doctrină [187, p.94; 166, p.466; 14, p.296; 167, p.139]. În teoria dreptului penal există și părerea potrivit căreia componentele infrațiunilor prevăzute la art.249 CP RM sunt formale, consumându-se din momentul eschivării de la achitarea plăților vamale [110, p.263]. Nu putem susține o atare optică; or, *supra* am demonstrat că în structura laturii obiective a infrațiunilor examinate intră urmarea prejudiciabilă și legătura cauzală dintre elementul material și urmare.

Referitor la mecanismul producerii urmării prejudiciabile, M.A. Cociubei relevă că urmarea prejudiciabilă se exprimă în faptul că statul nu primește plata pe care urma să o primească. Specificul acestui tip al urmării prejudiciabile constă în aceea că făptuitorul nu ia nimic de la stat, activul său patrimonial nu crește, însă acesta își lasă lui ceea ce era obligat să transmită statului în conformitate cu obligațiile sale stabilite prin lege [202, p.14].

În altă privință, susținem cele reliefate în doctrina de specialitate precum că în cazul amânării achitării plăților vamale infrațiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale se vor considera consumate din momentul expirării noului termen pentru care a fost stabilită amânarea achitării plăților [202, p.14].

În alt context, faptele de eschivare de la achitarea plăților vamale trebuie delimitate de faptele de contrabandă. În literatura juridică este pe larg abordată problema delimitării infrațiunilor prevăzute la art.248 CP RM de cele specificate la art.249 CP RM, însă punctele de vedere asupra diverselor aspecte rămân a fi diferite în continuare. Deși se impun unele criterii de disociere a acestor fapte, totuși acestea nu sunt clar stabilite.

Necesitatea stabilirii liniilor de demarcație între aceste infrațiuni apare în ipoteza în care infrațiunile de contrabandă se săvârșesc pe calea folosirii frauduloase a documentelor vamale, prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale. De asemenea, delimitarea acestor infrațiuni este necesară mai cu seamă atunci când sunt trecute peste frontiera vamală mărfuri, obiecte sau alte valori cu excepția celor prevăzute la alin.(2), (3), (4) art.248 CP RM. V.V. Hiliuta adaugă că dificultatea delimitării acestor infrațiuni este dictată de faptul că fac parte din categoria infrațiunilor din sfera activității economice externe, posedă diferențe nesemnificative în ceea ce privește obiectul juridic special, latura obiectivă și latura subiectivă și,

nu în ultimul rând, în dispoziția normelor de incriminare legiuitorul nu a specificat cu exactitate particularitățile acțiunilor ilegale [244].

Un prim criteriu de delimitare îl reprezintă obiectul protecției penale. În cazul infracțiunilor analizate acesta este diferit. Potrivit autorilor ruși O.Cruglova și A.Cotelnicov, dacă obiectul juridic special al infracțiunilor de contrabandă îl formează relațiile sociale cu privire la ordinea de trecere a mărfurilor și a mijloacelor de transport peste frontiera vamală, atunci obiectul juridic special al infracțiunilor de eschivare de la achitarea plăților vamale îl reprezintă relațiile sociale referitoare la ordinea de achitare a plăților vamale către bugetul de stat [203, p.6]. Tot așa și M.Mutu susține: „Delimitarea acestor infracțiuni începe chiar de la obiectul juridic special. Astfel, dacă obiectul infracțiunilor de contrabandă îl constituie inviolabilitatea frontierei vamale (*a se citi* – securitatea frontierei vamale – *n.a.*), atunci obiectul juridic special al faptelor de eschivare de la achitarea plăților vamale îl reprezintă securitatea sistemului de aplicare a impozitelor, și anume – a plăților vamale [119, p.27]”. De asemenea, I.V. Rozumani opinează: „Normele ce incriminează contrabanda nu apără interesele financiare ale statului privitoare la formarea bugetului de stat din contul impozitelor achitate. Pericolul social al infracțiunilor de contrabandă nu constă în faptul că cel vinovat se eschivează de la achitarea impozitelor, ci în aceea că făptuitorul se eschivează de la efectuarea controlului vamal stabilit de stat pentru realizarea eficientă a activității în sfera economică. Criteriu de delimitare a acestor infracțiuni este obiectul material, care, în cazul infracțiunilor de contrabandă, constă în mărfuri și în alte obiecte în proporții mari, în timp ce în cazul faptelor de eschivare de la achitarea plăților vamale acesta este format din plățile vamale în proporții mari [217, p.18]”.

Un alt criteriu de delimitare rezidă în structura și conținutul laturii obiective. Tot prin latura obiectivă infracțiunile examinate se aseamănă cel mai mult. Aici este nevoie de a puncta asupra distincției dintre infracțiunile de contrabandă săvârșite prin metoda nedeclarării sau a declarării neautentice în documentele vamale și cele de eschivare de la achitarea plăților vamale. În celelalte cazuri (în special când infracțiunile de contrabandă presupun eludarea controlului vamal sau tănuirea bunurilor de controlul vamal) nu apar probleme la delimitarea respectivelor infracțiuni.

Astfel, în planul delimitării după semnele laturii obiective, în literatura de specialitate se semnalează că dacă nedeclararea sau declararea neautentică a mărfurilor s-a aflat sau putea să se afle în legătură cauzală cu decizia organului vamal de a se permite trecerea mărfurilor peste frontiera vamală sau au făcut ori au putut face posibilă trecerea fără obstacole peste frontiera vamală, acțiunile făptuitorului trebuie calificate drept contrabandă [215, p.38; 194, p.150-151].

Într-o altă opinie similară, se menționează că în cazul în care indicii denaturați materializați prin documentul prezentat controlului vamal oferă temeiuri și creează condiții necesare pentru trecerea bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova, altfel această trecere neputând avea loc, este prezentă contrabanda sub forma folosirii frauduloase a documentelor, iar dacă documentul fals indică asupra unor caracteristici ale bunului, fapt care permite și într-un caz (cazul când documentul este veridic) și în cel de-al doilea caz (când documentul este fals) trecerea bunului peste frontieră, doar că se micșorează cotele plăților vamale, este vorba despre o eschivare de la achitarea plăților vamale – infracțiune aflată în afara limitelor contrabandei și între care nu poate fi stabilit un concurs ideal de infracțiuni [164, p.144; 163, p.39]. Împărtășim respectiva opinie doar în partea ce ține de imposibilitatea existenței concursului ideal de infracțiuni dintre faptele de contrabandă și cele de eschivare de la achitarea plăților vamale. Susținem pe deplin părerea doctrinară, potrivit căreia „...în legătură cu aceleași bunuri, este de neconceput concursul ideal dintre una din infracțiunile specificate la art.248 și una din infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM. Cele două infracțiuni sunt incompatibile. Aceasta pentru că infracțiunile specificate la art.249 CP RM presupun ca premisă trecerea în condiții de legalitate a bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova [167, p.139]”.

În același timp, nu susținem opinia autorilor, exprimată cu privire la delimitarea infracțiunilor nominalizate. Ne alăturăm opiniei exprimate de V.Stati, conform căreia recurgerea făptuitorului la una dintre metodele de săvârșire a infracțiunilor specificate la art.248 CP RM, chiar dacă se urmărește neachitarea plăților vamale, exclude reținerea la calificare a vreuneia dintre infracțiunile prevăzute la art.249 CV RM, într-o asemenea situație răspunderea aplicându-se numai în conformitate cu una din prevederile de la art.248 CP RM [166, p.467].

Unii autori ruși precizează că faptele de eschivare de la achitarea plăților vamale presupun refuzul de a achita plățile stabilite de legislația vamală, în termenul stabilit, unde acestea trebuie achitate până la depunerea declarației vamale sau concomitent, în timp ce infracțiunile de contrabandă pot fi comise doar în faza depunerii declarației vamale, motiv pentru care acțiunile de achitare a plăților vamale și de trecere a mărfurilor peste frontiera vamală nu coincid în timp, fapt ce exclude prezența concursului ideal între contrabandă și eschivarea de la achitarea plăților vamale [203, p.20]. În opinia autorilor, pe care o considerăm corectă, între aceste infracțiuni poate exista doar concurs real [203, p.20]. I.V. Rozumani consideră că acțiunea de achitare a plăților vamale și de trecere a bunurilor peste frontiera vamală nu se suprapun în timp, fapt ce demonstrează posibilitatea existenței concursului între infracțiunile în cauză [217, p.18]. Susținem respectiva aserțiune cu o singură remarcă – cele două fapte pot intra în concurs real, nu însă ideal. În acest sens, are dreptate R.Sobiețki când afirmă că acțiunile de achitare a plăților

vamale și de trecere peste frontiera vamală a mărfurilor nu coincid în timp, fapt ce excluce concursul ideal (sublinierea ne aparține – *n.a.*) dintre contrabandă și eschivarea de la achitarea plăților vamale [164, p.180]. O poziție similară are P.A. Modestov [209, p.25].

Totodată, suntem de părere că în cazul trecerii peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor prin folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, prin nedeclarare sau declarare neautentică, chiar dacă făptuitorul nu achită plățile vamale corespunzătoare, cele comise trebuie calificate doar drept contrabandă. De aceea, nu putem susține punctul de vedere exprimat de V.V. Hiliuta: „Dacă intenția făptuitorului este îndreptată spre trecerea mărfurilor peste frontiera vamală în proporții mari prin metodele indicate în normele ce incriminează faptele de contrabandă, cele comise trebuie calificate drept contrabandă. Dacă intenția făptuitorului constă în eschivarea de la achitarea plăților vamale în volum deplin sau într-un volum esențial mai mic decât cel care trebuie achitate la trecerea legală a mărfurilor, vom fi în prezența eschivării de la achitarea plăților vamale [244].

Soluția de calificare propusă este reținută și în practica judiciară. Bunăoară, ilustrativă este următoarea speță din practica judiciară a Republicii Moldova, când cele comise au fost încadrate potrivit art.248 CP RM, deși făptuitorul a urmărit diminuarea cuantumului taxelor vamale necesar de achitat la trecerea bunului peste frontiera vamală a Republicii Moldova: *prin sentința Judecătoreiei Hâncești din 14 mai 2014 s-a reținut că la data de 20 decembrie 2007, în postul vamal Leușeni – Albița al Biroului Vamal Leușeni B.E. a prezentat spre vămuire autocarul model „MB”, importat din Turcia în Republica Moldova. În scopul vămuirii autocarului, a prezentat organului vamal pașaportul tehnic al autocarului seria și nr. A 275089 și factura seria și nr. A 020451, în baza căreia a fost procurat din Turcia la prețul de 5.000 dolari SUA. Pentru mijlocul de transport vămuit a fost eliberată adeverința TV 25 nr. 0091228 din 20.12.2007 și întocmită chitanța formular tipizat PV 14 seria și nr. 514702 din 20.12.2007, în baza căreia au fost calculate drepturile de import în sumă totală de 42.897,6 lei. Însă valoarea reală a autocarului importat constituia suma de 54.000 dolari SUA, deci urmau a fi achitate drepturi de import în valoare de 161.425,11 lei. Astfel, urmărind scopul de a se eschiva de la achitarea plăților vamale, B.E. a diminuat prețul de cumpărare al autocarului și, în acest fel, nu a achitat valoarea deplină a drepturilor de import în sumă de 118.527,51 lei, ceea ce constituie proporții deosebit de mari. Împotriva sentinței a declarat apel procurorul, care a solicitat casarea acesteia și pronunțarea unei noi hotărâri, potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care B.E. să fie condamnat în baza art.248 alin.(5) lit.d) CP RM. În motivarea apelului procurorul a indicat că instanța de fond incorect a recalificat acțiunile inculpatului conform art.249 alin.(3) CP RM, deoarece el a comis infracțiunea de contrabandă, și anume: a trecut*

illegal peste frontiera vamală autocarul model „MB”, anul fabricării 1997, cu încălcarea regulilor vamale, prin metoda folosirii frauduloase a documentelor de identificare vamală. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 02 iulie 2014, apelul declarat de procuror a fost respins, ca nefondat. Instanța de apel a constatat că instanța de fond corect a reîncadrat acțiunile inculpatului B.E. în baza art.249 alin.(3) CP RM. În acțiunile inculpatului instanța a constatat prezența laturii obiective a infracțiunii menționate, și anume: că la trecerea automobilului model „MB” el s-a eschivat de la achitarea plăților vamale stabilite de legislație.

Împotriva deciziei nominalizate a declarat recurs ordinar acuzatorul de stat, care a solicitat casarea hotărârii contestate cu remiterea cauzei la rejudecare în aceeași instanță, în alt complet de judecată, invocând că instanța de apel incorect a încadrat fapta. În acest sens, a menționat că latura obiectivă a infracțiunii de contrabandă constituie trecerea peste frontiera vamală, cu încălcarea regulilor vamale, realizată prin declararea neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei. Prin urmare, nu s-a ținut cont de delimitarea infracțiunilor prevăzute de art.248 și 249 CP RM care se face în baza obiectului material și laturii obiective.

Prin decizia instanței de recurs s-a decis admiterea recursului ordinar declarat de procuror, fiind casată total decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău și dispusă rejudecarea cauzei în ordine de apel la aceeași instanță, în alt complet de judecată. În motivarea soluției sale, instanța de recurs a reținut că contrabanda prevăzută la art.248 CP RM reprezintă trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova, cu încălcarea regulilor vamale, a mărfurilor, a obiectelor și a altor valori în proporții mari, eludându-se controlul vamal ori tăinuindu-le de el, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei vamale, săvârșită în proporții deosebit de mari. Suplimentar, instanța de recurs a constatat că instanța de apel nu a luat în considerare faptul că la trecerea frontierei vamale inculpatul a prezentat factura fiscală turcească 8 seria A 763582 din 18.12.2007, eliberată pe numele acestuia, suma indicată fiind de 5000 dolari, însă nu a apreciat probele pe deplin, și anume: că în documentele prezentate de către inculpat sunt cuprinse date neautentice, fiind introduse date care nu corespund realității privitor la prețul autocarului. Acest fapt a fost confirmat prin: declarația vamală de export nr.VU 0069340 din 18.12.2007, unde la pct.22, denumit valuta și suma totală a facturii, este menționată suma de 54.000,00 dolari SUA, iar la pct.42 și 46 din aceeași declarație la prețul pentru unitate și valoarea statistică, este indicată aceeași sumă de bani; factura fiscală seria A nr.020451 din 14.12.2007, unde la prețul pentru

unitate este la fel indicată suma de 54.000,00 dolari SUA; contractul de vânzare-cumpărare a mijlocului de transport cu nr. 07846 din 14.14.2007, unde la pct.3) prețul de vânzare declarat este de 54.000,00 (cinci zeci și patru mii) de dolari SUA [47].

Nu putem susține nici opinia autorului rus E.K. Juravleva, potrivit căreia trecerea intenționată a mărfurilor prin folosirea frauduloasă a documentelor vamale, prin nedeclarare sau declarare neautentică, dacă prin aceasta s-a ajuns la neachitarea plăților vamale (integral sau parțial), excede faptele de contrabandă, fiind necesară calificarea în concurs cu neachitarea plăților vamale [197, p.29]. De aceeași părere este I.Vasilieva [184, p.15]. Considerăm, însă, defectuoasă o asemenea soluție de calificare; or, nu este exclus ca infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM să fie comise cu scopul eschivării de la achitarea plăților vamale. În concluzie aderăm la punctul de vedere exprimat de S.Dușchin și S.Rusov, precum că acțiunea de trecere peste frontiera vamală a mărfurilor și a altor obiecte în proporții mari cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală sau prin nedeclarare ori prin declarare neautentică trebuie calificată doar drept contrabandă, dar nu în concurs cu eschivarea de la achitarea plăților vamale [196, p.46]. Tot așa și autorii Comentariului Codului penal din 2009 susțin: „Aplicarea de către vinovat cel puțin a unei metode caracteristice infracțiunilor de contrabandă, în scopul de a evita achitarea taxelor vamale, demonstrează lipsa în acțiunile vinovatului a infracțiunilor prevăzute de art.249 CP RM. Cele comise urmează a fi încadrate potrivit art.248 CP RM [3, p.544]”.

În aceeași ordine de idei, cu privire la delimitarea celor două fapte, de remarcat e și aserțiunea autorului moldav M.Mutu, care stabilește distincția între infracțiunile analizate prin prisma identificării momentului de consumare a acestora: „Infracțiunile de contrabandă se consumă din momentul trecerii de fapt a frontierei vamale (în cazul introducerii bunurilor pe teritoriul Republicii Moldova) sau din momentul depunerii declarației vamale (în cazul scoaterii bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova), în timp ce infracțiunile de eschivare de la achitarea plăților vamale se consideră consumate din momentul expirării termenului pentru achitarea plăților vamale, adică până la depunerea declarației vamale [119, p.27]”. Prin urmare, autorul ajunge la concluzia, pe care o îmbrățișăm, că infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM se consumă anterior infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM (adică, în momentul depunerii declarației vamale plățile vamale trebuie să fie deja achitate), fiind deci posibil cumulul real (*a se citi* – concursul real – *n.a.*) al celor două infracțiuni. În opinia aceluiași autor, la care subscriem, în cazul persoanelor fizice care nu sunt subiecți ai activității de întreprinzător (acestea plătesc drepturile de import sau de export în momentul trecerii frontierei vamale) cele comise ar trebui

calificate potrivit art.248 CP RM, nefiind prezent concursul ideal dintre art.248 și art.249 CP RM [119, p.27].

La fel, spre deosebire de infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM, în cazul celor specificate la art.249 CP RM, locul comiterii infracțiunii nu are importanță la calificare. De asemenea, faptele de eschivare de la achitarea plăților vamale pot fi comise prin variate metode, nestipulate de legiuitor (refuzul direct de la achitare, schimbarea domiciliului, ignorarea înștiințărilor privind necesitatea plății etc.). Deci, metodele cu care se comit infracțiunile prevăzute la art.249 CP al RM sunt: refuzul expres de a deconta plățile vamale; ignorarea somațiilor de achitare a plăților vamale; schimbarea domiciliului sau a sediului social etc., în raport cu metodele cu care sunt săvârșite infracțiunile prevăzute la art. 248 CP al RM.

În continuare, efortul nostru va fi îndreptat spre analiza *laturii obiective a infracțiunilor vamale potrivit legislației României*. Vom începe cu cercetarea contrabandei prevăzute la art.270 CV Rom. Elementul material al infracțiunii prevăzute la alin.(1) art.270 CV Rom constă în fapta prejudiciabilă exprimată prin acțiunea de introducere sau de scoatere din țară, prin orice mijloace, a bunurilor sau a mărfurilor, prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal.

Fapta de contrabandă săvârșită prin trecerea peste frontieră a bunurilor, prin sustragerea de la controlul vamal, are ca cerință intrinsecă laturii obiective împrejurarea că se comite prin alte locuri decât cele stabilite pentru controlul vamal [141, p.57]. Nu contează locul exact prin care au fost trecute mărfurile. Important e ca acesta să nu constituie unul special stabilit pentru trecerea mărfurilor peste frontiera vamală. În doctrină se arată că pentru existența infracțiunii nu interesează locul efectiv prin care mărfurile sau alte bunuri sunt trecute peste frontiera de stat a României, ci împrejurarea că acele mărfuri sau alte bunuri nu sunt prezentate pentru efectuarea controlului vamal înainte de scoaterea din țară sau, după caz, imediat după introducerea în țară a acestora [178, p.305].

Esența acestei norme ne conduce la ipoteza că nu contează valoarea sau felul bunurilor care se încearcă a fi trecute peste frontieră, ci modul în care se concretizează „prin orice mijloace” și prin locuri unde nu se desfășoară controlul organelor vamale, astfel nerespectarea legii fiind mai mult decât o certitudine. Deci, observăm că pentru a fi incidentă respectiva normă de incriminare, este necesar ca bunurile să fi fost introduse sau scoase prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal. În acest sens, potrivit art.2 CV Rom, introducerea sau scoaterea din țară a mărfurilor, a mijloacelor de transport și a oricăror altor bunuri este permisă numai prin punctele de trecere a frontierei de stat. Locurile stabilite pentru trecerea frontierei vamale sunt *birourile vamale* sau *punctele vamale* care sunt organizate în cadrul punctelor de control pentru trecerea frontierei. În literatura de specialitate s-a arătat că premisa principală de la care se pleacă

în stabilirea regimului vamal este aceea că introducerea în sau scoaterea din țară a mărfurilor, a mijloacelor de transport și a oricăror alte bunuri este permisă numai prin punctele de control pentru trecerea frontierei de stat, iar la trecerea frontierei de stat acestea sunt supuse vămuirii de către autoritățile vamale [7, p.306]. *Per a contrario*, nu poate fi aplicată norma dată dacă bunurile au fost trecute peste frontiera vamală prin punctele de trecere a frontierei de stat, chiar dacă în condiții ilegale. În asemenea cazuri, eventual, se va aplica o altă normă de incriminare (de exemplu, alin.(2) art.270 CV Rom). În sensul legii penale a Republicii Moldova, o astfel de trecere (se are în vedere cea prevăzută la alin.(1) art.270 CV Rom) presupune eludarea controlului vamal, sub aspectul evitării punctelor de trecere a frontierei vamale, nu și sub aspectul evitării trecerii în cadrul orelor de program. Corect remarcă autorul V.Stati că în contextul legii penale a Republicii Moldova, comparativ cu cea a României, eludarea controlului vamal vizează nu doar aspectul spațial, ci și aspectul temporal al eludării [165, p.167].

Potrivit alin.(2) art.270 CV Rom, constituie, de asemenea, infracțiune de contrabandă și se pedepsește potrivit alin.(1): a) introducerea în sau scoaterea din țară prin locurile stabilite pentru control vamal, prin sustragere de la controlul vamal, a bunurilor sau a mărfurilor care trebuie plasate sub un regim vamal, dacă valoarea în vamă a bunurilor sau a mărfurilor sustrase este mai mare de 20.000 lei în cazul produselor supuse accizelor și mai mare de 40.000 lei în cazul celorlalte bunuri sau mărfuri; b) introducerea în sau scoaterea din țară, de două ori în decursul unui an, prin locurile stabilite pentru control vamal, prin sustragere de la controlul vamal, a bunurilor sau a mărfurilor care trebuie plasate sub un regim vamal, dacă valoarea în vamă a bunurilor sau a mărfurilor sustrase este mai mică de 20.000 lei în cazul produselor supuse accizelor și mai mică de 40.000 lei în cazul celorlalte bunuri sau mărfuri; c) înstrăinarea sub orice formă a mărfurilor aflate în tranzit vamal.

De remarcat că norma de la alin.(2) art.270 CV Rom incriminează trei fapte distincte.

Elementul material al infracțiunii prevăzute la lit.a) alin.(2) art.270 CV Rom îl formează acțiunea de introducere în sau scoatere din țară prin locurile stabilite pentru control vamal, prin sustragere de la controlul vamal, a bunurilor sau a mărfurilor care trebuie plasate sub un regim vamal, în proporțiile stabilite. Contrabanda prevăzută la lit.a) alin.(2) art.270 CV Rom a fost reținută în următorul caz din practica judiciară: *V.V., în baza aceleiași rezoluții infracționale, în perioada iunie 2009 – februarie 2010, a introdus și a scos din România, prin locurile stabilite pentru controlul vamal, prin sustragerea de la controlul vamal, 11 transporturi de produse contrafăcute (țigări și parfumuri, provenind din China sau, după caz, Turcia), care trebuiau plasate sub un regim vamal și a căror valoare în vamă era mai mare de 20.000 lei* [61].

Elementul material al infracțiunii prevăzute la lit.b) alin.(2) art.270 CV Rom îl formează acțiunea de introducere în sau de scoatere din țară de două ori în decursul unui an, prin locurile stabilite pentru control vamal, prin sustragere de la controlul vamal, a bunurilor sau a mărfurilor care trebuie plasate sub un regim vamal. În fine, elementul material al infracțiunii prevăzute la lit.c) alin.(2) art.270 CV Rom îl formează fapta de înstrăinare sub orice formă a mărfurilor aflate în tranzit vamal.

În cele ce urmează vom supune analizei elementul material al fiecăreia dintre cele trei infracțiuni. *Ab initio* menționăm că, în conformitate cu pct.18 art.4 CV Rom, controlul vamal este definit drept acțiunile specific efectuate de autoritatea vamală pentru a asigura aplicarea corectă a reglementărilor vamale și poate să includă verificarea mărfurilor, a datelor înscrise în declarație, existența și autenticitatea documentelor electronice sau scrise, examinarea evidențelor contabile ale agenților economici și a altor înscrisuri, a bagajelor și a altor mărfuri transportate de sau aflate asupra persoanelor, precum și efectuarea de verificări administrative și de alte acțiuni asimilate.

Grosso modo, comparativ cu contrabanda prevăzută la alin.(1), în cea prevăzută la lit.a) și b) alin.(2) art.270 CV Rom, trecerea frontierei vamale are loc prin punctele de trecere a frontierei, dar prin sustragerea bunurilor de la controlul vamal. Totuși, legiuitorul leagă un astfel de comportament de valoarea bunurilor sustrase de la efectuarea controlului vamal. Nu același lucru este valabil în cazul săvârșirii faptei de cel puțin două ori pe parcursul unui an. Astfel, cerințele suplimentare legate de valoarea minimă, ce diferă în funcție de tipul bunurilor sau al mărfurilor accizabile sau neaccizabile și de numărul actelor comise în decursul unui an, pe care le regăsim în cuprinsul acestui articol, au fost introduse de legiuitor pentru ca fapta să constituie contrabandă și să se încadreze în sfera penală.

Care trebuie să fie soluția de încadrare în ipoteza în care mărfurile sunt trecute peste frontiera vamală a României printr-un punct de trecere a frontierei, dar care este neautorizat pentru trecerea anumitor mărfuri (care de fapt și sunt trecute) sau în ipoteza în care bunurile sunt trecute pe cale rutieră prin puncte de trecere autorizate pentru transportul feroviar?

Răspunsul la această întrebare îl desprindem din următorul fragment din practica judiciară a României: „În conformitate cu dispozițiile art.270 alin.(1) din Legea nr.86/2006 privind Codul vamal al României, introducerea în sau scoaterea din țară, prin orice mijloace, a bunurilor sau mărfurilor, prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal, constituie infracțiunea de contrabandă. În cazul mărfurilor purtătoare de accize, cum sunt țigările, prin locuri stabilite pentru control vamal se înțeleg vămile autorizate, prin acte normative, să permită intrarea, ieșirea și tranzitul mărfurilor purtătoare de accize. Prin urmare, scoaterea din țară a mărfurilor

purtătoare de accize, prin vămi neautorizate să permită ieșirea din țară a acestei categorii de mărfuri sau scoaterea din țară a mărfurilor purtătoare de accize pe cale rutieră, prin vămi autorizate să permită ieșirea din țară a acestei categorii de mărfuri pe cale feroviară, constituie infracțiunea de contrabandă [53]”.

În altă privință, este neclară poziția legiuitorului român în incriminarea faptei de trecere a bunurilor peste frontiera vamală prin punctele de trecere a frontierei, însă doar prin sustragerea bunurilor de la controlul vamal. În aceste condiții scapă de sub incidența legii acțiunea de trecere a bunurilor prin punctele de trecere a frontierei, dar prin alte metode decât prin sustragere. Nu avem cum să nu agreăm opinia exprimată de I.C. Pașca, care susține că o asemenea manieră legislativă dovedește că nu orice activitate de trecere a bunurilor peste frontieră și care are ca rezultat neplata unor taxe constituie contrabandă [132, p.41]. Într-adevăr, care trebuie să fie soluția de calificare în ipoteza trecerii bunurilor peste frontiera vamală a României, prin punctele de trecere, dar prin nedeclararea bunurilor sau prin declararea neautentică, adică prin alte metode decât cea de sustragere de la controlul vamal? Este clar că un asemenea comportament nu cade sub incidența alin.(2) art.270 CV Rom, dar nici sub a unei alte norme. Or, nedeclararea sau declararea neautentică nu pot fi echivalate cu sustragerea de la controlul vamal. Sustragerea implică ascunderea (tăinuirea) bunurilor. Nu același lucru este valabil pentru nedeclararea sau declararea neautentică. În acest sens, I.C. Pașca corect opinează că, deși ar fi echitabil ca o astfel de faptă să se asimileze contrabandei, nu putem, totuși, să nu observăm că norma de incriminare, astfel cum este formulată în prezent, nu acoperă toate ipotezele în care bunurile sunt trecute prin punctul de control vamal fără a fi achitate taxele aferente [132, p.39]. De aceea, cu titlu *de lege ferenda* propunem ca în locul sustragerii bunurilor de la controlul vamal să fie specificată expresia „prin orice mijloace”, similar normei de la alin.(1) art.270 CV Rom, astfel încât sub incidența normei de la alin.(2) art.270 CV Rom să cadă orice trecere ilegală a frontierei vamale prin punctele de trecere a frontierei, inclusiv prin nedeclarare sau declarare neautentică.

În aceeași ordine de idei, prin *înstrăinare*, în sensul lit.c) alin.(2) art.270 CV Rom, trebuie înțeles acțiunea de transmitere în proprietate sau în posesie și în folosință unei persoane (fizice sau juridice) a bunurilor aflate în regim vamal de tranzit.

În alt registru, potrivit alin.(3) art.270 CV Rom, sunt asimilate infracțiunii de contrabandă și se pedepsesc potrivit alin.(1) colectarea, deținerea, producerea, transportul, preluarea, depozitarea, predarea, desfacerea și vânzarea bunurilor sau a mărfurilor care trebuie plasate sub un regim vamal, cunoscând că acestea provin din contrabandă sau sunt destinate săvârșirii acesteia.

Este lesne de remarcat că această faptă constituie o formă specială a favorizării infracțiunii de contrabandă. Legiuitorul a dorit să asimileze cu contrabanda faptele oblice, care vin să înlesnească sau să ascundă fapta de contrabandă. De fapt, cel de-al treilea alineat a fost introdus odată cu intrarea în vigoare a Ordonanței de urgență a Guvernului României nr.54/2010 din 23 iunie 2010 [123], alineat ce incriminează actele asimilate contrabandei. Exemplificativ este următorul caz din practica judiciară: *la data de 9 martie 2011, I.P.J. Giurgiu, Serviciul de Investigare a Fraudelor s-a sesizat din oficiu împotriva numiților Z.M., Z.F., D.N., D.E., D.V., D.C.L, D.C.F., D.F., N.E. și C.R., existând indicii că aceștia dețin și comercializează țigarete ce provin din contrabandă. S-a constatat că principalele activități ilicite ale grupării infracționale nestructurate erau concretizate în achiziționarea, depozitarea și comercializarea de importante cantități de țigarete netimbrate, provenite din contrabandă și contrafăcute. Țigarele respective au fost achiziționate din Bulgaria sau din București și comercializate pe raza municipiului Giurgiu, în special în zona denumită „Piața C [60].” Decizii similare au fost luate și pe marginea altor cauze penale [57; 58].*

La art.271 CV Rom, este incriminată fapta de contrabandă calificată. Elementul material al numitei infracțiuni este format din fapta prejudiciabilă exprimată prin acțiunea de introducere în sau scoatere din țară, fără drept, a anumitor bunuri ce posedă calități speciale (de exemplu, arme, droguri etc.). Nu contează la încadrare metoda de trecere a bunurilor cu statut special peste frontiera vamală a României. Aceasta poate să se exprime atât prin sustragerea de la controlul vamal, cât și prin eludarea controlului vamal. De aceea, susținem punctul de vedere din literatura de specialitate, potrivit căruia elementul material al infracțiunii de contrabandă calificată subzistă, indiferent de modul de introducere în sau scoatere din țară a unor astfel de bunuri, adică manifest sau ocult (prin dosire, prin ascundere meșteșugită) etc [177, p.268].

La fel, este necesar ca trecerea să fie una ilegală, adică în lipsa dreptului persoanei de a introduce sau a scoate bunurile în/de pe teritoriul vamal al României. În prezența unui asemenea drept, cele comise nu vor constitui contrabandă.

Expresia „fără drept” întâlnită în cuprinsul articolului a înlocuit expresia „fără autorizație” din vechiul Cod vamal în redacția anului 1997. De remarcat că formula din actuala redacție este mai largă decât cea din vechea redacție. În orice caz, lipsa autorizației implică lipsa dreptului persoanei de a trece bunurile respective peste frontiera vamală a României. Deși este o expresie mai largă, sintagma „fără drept”, în cele mai dese cazuri, presupune lipsa autorizației de introducere/scoatere a bunurilor în/de pe teritoriul vamal al României. Deci, se va considera că trecerea entităților sus-numite peste frontiera vamală are loc fără drept în următoarele cazuri: a) persoanei nu i-a fost eliberată autorizație; b) persoanei i-a fost eliberată autorizație de către un

organ incompetent; c) autorizația a fost eliberată de organul competent, dar cu încălcarea regulilor de eliberare (de exemplu, aceasta a fost eliberată de o persoană neîmputernicită etc.); d) autorizația a fost retrasă; e) autorizația a fost eliberată pentru anumite bunuri, însă făptuitorul trece alte bunuri peste frontiera vamală (de exemplu, autorizația este eliberată pentru scoaterea substanțelor stupefiante, însă făptuitorul trece peste frontiera vamală substanțe psihotrope etc.); e) autorizația este eliberată pentru trecerea peste frontiera vamală a unei cantități de bunuri, însă făptuitorul trece o altă cantitate (mai mare decât cea indicată în autorizație).

Deci, cerința legală vizează absența unui înscris oficial prin care se îngăduie, de către autoritățile publice române competente, să se introducă, să se scoată sau să se tranziteze peste frontieră anume bunuri ca: arme, muniții, materiale explozive, substanțe stupefiante și psihotrope etc [177, p.268].

În ipoteza în care făptuitorul realizează acțiuni suplimentare în privința entităților materiale prevăzute la art.271 CV Rom, cele comise pot fi încadrate potrivit regulilor concursului de infracțiuni. Exemplificativ în acest sens este următoarea speță din practica judiciară: *inculpatul Z.M., instigat de inculpatul C.A., a efectuat demersurile necesare pentru procurarea din Spania și introducerea în România, disimulată într-un colet expediat prin intermediul unei societăți ce prestează servicii de curierat, a unei arme de foc, respectiv a unui pistol marca B. model 85 auto Cat. 8686, calibrul 9 mm, PA, fabricat în Italia, seria CG, ce constituie o armă de foc neletală, fabricată special pentru gaze iritant-lacrimogene, pe care dorea să o achiziționeze și, eventual să o revândă* [55]. De menționat că instanța a încadrat acțiunile infracționale atât potrivit art.271 CV Rom (pentru contrabandă cu arme), cât și conform art.138 din Legea privind regimul armelor și al munițiilor, nr.295/2004 (pentru efectuarea, fără drept, a operațiunilor cu arme sau muniții).

În alt context, latura obiectivă a infracțiunii de folosire de acte nereale (art.272 CV Rom) este formată din elementul material exprimat prin acțiunea de folosire la autoritatea vamală a documentelor vamale, de transport sau comerciale care se referă la alte mărfuri sau bunuri ori la alte cantități de mărfuri sau bunuri decât cele prezentate în vamă.

Folosirea înseamnă întrebuințarea efectivă a unuia sau mai multor documente vamale privind alte bunuri. Nu este, deci, suficientă pentru existența acestei cerințe esențiale a laturii obiective a contrabandei simpla deținere în vederea eventualității folosirii documentului vamal fals ori a documentului vamal privind alte bunuri (adică, simpla manifestare, spre exemplu, a avea asupra sa un atare document la punctul de control vamal) [141, p.74; 177, p.275-276]. Folosirea are accepțiunea de servire de un document vamal, de transport sau comercial (mai multe documente) care se referă la alte mărfuri sau bunuri, mai precis – de servire prin depunere,

prin prezentare, prin înfățișarea documentului vamal ca mijloc adevărat, respectiv, ca dovadă privind anume mărfuri sau bunuri supuse controlului autorităților publice competente din unitățile vamale, fie de la punctele de control pentru trecerea frontierei de stat a României, fie din interiorul țării [177, p.272].

Folosirea de acte nereale se aseamănă, în mare parte, cu faptele de contrabandă din legislația penală a Republicii Moldova atunci când în calitate de metodă de săvârșire a infracțiunii apare folosirea frauduloasă a documentelor vamale. Or, în sensul art.248 CP RM, una dintre formele folosirii frauduloase a documentelor vamale constă în folosirea unor documente care se referă la alte bunuri decât cele trecute peste frontiera vamală. De aceea, explicațiile efectuate *supra*, pe marginea analizei respectivei metode în contextul art.248 CP RM, sunt relevante și pentru studiul infracțiunii prevăzute la art.272 CV Rom.

Precizăm că în cazul folosirii de acte nereale suntem în prezența unei infracțiuni de înșelăciune care se săvârșește într-un domeniu și în condiții specifice. Susținem pe deplin poziția exprimată în literatura de specialitate, potrivit căreia, în acest caz, activitatea ilicită constituie, în mod evident, o inducere în eroare prin prezentarea unei entități materiale mincinoase (*a se citi – care nu corespunde realității – n.a.*) ca adevărată [121, p.84].

În alt registru, latura obiectivă a infracțiunii de folosire de acte falsificate (art.273 CV Rom) este formată din elementul material concretizat în acțiunea de folosire, la autoritatea vamală, a documentelor vamale, de transport sau comerciale falsificate.

Ca și în cazul infracțiunii prevăzute la art.272 CV Rom, făptuitorul uzează de trei categorii de documente falsificate pentru trecerea bunurilor peste frontiera vamală, și anume: a) documente vamale; b) documente de transport; c) documente comerciale. Conținutul acestor documente nu corespunde realității. Pentru a fi în prezența infracțiunii analizate făptuitorul trebuie să prezinte numitele documente către autoritatea vamală. Simpla deținere a acestora fără a fi prezentate organului vamal nu formează infracțiunea prevăzută la art.273 CV Rom.

Similar faptei de folosire de acte nereale, legea nu specifică în ce constă acțiunea de folosire și nu indică vreun mod de săvârșire a ei. În consecință, sensul în care această noțiune este utilizată în text nu poate fi altul decât cel din vorbirea curentă, din limbajul comun. Așadar, un act este folosit la autoritatea vamală atunci când este întrebuințat pentru a dovedi o împrejurare, înfățișat, prezentat ori depus pentru a fi examinat, înregistrat etc. Folosirea nu se poate realiza prin omisiune, prin abstențiunea făptuitorului de a da la iveală actul nereal sau falsificat. Este absolut necesar ca actul deținut să fie scos „din starea sa ocultă și inertă”, chiar dacă autoritatea căreia i s-a înfățișat nu l-a examinat încă și nu s-a pronunțat asupra valabilității sale. Cu alte cuvinte, nu este suficientă simpla deținere a actelor nereale sau falsificate în vederea

unei eventuale folosiri, infracțiunea consumându-se din momentul prezentării, depunerii, înfățișării actelor [129, p.64].

Precizăm că norma de incriminare de la art.273 CV Rom este una specială în raport cu norma de la art.323 CP Rom, normă care incriminează fapta de uz de fals. Altfel spus, folosirea unor documente vamale, de transport sau comerciale, la autoritatea vamală, constituie un caz special de uz de fals, în sensul normei de la art.323 CP Rom.

Ca și în cazul infracțiunilor de contrabandă prevăzute de legislația penală a Republicii Moldova, infracțiunile vamale prevăzute de legislația României sunt *formale*, fiind considerate consumate din momentul realizării elementului material. Pornind de la faptul că legea nu a stabilit *expressis verbis* vreo condiție privitoare la rezultatul infracțiunilor de contrabandă, în literatura juridică se menționează că acestea ar avea ca rezultat întotdeauna o stare de pericol și niciodată o vătămare materială [16, p.88]. În acest sens, V.Bujor și O.Pop consemnează că infracțiunile de contrabandă sunt infracțiuni de pericol, iar raportul de cauzalitate rezultă „*ex re*” [15, p.37]. Totuși, în doctrină se opinează că infracțiunea de folosire de acte nereale este materială, urmarea prejudiciabilă apărând pe post de element constitutiv al laturii obiective, aceasta constând în rezultatul exprimat prin depunerea efectivă la autoritatea vamală a documentelor nereale și în prezentarea la vamă a altor bunuri sau mărfuri decât cele înscrise în documentele respective [175, p.170]. În replică, D.Țicău afirmă, pe bună dreptate, că folosirea de acte nereale, fiind o infracțiune formală (în norma legală nefiind indicat vreun rezultat, ci doar acțiunea de folosire a unor documente conținând date nereale), se consideră consumată din momentul realizării simplei acțiuni de folosire a unor astfel de documente, adică din momentul în care documentele sunt prezentate autorităților vamale [173, p.113].

Potrivit art.275 CV Rom, tentativa la infracțiunile vamale se pedepsește. Totodată, comparativ cu legislația penală a Republicii Moldova, pregătirea la săvârșirea unei infracțiuni vamale nu este pedepsită penal, aceasta deoarece legiuitorul român nu stabilește pregătirea la infracțiune în calitate de formă atipică a infracțiunii.

4.2. Latura subiectivă a infracțiunii

Vom începe cu analiza laturii subiective a infracțiunilor vamale prevăzute de legislația penală a Republicii Moldova.

Cercetătorul român V.Mirișan afirmă că latura subiectivă a infracțiunii se deduce întotdeauna din latura obiectivă și constă dintr-un complex de stări de conștiință specifice care preced și însoțesc acțiunea sau inacțiunea făptuitorului și care sunt dirijate în vederea producerii

anumitor urmări periculoase, sau, chiar dacă nu sunt dirijate în această direcție, produc totuși astfel de urmări, din cauza ușurinței sau a neglijenței infractorului [118, p.71].

Latura subiectivă face parte din conținutul constitutiv al infracțiunii, având ca elemente componente: elementul subiectiv (vinovăția cu modalitățile sale), mobilul și scopul, ca cerințe esențiale ale unor infracțiuni. Or, latura subiectivă constă în atitudinea psihică a persoanei care a săvârșit infracțiunea, atitudine alcătuită din elemente intelective, afective și volitive, pe baza cărora se stabilește vinovăția. A.Mariț menționează: „Vinovăția privește latura subiectivă a infracțiunii, latură care cuprinde două componente, doi factori: conștiința și voința. Conștiința deliberază asupra săvârșirii faptei și asupra tuturor motivelor care pot determina luarea unei hotărâri, se produce o trecere de la manifestarea de conștiință la manifestarea de voință, care diriguată de conștiință mobilizează și dinamizează energiile necesare în vederea și pentru punerea în executare a hotărârii luate, această răsfrângere a factorului de conștiință asupra faptului de voință, ceea ce constituie aspectul caracteristic al laturii subiective care este vinovăția [117, p.173]”.

În acest sens, latura subiectivă a componentei infracțiunii constituie partea interioară a infracțiunii, care determină atitudinea psihică a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă săvârșită și față de urmările acesteia, sub raportul conștiinței, voinței și emoțiilor sale.

Privitor la infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM reunite sub denumirea marginală de contrabandă, precizăm că acestea sunt comise intenționat. Ne alăturăm punctului de vedere exprimat de T.A. Dicanova, în acord cu care trecerea din neglijență a mărfurilor peste frontiera vamală eludându-se controlul vamal sau prin nedeclarare ori declarare neautentică nu poate forma componenta de contrabandă [194, p.150; 215, p.37]. Tot așa și S.Dorojcov indică că dacă trecerea bunurilor se face prin nedeclararea din imprudență a acestora, răspunderea penală pentru contrabandă se exclude [195, p.9]. Autorii ruși V.D. Laricev și N.S. Ghilimutdinova menționează, în general, că infracțiunile economice sunt comise doar intenționat [204, p.150].

Referitor la modalitatea concretă a intenției, în teoria dreptului penal se relevă că infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM pot fi comise doar cu intenție directă [192, p.680; 12, p.196; 166, p.459; 3, p.540; 14, 292; 167, p.135]. Și în literatura de specialitate străină se remarcă o poziție similară [220, p.24; 229, p.297; 228, p.567; 209, p.20; 201, p.24; 190, p.19; 224, p.52; 185, p.153; 186, p.87; 215, p.37; 195, p.9; 198, p.75; 187, p.78]. Astfel, infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM nu pot fi comise cu intenție indirectă (eventuală) sau din imprudență [125, p.83]. Totuși, apare ca firească întrebarea: de ce infracțiunile specificate la art.248 CP RM nu pot fi comise din imprudență sau cu intenție indirectă? Răspunzând la această întrebare, accentuăm că infracțiunile formale (așa cum sunt și infracțiunile reunite sub denumirea

marginală de contrabandă) nu pot fi comise decât cu intenție directă. Imprudența, ca formă a vinovăției, este străină componentelor de infracțiune formale. Același lucru este valabil pentru intenția indirectă. În acest sens, în doctrină se arată, cu drept cuvânt, că, în ce privește vinovăția față de însăși acțiunea ce formează latura obiectivă a infracțiunilor formale, aceasta poate să se exprime doar sub forma intenției directe, deoarece voința persoanei în aceste cazuri este îndreptată spre săvârșirea acțiunii [232, p.214]. Are dreptate autorul bielorus A.Z. Ignatiuc când afirmă că în lipsa intenției directe a persoanei ce trece bunuri peste frontiera vamală aceasta nu poate fi trasă la răspundere penală pentru comiterea infracțiunilor de contrabandă [198, p.76]. În cele din urmă, nu putem îmbrățișa punctul de vedere al acelor autori care consideră că infracțiunile de contrabandă pot fi comise atât cu intenție directă, cât și cu intenție indirectă [2, p.398; 1, p.538]. De asemenea, și practica judiciară este uniformă în ceea ce privește modalitatea intenției. Ilustrativă în acest sens este următoarea speță: *S.R., la 21.03.2013, aflându-se pe teritoriul Republicii Moldova, acționând cu intenție directă (sublinierea ne aparține – n.a.), urmărind scopul trecerii prin contrabandă a mărfurilor în proporții deosebit de mari peste frontiera vamală a Republicii Moldova, în prealabil a ascuns în locuri special pregătite un lot de marfă constituit din medicamente* [149].

În altă privință, în opinia lui Iu.I. Sucicov, intenția directă în cadrul infracțiunilor de contrabandă cuprinde în sine conștientizarea de către făptuitor a caracterului socialmente periculos al faptei comise (acțiunii sau inacțiunii), previziunea urmărilor prejudiciabile și dorința survenirii acestora [224, p.52]. Nu putem susține acest punct de vedere, aceasta deoarece infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM sunt formale, ceea ce face inadmisibil ca atitudinea psihică a făptuitorului să cuprindă previziunea urmărilor prejudiciabile, cu atât mai mult dorința survenirii lor. Atitudinea psihică a făptuitorului se reduce la conștientizarea caracterului prejudiciabil al acțiunii/inacțiunii comise și la dorința acestuia de a le săvârși.

În aceeași ordine de idei, potrivit opiniei expuse de I.V. Rozumani, latura subiectivă a infracțiunilor de contrabandă se caracterizează prin vinovăție sub forma intenției directe, când persoana conștientizează pericolul social al acțiunilor sale de trecere ilegală peste frontiera vamală a unor mărfuri concrete sau a altor bunuri și dorește săvârșirea acestora. Conștientizarea caracterului socialmente periculos al trecerii ilegale peste frontiera vamală a bunurilor, care sunt limitate sau interzise în circuitul civil, presupune atât înțelegerea faptică de către vinovat, cât și înțelegerea socială a celor comise [217, p.16]. Deci, făptuitorul trebuie să conștientizeze nu doar caracterul prejudiciabil al faptei sale, ci și calitățile bunurilor trecute ilegal peste frontiera vamală. Astfel, dacă făptuitorul trece peste frontiera vamală substanțe narcotice, atitudinea psihică a acestuia trebuie să cuprindă conștientizarea faptului introducerii sau scoaterii pe/de pe

teritoriul vamal nu a unor simple bunuri, ci a unor substanțe narcotice. Deci, atunci când legea cere prezența unor calități speciale pentru bunurile trecute peste frontiera vamală făptuitorul trebuie să conștientizeze că bunurile respective posedă calitățile cerute de lege. De exemplu, pentru a fi în prezența contrabandei calificate, prevăzute la alin.(4) art.248 CP RM, este necesar ca făptuitorul să cunoască faptul că trece peste frontiera vamală valori culturale, dar nu alte tipuri de bunuri. Dacă făptuitorul crede eronat că trece peste frontiera vamală bunuri ce nu posedă anumite calități speciale, deși bunurile aveau o astfel de calitate (acesta crede că trece peste frontiera vamală medicamente, dar în realitate bunurile trecute ilegal constituie substanțe narcotice), calificarea celor comise se va face în corespundere cu conținutul și cu orientarea intenției persoanei vinovate, adică potrivit alin.(1) art.248 CP RM (cu condiția prezenței proporțiilor mari), cu reținerea suplimentară a art.27 CP RM. Alta va fi soluția de calificare în ipoteza în care făptuitorul consideră eronat că trece peste frontiera vamală bunuri ce posedă anumite calități speciale, în realitate bunurile trecute ilegal neavând vreo calitate specială. De exemplu, dacă făptuitorul consideră că trece peste frontiera vamală substanțe narcotice, în realitate acestea fiind simple medicamente, cele comise nu pot fi încadrate potrivit alin.(1) art.248 CP RM, ci ca tentativă la contrabanda calificată, adică în conformitate cu art.27, alin.(2) art.248 CP RM. Aceasta deoarece intenția infractorului a fost îndreptată spre trecerea ilegală peste frontiera vamală nu a unor simple bunuri, ci a unor bunuri ce se bucură de anumite calități speciale, conferite de legiuitor la adoptarea textului norme de incriminare. Totodată, între intenția făptuitorului și cele comise în realitatea obiectivă există o neconcordanță. Intenția făptuitorului nu și-a găsit concretizarea deplină în realitatea obiectivă. Acesta a avut intenția de a trece peste frontiera vamală substanțe narcotice, dar a trecut simple medicamente. Deci, intenția făptuitorului nu a fost realizată integral, pentru ce la calificare trebuie reținută norma de la art.27 CP RM.

De asemenea, în practică se pot întâlni cazuri când unele persoane sunt folosite în acțiunile de contrabandă fără știrea lor. Astfel, ele nu întrunesc latura subiectivă a componenței de infracțiune. Din dispozițiile legale reiese că asemenea persoane nu urmează a fi trase la răspundere penală [125, p.84]. Fiind induse în eroare și, respectiv, folosite în calitate de instrument la săvârșirea infracțiunii, acestea nu-și dau seama de caracterul prejudiciabil al celor comise, motiv din care cele săvârșite sunt considerate comise ca fiind fără vinovăție.

În alt registru, în literatura de specialitate se indică faptul că infracțiunile de contrabandă, în cele mai dese cazuri, se comit cu intenție premeditată [190, p.19]. Într-adevăr, deseori făptuitorul ia din timp decizia de a trece bunurile peste frontiera vamală, interval în interiorul căruia acesta meditează asupra modului și a mijloacelor de săvârșire a contrabandei. Tot în acest

interval de timp făptuitorul recurge la diverse acte de pregătire a activității infracționale (de exemplu, pregătește locurile speciale unde vor fi tănuite bunurile de controlul vamal etc.). În acest sens, în doctrină se arată că pregătirea de infracțiune este posibilă doar atunci când făptuitorul manifestă intenție premeditată [31, p.166].

În calitate de semne facultative ale laturii subiective pot să apară *motivul (mobilul)* și *scopul*. G.P. Cacichina menționează că în contextul infracțiunilor de contrabandă motivul și scopul nu au importanță juridico-penală, ca, ulterior, autorul în cauză să se contrazică, afirmând că de fapt interesul material este prezent în cazul săvârșirii oricărei fapte de contrabandă [201, p.24]. Avem unele rezerve față de respectiva afirmație. În primul rând – chiar dacă în cele mai dese cazuri făptuitorul este ghidat de interesul material la săvârșirea infracțiunii, nu putem exclude totalmente ipoteza săvârșirii contrabandei în baza unui alt imbold interior decât interesul material. De aceea, susținem pe deplin poziția din doctrină, potrivit căreia normele ce incriminează contrabanda nu indică la motivul sau scopul acțiunilor infracționale, considerent din care semnele nominalizate nu intră în categoria semnelor obligatorii ale laturii subiective, neavând influență la calificarea celor comise [190, p.19]. În al doilea rând – nu putem nega importanța motivului și scopului la aprecierea juridico-penală a faptelor de contrabandă. Este drept că acestea constituie semne facultative ale laturii subiective a contrabandei. Deci, nu au importanță la calificare. În același timp, motivul și scopul au importanță la individualizarea pedepsei penale, la caracterizarea personalității infractorului etc. În acest sens, potrivit alin.(2) art.96 CPP RM, concomitent cu circumstanțele care urmează să fie dovedite în procesul penal, trebuie să fie descoperite cauzele și condițiile ce au contribuit la săvârșirea infracțiunii. În cele din urmă, nu putem fi de acord cu opinia autorului sus-enunțat precum că motivul și scopul nu au importanță juridico-penală. De fapt, acestea nu au relevanță doar la calificarea infracțiunilor de contrabandă. În rest, importanța acestora este incontestabilă. De aceea, susținem cele conturate în doctrină: „Contrabanda se include în categoria infracțiunilor, la săvârșirea cărora motivul și scopul nu influențează la calificare. Această circumstanță, însă, nu semnifică neapărat că, la investigarea contrabandei, identificarea motivului și scopului infracțiunii nu joacă un rol important. Infracțiunile de contrabandă, ca orice infracțiuni intenționate, în fiecare caz concret au la bază un motiv și un scop, considerent pentru care identificarea lor și aprecierea de către organele de urmărire penală și de către instanța de judecată au importanță considerabilă la determinarea gradului de pericol social al celor comise, a personalității făptuitorului, și, în cele din urmă, au relevanță la stabilirea pedepsei [224, p.49]”.

Deci, motivul și scopul nu sunt semne obligatorii ale infracțiunilor de contrabandă. Pe aceeași poziție se află R.Sobiețki [164, p.148]. Făptuitorul poate fi ghidat de orice motiv la

săvârșirea infracțiunilor și să tindă spre realizarea oricărei finalități. În orice caz, la calificare nu interesează care a fost motivul ce l-a determinat pe făptuitor să recurgă la săvârșirea faptei infracționale, și nici scopul pe care acesta dorea să-l atingă. Scopul și motivul, neavând importanță la calificare, pot fi luate în calcul doar în planul caracterizării personalității făptuitorului și al individualizării judiciare a pedepsei penale. Totuși, în cele mai dese cazuri, interesul material este imboldul ce determină făptuitorul la săvârșirea infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM. În acest context, în doctrină se arată că în calitate de motiv al săvârșirii faptelor de contrabandă cel mai des întâlnit este interesul material, atunci când făptuitorul dorește să se folosească de calitățile utile ale obiectelor trecute peste frontiera vamală sau să le comercializeze la un preț mai mare [217, p.16]. Iu.I. Sucicov punctează că interesul material este întâlnit în circa 90% din infracțiunile de contrabandă comise [224, p.50].

În același timp, se menționează că infracțiunile de contrabandă pot fi comise în lipsa interesului material (de exemplu, se va considera contrabandă trecerea bunurilor peste frontiera vamală pentru sine, pentru colecționare) [217, p.16]. Pe lângă interesul material, Iu.I. Sucicov evidențiază următoarele motive care pot determina făptuitorul la comiterea faptelor de contrabandă: perceperea eronată a atribuțiilor de serviciu, carierismul, relațiile prietenești sau alte motive personale, dorința de a poseda bunuri interzise pentru import sau export [224, p.50]. Suplimentar, în doctrină se subliniază că în calitate de motiv al infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM poate apărea: dorința făptuitorului de a-și asigura propriul consum de substanțe narcotice sau psihotrope; năzuința de a facilita săvârșirea altor infracțiuni (de exemplu, atunci când obiectul material al infracțiunii îl reprezintă armamentul, dispozitivele explozive, munițiile etc.) etc [166, p.459; 14, p.292; 167, p.135].

La fel ca și motivul, scopul constituie semn facultativ al infracțiunilor de contrabandă. Drept exemple de scop pot servi: înlesnirea săvârșirii unor infracțiuni; scopul de cupiditate, scopul de înstrăinare, scopul de a întrebuința bunurile pentru propriul consum etc.

În viziunea lui I.Macari, la comiterea infracțiunilor de contrabandă făptuitorul urmărește întotdeauna scopul de cupiditate [110, p.262], opinie pe care nu o susținem, aceasta deoarece un atare scop nu este prevăzut expres în dispoziția normei de incriminare. Acesta nu rezultă nici implicit, deși în practica judiciară este reținut un atare scop. Ilustrativă, în acest sens, este următoarea speță din practica judiciară: *N.V., acționând în calitate de complice, prin înțelegere prealabilă cu alte persoane pe moment neidentificate, urmărind scopul obținerii profitului ilicit prin săvârșirea contrabandei cu țigări în proporții deosebit de mari, au pus la cale pregătirea și realizarea infracțiunii de contrabandă peste frontiera moldo-română* [158].

În cadrul acestui segment de cercetare se impune să răspundem la următoarea întrebare: prin comiterea infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM, urmărește oare făptuitorul scopul eschivării de la achitarea plăților vamale? Pentru a răspunde la respectiva întrebare, facem trimitere la alegațiile autorilor ruși O.Cruglova și A.Cotelnicov care, replicând unui alt autor rus, indică: „V.Filimonov susține că faptele de contrabandă sunt comise doar în scopul eschivării de la achitarea plăților vamale. Însă, acesta se înșală, deoarece în practică deseori acestea nu sunt săvârșite în scopul eschivării de la achitarea plăților vamale. De exemplu, pot fi trecute mărfuri în baza unor documente false, dar cu achitarea plăților necesare [203, p.21]”.

Tot în conjunctura scopului urmărit de făptuitor la săvârșirea faptelor consemnate la art.248 CP RM, urmează fi abordată chestiunea dacă are sau nu relevanță la stabilirea momentului de consumare faptul realizării scopului ținut. Considerăm că realizarea scopului excede latura obiectivă a contrabandei, motiv pentru care nu are relevanță la identificarea momentului de consumare. În plus, consumarea faptei de trecere a bunurilor peste frontiera vamală nu implică automat atingerea finalității urmărite de făptuitor prin săvârșirea acțiunii prejudiciabile. Or, în cele mai dese cazuri, pentru realizarea scopului ținut de persoana vinovată, nu este suficientă trecerea bunurilor peste frontieră vamală. Este necesară întreprinderea unor acțiuni suplimentare ulterior consumării faptelor de contrabandă. De exemplu, pe lângă scoaterea bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova este necesară introducerea acestora pe teritoriul vamal al României, ca ulterior, pe acel teritoriu, făptuitorul să poată realiza acțiuni suplimentare în privința bunurilor trecute peste frontiera vamală, în măsura în care acestea vor permite atingerea finalității dorite. În acest sens, corect se menționează în literatura de specialitate că momentul consumării faptelor de contrabandă nu coincide în timp cu momentul atingerii rezultatului infracțional [224, p.51]. În orice caz, pentru calificarea faptelor de contrabandă nu contează dacă persoana vinovată a atins sau nu scopul ținut, după cum nu contează în ce a constat scopul urmărit.

Tot în contextul laturii subiective a infracțiunilor specificate la art.248 CP RM se impune o polemică asupra aspectului ce ține de forma prelungită a infracțiunii. În special, se impune delimitarea infracțiunii unice prelungite de concursul de infracțiuni. În conformitate cu alin.(1) art.30 CP RM, se consideră infracțiune prelungită fapta săvârșită cu intenție unică, caracterizată prin două sau mai multe acțiuni infracționale identice, comise cu un singur scop, alcătuind în ansamblu o infracțiune. Prin extrapolare, din definiția citată rezultă că pentru a fi în prezența contrabandei prelungite este necesar ca făptuitorul să manifeste o intenție unică, dublată de un scop unic, față de toate acțiunile infracționale comise. *Per a contrario*, dacă acesta manifestă intenții diferite față de episoadele infracționale, cele comise vor constitui concurs de infracțiuni.

În context, autorii V.Berliba și R.Cojocaru semnaleză că prin repetarea acțiunilor-inacțiunilor infracțiunea prelungită se aseamănă cu concursul de infracțiuni, deosebirea fiind sub aspectul laturii subiective, la infracțiunile prelungite existând o intenție unică (un singur scop), iar la concursul de infracțiuni – atâtea intenții, câte infracțiuni se află în concurs [4, p.13-15].

Susținem cele exprimate în doctrină precum că dacă, în fapt, o persoane comite, la intervale diferite de timp, dar în executarea aceleiași rezoluții infracționale, acțiuni care prezintă, fiecare în parte, conținutul infracțiunii de contrabandă, câtă vreme se stabilește judiciar unitatea de rezoluții infracționale care străbate toate activitățile de contrabandă ale aceleiași persoane comise la intervale diferite de timp, în drept, regulile imperative ale infracțiunii continuate sunt și rămân aplicabile în mod inevitabil [141, p.89]. Nedeterminarea unității de rezoluțiune, arată R.Sobiecki, poate indica asupra calificării faptei prin concurs de infracțiuni [164, p.121].

În altă privință, cât privește infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM, reunite sub denumirea marginală de eschivare de la achitarea plăților vamale, menționăm că acestea pot fi comise doar cu intenție directă, opinie susținută și de doctrină [228, p.579; 192, p.687; 110, p.263; 187, p.94; 204, p.149; 227, p.37; 14, p.297; 166, p.468; 167, p.139]. Argumentul întru susținerea poziției date este, de această dată, diferit de cel reliefat în cazul infracțiunilor de contrabandă. Aceasta deoarece infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM sunt materiale, dar nu formale.

Totuși, faptele consemnate la art.249 CP RM sunt posibile a fi comise doar cu intenție directă, deoarece în conținutul componentelor de infracțiune legiuitorul a inclus scopul în calitate de semn constitutiv. Nu este posibil ca făptuitorul să dorească atingerea unui rezultat anumit și să admită în același timp săvârșirea faptei prejudiciabile. Or, dacă dorește atingerea scopului propus, atunci acesta dorește și săvârșirea inacțiunii prejudiciabile, ci nu o admite.

În acest sens, nu avem cum să nu fim de acord cu cele reliefate în doctrină: „Deoarece făptuitorul urmărește finalitatea propusă și, implicit, rezultatul prin care se poate realiza această finalitate, scopul infracțiunii este atașat exclusiv intenției directe, care devine astfel intenție calificată ca scop [67, p.7]”. Autorul C.Timofei la fel susține că nu este posibil ca făptuitorul să admită conștient orice finalitate a acțiunii sale prejudiciabile, din moment ce își propune să realizeze un scop anume [171, p.216].

Deci, deoarece făptuitorul manifestă intenție directă față de faptă și urmarea prejudiciabilă, putem afirma că acesta conștientizează caracterul prejudiciabil al faptei sale (inacțiunii), prevede posibilitatea survenirii urmării prejudiciabile exprimate prin neachitarea plăților vamale în termenul stabilit și dorește survenirea unei astfel de urmări.

Reiterăm că în conținutul componentelor de infracțiune de la art.249 CP RM scopul apare în calitate de semn obligatoriu. Acesta nu este indicat expres în textul legii penale, dar rezultă prin interpretare, în coraport cu celelalte semne ale componentei de infracțiune, și din esența juridică a unei astfel de fapte infracționale. În doctrină se arată că scopul infracțiunii devine semn obligatoriu atunci când: a) este prevăzut expres în dispoziția normei incriminatorii sau b) este dedus din natura juridică a infracțiunii [31, p.173]. Cu referire la infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM, scopul rezultă din elementul material al infracțiunii. Tocmai lipsa scopului denotă încadrarea celor comise potrivit alin.(13) art.287 C.contr.RM (neachitarea în termen a drepturilor de import și de export).

Obligativitatea identificării scopului exprimat în dorința făptuitorului de neachitare a plăților vamale, pentru încadrarea celor comise potrivit art.249 CP RM este susținută și în literatura de specialitate autohtonă. Bunăoară, S.Brînza, V.Stati și Gh.Nicolaev menționează că scopul special al infracțiunilor specificate la art.249 CP RM constă în neachitarea la bugetul public național a plăților vamale [134, p.857; 166, p.468; 14, p.297; 167, p.139].

La fel, și practica judiciară reține scopul drept semn obligatoriu al infracțiunilor prevăzute la art.249 CP RM. Ilustrative sunt următoarele fragmente din practica judiciară unde făptuitorii au fost condamnați în baza art.249 CP RM: SC „AMG” SRL urmărind scopul eschivării de la achitarea plăților vamale (sublinierea ne aparține – n.a.)...[147]; la data de 19.09.2014, C.N, a încărcat mărfurile în autocar și urmărind scopul eschivării de la achitarea plăților vamale în proporții mari (sublinierea ne aparține – n.a.)...[143].

Așadar, scopul infracțiunii constă în dorința făptuitorului de a nu achita plățile (drepturile de import/export) cuvenite în bugetul de stat la trecerea bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova.

Totodată nu putem susține punctul de vedere exprimat în doctrină precum că scopul urmărit de făptuitor la comiterea infracțiunilor prevăzute la art.249 CP RM constă în obținerea unui venit prin neachitarea plăților vamale [1, p.541; 2, p.401]. De fapt, persoana nu urmărește obținerea unui venit, ci eschivarea de la achitarea plăților vamale cuvenite.

Motivul infracțiunii, însă, nu are relevanță la calificare potrivit art.249 CP RM, fiind un semn facultativ. La săvârșirea faptei prejudiciabile, făptuitorul poate fi ghidat de orice motiv. Cel mai des întâlnit este interesul material. Nu este exclusă prezența altor motive.

Cât privește infracțiunile vamale din legislația României, menționăm că acestea pot fi comise doar intenționat. Suntem de acord cu opinia autorului român G.I. Olteanu, care consemnează că contrabanda, de altfel ca toate acțiunile comise, în măsura în care textul incriminator nu specifică vreo formă a vinovăției, poate fi comisă numai cu intenție [121, p.6].

Prin extrapolare, considerăm întemeiată respectiva accepțiune și pentru infracțiunile de folosire de acte nereale și de folosire de acte falsificate. După cum consemnează, cu drept cuvânt, O.Predescu, la infracțiunile vamale vinovăția îmbracă forma intenției [136, p.261].

Într-adevăr, în conformitate cu alin.(6) art.16 din Cod penal al României, fapta comisă din culpă constituie infracțiune numai când legea o prevede în mod expres. La o analiză atentă a normelor incriminatorii din Codul vamal al României desprindem că legiuitorul nu a prevăzut culpa în calitate de formă a vinovăției, fapt care permite a conchide că infracțiunile vamale sunt susceptibile de comitere doar intenționat.

În același timp, se profilează întrebarea: care este modalitatea concretă a intenției cu care sunt comise infracțiunile vamale? La acest capitol părerile oamenilor de știință sunt împărțite. De exemplu, F.Sandu subliniază: „Latura subiectivă a infracțiunii de contrabandă are ca element subiectiv, constitutiv, intenția directă ori indirectă. Forma de vinovăție necesară este intenția, directă sau indirectă, întrucât nu se prevede un scop precis determinat. Intenția directă sau indirectă, care alcătuiește elementul subiectiv din conținutul infracțiunii de contrabandă, va rezulta din constatarea materialității faptei comise și a circumstanțelor reale ale comiterii acesteia, deci din substanța intrinsecă a faptei săvârșite și din circumstanțele obiective care au premers, au acompaniat și au urmat comiterii acestei infracțiuni [142, p.54-55]”. Suplimentar, în doctrină se arată că ambele modalități ale intenției (atât directă, cât și indirectă) se atestă și în cazul infracțiunilor prevăzute la art.272 și 273 CV Rom [173, p.113; 177, p.273]. Alți autori, însă, sunt de părere că infracțiunile vamale se comit doar cu intenție directă [16, p.89; 141, p.76; 15, p.37]. Subscriem opiniei acelor autori care consideră că infracțiunile vamale pot fi comise doar cu intenție directă, aceasta deoarece infracțiunile vamale, fiind formale, sunt incompatibile cu manifestarea intenției indirecte față de elementul material al infracțiunii.

Exact ca și în cazul infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM, pentru încadrarea celor comise potrivit art.271 CV Rom este necesar ca persoana vinovată să cunoască calitățile speciale ale bunurilor care se dorește a fi trecute peste frontiera vamală. Neștiința persoanei de introducere/scoatere a unor asemenea bunuri nu permite încadrarea celor comise potrivit art.271 CV Rom. Eventual, la încadrare se va reține art.270 CV Rom. În același timp, fapta persoanei de introducere/scoatere în/de pe teritoriul vamal a altor bunuri decât cele care posedă calități speciale a căror introducere/scoatere a fost urmărită de făptuitor trebuie calificată ca tentativă la art.271 CV Rom (tentativă la un obiect nul). Aceeași soluție de încadrare trebuie reținută în cazul infracțiunilor vamale prevăzute la art.272 și 273 CV Rom. De exemplu, cu referire la infracțiunea de folosire de acte nereale, în teoria dreptului penal se menționează că făptuitorul

trebuie să cunoască că mijlocul prezentat la autoritatea vamală este un document ce se referă la alte mărfuri sau bunuri decât cele ce se dorește a fi trecute peste frontiera vamală [177, p.273].

Cât privește scopul și motivul infracțiunilor vamale prevăzute în legislația României, menționăm că acestea nu constituie elemente obligatorii ale infracțiunii. Scopul și motivul nu sunt prevăzute expres în dispoziția normelor incriminatoare din Codul vamal al României, și nici nu rezultă prin interpretarea respectivelor norme. De aceea, susținem că făptuitorul poate fi ghidat de orice imbold interior pentru săvârșirea vreunei infracțiuni vamale. La fel, acesta poate urmări atingerea oricărei finalități la comiterea infracțiunii vamale. Din aceste rațiuni nu putem fi de acord cu optica unor autori care consideră că în cazul contrabandei scopul constituie semn constitutiv, acesta constând în nesocotirea regimului vamal și în valorificarea ilicită a acestor bunuri în detrimentul unor interese sociale majore [121, p.76]. Scopul indicat ni se pare unul mult prea generalizat, fiind în stare să cuprindă orice finalitate urmărită de făptuitor în realizarea elementului material al infracțiunilor vamale.

Nu avem cum să nu fim de acord cu accepțiunea doctrinară expusă cu privire la fapta de contrabandă, potrivit căreia mobilul cu care acționează făptuitorul nu constituie o condiție subiectivă necesară pentru existența infracțiunii de contrabandă, acesta fiind, cu alte cuvinte, un element facultativ în conținutul subiectiv al faptei penale de contrabandă [141, p.64]. Aceeași poziție este îmbrățișată de alți autori care opinează, în contextul contrabandei calificate, că mobilul cu care acționează făptuitorul contrabandei de arme, muniții etc. este numai un element facultativ al laturii subiective, iar stabilirea în concret a mobilului comiterii faptei este utilă pentru individualizarea pedepsei și a altor sancțiuni de drept penal aplicabile în fiecare speță [177, p.269].

Pentru mai multe detalii în ceea ce privește rolul motivului și scopului urmărit de făptuitor la comiterea contrabandei și a altor infracțiuni vamale, precum și la unele forme concrete ale acestora, considerăm oportune explicațiile efectuate cu prilejul examinării respectivelor semne în contextul infracțiunilor prevăzute la art.248 CP RM, care pot fi extrapolate cu ușurință în cadrul prezentului segment de cercetare.

4.3. Elementele circumstanțiale agravante ale infracțiunilor vamale

Circumstanțele agravante ale infracțiunilor vamale reunite sub denumirea marginală de contrabandă sunt desprinse din norma de la alin.(5) art.248 CP RM. Acestea sunt: a) contrabanda săvârșită de două sau mai multe persoane (lit.b) alin.(5) art.248 CP RM); b) contrabanda comisă de o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu (lit.c) alin.(5) art.248 CP RM).

Precizăm că la lit.d) alin.(5) art.248 CP RM nu este prevăzută o circumstanță agravantă, ci o variantă-tip. Susținem pe deplin aserțiunea expusă de V.Stati, în conformitate cu care: „De fapt, la alin.(1) și la lit.d) alin.(5) art.248 CP RM sunt prevăzute infracțiuni de sine stătătoare. Aceste infracțiuni se pot afla între ele în concurs [166, p.427]”. Potrivit aceluiași autor, literalmente, o circumstanță este o împrejurare (particulară) care însotește (sublinierea aparține lui V.S. – *n.a.*) o întâmplare, un fapt, o acțiune sau un fenomen. Pe cale de consecință, o circumstanță agravantă prevăzută de legea penală îndeplinește rolul de appendice, de adaos, de supliment, de anexă la componența de bază a infracțiunii [166, p.22]”.

În cele ce urmează vom supune analizei circumstanțele agravante ale contrabandei. Vom iniția investigația cu circumstanța agravantă *contrabanda săvârșită de două sau mai multe persoane* (lit.b) alin.(5) art.248 CP RM). Noțiunea „de două sau mai multe persoane” desemnează o circumstanță obiectivă, relevantă sub aspect juridic, consacrată în Partea Specială a Codului penal în calitate de circumstanță agravantă, constituind reacția legiuitorului împotriva faptelor celor care își înlesnesc activitatea infracțională apelând la eforturile unor persoane iresponsabile, ale unor persoane care nu au atins vârsta răspunderii penale etc [14, p.239].

Potrivit pct.10 din Hotărârea Plenului CSJ nr.5/2010, contrabandă săvârșită de două sau mai multe persoane se consideră fapta la care au participat două sau mai multe persoane de la începutul sau pe parcursul comiterii ei, însă până la consumarea acesteia sau până la curmarea tentativei de contrabandă. Aceeași Hotărâre nominalizează ipotezele în care infracțiunile de contrabandă se consideră săvârșite de două sau mai multe persoane, și anume: coautoratul și săvârșirea infracțiunii de către o persoană care are semnele subiectului infracțiunii, împreună sau prin intermediul unei persoane care nu posedă calitatea de subiect al acestei infracțiuni.

Conchidem că ipotezele contrabandei săvârșite de două sau mai multe persoane sunt:

- a) coautoratul (participația simplă);
- b) săvârșirea infracțiunii de către o persoană care posedă semnele subiectului infracțiunii, împreună cu o persoană care nu întrunește condițiile generale ale subiectului infracțiunii (împreună cu un minor, cu o persoană iresponsabilă, cu o persoană indusă în eroare etc.);
- c) săvârșirea infracțiunii de către o persoană care posedă semnele subiectului infracțiunii, prin intermediul unei alte persoane care nu întrunește condițiile generale ale subiectului infracțiunii.

Circumstanța agravantă nominalizată a fost reținută în următoarea speță din practica instanțelor de judecată: *I.A. a fost învinuit de către organul de urmărire penală în aceea că el, în anul 2007, în baza unei cărți de identitate falsificate prin înlocuirea fotografiei, s-a prezentat drept C.U., cetățean al României, în numele căruia la 11 septembrie 2007 a înregistrat la Oficiul*

Național al Registrului Comerțului din România societatea comercială „UE” SRL, cu sediul în or. Buzău, str. Ostrovului 14. Ulterior, în baza contractului nr. 38 HP07 din 07 noiembrie 2007 semnat între ÎM „M” SA din Republica Moldova, cu sediul în mun. Chișinău, și SRL „UE” din România, cu sediul în or. Buzău, str. Ostrovului 14, I.A. a încărcat în autocamionul model „Volvo”, înmatriculat în Ungaria, 29 paleți din carton ondulat. La 08 mai 2008, I.A., în urma înțelegerii prealabile cu persoane necunoscute organului de urmărire penală, a descărcat marfa (29 paleți cu carton ondulat) aflată în compartimentul marfar al autocamionului model „Volvo”, încărcată la ÎM „M” SA și destinată exportului în România, înlocuind-o cu altă marfă, în care, în prealabil, au fost tănuite 204.500 de pachete cu țigări marca „SUPERKINGS” netimbrate. Ca urmare, produsele de tutungerie disimulate în interiorul paleților cu carton ondulat, trecute prin contrabandă peste frontiera vamală a Republicii Moldova, au fost evaluate la suma totală de 3.113.696,55 lei [49].

Pe de altă parte, nu va fi incidentă circumstanța agravantă în cauză în ipoteza comiterii infracțiunilor de contrabandă în participație complexă. Susținem întru totul opinia expusă de S.Brînza și V.Stati, în acord cu care nu există echivalență între noțiunile „participație simplă” și „participație complexă”, pe de o parte, și noțiunea „de două sau mai multe persoane”, pe de altă parte [11, p.5]. Faptele de contrabandă săvârșite în participație complexă nu vor cădea sub incidența circumstanței agravante analizate. Tocmai de aceea, considerăm că incorect a fost reținută la calificare circumstanța agravantă respectivă în următorul caz din practica judiciară: *în fapt, prima instanță a reținut că P.V., acționând cu intenție directă, în perioada 14 februarie 2010 – 04 martie 2010, având calitatea de organizator, prin participație complexă (sublinierea ne aparține – n.a.) cu alte persoane nestabilite de organul de urmărire penală, în calitate de organizatori, șoferul G.A., în calitate de autor, și împreună cu șeful adjunct al postului vamal Leușeni, F.V., inspectorul vamal al postului vamal Leușeni, A.F., în calitate de complici, urmărind scopul trecerii peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor în proporții deosebit de mari – țigări de marcă „Doina”, „Plugarul” și „MT”, a alcătuit un plan criminal bine chibzuit, cu repartizarea rolurilor între ei și au organizat săvârșirea infracțiunii de contrabandă cu țigări [41]. Soluții similare au fost date și în alte cauze penale [150; 148].*

În altă privință, în contextul respectivului element circumstanțial agravant considerăm necesară abordarea chestiunii privind comiterea contrabandei de către un grup criminal organizat sau de către o organizație criminală. Avându-se în vedere lipsa în conținutul art.248 CP RM a unui astfel de element circumstanțial, considerăm că doar la aplicarea pedepsei va avea relevanță dacă infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM au fost comise de un grup criminal organizat/organizație criminală. Totuși, considerăm oportună completarea art.248 CP RM cu un

atare element circumstanțial. În opinia noastră, inserarea unui astfel de element circumstanțial agravant va permite promovarea unei lupte mai acerbe și mai eficiente cu fenomenul contrabandei săvârșite de grupurile și organizațiile criminale. În prezent nu putem nega existența unei legături strânse între contrabandă și criminalitatea organizată. Or, una dintre sursele de existență ale membrilor organizațiilor criminale o constituie veniturile obținute din comercializarea mărfurilor de contrabandă. În context, D.K. Sogomonov menționează: „Contrabanda reprezintă o amenințare la adresa securității economice și naționale a mai multor state, deoarece este săvârșită pe teritoriul a două sau a mai multor state. De aceea, contrabanda este inclusă în categoria infracțiunilor cu caracter internațional [222, p.168]”.

Se cunoaște ca fiind de notorietate fenomenul contrabandei cu substanțe narcotice, psihotrope, arme, muniții etc. realizat de către influențele organizații criminale, inclusiv cele cu caracter terorist. A.E. Șalaghin accentuează: „Nu în puține cazuri, mijloacele financiare obținute în urma realizării substanțelor narcotice, sunt folosite pentru finanțarea terorismului, extremismului și altor activități infracționale [245, p.39]”. Aceste activități sunt caracteristice organizațiilor criminale. La fel, F.Sandu menționează că participanții la comiterea contrabandei pot fi doar instrumentele celor care conduc ori coordonează crima organizată, care tind să aibă acces în sfera deciziei, nu numai economice, ci și politice [141, p.9].

De remarcat că în legislațiile penale ale mai multor state străine există un asemenea element circumstanțial menit să agraveze răspunderea și pedeapsa penală. Mai mult, practica judiciară demonstrează că în cele mai dese cazuri infracțiunile prevăzute la art.248 CP RM sunt săvârșite de un grup de persoane, ce se caracterizează prin stabilitate, coeziune și buna repartizare a rolurilor.

În concluzie, avându-se în vedere legătura indisolubilă între contrabandă și criminalitatea organizată, se impune completarea art.248 CP RM cu circumstanța agravantă „de un grup criminal organizat sau de o organizație criminală”.

În continuare vom examina circumstanța agravantă prevăzută la lit.c) alin.(5) art.248 CP RM – ***contrabanda comisă de o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu.***

Justificarea răspunderii penale pentru infracțiunile de contrabandă săvârșite de o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu, este dictată de faptul că subiectul infracțiunii având o calitate specială, sfidând regulile de realizare a atribuțiilor de serviciu și profitând de statutul special pe care-l are, recurge la trecerea bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova. În plus, prin comiterea contrabandei de către o persoană cu funcție de

răspundere în plan secundar se atentează la relațiile sociale referitoare la realizarea normală a atribuțiilor de serviciu în sfera publică.

Circumstanța agravantă nominalizată a fost reținută în următoarea speță din practica judiciară: *prin sentința Judecătoriei Criuleni din 01 iulie 2011, P.R. a fost condamnat în baza art.42 alin.(2), art.248 alin.(5) lit. b), c), d) CP RM. În fapt, P.R., deținând funcția de inspector al Biroului Vamal Centru, având statut de persoană cu funcție de răspundere, la 14.02.2009, exercitând funcția de control la postul vamal intern de control „Criuleni, traseul 7020” și urmărind scopul de a contribui la importul ilegal al unității de transport model „HONDA CIVIC”, anul fabricării 2008, cod VIN: SHHFK28608U019814, trecută pe teritoriul Republicii Moldova de către persoane necunoscute, a cărei valoare în vamă constituia la 14.02.2009 suma de 221.843 lei, a efectuat vămuirea vehiculului menționat pe numele lui S.A. în lipsa acestuia. Perfectând și eliberând factura INVOICE (contractul de vânzare-cumpărare) cu denumirea „DICHJARAZIONE DI VENDITA VERBALE”, datată din 20.01.2009, pe care personal a îndeplinit-o în perioada nestabilă de către organul de urmărire penală, P.R. a inclus în ea date false, precum că numitul S.R. din Italia vinde lui S.A. vehiculul nominalizat contra sumei de 3.000 euro. Faptul falsificării a fost confirmat prin rapoartele de expertiză nr.1845, 1846 din 25.06.2009 și nr.2148, 2149 din 10.09.2009, conform cărora înscrisurile de mână din factura INVOICE menționată au fost efectuate de către P.R. Potrivit acelorași rapoarte, certificatul de proprietate a mijlocului de transport cu numărul de identificare B26816348, care s-a dovedit a fi sustras la 16.08.2002 din Italia, nu conține date veridice. În același timp, P.R. a falsificat adeverința pentru mijlocul de transport importat sub nr.0112898, precum și chitanța de percepere a obligațiunilor vamale de la persoanele fizice, cu seria AB nr. 592876, potrivit căreia au fost percepute plăți vamale în valoare de 16.950 lei. Însă, conform raportului de expertiză nr.1537 din 08.06.2009, acestea nu au fost semnate de către A.S [45]. Circumstanța analizată a fost reținută și în alte spețe din practica judiciară [35; 37].*

Prin *persoană cu funcție de răspundere* se înțelege persoana căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, i se acordă, permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice.

Deci, subiectul contrabandei prevăzute la lit.c) alin.(5) art.248 CP RM este unul special. Pe cale de consecință, lipsa calității speciale de persoană cu funcție de răspundere nu permite calificarea potrivit circumstanței agravante nominalizate. Având în vedere specificul infracțiunilor analizate, și anume faptul că sunt săvârșite în sfera vamală, în calitate de subiect

special al contrabandei apare, în special, reprezentantul personalului organelor vamale care exercită funcții publice. În conformitate cu art.3 din Legea Republicii Moldova cu privire la serviciul în organele vamale, nr.1150 din 20.07.2000 [89], personalul organelor vamale este format, *inter alia*, din colaboratorii vamali. Potrivit aceleiași norme, colaboratorul vamal este persoană cu funcție de răspundere numită, în condițiile legii, într-o funcție în cadrul organului vamal. Colaboratorul vamal deține grade speciale. La fel, în cadrul organelor vamale activează funcționari publici, supuși reglementărilor Legii Republicii Moldova cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public [95], și personalul contractual, care desfășoară activități auxiliare, supus reglementărilor legislației muncii. Precizăm că personalul contractual, care desfășoară activități auxiliare, nu cade sub incidența semnului calificativ supus examinării. În context, susținem pe deplin opinia lui R.Popov: „Reiese că cei ce fac parte din personalul contractual, care desfășoară activități auxiliare, nefiind funcționari publici, nu pot fi considerați colaboratori ai serviciului vamal în sensul dispoziției de la alin.(2) art.123 CP RM. În sensul acestei norme, colaboratori ai serviciului vamal pot fi considerați numai funcționarii publici din cadrul organelor vamale, care dețin grade speciale [135, p.135-136]”.

M.A. Cociubei clasifică subiecții speciali ai contrabandei în două categorii: a) persoanele care exercită funcții de control la frontiera vamală (de stat). Din categoria dată fac parte colaboratorii vamali și colaboratorii Poliției de Frontieră care au în competența lor efectuarea controlului vamal; b) alte persoane cu funcție de răspundere care folosesc situația lor de serviciu pentru trecerea mărfurilor peste frontiera vamală. Din această categorie fac parte reprezentanții misiunilor diplomatice, consulare și ai organizațiilor internaționale, precum și conducătorii mijloacelor de transport care efectuează curse internaționale regulate (conducătorii trenurilor, căpitani de nave etc.) [202, p.12].

După I.S. Vasilicov, subiecți al contrabandei prin folosirea situației de serviciu pot fi persoanele cu funcție de răspundere în calitate de colaboratori ai serviciului vamal federal de stat, care efectuează controlul vamal, identificarea și înregistrarea vamală a mărfurilor și a mijloacelor de transport, precum și alte persoane cu funcție de răspundere care folosesc situația lor de serviciu pentru comiterea contrabandei [185, p.153-154].

Prin raportare la legislația Republicii Moldova, reținem că persoanele cu funcție de răspundere, pasibile de răspundere potrivit lit.c) alin.(5) art.248 CP RM sunt cele: care exercită funcții de control la frontiera vamală a Republicii Moldova; care exercită funcțiile de reprezentant al puterii de stat la trecerea frontierei vamale; responsabilii pentru transportarea peste frontiera vamală a bunurilor susceptibile de a fi supuse controlului vamal și cele care se bucură de facilități vamale în baza legislației în vigoare.

Prin *folosirea situației de serviciu* trebuie înțeles situația când subiectul special – persoana cu funcție de răspundere – trebuie să acționeze în limitele atribuțiilor sale de serviciu, însă nu respectă obligațiile ce formează competența sa de serviciu, competență care este determinată prin actele normative corespunzătoare (Codul vamal, alte acte normative care sunt adoptate de Serviciul Vamal sau de alte autorități, actele cu vocație internațională în domeniul vamal etc.) [166, p.460; 14, p.292; 167, p.135]. De aici rezultă că nu se va considera folosire a situației de serviciu cazul în care făptuitorul depășește în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege. Cu alte cuvinte, concurență apare între norma de la lit.c) alin.(5) art.248 CP RM și cea de la art.327 CP RM (abuzul de putere sau abuzul de serviciu), nu și în raport cu cea de la art.328 CP RM. În orice caz, în situația trecerii bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova de către o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu, la calificare se va reține doar lit.c) alin.(5) art.248 CP RM, nu și norma de la art.327 CP RM. Între aceste norme există o concurență dintre o normă-parte și o normă-întreg. Norma de la art.327 CP RM constituie normă-parte, în timp ce norma de la lit.c) alin.(5) art.248 CP RM formează normă-întreg. Altfel spus, abuzul de putere sau abuzul de serviciu constituie o parte a contrabandei săvârșite de o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu.

S.Maimescu arată că pentru a fi aplicabilă numita circumstanță agravantă este necesară întrunirea cumulativă a două condiții: a) subiectul să ocupe funcția de răspundere și b) subiectul să folosească funcția de răspundere la trecerea bunurilor peste frontiera vamală [116, p.55].

În alt context, menționăm că pentru a fi prezentă circumstanța agravantă nominalizată, este necesar ca persoana cu funcție de răspundere să fi realizat nemijlocit latura obiectivă a infracțiunii. *Per a contrario*, aceasta nu se va aplica atunci când făptuitorul doar a contribuit la săvârșirea infracțiunii în calitate de complice, instigator sau organizator, iar persoana care a realizat nemijlocit latura obiectivă a infracțiunii nu avea calitatea specială de persoană cu funcție de răspundere. În ipoteza în care persoana cu funcție de răspundere nu îndeplinește rolul de autor, ci de organizator, instigator sau complice, iar autorul nu posedă calitatea specială, atunci comportamentul persoanei cu funcție de răspundere va fi încadrat potrivit normei de la alin.(3) și/sau alin.(4) și/sau alin.(5) art.42 CP RM și uneia dintre normele de la art.248 CP RM, cu excepția lit.c) alin.(5) art.248 CP RM.

În contextul analizei circumstanței agravante nominalizate, are utilitate reproducerea punctului de vedere al autorului I.S. Vasilicov care evidențiază: „În calitate de participant (complice) la săvârșirea contrabandei poate apărea persoana cu funcție de răspundere din cadrul organului vamal. Dacă aceasta primește o remunerație cu caracter material pentru înlesnirea

comiterii contrabandei, răspunderea penală survine pentru concurs dintre complicitate la contrabandă și coruperea pasivă [185, p.155]”.

Cât privește faptele de eschivare de la achitarea plăților vamale, menționăm că art.249 CP RM cuprinde la alin.(2) circumstanța agravantă **„de două sau mai multe persoane”**. Pentru interpretarea numitului element circumstanțial agravant urmează a se face trimiterile de rigoare la circumstanța agravantă similară prevăzută la lit.b) alin.(5) art.248 CP RM, abordată *supra*, cu ajustările corespunzătoare.

În același timp, precizăm că la alin.(3) art.249 CP RM nu este prevăzută o circumstanță agravantă, ci o variantă-tip de infracțiune. Pentru a fi în prezența eschivării de la achitarea plăților vamale în varianta-tip respectivă, este necesar ca latura obiectivă a infracțiunii să se exprime prin neachitarea plăților vamale în proporții deosebit de mari. Doar sub acest aspect infracțiunea prevăzută la alin.(3) art.249 CP RM se deosebește de infracțiunea prevăzută la alin.(1) art.249 CP RM.

În altă ordine de idei, variantele agravante ale infracțiunilor vamale potrivit legislației României sunt prevăzute la art.274 CV Rom. *In concreto* acestea sunt: a) contrabanda simplă, contrabanda calificată, folosirea de acte nereale și folosirea de acte falsificate **comise de una sau mai multe persoane înarmate**; b) contrabanda simplă, contrabanda calificată, folosirea de acte nereale și folosirea de acte falsificate **comise de două sau mai multe persoane împreună**.

În ceea ce privește prima circumstanță agravantă, menționăm că justificarea agravării răspunderii penale este dictată de faptul că subiectul infracțiunii nu este o persoană simplă, ci o persoană înzestrată cu armă. Arma, în calitate de mijloc de săvârșire a infracțiunii, poate determina o mai mare reușită la punerea în aplicare a intenției infracționale. În plus, utilizarea armei poate duce la înlăturarea eventualelor obstacole ce pot să apară în calea făptuitorului la săvârșirea infracțiunii.

În acest sens, subscriem celor subliniate de autorul român G.I. Olteanu, care afirmă: „Este normal ca această conduită ilicită să fie considerată mai gravă, atragând și o pedeapsă mai mare, deoarece are loc o desconsiderare importantă a ordinii sociale, infractorii organizându-se și înarmându-se pentru a putea să ducă la bun sfârșit activitatea inițiată de ei, iar, la nevoie, chiar să riposteze în mod eficient forțelor care ar încerca să le zădărnicească acțiunile. Ei știu, încă înainte de a începe activitatea infracțională, că se vor confrunta cu funcționari care sunt investiți cu exercițiul autorității de stat și, în loc ca acest aspect să-i descurajeze, din contra, îi determină să se pregătească într-o concepție comună, să-și procure mijloace, să-și repartizeze sarcini etc., totul pentru a fi în măsură să înfrângă ordinea socială și pe cei care o apără [121, p.58]”.

Potrivit art.179 CP Rom, armele sunt instrumentele, dispozitivele sau piesele declarate astfel prin dispoziții legale. Sunt asimilate armelor orice alte obiecte de natură a putea fi folosite ca arme și care au fost întrebuințate pentru atac. Pentru aplicarea circumstanței agravante în cauză este necesar ca cel puțin o persoană să fi fost înarmată. La stabilirea pedepsei se va lua în calcul faptul că infracțiunea a fost comisă de o singură persoană înarmată sau de mai multe.

În alt context, care trebuie să fie soluția de încadrare în ipoteza în care infracțiunea este săvârșită de mai multe persoane, iar una dintre ele nu avea armă, iar celelalte aveau? Considerăm că atunci când persoana care nu posedă arma cunoaște despre faptul că celelalte au arme și, în virtutea acestui fapt, cooperează la săvârșirea infracțiunii, acesteia trebuie să i se rețină circumstanța agravantă examinată. *Per a contrario*, dacă persoana respectivă nu cunoștea despre faptul că celelalte persoane sunt înarmate, acesteia nu i se va reține respectiva circumstanță agravantă. De aceea, suntem de acord cu următoarea afirmație din doctrină: „Apreciind că săvârșirea infracțiunii de către persoane înarmate constituie o circumstanță reală și nu personală, aceasta urmează să se răsfrângă asupra tuturor participanților care, în măsura în care au fost în cunoștință de cauză, au putut beneficia de efectele – chiar și numai în plan moral-volitiv – împrejurării că participă la săvârșirea unei infracțiuni, într-o participare ce beneficiază de arme. În mod firesc, dacă participanții neînarmați nu au cunoscut și nici nu au putut cunoaște că unul sau mai mulți participanți sunt înarmați, nu vor răspunde penal, în condițiile pedepsei impuse de circumstanța agravantă în cauză [121, p.95]”. F.Sandu indică drept circumstanță reală, săvârșirea contrabandei de una sau de mai multe persoane înarmate radiază asupra participanților, în măsura în care aceștia le-au cunoscut sau le-au prevăzut [141, p.31]. În conjunctura elementului circumstanțial supus analizei, urmează să precizăm că în acest caz nu se pune problema circumstanțierii subiectului activ, ci doar a condiției „înarmării” [131, p.115].

De menționat că în ipoteza contrabandei calificate săvârșite de una sau de mai multe persoane înarmate, atunci când peste frontiera vamală a României sunt trecute arme, urmează a se face distincția dintre arma utilizată la săvârșirea contrabandei și arma trecută peste frontiera vamală. Astfel, arma utilizată la trecerea ilegală peste frontiera vamală este considerată mijloc de săvârșire a infracțiunii, în timp ce arma trecută peste frontiera vamală reprezintă obiect material.

În altă privință, referitor la circumstanța agravantă „de către două sau mai multe persoane împreună” precizăm că aceasta este aplicabilă atunci când cel puțin două persoane participă în comun la săvârșirea infracțiunii. Elementul circumstanțial agravant respectiv este inaplicabil în situația în care, deși infracțiunea este săvârșită de mai multe persoane, acestea nu participă împreună la realizarea laturii obiective a infracțiunii (de exemplu, în ipoteza în care contrabanda este săvârșită de autor și complice).

Deci, comparativ cu circumstanța agravantă „de două sau mai multe persoane” din cadrul lit.b) alin.(5) art.248 CP RM și lit.b) alin.(2) art.249 CP RM, în cazul circumstanței agravante similare din cadrul art.274 CV Rom nu e suficient ca la săvârșirea infracțiunii să participe nemijlocit cel puțin două persoane, ci este necesar ca acestea să participe împreună la realizarea elementului material. Cu alte cuvinte, dacă infracțiunea este săvârșită de o persoană care are calitatea de subiect al infracțiunii, prin intermediul unei persoane care nu posedă condițiile generale ale subiectului infracțiunii, nu este aplicabilă circumstanța agravantă analizată. Așadar, elementul circumstanțial în cauză este mai restrâns decât elementul circumstanțial agravant similar din legislația penală a Republicii Moldova.

În alt context, pentru întregirea studiului, considerăm necesară următoarea precizare: este oportună introducerea în Codul Vamal al României, similar legislației penale a Republicii Moldova, a circumstanței agravante care să implice folosirea situației de serviciu de către funcționarul public din cadrul organelor de stat, în special din cadrul celor vamale. În acest sens, în doctrină se subliniază: „În practică pot apărea dese situații în care lucrătorii vamali, lucrătorii din poliția de frontieră, funcționarii din Ministerul Transporturilor, Ministerul Sănătății, Ministerul Agriculturii etc. săvârșesc infracțiuni vamale în calitate de autori (mai rar) sau în calitate de participanți – de obicei complici (de cele mai multe ori). Activitatea ilicită, în sine, avându-se în vedere că aceste persoane se folosesc de calitatea lor, cunosc „punctele slabe” ale activităților desfășurate în zona respectivă de către organele în drept, pot încerca să corupă alți funcționari sau pot încerca să deturneze anumite operațiuni compromițându-le rezultatele, capătă un pericol social ridicat [121, p.95]”.

4.4. Concluzii la Capitolul 4

În urma caracterizării elementelor constitutive și a celor circumstanțiale agravante ale infracțiunilor vamale prevăzute în legislația Republicii Moldova și în cea a României formulăm următoarele **concluzii**:

1) Metoda la care recurge făptuitorul (inserată de legiuitor în dispoziția normelor de la art.248 CP RM) conferă ilegalitate faptei de trecere a bunurilor peste frontiera vamală.

2) Comparativ cu trecerea bunurilor peste frontiera vamală a Republicii Moldova prin nedeclarare, în cazul declarării neautentice făptuitorul își îndeplinește obligația legală de declarare a bunurilor care urmează a fi trecute peste frontiera vamală, însă datele reflectate în declarația vamală nu corespund realității.

3) În ipoteza trecerii peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor prin folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, prin nedeclarare

sau declarare neautentică, chiar dacă făptuitorul nu achită plățile vamale corespunzătoare, cele comise trebuie calificate doar potrivit uneia din normele de la art.248 CP RM.

4) În sensul normei de la alin.(1) art.270 CV Rom nu contează valoarea sau felul bunurilor care se încearcă a fi trecute peste frontieră, ci modul în care se concretizează: „prin orice mijloace” și prin locuri unde nu se desfășoară controlul organelor vamale.

5) De sub incidența Codului vamal al României scapă acțiunea de trecere a bunurilor prin punctele de trecere a frontierei, dar prin alte metode decât prin sustragerea de la controlul vamal.

6) Fapta prevăzută la alin.(3) art.270 CV Rom constituie o formă specială a favorizării infracțiunii de contrabandă.

7) Pentru a fi în prezența folosirii de acte nereale sau de acte falsificate nu este suficientă simpla deținere în vederea eventualei folosiri a documentului vamal fals ori a documentului vamal privind alte bunuri.

8) Infracțiunile reunite sub denumirea marginală de eschivare de la achitarea plăților vamale pot fi comise doar cu intenție directă, deoarece în conținutul componentelor de infracțiune legiuitorul a inclus scopul în calitate de semn constitutiv.

9) Nu va fi incident elementul circumstanțial agravant prevăzut la lit.b) alin.(5) art.248 CP RM în ipoteza comiterii contrabandei în participație complexă.

10) Comparativ cu circumstanța agravantă „de două sau mai multe persoane” din cadrul lit.b) alin.(5) art.248 CP RM și lit.b) alin.(2) art.249 CP RM, în cazul circumstanței agravante similare din cadrul art.274 CV Rom nu e suficient ca la săvârșirea infracțiunii să participe nemijlocit cel puțin două persoane, ci este necesar ca acestea să participe împreună la realizarea elementului material.

11) Pentru aplicarea elementului circumstanțial agravant „de una sau mai multe persoane înarmate” este necesar ca cel puțin o persoană să fi fost înarmată.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Sintetizând cele expuse în prezenta lucrare, formulăm următoarele **concluzii generale**:

1) Convențional, infracțiunile reunite sub denumirea marginală de contrabandă și cele reunite sub denumirea marginală de eschivare de la achitarea plăților vamale pot fi denumite infracțiuni vamale, aceasta deoarece sunt fapte comise în sfera vamală, lucru valabil și pentru infracțiunile vamale din legislația României, avându-se în vedere tehnica legislativă folosită la incriminarea faptelor socialmente periculoase din sfera vamală în cadrul unei legi penale speciale.

2) În conformitate cu legislația penală a Republicii Moldova, prin infracțiuni vamale trebuie înțeles faptele prejudiciabile care pot lua forma acțiunii sau inacțiunii, săvârșite cu intenție, pasibile de pedeapsă penală, comise în sfera activității economice externe în legătură cu trecerea bunurilor peste frontiera vamală, prin ignorarea reglementărilor vamale, fapte ce atentează la valorile și la relațiile sociale aferente activității vamale, prevăzute la art.248 și 249 CP RM.

3) Legiuitorii statelor străine au poziții diferite față de numărul și conținutul infracțiunilor vamale, precum și în ce privește amplasarea tehnico-legislativă în cadrul legii penale a normelor ce le incriminează, poziții care sunt determinate, în special, de nivelul de dezvoltare economică, de tradițiile istorice stabilite, de specificul relațiilor externe, inclusiv al celor comerciale etc.

4) Infracțiunile reunite sub denumirea marginală de contrabandă și cele reunite sub denumirea marginală de eschivare de la achitarea plăților vamale, formând grupul infracțiunilor vamale, atentează la un grup comun de relații sociale inerente activității din sfera vamală.

5) În ipoteza trecerii peste frontiera vamală a Republicii Moldova a mărfurilor prin folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, prin nedeclarare sau declarare neautentică, chiar dacă făptuitorul nu achită plățile vamale corespunzătoare, cele comise trebuie calificate doar potrivit uneia din normele de la art.248 CP RM.

6) Trecerea peste frontiera vamală chiar și a unui singur bun va fi suficientă pentru a fi în prezența infracțiunilor de contrabandă, chiar dacă legiuitorul folosește pluralul la descrierea obiectului material/imaterial.

7) Subiect activ al infracțiunilor prevăzute de Codul vamal al României poate fi orice persoană, legiuitorul neimpunând pentru făptuitori, indiferent de activitatea ilicită desfășurată, o anumită calitate specială.

8) Calitatea specială a subiectului infracțiunii de eschivare de la achitarea plăților vamale decurge din conținutul obligației legale a persoanei de a achita plățile vamale atunci când trece bunuri peste frontiera vamală a Republicii Moldova.

9) În sensul normei de la alin.(1) art.270 CV Rom, nu contează valoarea sau felul bunurilor care se încearcă a fi trecute peste frontieră, ci modul în care se concretizează: „prin orice mijloace” și prin locuri unde nu se desfășoară controlul organelor vamale.

10) De sub incidența Codului vamal al României scapă acțiunea de trecere a bunurilor prin punctele de trecere a frontierei, dar prin alte metode decât prin sustragerea de la controlul vamal.

11) Fapta prevăzută la alin.(3) art.270 CV Rom constituie o formă specială a favorizării infracțiunii de contrabandă.

12) Infracțiunile prevăzute la art.249 CP RM pot fi săvârșite doar cu intenție directă, deoarece în conținutul componentelor de infracțiune legiuitorul a inclus scopul în calitate de semn constitutiv.

Problema științifică soluționată a constat în elaborarea instrumentarului de identificare a elementelor constitutive și a celor circumstanțiale agravante ale infracțiunilor vamale din legislația Republicii Moldova și cea a României, în corespundere cu cadrul teoretico-normativ actual, fapt ce a condus la înaintarea unor propuneri de îmbunătățire a textului de lege în vederea prevenirii și combaterii mai eficiente a infracționalității în sfera vamală.

În vederea îmbunătățirii legislației Republicii Moldova și a celei a României în materia incriminărilor în sfera vamală, au fost avansate următoarele **recomandări**:

– *pentru Republica Moldova*: 1) ajustarea conținutului normei în care este înscrisă definiția contrabandei din Codul vamal în raport cu cel al normei de incriminare din Codul penal; 2) excluderea expresiei „alt fel de energie” din conținutul pct.1) art.1 din Codul vamal al Republicii Moldova și din textul lit.f) art.2 din Legea Republicii Moldova cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoanele fizice, nr.1569 din 20.12.2002; 3) completarea alin.(4) art.248 CP RM cu celelalte trei metode de săvârșire a contrabandei prevăzute la alin.(1)-(3) art.248 CP RM, care lipsesc la alin.(4) art.248 CP RM (în ipoteza în care fapta prejudiciabilă se exprimă în acțiunea de trecere a valorilor culturale peste frontiera vamală); 4) introducerea precursorilor în lista entităților materiale susceptibile de a fi trecute ilegal peste frontiera vamală, în sensul normei de la alin.(2) art.248 CP RM; 5) completarea art.248 CP RM cu un nou alineat care să cuprindă elementul circumstanțial deosebit de agravant „săvârșirea contrabandei de către un grup criminal organizat sau de o organizație criminală”.

– *pentru România*: 1) înlocuirea expresiei „prin sustragere de la controlul vamal” cu sintagma „prin orice mijloace”, similar normei de la alin.(1) art.270 CV Rom, astfel încât sub incidența normei de la alin.(2) art.270 CV Rom să cadă orice trecere ilegală a frontierei vamale prin punctele de trecere a frontierei, inclusiv prin nedeclarare sau declarare neautentică; 2)

introducerea în art.274 CV Rom a circumstanței agravante similare celei de la lit.c) alin.(5) art.248 CP RM, și anume: „de către un funcționar public, cu folosirea situației de serviciu”.

Avantajele unor asemenea recomandări constau în:

- a) Eficientizarea procesului de aplicare a legii penale de către persoanele abilitate;
- b) Neadmiterea evitării de către făptuitor a răspunderii penale pentru trecerea peste frontiera vamală a Republicii Moldova a valorilor culturale, atunci când acesta recurge la nedeclarare, declarare neautentică sau la folosire frauduloasă a documentelor ori a mijloacelor de identificare vamală;
- c) Agravarea răspunderii penale pentru comiterea infracțiunilor de contrabandă sau a altor infracțiuni vamale în prezența unor circumstanțe menite să justifice o astfel de agravare, fapt care, în consecință, ar duce la diminuarea infracționalității în sfera vamală;
- d) Acoperirea unor viduri legislative (bunăoară, înlocuirea expresiei „prin sustragere de la controlul vamal” din cadrul alin.(2) art.270 CV Rom cu sintagma „prin orice mijloace” nu ar permite evitarea răspunderii penale a persoanei care trece bunuri peste frontiera vamală, prin punctele de trecere a frontierei, nu prin sustragere de la controlul vamal, ci printr-o altă metodă, de exemplu, prin nedeclararea bunurilor);
- e) Prin instituirea circumstanțelor agravante propuse s-ar permite diferențierea corectă și echitabilă a caracterului și gradului prejudiciabil al celor comise.

Planul cercetărilor de perspectivă la tema lucrării este orientat spre:

- Elaborarea proiectului unei noi Hotărâri a Plenului Curții Supreme de Justiție în cauzele penale privind infracțiunile vamale.
- Identificarea coraportului dintre infracțiunile reunite sub denumirea marginală de contrabandă și criminalitatea transfrontalieră.
- Etalarea particularităților contrabandei cu arme biologice, nucleare, chimice.

BIBLIOGRAFIE

1. Barbăneagră A., Berliba V., Bârgău M. et al. *Comentariu la Codul penal al Republicii Moldova*. Chișinău: ARC, 2003. 836 p.
2. Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. et al. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău: Cartier, 2005. 656 p.
3. Barbăneagră A., Alecu Gh., Berliba V. et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. (Adnotat cu jurisprudența CEDO și a instanțelor naționale)*. Chișinău: Sarmis, 2009. 860 p.
4. Berliba V., Cojocaru R. *Controverse referitoare la interpretarea și incriminarea infracțiunii unice prelungite*. În: *Avocatul poporului*, 2004, nr.12, p.13-15.
5. Berliba V., Sobiețki R. *Aspecte de drept penal privind contrabanda cu valori istorico-culturale*. În: Conferința științifico-practică internațională „Protecția juridică a valorilor culturale în Republica Moldova”. Chișinău, 2008, p.82-87.
6. Berliba V. *Delictul fiscal: concept și manifestări*. Chișinău: Totex-Lux, 2011, p.134. 200 p.
7. Boroș A., Gorunescu M., Barbu I.A. *Dreptul penal al afacerilor. Ed. a 5-a*. București: C.H. Beck, 2011.
8. Botnaru S., Șavga A., Grosu V. et al. *Drept penal. Partea Generală. Vol. I*. Ed a 2-a. Chișinău: Cartier juridic, 2005. 610 p.
9. Brînză S. *Infracțiuni contra proprietății*. Chișinău: USM, 1999. 347 p.
10. Brînză S. *Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 675 p.
11. Brînză S., Stati V. *Săvârșirea infracțiunii de două sau mai multe persoane ca presupusă formă a participației penale: demitizarea unei concepții compromise*. În: *Revista Națională de Drept*, 2008, nr.4, p.2-17.
12. Brînză S., Stati V. *Drept penal. Partea Specială. Vol.II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2011. 1322 p.
13. Brînză S., Stati V. *Despre oportunitatea modificării art.320 „Neexecutarea hotărârii instanței de judecată” din Codul penal. Partea I*. În: *Revista Națională de Drept*, 2013, nr.5, p.2-7.
14. Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p.
15. Bujor V., Pop O. *Criminalitatea în domeniul fiscal*. Timișoara: Mirton, 2002. 89 p.

16. Bujorean D. *Infrațiunea de contrabandă și infrațiunea de evaziune fiscală*. În: Revista de Drept penal, 2011, nr.4, p.87-96.
17. Bulai C. *Manual de drept penal. Partea Generală*. București: All, 1997. 650 p.
18. *Codul civil al României în redacția din 2009*. În: Monitorul Oficial al României, Partea I nr.505 din 15 iunie 2011.
19. *Codul contravențional al Republicii Moldova*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 24.10.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.3-6.
20. *Codul fiscal al Republicii Moldova*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 24.04.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1997, nr.62/552.
21. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 14.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.104-110.
22. Codul penal al Republicii Moldova din 24.03.1961 În: Вештиле Советулуй Супрем ал РСС Молдовенешть, 1961, nr.10.
23. *Codul penal al Republicii Moldova*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.128-129, republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr.72-74.
24. *Codul penal al României în redacția din 1968*. Buletinul Oficial, 1968, nr.79-79bis. Republicat în temeiul Legii nr.140/1997. În: Monitorul Oficial al României, 1997, nr.65 (abrogat).
25. *Codul penal al României în redacția din 2009*. În: Monitorul Oficial al României, 2009, nr.510.
26. *Codul vamal al Republicii Moldova*, adoptat la 9 martie 1993 (actualmente abrogat prin Legea nr.1149-XIV din 20.07.2000). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1993, nr.010.
27. *Codul vamal al Republicii Moldova*, adoptat de Parlamentul Republicii Moldova la 20.07.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, ediție specială, 2007.
28. Cojanu G. *Răspunderea penală pentru actele de diversiune potrivit legislației Republicii Moldova și a României. Studiu de drept comparat*. Teză de doctor în drept. Chișinău, 2014. 176 p.
29. Coman F. *Contrabanda. Specificul contrabandei la frontiera de nord a României*: Autoreferat al tezei de doctor în drept. București, 2015. 49 p.
30. *Convenția UNESCO referitor la măsurile ce urmează a fi luate pentru interzicerea și împiedicarea operațiunilor ilicite de import, export și transfer de proprietate ale bunurilor*

culturale (14.11.1970) [http://archaeoheritage.ro/downloads/ArchaeoHeritage.ro%20-%20International%20Archaeological%20Legislation%20\(Romanian\).pdf](http://archaeoheritage.ro/downloads/ArchaeoHeritage.ro%20-%20International%20Archaeological%20Legislation%20(Romanian).pdf)

31. Copețchi St., Hadîrca I. *Calificarea infracțiunilor*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 352p.
32. Corlățeanu S. *Reflecții în legătură cu infracțiunea de contrabandă*. În: *Dreptul*, 2009, nr.8, p.164-172.
33. Crânguș I., Nițu A., Dragomir I. *Drept penal. Partea Generală. Ed. a 2-a*. București: Ministerul Administrației și Internelor, 2006, p.34. <http://www.cultura.mai.gov.ro/biblioteca%20virtuala/editura%20mai/drept%20penal/curs%20drept%20penal.pdf> (vizitat la 15.07.2014)
34. Cudrițescu P.G. *Infracțiunea de contrabandă*. În: *Revista de Drept penal*, 2000, nr.3, p.94-99.
35. Decizia Curții de Apel Chișinău din 19 iunie 2014. Dosarul nr.1r-159/14 <http://instante.justice.md/cms/cac-menu> (vizitat 07.12.2015)
36. Decizia Curții de Apel Chișinău din 01 aprilie 2015. Dosarul nr.1a-1563/2014 <http://instante.justice.md/cms/cac-menu> (vizitat la 07.12.2015)
37. Decizia Curții de Apel Chișinău din 09 iulie 2015. Dosarul nr.1a-836/15 <http://instante.justice.md/cms/cac-menu> (vizitat 07.12.2015)
38. Decizia Curții de Apel Chișinău din 25 septembrie 2015. Dosarul nr.1a-838/15. <http://instante.justice.md/cms/cac-menu> (vizitat la 07.12.2015)
39. Decizia Curții de Apel Chișinău din 28 septembrie 2015. Dosarul nr.1a-1077/15 <http://instante.justice.md/cms/cac-menu> (vizitat la 07.12.2015)
40. Decizia Curții Supreme de Justiție din 03 iulie 2013. Dosarul nr.1re-210/13 <http://www.csj.md> (vizitat la 02.11.2015)
41. Decizia Curții Supreme de Justiție din 07 octombrie 2013. Dosarul nr.1ra-510/13 <http://www.csj.md> (vizitat la 27.11.2015)
42. Decizia Curții Supreme de Justiție din 13 februarie 2014. Dosarul nr.4-1re-97/14 <http://www.csj.md> (vizitat la 07.12.2015)
43. Decizia Curții Supreme de Justiție din 26 februarie 2014. Dosarul nr.1ra-406/14 <http://www.csj.md> (vizitat la 19.11.2015)
44. Decizia Curții Supreme de Justiție din 12 martie 2014. Dosarul nr.1ra-510/14 <http://www.csj.md> (vizitat la 07.12.2015)
45. Decizia Curții Supreme de Justiție din 06 mai 2014. Dosarul nr.1ra-603/2014 <http://www.csj.md> (vizitat la 19.11.2015)

46. Decizia Curții Supreme de Justiție din 20 mai 2014. Dosarul nr.1ra-566/14
<http://www.csj.md> (vizitat la 02.11.2015)
47. Decizia Curții Supreme de Justiție din 09 decembrie 2014. Dosarul nr.1ra-1519/14
<http://www.csj.md> (vizitat la 19.11.2015)
48. Decizia Curții Supreme de Justiție din 25 martie 2015. Dosarul nr.1ra-365/15
<http://www.csj.md> (vizitat la 02.11.2015)
49. Decizia Curții Supreme de Justiție din 06 mai 2015. Dosarul nr.1ra-444/2015
<http://www.csj.md> (vizitat la 20.11.2015)
50. Decizia Curții Supreme de Justiție din 27 mai 2015. Dosarul nr.1ra-625/15
<http://www.csj.md> (vizitat la 02.11.2015)
51. Decizia Curții Supreme de Justiție din 27 mai 2015. Dosarul nr.1ra-627/15
<http://www.csj.md> (vizitat la 07.11.2015)
52. Decizia Curții Supreme de Justiție din 08 iulie 2015. Dosarul nr.1ra-744/15
<http://www.csj.md> (vizitat la 02.11.2015)
53. Decizia Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, nr.1230 din 29 martie 2011
<http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=83836>
(vizitat la 23.02.2016)
54. Decizia Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, nr.3961 din 11 decembrie 2013
<http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=119106>
(vizitat la 01.03.2016)
55. Decizia Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, nr.4013 din 13 decembrie 2013
<http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=107085>
(vizitat la 01.03.2016)
56. Decizia Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, nr.2204 din 21 iunie 2013
<http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=101599>
(vizitat la 01.03.2016)
57. Decizia Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, nr.638 din 20 februarie 2014
<http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=105730>
(vizitat la 01.03.2016)

58. Decizia Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, nr.1767 din 23 martie 2014
<http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=125505>
(vizitat la 01.03.2016)
59. Decizia Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, nr.1429 din 24 aprilie 2014
<http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=118401>
(vizitat la 01.03.2016)
60. Decizia Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, nr.1462 din 28 aprilie 2014
<http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=118407>
(vizitat la 01.03.2016)
61. Decizia Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, nr.2212 din 30 iunie 2014
<http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=118462>
(vizitat la 01.03.2016)
62. Decizia Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție, nr.3111 din 05 decembrie 2014
<http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=121154>
(vizitat la 01.03.2016)
63. *Decretului Președintelui Republicii Moldova cu privire la subordonarea instituțiilor vamale situate pe teritoriul țării*, nr.189 din 03 septembrie 1991. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1991, nr.009.
64. Diaconescu Gh. *Infracțiuni în legi speciale și în legi extrapenale: culegere de acte normative – comentate și adnotate. Doctrină și jurisprudență, referințe legislative la acte normative publicate până la 1 august 2002*. București: Editura Fundației România de Măine, 2002. 364 p.
65. *Dicționar Explicativ al Limbii Române* / Sub redacția I.Coteanu, L.Seche, M.Seche. București: Univers enciclopedic, 1998. 1194 p.
66. Dima T. *Drept penal. Partea Generală. Vol.I*. București: Lumina Lex, 2001. 504 p.
67. Dongoroz V., Kahane S., Oancea I. et al. *Explicații teoretice ale Codului penal român. Partea Specială. Vol.III*. București: ALL Beck, 2003. 936 p.
68. Duvac C. *Infracțiunea de contrabandă*. În: Revista de Drept penal, 1998, nr.1, p.39-42.

69. Giurgiu N. *Legea penală și infracțiunea (doctrină, legislație, practică judiciară)*. Iași: Gama, 1996. 448 p.
70. Grama M., Botnaru S., Șavga A. et al. *Drept penal. Partea Generală*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2012. 328 p.
71. *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la înființarea punctelor de trecere și control vamal*, nr.496 din 06.09.1991 (actualmente abrogată). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1991, nr.000.
72. *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de declarare a valorii în vamă a mărfurilor introduse pe teritoriul Republicii Moldova*, nr.600 din 14.05.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.66-68.
73. *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind controlul transportării transfrontaliere a deșeurilor și eliminării acestora*, nr.46 din 27.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.099.
74. *Hotărârea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea Listei substanțelor narcotice, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora*, nr.79 din 23.01.2006. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.16-19.
75. *Hotărârea Guvernului României privind aprobarea Regulamentului de aplicare a noului Cod vamal al României*, nr.707 din 07 iunie 2006. În: Monitorul Oficial al României, 2006, nr.520.
76. *Hotărârea Guvernului României privind clasificarea, ambalarea și etichetarea substanțelor periculoase*, nr.1408 din 04.11.2008. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, 2008, nr.813.
77. *Hotărârea Comitetului Permanent de Control asupra Drogurilor „Substanțele narcotice, substanțele psihotrope, care se află sub controlul internațional, în corespundere cu Convențiile ONU din anii 1961, 1971 și 1988 pe teritoriul Republicii Moldova”*, nr.7 din 01.12.1998. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1999, nr.16-18.
78. *Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova „Cu privire la practica judiciară în cauzele referitoare la contrabandă, eschivarea de la achitarea plăților vamale și contravențiunile vamale”*, nr.5 din 24 decembrie 2010 http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=26 (vizitat la 27.11.2015)
79. *Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară de aplicare a legislației penale ce reglementează circulația substanțelor narcotice, psihotrope*

- sau a analoagelor lor și a precursorilor”*, nr.2 din 26.12.2011. În: Buletinul CSJ a Republicii Moldova, 2012, nr.1/4.
80. Informația operativă privind starea infracționalității (fără cauze clasate) pe teritoriul Republicii Moldova <http://www.mai.gov.md/ro/advanced-page-type/date-statistice> (vizitat la 13.02.2016)
81. Lacusta N. *Elemente de drept penal comparat în materia infracțiunii de contrabandă*. În: *Legea și Viața*, 2012, nr.7, p.26-28.
82. *Legea privind Codul vamal al Republicii Socialiste România*, nr.30 din 22.12.1978. În: Buletinul Oficial al României, 1978, nr.115.
83. *Legea privind Codul vamal al României*, nr.141 din 24.07.1997. În: Monitorul Oficial al României, 1997, nr.180.
84. *Legea privind Codul vamal al României*, nr.86/2006. În: Monitorul Oficial al României, 2006, nr.350.
85. *Legea Republicii Moldova privind deșeurile de producție și menajere*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 09.10.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.16-17.
86. *Legea Republicii Moldova cu privire la tariful vamal*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 20.11.1997. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.40-41.
87. *Legea Republicii Moldova cu privire la reglementarea repatrierii de mijloace bănești, mărfuri și servicii provenite din tranzacțiile economice externe*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 29.01.1998. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1998, nr.28-29.
88. *Legea Republicii Moldova cu privire la reglementarea de stat a activității comerciale externe*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 08.06.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.119-120.
89. *Legea Republicii Moldova cu privire la serviciul în organele vamale*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 20.07.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.106-108.
90. *Legea Republicii Moldova cu privire la controlul exportului, reexportului, importului și tranzitului de mărfuri strategice*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 26.07.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr.137-138.
91. *Legea Republicii Moldova pentru aderarea la Convenția internațională privind asistența administrativă reciprocă pentru prevenirea, investigarea și reprimarea infracțiunilor*

- vamale, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 21.06.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr.078.
92. *Legea Republicii Moldova privind piața produselor petroliere*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 30.07.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.76.
93. *Legea Republicii Moldova cu privire la modul de introducere și scoatere a bunurilor de pe teritoriul Republicii Moldova de către persoanele fizice*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 20.12.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.185-189.
94. *Legea Republicii Moldova privind reglementarea valutară*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 21.03.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.127-130.
95. *Legea Republicii Moldova cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 04.07.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.230-232.
96. *Legea cu privire la frontiera de stat a Republicii Moldova*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 04.11.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.76-80.
97. *Legea Republicii Moldova privind protejarea patrimoniului cultural național mobil*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 27.12.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.82-84.
98. *Legea Republicii Moldova privind desfășurarea în siguranță a activităților nucleare și radiologice*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 08.06.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.229-233.
99. *Legea Republicii Moldova privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 08.06.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr.222-227.
100. *Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 26.12.2012. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.26.
101. *Legea Republicii Moldova cu privire la aprobarea Nomenclurii combinate a mărfurilor*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 25.07.2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.231-237.

102. *Legea Republicii Moldova pentru modificarea și completarea unor acte legislative*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 03.12.2015. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr.361-369.
103. *Legea Republicii Moldova privind promovarea utilizării energiei din surse regenerabile*, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 26.02.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr.69-77.
104. *Legea României privind regimul monopolului de stat*, nr.31/1996. În: Monitorul Oficial al României, 1996, nr.96.
105. *Legea României privind desfășurarea în siguranță, reglementarea, autorizarea și controlul activităților nucleare*, nr.111/1996. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, 1998, nr.78. Republicată în Monitorul Oficial al României, 2006, nr.552.
106. *Legea României privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri*, nr.143/2000. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, 2000, nr.362.
107. *Legea României privind regimul substanțelor și preparatelor chimice periculoase*, nr.360/2003. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, 2003, nr.635. Republicată în Monitorul Oficial al României, 2014, nr.178.
108. *Legea României privind regimul armelor și al munițiilor*, nr.295/2004. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, 2004, nr.583.
109. *Legea României privind regimul deșeurilor*, nr.211/2011. În: Monitorul Oficial al României, 2011, nr.837.
110. Macari I. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială*. Chișinău: CE USM, 2003. 509 p.
111. Maimescu S. *Contrabanda și modalitățile ei în reglementarea legislației penale a Republicii Moldova*: Teză de doctor în drept. Chișinău, 2000. 29 p.
112. Maimescu S. *Traficul de ființe umane și contrabanda: aspecte comune și delimitări*. În: Revista Națională de Drept, 2004, nr.5, p.19-23.
113. Maimescu S. *Obiectul material al contrabandei ca obiect de atentare asupra securității publice a statului*. În: Revista Națională de Drept, 2005, nr.1, p.21-24.
114. Maimescu S. *Cumulul infracțiunilor de contrabandă și de eschivare de la achitarea plăților vamale, prevăzute de legislația penală a Republicii Moldova*. În: Revista științifică a USM „Studia Universitatis”, 2008, nr.1(11), p.28-32.
115. Maimescu S., Pasat O. *Contrabanda în legislația Republicii Moldova*. În: Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare” (10-11 noiembrie 2015). Chișinău: CEP USM, 2015, p.156-159.

- 116.Maimescu S. *Contrabanda comisă în circumstanțe agravante pe teritoriul vamal al Republicii Moldova*. Chișinău: Estetini, 2015. 224 p.
- 117.Mariș A. *Evoluția conceptelor și a reglementărilor cu privire la vinovăția penală*. Bălți: Tipografia Centrală, 2005. 288 p.
- 118.Mirișan V. *Drept penal. Partea Generală*. București: Lumina Lex, 2004. 342 p.
- 119.Mutu M. *Deosebirea contrabandei de eschivarea de la achitarea plăților vamale*. În: Revista Națională de Drept, 2003, nr.12, p.26-27.
- 120.Mitrache C. *Drept penal român. Ediția a IV-a, revăzută și adăugită*. București: Universul Juridic, 2005. 439 p.
- 121.Olteanu G.I. *Cercetarea contrabandei și a altor infracțiuni ce implică trecerea frontierei de stat*. București: AIT Laboratories, 2004. 397 p.
- 122.*Ordinul Serviciului Vamal cu privire la aprobarea Regulamentului privind vămuirea bunurilor trecute peste frontiera vamală a Republicii Moldova de către persoanele fizice și a unor formulare tipizate*, nr.56 din 21.02.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.74-75.
- 123.*Ordonanța de urgență a Guvernului României*, nr.54/2010 din 23 iunie 2010. În: Monitorul Oficial al României, 2010, nr.421.
- 124.Pasat O. *Apariția și evoluția infracțiunilor vamale pe teritoriul României*. În: Simpozionul internațional „Universul științelor” – Ediția a IV-a, 08 septembrie 2013, Iași, p.304-308.
- 125.Pasat O. *Analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale și penale comise pe teritoriul vamal al Republicii Moldova în conformitate cu Codul penal din 2002*. În: Revista Națională de Drept, 2013, nr.12, p.80-84.
- 126.Pasat O. *Analiza juridico-vamală a contravențiilor, infracțiunilor vamale comise pe teritoriul vamal al Republicii Moldova în conformitate cu Codul vamal din 2000*. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr.1, p.66-71.
- 127.Pasat O. *Analiza juridico-vamală a contravențiilor, infracțiunilor vamale prevăzute de Codul vamal al României aflat în vigoare*. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr.2, p.68-73.
- 128.Pasat O. *Analiză asupra infracțiunilor vamale comise pe teritoriul României până în anul 1989 prin prisma metodei istorice*. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr.3, p.64-69.
- 129.Pasat O. *Efectuarea analizei juridico-vamale a infracțiunilor, contravențiilor vamale prevăzute de Codul vamal al României din 1997*. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr.4, p.61-66.

- 130.Pasat O. *Stabilirea și analiza juridico-vamală și penală a infracțiunilor comise pe teritoriul statelor limitrofe*. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr.5, p.67-70.
- 131.Pasat O. *Stabilirea și determinarea subiecților contravențiilor și infracțiunilor vamale comise pe teritoriul României*. În: Revista științifică de cercetări socio-umane „Vector European”, 2014, nr.2, p.111-118.
- 132.Paşca I.C. *Concursul între infracțiunea de contrabandă și infracțiunea de luare de mită*. În: Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria „Drept”, 2013, nr.2, p.36-41.
http://drept.uvt.ro/documents/Analele-2-2013-Concursul_intre_infractiunea_de_contrabanda_si_infractiunea_de_luare_de_mita.pdf
(vizitat la 24.11.2015)
- 133.Plop A. *Răspunderea penală pentru provocarea ilegală a avortului*. Chișinău: CEP USM, 2015. 275 p.
- 134.Poalelungi M., Dolea I., Vîzdoagă T. et al. *Manualul judecătorului pentru cauze penale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2013. 1192 p.
- 135.Popov R. *Subiectul infracțiunilor prevăzute în Capitolele XV și XVI din Partea Specială a Codului penal*. Chișinău: CEP USM, 2012. 315 p.
- 136.Predescu O. *Drept penal al afacerilor*. București: Continent XXI, 2000. 267 p.
- 137.Prodan S. *Răspunderea penală pentru infracțiunile legate de creditare*. Chișinău: CEP USM, 2011. 294 p.
- 138.*Regulamentul Consiliului (CEE) de instituire a Codului Vamal Comunitar*, nr.2913 din 12.10.1992 <http://eurex.europa.eu/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1992R29> (vizitat la 07.11.2015).
- 139.Reșetnicov A. *Documentul fals ca obiect material, produs și mijloc de săvârșire a infracțiunii*: Autoreferat al tezei de doctor în drept. Chișinău, 2008. 22 p.
- 140.Reșetnicov A. *Caracteristicile noțiunii de document. Conotații juridico-penale*. În: Revista Națională de Drept, 2008, nr.1, p.37-41.
- 141.Sandu F. *Contrabanda – componentă a crimei organizate*. București: Național Imprim, 1997. 320 p.
- 142.Sandu F. *Contrabanda și albirea banilor*. București: Trei, 1999. 231 p.
- 143.Sentința Judecătoreiei Briceni din 01 aprilie 2015. Dosarul nr.1-29/2015.
http://www.jbr.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=8 (vizitat la 31.03.2016)

- 144.Sentința Judecătoriei Briceni din 13 mai 2015. Dosarul nr.1-44/2015.
http://www.jbr.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=7 (vizitat la 31.03.2016)
- 145.Sentința Judecătoriei Briceni din 25 august 2015. Dosarul nr.1-94/2015.
http://www.jbr.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=4 (vizitat la 31.03.2016)
- 146.Sentința Judecătoriei Briceni din 14 septembrie 2015. Dosarul nr.1-97/2015.
http://www.jbr.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=4 (vizitat la 31.03.2016)
- 147.Sentința Judecătoriei Briceni din 21 decembrie 2015. Dosarul nr.1-155/2015.
http://www.jbr.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=2 (vizitat la 31.03.2016)
- 148.Sentința Judecătoriei Cahul din 12 iunie 2015. Dosarul nr.1-68/2015.
http://www.jch.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=12 (vizitat la 31.03.2016)
- 149.Sentința Judecătoriei Cahul din 07 octombrie 2015. Dosarul nr.1-100/2015.
http://www.jch.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=7 (vizitat la 31.03.2016)
- 150.Sentința Judecătoriei Cahul din 09 noiembrie 2015. Dosarul nr.1-34/2015.
http://www.jch.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=6 (vizitat la 31.03.2016)
- 151.Sentința Judecătoriei Hâncești din 22 mai 2013. Dosarul nr.1-102/2013.
http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jhn/jhn.php (vizitat la 07.12.2015)
- 152.Sentința Judecătoriei Hâncești din 04 iunie 2013. Dosarul nr.2-283/2013.
http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jhn/jhn.php (vizitat la 07.12.2015)
- 153.Sentința Judecătoriei Hâncești din 18 iulie 2013. Dosarul nr.1-310/2013.
http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jhn/jhn.php (vizitat la 07.12.2015)
- 154.Sentința Judecătoriei Hâncești din 07 octombrie 2013. Dosarul nr.1-350/2013.
http://instante.justice.md/apps/hotariri_judecata/inst/jhn/jhn.php (vizitat la 07.12.2015)
- 155.Sentința Judecătoriei Ocnița din 23 septembrie 2015. Dosarul nr.1-115/2015.
http://www.joc.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=4 (vizitat la 31.03.2016)

- 156.Sentința Judecătoriei Ungheni din 25 iulie 2014. Dosarul nr.1-207/2014.
http://www.jun.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=28 (vizitat la 31.03.2016)
- 157.Sentința Judecătoriei Ungheni din 19 decembrie 2014. Dosarul nr.1-220/2014.
http://www.jun.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=21 (vizitat la 31.03.2016)
- 158.Sentința Judecătoriei Ungheni din 22 decembrie 2014. Dosarul nr.2-179/2014.
http://www.jun.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=20 (vizitat la 31.03.2016)
- 159.Sentința Judecătoriei Ungheni din 16 martie 2015. Dosarul nr.1-159/2015.
http://www.jun.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=17 (vizitat la 31.03.2016)
- 160.Sentința Judecătoriei Ungheni din 17 august 2015. Dosarul nr.1-268/2015.
http://www.jun.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=10 (vizitat la 31.03.2016)
- 161.Sentința Judecătoriei Ungheni din 16 februarie 2016. Dosarul nr.1-455/2015.
http://www.jun.instante.justice.md/ro/hot?data_deciziei=&nr_dosar=&denumire_dosar=&tip_dosar=penal&page=1 (vizitat la 31.03.2016)
- 162.Sîrbu N. *Răspunderea penală pentru pseudoactivitatea de întreprinzător*. Chișinău: CEP USM, 2013. 258 p.
- 163.Sobiețki R., Spataru V. *Folosirea frauduloasă a documentelor – modalitate normativă alternativă prin care se poate manifesta infracțiunea de contrabandă*. În: Revista Națională de Drept, 2010, nr.12, p.37-39.
- 164.Sobiețki R. *Contrabanda: aspecte juridico-penale: studiu monografic*. Chișinău: Totex-Lux, 2013. 244 p.
- 165.Stati V. *Infracțiunea de contrabandă în legislația penală a Republicii Moldova și a României: analiză juridică comparativă*. În: Revista de Științe Penale, 2006, Anuar, anul II, p.160-171.
- 166.Stati V. *Infracțiuni economice: Note de curs*. Chișinău: CEP USM, 2014. 529 p.
- 167.Stati V. *Infracțiuni săvârșite în sfera activității economice externe (art.248 și 249 CP RM): studiu de drept penal*. În: Revista USM „Studia Universitatis Moldaviae”, 2014, nr.8(78), p.124-141.

- 168.Streteanu F., Moroşanu R. *Instituţii şi infracţiuni în noul Cod penal*. Bucureşti, 2010, p.42-46 http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/06_01_2011__38061_ro.pdf (vizitat la 17.07.2014)
- 169.Streteanu Fl., Chiriţă R. *Răspunderea penală a persoanei juridice*. Bucureşti: Rosetti, 2002. 256 p.
- 170.Timofei S. *Răspunderea penală pentru infracţiunile în domeniul concurenţei*. Chişinău: CEP USM, 2011. 300 p.
- 171.Timofei C. *Răspunderea penală pentru traficul de influenţă*. Chişinău: CEP USM, 2012. 322 p.
- 172.Tudor G. *Infracţiunea de contrabandă. Practică judiciară*. Bucureşti: Hamangiu, 2011. 445p.
- 173.Țicău D. *Infracţiuni vamale. Controverse*. În: Revista de Drept penal, 2000, nr.2, p.113-116.
- 174.Țurcan P. *Reglementarea tarifară a operaţiunilor de import-export*. Autoreferat al tezei de doctor în drept. Chişinău: 2015. 25 p.
- 175.Ungureanu A., Ciopraga A. *Dispoziţii penale din legi speciale române*. Bucureşti: Lumina Lex, 1996. 816 p.
- 176.Voicu C., Sandu F., Dascălu I. *Frauda în domeniul financiar bancar şi al pieţei de capital*. Bucureşti: Trei, 1998. 298 p.
- 177.Voicu C., Boroî A., Sandu F. et al. *Drept penal al afacerilor*. Bucureşti: Rosetti, 2002. 464p.
- 178.Voicu C., Boroî A., Molnar I. et al. *Dreptul penal al afacerilor. Ed. a 4-a, revăzută*. Bucureşti: C.H. Beck, 2008. 710 p.
- 179.Абдурахманов З.М. *Уголовная ответственность за неуплату таможенных платежей, взимаемых с организации или с физического лица: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва, 2002. 27 p.
- 180.Андрянов В.Н., Гармаев Ю.П. *Современный подход к разработке методики расследования преступлений в сфере внешнеэкономической деятельности*. În: Сибирский юридический вестник, 2003, №1, p.64-67.
- 181.Арчая И.В. *Уголовно-правовая характеристика контрабанды*. În: Вестник Краснодарского Университета МВД России, 2008, №1, p.58-62.

- 182.Бойко А.И., Родина Л.Ю. *Контрабанда. История, социально-экономическое содержание и ответственность*. Санкт Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 299 р.
- 183.Вакуленко А. *О понятии „контрабанда” в законодательстве РФ и в международном праве*. În: Закон и право, 2004, №.9, р.48-51.
- 184.Васильева Я. *Контрабанда: актуальные проблемы квалификации*. În: Уголовное право, 2005, №3, р.14-16.
- 185.Васильчиков И.С. *Преступления в сфере экономики*. Ростов-на-Дону: Феникс, 2007, р.13-14.
- 186.Верин В.П. *Преступления в сфере экономики. Серия „Российское право: теория и практика”. Учебно-практическое пособие*. Москва: Дело, 1999. 200 р.
- 187.Витвицкий А.А. *Преступления в сфере внешнеэкономической деятельности (криминологические и уголовно-правовые аспекты): Учебное пособие*. Москва: ИКЦ „Март”, 2003. 112 р.
- 188.Волженкин Б.В. *Преступления в сфере экономической деятельности*. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 560 р.
- 189.Гармаев Ю.П. *Преступления в сфере внешнеэкономической деятельности и криминалистическая методика расследования*. <https://www.lawmix.ru/comm/5182/> (vizitat la 31.01.2016)
- 190.Гиряев Г.С. *Криминологическая характеристика и уголовно-правовые меры противодействия контрабанде: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Санкт-Петербург, 2005. 22 р.
- 191.Гильмутдинова Н.С. *Уголовная ответственность за уклонение от уплаты таможенных платежей: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва, 1998. 26 р.
- 192.Гырла Л.Г., Табарча Ю.М. *Уголовное право Республики Молдова. Часть Особенная. Том I*. Кишинэу: Cartdidact, 2010. 712 р.
- 193.Дедюхина И.Ф. *Проблемы установления и реализации уголовной ответственности с учетом признаков потерпевшего: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва, 2008. 28 р.
- 194.Диканова Т.А., Осипов В.Е. *Борьба с таможенными преступлениями и отмыиванием «грязных» денег: Методическое пособие*. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2000. 310 р.
- 195.Дорожков С. *Уголовно-правовая характеристика контрабанды*. În: Законность, 2003, №1, р.6-9.

196. Душкин С., Русов С. *Ответственность за уклонение от уплаты таможенных платежей*. *În*: Законность, 2000, №7, р.33-34.
197. Журавлева Е. *К вопросу о разграничении контрабанды и уклонения от уплаты таможенных платежей*. *În*: Уголовное право, 2005, №2, р.27-29.
198. Игнатюк А.З. *Контрабанда и иные правонарушения во внешнеэкономической деятельности: Теория и практика расследования*. Москва: Амалфея, 2001. 320 р.
199. Иванова С.Ю., Чучаев А.И. *Таможенные преступления в новом УК РФ*. *În*: Государство и право, 1998, №11, р.40-46.
200. Иванова С.Ю. *Уголовно-правовое обеспечение деятельности таможенных органов России*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ульяновск, 1999. 30 р.
201. Качкина Г.П. *Контрабанда как таможенное преступление*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Владивосток, 2003. 30 р.
202. Кочубей М.А. *Уголовная ответственность за преступления в сфере таможенной деятельности*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ростов-на-Дону, 1998. 27 р.
203. Круглова О., Котельников А. *Контрабанда и уклонение от уплаты таможенных платежей*. *În*: Законность, 2001, №5, р.20-21.
204. Ларичев В.Д., Гильмутдинова Н.С. *Таможенные преступления*. Москва: Экзамен, 2001. 608 р.
205. Лопашенко Н.А. *Преступления в сфере экономики: Авторский комментарий к уголовному закону (раздел VIII УК)*. Москва: Волтерс Клувер, 2006. 720 р.
206. Магзумов А.Б. *Уголовно-правовые аспекты экономической контрабанды*. *În*: Материалы межфакультетской студенческой научно-практической конференции „Молодежь и наука”, 2011, р.64-67.
207. Малиновская В.М. *Таможенное право России: Учебник по публичному и частному праву в 2-х томах. Публичное право*. Москва: Статут, 2008. 92 р.
208. Марковский М.С. *Проблемы определения предмета контрабанды наличных денежных средств и (или) денежных инструментов*. *În*: Вестник Томского государственного университета, 2015, №393, р.158-163.
209. Модестов П.А. *Контрабанда: общественная опасность, квалификация, вопросы ответственности*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Нижний Новгород, 2002. 30 р.

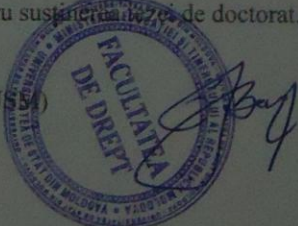
- 210.Музыка А.А., Савченко А.В., Процюк О.В. *Кримінальна відповідальність за контрабанду: національний та міжнародний досвід: монографія*. Київ: Паливода, 2011. 276 р.
- 211.Определение Судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда РФ от 30 сентября 2008 г., №5 Д08-56. *În*: Бюллетень Верховного Суда Российской Федерации, 2009 г., №10, р.34.
- 212.Плясов К.А. *О субъекте уклонения от уплаты таможенных платежей*. *În*: Общество и право, 2009, №4(26), р.146-148.
- 213.Постнова Д.А. *Развитие теоретико-правовых и организационных основ международного сотрудничества таможенных органов Российской Федерации при выявлении и расследовании таможенных преступлений*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2006. 29 р.
- 214.Прохоров Л.А., А.В. Скачко. *Правовые модели противодействия контрабанде: опыт зарубежного законодательства*. *În*: Общество и право, 2013, №2(44), р.69-77.
- 215.*Расследование контрабанды: Практическое пособие* / Под ред. К.Ф. Скворцова. Москва: Юрист, 1999. 208 р.
- 216.Рогатых Л.Ф. *Уголовно наказуемая контрабанда*. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский юридический институт Генеральной прокуратуры Российской Федерации, 2005. 140 р.
- 217.Розумань И.В. *Уголовная ответственность за контрабанду: по материалам Сибирского федерального округа*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Омск, 2005. 23 р.
- 218.Русанов Г.А. *Уголовная ответственность за контрабанду (статья 188 Уголовного кодекса Российской Федерации)*. *În*: Право. Журнал Высшей школы экономики, 2011, №2, р.65-76 <http://law-journal.hse.ru/data/2012/01/06/1262219073/2-2011-9.pdf> (vizitat 23.11.2015)
- 219.Савчишкина Г.И., Степанова О.Г. *Зарубежное уголовное законодательство об ответственности за контрабанду наркотических средств, психотропных веществ или их аналогов*. *În*: Вестник Челябинского государственного университета, 2013, №17 (308), р.74-78.
- 220.Саидов Ш.Н. *Уголовная ответственность за контрабанду по законодательству Республики Таджикистан*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2011. 29 р.

- 221.Семенов С.Е. *Понятие таможенной преступности и ее показатели.* Їп: Криминология: вчера, сегодня, завтра, 2009, №1(16). р.200-208.
- 222.Согомонов Д.К. *Международно-правовые основания криминализации контрабанды в национальном уголовном законодательстве.* Їп: Научно-теоретический журнал „Научные проблемы гуманитарных исследований”, 2012, №3, р.168-173.
- 223.Степанова О.Г. *Проблемы определения стоимости предмета контрабанды: вопросы теории и практики.* Їп: Вестник Челябинского государственного университета, 2011, №19(234), р.84-85.
- 224.Сучков Ю.И. *Таможенные преступления: учебное пособие.* Калининград: Калининградский государственный университет, 2000. 82 р.
- 225.Туленев А.И. *Актуальные проблемы терминологии и понятия таможенных преступлений.* Їп: Вестник Костромского государственного университета им, 2012, №5. р.211-215.
- 226.Туленев А.И. *Таможенные преступления и современное состояние использования специальных знаний при их расследовании.* Їп: Современные научные исследования и инновации, 2012, № 11 <http://web.snauka.ru/issues/2012/11/18472> (vizitat la 31.03.2016)
- 227.Тюнин В.И. *Уклонение от уплаты таможенных платежей.* Їп: Юрист, 2005, №4.
- 228.Учебно-практический комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации / Под ред. А.Э. Жалинсково. Москва: ЭКСМО, 2005. 1088 р.
- 229.Уголовное право России. Особенная часть / Под ред. А.И. Рарога. Москва: ЭКСМО, 2009. 704 р.
- 230.Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть / Под ред. Б.В. Здравомыслова. Москва, 1999. 554 р.
- 231.Уголовное право России. Часть Особенная / Под ред. Л.Л. Кругликова. Москва, 2004. 464 р.
- 232.Уголовное право России. Общая часть / Под ред. А.Н. Игнатова, Ю.А. Красикова: Москва: НОРМА, 2005. 592 р.
- 233.Уголовный кодекс Азербайджанской Республики / Под ред. И.М. Рагимова. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 325 р.
- 234.Уголовный кодекс Дании / Под ред. С.С. Беляева. Москва: Издательство Московского университета, 2001. 171 р.
- 235.Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / Под ред. А.И. Коробеева, Д.В. Вичикова. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2001. 303 р.
- 236.Уголовный кодекс Республики Армения <http://www.parliament.am/>

- legislation.php?sel=show&ID=1349&lang=rus (vizitat la 26.12.2015)
237. *Уголовный кодекс Республики Казахстан* [http://online.zakon.kz/ Document/?doc_id=1008032](http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1008032) (vizitat la 26.12.2015)
238. *Уголовный кодекс Российской Федерации*: Закон Российской Федерации №63-ФЗ от 13 июня 1996 г., принят Государственной Думой 24 мая 1996 г., одобрен Советом Федерации 5 июня 1996 г., введен в силу с 1 января 1997 г. În: *Собрание Законодательства Российской Федерации*, 1996, №25.
239. *Уголовный кодекс Узбекистана* http://lex.uz/pages/getact.aspx?lact_id=111457 (vizitat la 26.12.2015)
240. *Уголовный кодекс Украины с изменениями от 18.09.2012* <http://meget.kiev.ua/kodeks/ugolovniy-kodeks> (vizitat la 20.11.2015)
241. *Уголовный кодекс Японии* / Под ред. А.И. Коробеева. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2002. 226 р.
242. Фесенко Н.П. *Таможенные преступления и возможности их предотвращения*. În: *Законодательство и экономика*, 2006, №12, р.14-15.
243. Фоков А. *О судебной практике по делам о контрабанде*. În: *Российский судья*, 2008, №7, р.2-7.
244. Хилjuta В.В. *Проблемы отграничения контрабанды от уклонения от уплаты таможенных платежей в уголовном праве Беларуси* http://edu.tltsu.ru/sites/sites_content/site1238/html/media71251/Khiljuta.pdf (vizitat la 26.12.2015)
245. Шалагин А.Е. *Особенности квалификации и предупреждения контрабанды наркотиков*. În: *Вестник Казанского юридического института МВД России*, 2014, №3(17), р.39-43.
246. *Code des douanes* Version consolidée au 19 août 2015 <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071570> (vizitat la 06.12.2015)
247. *Codice doganale*. www.agenziadoganemonopoli.gov.it/wps/wcm/connect/internet/ee (vizitat la 06.12.2015)
248. *Criminal Code of the Republic of Austria* <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (vizitat la 03.03.2016)
249. *Criminal Code of the Republic Poland* <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (vizitat la 03.03.2016)
250. *Criminal Code of the Republic of Turkey* <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (vizitat la 26.12.2015)

251. *Customs and Excise Management Act 1979* <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1979/2>
(vizitat la 06.12.2015)
252. Pasat O. *Customs duties. Customs tariff*. În: Rezumatele comunicărilor Conferinței științifice internaționale „Perspectives of Business Law in the Third Millenium” third edition (Bucharest, 15-16 November 2013). Bucharest, 2015, p.165-174.

Anexa 1. Adeverință privind implementarea rezultatelor cercetărilor în cadrul Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova

MINISTERUL EDUCAȚIEI		MINISTRY of EDUCATION
UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA		MOLDOVA STATE UNIVERSITY
MD-2016, Chișinău str. A. Mateevici, 60 tel: 57-74-01, fax (373-22) 24-42-48 www.usm.md		MD-2016, Chisinau 60, A. Mateevici str. tel: 57-74-01, fax (373-22) 24-42-48 www.usm.md
<u>14.03.2016</u> Nr <u>953</u>		
ADEVERINȚĂ		
Prin prezenta se confirmă că rezultatele cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctor a Dnului Pasat Aurel Octavian, intitulată „<i>Analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale conform legislației Republicii Moldova și a României</i>”, sunt utilizate în procesul de studii a studenților și masteranzilor de la Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova în calitate de material științific suplimentar pentru prelegeri și dezbateri în cadrul seminarelor. Adeverința este eliberată pentru susținerea tezei de doctorat.		
Decanul Facultății de Drept (USM)		BĂIEȘU Sergiu, dr. în drept, prof. univ

Anexa 2. Adeverință privind implementarea rezultatelor cercetărilor în cadrul Facultății de Management și Drept a Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova

MOLDCOOP UNIVERSITATEA COOPERATIST- COMERCIALĂ DIN MOLDOVA		MOLDCOOP TRADE CO-OPERATIVE UNIVERSITY OF MOLDOVA
---	---	--

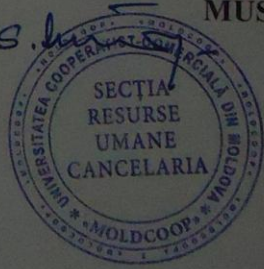
14	03	2016, nr. 04/04-39
La nr.	din ..	20 ..

ADEVERINȚĂ

Prin prezenta se confirmă că rezultatele cercetărilor efectuate în cadrul tezei de doctor a Dlui Pasat Aurel Octavian, intitulată *„Analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale conform legislației Republicii Moldova și a României”*, sunt utilizate în procesul de studii a masteranzilor de la Facultatea de Management și Drept a Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova în calitate de material științific suplimentar pentru prelegeri și dezbateri în cadrul seminarelor.

Adeverința este eliberată pentru susținerea tezei de doctorat.

Prorector pentru activitatea didactică și managementul calității	 MUSTEAȚĂ Simion, conf.univ., dr.
---	--

Execut.: L.Dandara șef catedra Drept, tel.: 022815-640	
--	--

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnatul Pasat Aurel Octavian, declar pe proprie răspundere că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Pasat Aurel Octavian

CURRICULUM VITAE

Pasat Aurel Octavian

Str. Domnească nr.40, ap.14

Galați, România

Mob: +407 21343070

e-mail: octavian_passat@yahoo.com

Datele personale: născut la 30.07.1968.

Studii: Universitatea „Danubius” din Galați, Facultatea de Drept, specialitatea Drept – 2007 (Tema tezei de licență: Particularitățile sistemului juridic latino-american și reperele sale doctrinale).

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Facultatea de Științe Juridice, Sociale și Politice, specialitatea Administrație Publică – 2007 (Tema tezei de licență: Judecata în fața instanței de fond – etapa dezbatărilor).

Masterat: Universitatea „Danubius” din Galați, Facultatea de Drept, specialitatea Drept și Administrație Publică Europeană – 2009 (Tema tezei de licență: Motivația personalului din administrația publică).

Doctorat: Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, specialitatea Drept penal: Drept penal, anul înmatriculării – 2012 (Tema tezei de doctor: Analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale conform legislației Republicii Moldova și a României).

Activități de instruire adiționale:

Iulie 2015 – Curs formator, Ministerul Educației Naționale, Galați (România).

Iunie 2015 – Curs postuniversitar, Modul psihopedagogic nivel II, Științe Socioumanistice, „Dunărea de Jos”, Galați (România).

Februarie 2015 – Curs postuniversitar, Modul psihopedagogic nivel I, Științe Socioumanistice, „Dunărea de Jos”, Galați (România).

Iunie 2014 – Diplomă de calificare profesională psihopedagogică, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău (Republica Moldova).

Mai 2013 – Curs de specializare în limba franceză nivel B1, Ministerul Afacerilor Interne-Centrul multifuncțional de pregătire Schenghen, Ploiești (România).

Decembrie 2012 – Curs de formare mediatori, Consiliul de mediere, București (România).

Noiembrie 2012 – Ministerul Transporturilor-Autoritatea Rutieră Română (România). Profesor Legislație Rutieră.

2009 – Comunicare în limba engleză, Camera de Comerț, Industrie și Agricultură, Botoșani (România).

2009 – Training Marketing Manager, Universitatea „Petre Andrei”, Iași (România).

2007 – Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Galați (România). Mediator Antidiscriminare.

2009 – European Computer Driving Licence Core (ECDL România), Botoșani, Galați (România).

Experiență de lucru:

1. Biroul Vamal Galați – Giurgiulești, România (09/11/2008 – prezent), Inspector vamal (controlul vamal al mărfurilor și bunurilor la trecerea frontierei, controlul documentar și fizic, controlul ulterior al operațiunilor de tranzit).

2. Academia de Studii Economice a Moldovei, Chișinău, Catedra Drept Privat (02/09/2015 – prezent), lector universitar, activități de predare, seminarizare, examinare și evaluare la disciplina Dreptul afacerilor.

3. Universitatea Comercială din Moldova, Chișinău, Catedra Drept (02/09/2015 – prezent), lector universitar, activități de predare, seminarizare, examinare și evaluare la disciplina Drept vamal comunitar.

4. Universitatea Perspectiva-INT, Chișinău, Departamentul Drept, Catedra Drept (septembrie 2013 – prezent) – lector superior, activități de predare, seminarizare, examinare și evaluare la disciplinele Drept Vamal, Drept Internațional Privat predate la Ciclul I de studii.

5. CMI DR. DARIE, Tîrgu Bujor, România (8 iunie 2006 – 6 ianuarie 2009) – consilier juridic: asigurare consiliere juridică în fața oricăror organe jurisdicționale, urmărirea apariției de acte normative și aducere la cunoștință conducerii a obligațiilor ce-i revin Societății, vizare privind legalitatea deciziilor emise de conducerea Societății, urmărirea respectării legalității în cazul încheierii, modificărilor.

4. S.C. LIANTUL S.A., Galați, România (1 august 2008 – 6 octombrie 2008) – consilier juridic: asigurare consiliere juridică în fața oricăror organe jurisdicționale, urmărirea apariției de acte normative și aducere la cunoștință conducerii a obligațiilor ce-i revin Societății, vizare privind legalitatea deciziilor emise de conducerea Societății, urmărirea respectării legalității în cazul încheierii, modificării.

Lucrări științifice

Articole de sinteză:

1. Pasat Aurel Octavian. *Analiza juridico-penală a infracțiunilor vamale și penale comise pe teritoriul vamal al Republicii Moldova în conformitate cu Codul penal din 2002*. În: Revista Națională de Drept, 2013, nr.12, p.80-84.

2. Pasat Aurel Octavian. *Analiza juridico-vamală a contravențiilor, infracțiunilor vamale comise pe teritoriul vamal al Republicii Moldova în conformitate cu Codul vamal din 2000*. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr.1, p.66-71.

3. Pasat Aurel Octavian. *Analiza juridico-vamală a contravențiilor, infracțiunilor vamale prevăzute de Codul vamal al României aflat în vigoare*. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr.2, p.68-73.

4. Pasat Aurel Octavian. *Analiza asupra infracțiunilor vamale comise pe teritoriul României până în anul 1989 prin prisma metodei istorice*. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr.3, p.64-69.

5. Pasat Aurel Octavian. *Efectuarea analizei juridico-vamale a infracțiunilor, contravențiilor vamale, prevăzute de Codul vamal al României din 1997*. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr.4, p.61-66.

6. Pasat Aurel Octavian. *Stabilirea și analiza juridico-vamală a infracțiunilor comise pe teritoriul statelor limitrofe*. În: Revista Națională de Drept, 2014, nr.5, p.67-70.

7. Pasat Aurel Octavian. *Stabilirea și determinarea subiecților contravențiilor și infracțiunilor vamale comise pe teritoriul României*. În: Revista științifică de cercetări socio-umane „Vector European”, 2014, nr.2, p.111-118.

Materiale ale comunicărilor științifice:

1. Pasat Aurel Octavian. *Evoluția infracțiunilor vamale pe teritoriul României 1989-2013*. Conferința internațională „Congresul Anual 37 al Academiei Americano-Române de Arte și Științe”, 4-9 iunie 2013, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, Chișinău, p.142-144.

2. Pasat Aurel Octavian. *Apariția și evoluția infracțiunilor vamale pe teritoriul României*. Conferința internațională „Universul Științelor”, 8 septembrie 2013, Iași, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, p.304-308. – Premiul I.

3. Pasat Aurel Octavian. *Analiza juridico-administrativă a contravențiilor vamale în conformitate cu Codul vamal al României*. Conferința internațională „Universul Științelor”, 8 septembrie 2013, Iași, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, p.309-312. – Premiul I și trofeul de excelență.

4. Pasat Aurel Octavian. *Taxele vamale. Tariful vamal*. Conferința internațională „Perspective ale Dreptului Afacerilor în Mileniul al III-lea”, Ediția a IV-a, 15-16 noiembrie 2013, București, Academia de Studii Economice, p.165-174.

5. Pasat Aurel Octavian. *Legea aplicabilă obligațiilor contractuale în situația existenței unui conflict de legi*. Conferința internațională „Universul Științelor”, 7 septembrie 2014, Iași, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”. – Premiul I.

6. Pasat Aurel Octavian. *Principiul subsidiarității Uniunii Europene în domeniul vamal*. Conferința științifică națională cu participare internațională – „Integrare prin cercetare și inovare”, 10-11 noiembrie 2014, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, p.194-197.

7. Pasat Aurel Octavian. *Mobing-ul, un concept nou, dar cu rădăcini vechi*. Conferința științifică națională cu participare internațională – „Integrare prin cercetare și inovare”, 10-11 noiembrie 2015, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, p.159-162.

8. Maimescu Sava, Pasat Aurel Octavian. *Contrabanda în legislația Republicii Moldova*. Conferința științifică națională cu participare internațională – „Integrare prin cercetare și inovare”, 10-11 noiembrie 2015, Chișinău, Universitatea de Stat din Moldova, p.156-159.

Publicații:

1. Pasat Aurel Octavian. *Drept vamal al Republicii Moldova: Note de curs*. Galați: „Zigotto”, 2013. 255 p.

2. Pasat Aurel Octavian. *Drept Internațional Privat: Note de curs*. Galați: „Zigotto” 2014. 266 p.

Cunoașterea limbilor străine: franceza, rusa, engleza.

Cunoștințe IT: Concepte de bază ale tehnologiei informației, utilizarea computerului și organizarea fișierelor, editare de text, calcul tabelar, baza de date, prezentări, utilizare internet și poștă electronică. Operator Computer (MS DOS; NORTON COMANDER; WINDOWS; WORD; EXCEL; Baze de date FOX PRO), cunoașterea pachetului Microsoft Office (Word,

Excel, Power Point, Project etc), cunoașterea și utilizarea eficientă a programelor de legislație, Internet Explorer etc.

Abilități: capacități organizatorice, responsabilitate, cunoștințe temeinice în domeniul jurisprudenței, cunoașterea la nivel înalt a actelor normative privind activitatea organelor publice centrale, cunoașterea procedurii judiciare, calități morale și profesionale înalte, spirit de echipă, disciplinat, punctual.